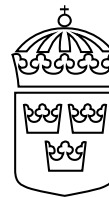

Regeringens proposition

2018/19:50

Makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Prop.
2018/19:50

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 28 februari 2019

Stefan Löfven

Morgan Johansson
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen lämnar förslag till nya regler om bodelning och andra frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Det blir allt vanligare att makar eller sambor har anknytning till ett annat land. De kan t.ex. ha varit bosatta eller ha egendom utomlands. Vid en bodelning eller någon annan fråga som rör makarnas eller sambornas förmögenhetsförhållanden, kan anknytningar till flera länder leda till praktiska och juridiska svårigheter. Det kan handla om var och enligt vilken lag en bodelning ska göras vid ett dödsfall eller en separation.

EU har inom ramen för ett fördjupat samarbete antagit två förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Förordningarna skapar ett gemensamt regelverk när det gäller i vilket land eller enligt vilket lands lag en bodelning eller någon annan fråga om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska prövas. De innehåller också regler om äktenskapsförord och lagvalsavtal samt erkännande och verkställighet av avgöranden som har meddelats i en annan medlemsstat. För att förordningarna ska fungera i praktiken föreslår regeringen kompletterande bestämmelser till förordningarna.

Regeringen föreslår en ny lag som samlar de internationellt privat- och processrättsliga reglerna om makars och sambors förmögenhetsförhållanden och som ersätter tidigare regler på området.

Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2019.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer	5
2.2	Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken	16
2.3	Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmyndarskap	18
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område	23
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken	25
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer	26
3	Ärendet och dess beredning	27
4	Internationell privat- och processrätt	28
4.1	Utvecklingen på området	28
4.2	Nuvarande svenska nationella regler	28
4.3	EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden	30
5	En ny lag	34
6	EU-förordningarna och svenska kompletterande bestämmelser	39
6.1	Svensk domstols behörighet och förfaranderegler	39
6.2	Domstol enligt förordningarna	42
6.3	Tillämplig lag	45
6.4	Datering av äktenskapsförord	53
6.5	Registrering av lagvalsavtal	56
6.6	Bodelning efter legal separation	58
6.7	Erkännande och verkställighet	59
7	Makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer	63
7.1	Reglerna förs över till den nya lagen	63
7.2	Svensk domstols behörighet, konkurrerande förfaranden och förfaranderegler	67
7.3	Tillämplig lag	70
7.4	Formkrav för lagvalsavtal	71
7.5	Bodelning efter legal separation	72
7.6	Erkännande och verkställighet	73
8	Makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer	74

9	Sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.....	77
9.1	Reglerna förs över till den nya lagen.....	77
9.2	Svensk domstols behörighet, bodelning och konkurrerande förfaranden	78
9.3	Tillämplig lag	81
9.4	Erkännande och verkställighet.....	85
10	Hemvist och reservforum	86
10.1	Hemvist	86
10.2	Reservforum	87
11	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	89
12	Konsekvenser av förslagen	92
13	Författningskommentar	94
13.1	Förslaget till lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer	94
13.2	Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken.....	136
13.3	Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap	137
13.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område	140
13.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken	141
13.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer	142
Bilaga 1	EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden	143
Bilaga 2	EU-förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden	172
Bilaga 3	Rättelser till EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden	199
Bilaga 4	Sammanfattning av betänkandet (SOU 2017:90)	200
Bilaga 5	Betänkandets lagförslag.....	208
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna	226
Bilaga 7	Lagrådsremissens lagförslag.....	227
Bilaga 8	Lagrådets yttrande	251
Utdrag ur	protokoll vid regeringssammanträde den 28 februari 2019	260

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

2 § Innehållet i lagen är uppdelat enligt följande:

– I 2 kap. finns bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, nämligen rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

– I 3 kap. finns särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

– I 4 kap. finns bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer.

– I 5 kap. finns bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

– I 6 kap. finns bestämmelser om registrering av lagvalsavtal mellan makar och om hemvist och reservforum.

2 kap. EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Det som föreskrivs i kapitlet om makar gäller även för registrerade partners som omfattas av EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Registrering av äktenskapsförord och lagvalsavtal

2 § Bestämmelser om formkrav för äktenskapsförord finns i artikel 25 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelser om formkrav för partnerskapsförord finns i artikel 25 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 7 kap. 3 § tredje stycket och 16 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om registrering som kompletterar förordningarna.

Bestämmelser om formkrav för lagvalsavtal finns i artikel 23 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden och artikel 23 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 6 kap. 1 § i denna lag och i 16 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om registrering som kompletterar förordningarna.

Förfarandet vid bodelning

3 § På begäran av en make eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid en bodelning även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning i fråga om makars egendom.

Begränsningar i tillämpningen av utländsk lag

4 § Äktenskapsbalkens bestämmelser i 7 kap. 4–9 §§ och 11 kap. 8 och 10 §§ om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att överta sådan egendom vid bodelning ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Äktenskapsbalkens bestämmelser i 12 kap. 2 § om en efterlevande makes rätt att vid bodelning behålla giftorättsgods och om en efterlevande makes förlust av rätten att få del i eller behålla giftorättsgods ska alltid tillämpas.

5 § Vid en bodelning får jämkning ske enligt 12 kap. 1 och 3 §§ äktenskapsbalken även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Bodelning efter legal separation

6 § Om det utomlands har meddelats ett avgörande om legal separation och makarna inte har återupptagit sammanlevnaden, ska egendom som makarna har förvärvat efter det att avgörandet fått laga kraft inte ingå i en bodelning där svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid en sådan bodelning ska täckning för skulder beräknas med hänsyn till förhållandena då avgörandet fick laga kraft.

Erkännande och verkställighet

7 § En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige enligt någon av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

8 § En ansökan om ändring av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 7 § görs till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 7 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

9 § Vid handläggning i domstol av ärenden som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

10 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har fått laga kraft, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Vid verkställighet av ett avgörande som rör en säkerhetsåtgärd tillämpas i stället bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av beslut om kvarstad eller någon annan säkerhetsåtgärd.

11 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 7 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

3 kap. Särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för vissa frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

I förhållande till Finland gäller kapitlet endast i den utsträckning som följer av artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. För avgöranden som har meddelats i Finland gäller bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 14 och 15 §§.

Kapitlet gäller inte för registrerade partner.

2 § Det som föreskrivs i 5 och 8–12 §§ gäller om båda makarna

1. är medborgare i någon nordisk stat,
2. när de ingick äktenskapet var medborgare i någon nordisk stat och då tog sin hemvist i en nordisk stat, och
3. efter att äktenskapet ingicks inte har tagit sin hemvist utanför Norden.

Svensk domstols behörighet

3 § Om en svensk domstol tar upp ett yrkande om äktenskapsskillnad enligt 7 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, får domstolen också ta upp en fråga om bodelning, såvida det inte redan pågår ett förfarande i en annan nordisk stat som kan leda till ett motstridigt avgörande.

4 § En fråga om bodelning med anledning av en makes död får tas upp av svensk domstol, om svensk lag ska tillämpas beträffande förfarandet enligt 6 §.

En fråga om bodelning med anledning av en makes död får också tas upp av svensk domstol, trots att en domstol i en annan nordisk stat är behörig, om parterna är överens om det. Det gäller dock inte om en fråga som rör dödsboet handläggs i domstol, av en testamentsexekutor eller bobestyrer eller av en av domstol utsedd boutredningsman eller skiftesman, eller om yrkandet gäller klander av bodelning.

5 § En fråga om boskillnad får tas upp av svensk domstol om

1. makarna har sin hemvist i Sverige, eller
2. makarna har sin hemvist i olika stater i Norden och den make som ansökan riktar sig mot har sin hemvist i Sverige.

Förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död

6 § Svensk lag ska tillämpas beträffande förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död, om den avlidne var medborgare i en annan nordisk stat och vid sin död hade sin hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make som är medborgare i en annan nordisk stat har suttit i oskiftat bo och han eller hon har sin hemvist i Sverige eller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i en annan nordisk stat och då hade sin hemvist i Sverige.

7 § Vid en sådan bodelning med anledning av en makes död som förrättas i Sverige efter en medborgare i en annan nordisk stat ska makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands omfattas.

Tillämplig lag

8 § Om makar eller blivande makar har avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, gäller det under förutsättning att

1. avtalet avser
 - a) lagen i en nordisk stat där någon av dem hade sin hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, eller
 - b) lagen i en nordisk stat där de båda senast samtidigt hade sin hemvist, under förutsättning att den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit sin hemvist i en annan nordisk stat än den där de tog sin hemvist när de gifte sig, och
2. något annat inte följer av 10–12 §§.

9 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den nordiska stat där makarna tog sin hemvist när de gifte sig.

Om båda makarna senare har tagit sin hemvist i en annan nordisk stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft sin hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit sin hemvist där.

10 § Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har ägt rum före bytet.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

11 § I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad ska lagen i den nordiska stat där egendomen finns alltid tillämpas.

Formkrav för äktenskapsförord och lagvalsavtal

12 § Ett äktenskapsförord eller lagvalsavtal är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 8 eller 9 § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, eller

2. lagen i en nordisk stat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om frågan om ett lagvalsavtals giltighet ska bedömas enligt svensk lag, ska lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt, daterat och undertecknat av makarna. Av 6 kap. 1 § framgår att lagvalsavtalet dessutom ska registreras hos Skatteverket. Om giltigheten ska bedömas enligt en annan nordisk stats lag och den lagen saknar formkrav för lagvalsavtal, ska giltigheten bedömas enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord eller lagvalsavtal mellan makar som har sin hemvist i Sverige när äktenskapsförordet eller lagvalsavtalet ingås gäller här i landet mot tredje man endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken eller enligt 6 kap. 1 § i denna lag.

Bodelning efter legal separation

13 § Om det i en annan nordisk stat har meddelats ett avgörande om legal separation och det saknas regler om makars förmögenhetsförhållanden efter legal separation i den lag som är tillämplig, ska

1. egendom som en make förvärvar efter det att avgörandet fått laga kraft vara hans eller hennes enskilda,

2. avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena när avgörandet fick laga kraft, och

3. i övrigt bestämmelserna i den lagen om bodelning efter äktenskapskillnad tillämpas.

Erkännande och verkställighet

14 § En dom eller ett beslut som har meddelats i en annan nordisk stat med tillämpning av bestämmelser om behörighet som motsvarar 3 eller 5 § och som har fått laga kraft ska gälla i Sverige.

15 § I fråga om erkännande, i andra fall än som avses i 14 §, och verkställighet av dom, beslut eller förlikning från en annan nordisk stat om makars förmögenhetsförhållanden finns bestämmelser i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island och

lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om dessa lagar inte är tillämpliga, ska 4 kap. tillämpas, under förutsättning att något annat inte följer av EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden.

4 kap. Makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om konkurrerande förfaranden och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden när det gäller makars förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Kapitlet gäller inte om något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, 3 kap. i denna lag eller annan lag.

Konkurrerande förfaranden

2 § Framställs ett yrkande om makars förmögenhetsförhållanden i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande i Sverige. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på att ett avgörande i det utländska förfarandet har fått laga kraft. Talan får dock prövas om det finns särskilda skäl.

Erkännande och verkställighet

3 § Ett utländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare och som har fått laga kraft gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. den stat där svaranden hade sin hemvist, eller
2. en stat vars lag var tillämplig på frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden enligt artikel 22 eller 26 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen, eller artikel 22 eller 26 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen.

4 § Även om förutsättningarna i 3 § är uppfyllda gäller det utländska avgörandet inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har avgett svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna avge svaromål eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
3. avgörandet strider mot ett i Sverige gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,
4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande,

5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett i Sverige gällande avgörande, eller

6. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.

5 § Ett utländskt domstolsavgörande om makars förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den stat där det meddelades och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Sökanden ska samtidigt ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt.

6 § Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

7 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. Ett beslut om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

5 kap. Sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Kapitlet gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

Kapitlet gäller inte om något annat följer av en annan lag.

Svensk domstols behörighet

2 § En fråga om sambors förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol, om

1. svaranden har sin hemvist i Sverige,
2. käranden har sin hemvist i Sverige och svensk lag enligt 5 eller 6 § är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
3. frågan rör egendom i Sverige, eller
4. svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har avgett svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Om frågan gäller bodelning med anledning av en sambos död tillämpas 3 § i stället för första stycket.

3 § En fråga om bodelning med anledning av en sambos död får tas upp av svensk domstol

1. om den avlidna sambon hade sin hemvist i Sverige,
2. i fall som anges i 2 § första stycket 1, 2 och 4, eller
3. på begäran av den efterlevande sambon om svensk domstol, i andra fall än som avses i 1, är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, i den ursprungliga lydelsen.

Konkurrerande förfaranden

4 § Framställs ett yrkande om sambors förmögenhetsförhållanden i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande i Sverige. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på att ett avgörande i det utländska förfarandet har fått laga kraft. Talan får dock prövas om det finns särskilda skäl.

Tillämplig lag

5 § Om sambor eller blivande sambor skriftligen har avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla under förutsättning att

1. avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade sin hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, och
2. något annat inte följer av 7–14 §§.

6 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där samborna tog sin hemvist när samboförhållandet inleddes.

Om båda samborna senare har tagit sin hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda samborna tidigare under samboförhållandet har haft sin hemvist i den staten eller om båda samborna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit sin hemvist i staten.

7 § En rättshandling mellan sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om rättshandlingen stämmer överens med den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när den äger rum. En rättshandling som äger rum före samboförhållandet är giltig om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när samboförhållandet inleds.

Rättshandlingen ska alltid anses giltig till formen, om rättshandlingen uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den äger rum eller där samborna då har sin hemvist.

Särskilda bestämmelser om bodelning

8 § På begäran av en sambo eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid en bodelning även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Svensk lag om förfa-

randet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning när det gäller sambornas egendom.

9 § En utländsk bodelning med anledning av en sambos död ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt

1. den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
2. lagen i den stat där den förrättades, eller
3. lagen i den stat där den avlidne hade sin hemvist eller var medborgare.

10 § Vid en bodelning ska sambornas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av sambornas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras om någon av samborna med rimliga skäl motsätter sig det.

Vid bodelningen ska det beaktas vad som har tillkommit samborna vid motsvarande förrättning utomlands.

Begränsningar i tillämpningen av utländsk lag

11 § Bestämmelserna i 16–18 och 22–25 §§ sambolagen (2003:376) om förfogande över sambors gemensamma bostad och bohag, om en sambos rätt att överta sådan egendom vid bodelning och om förlust av rätten för den efterlevande sambon att få del i den avlidnes egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

12 § Vid en bodelning får jämkning ske enligt 15 § sambolagen (2003:376) även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden.

13 § Inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denna sambo och finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk lag.

Detsamma gäller inskränkningar i en sambos rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum och tredje mannen inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

14 § Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet.

Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om sambon och

tredje man befann sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum och tredje mannen inte kände till eller borde ha känt till inskränknngen.

Erkännande och verkställighet

15 § Ett utländskt avgörande om sambors förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare och som har fått laga kraft gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. den stat där svaranden hade sin hemvist, eller
2. en stat vars lag enligt 5 eller 6 § var tillämplig på frågor om sambornas förmögenhetsförhållanden.

16 § Även om förutsättningarna i 15 § är uppfyllda gäller det utländska avgörandet inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har avgett svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna avge svaromål eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
3. avgörandet strider mot ett i Sverige gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,
4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller
5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett i Sverige gällande avgörande.

17 § Ett utländskt domstolsavgörande om sambors förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den stat där det meddelades och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Sökanden ska samtidigt ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövt.

18 § Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

19 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. Ett beslut om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

Ordre public

20 § En bestämmelse i utländsk lag får inte tillämpas och ett utländskt avgörande gäller inte i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med

6 kap. Övriga bestämmelser

Registrering av lagvalsavtal mellan makar

1 § Ett lagvalsavtal om makars förmögenhetsförhållanden ska registreras hos Skatteverket i äktenskapsregistret. Ett lagvalsavtal som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller lagvalsavtalet först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

Vid handläggningen av en ansökan om registrering av ett lagvalsavtal tillämpas 16 kap. äktenskapsbalken.

Hemvist

2 § Vid tillämpningen av denna lag ska den som är bosatt i en viss stat anses ha sin hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande.

Reservforum

3 § Om svensk domstol är behörig enligt EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden eller enligt denna lag och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.
 3. Bestämmelserna i 3–12 §§ i den upphävda lagen gäller fortfarande i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, om äktenskapet har ingåtts före den 29 januari 2019 och makarna inte den dagen eller därefter ingår ett lagvalsavtal som är giltigt till formen.
 4. Den upphävda lagen gäller fortfarande för handläggningen i domstol av sådana mål och ärenden om makars förmögenhetsförhållanden som har inletts före den 29 januari 2019.
 5. Särskilda bestämmelser om vad som övergångsvis gäller i frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen (2019:000) om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

2.2 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 3 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

3 §¹

Genom äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarship enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller *äktenskapsförord* först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

Genom *ett* äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom *ett* nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Ett äktenskapsförord ska upprättas skriftligen, *dateras* och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarship enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Ett äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller *äktenskapsförordet* först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.

2. För äktenskapsförord som har getts in för registrering hos Skatteverket före ikraftträdandet gäller 7 kap. 3 § i den äldre lydelsen, om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden eller rådets förordning (EU)

2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Prop. 2018/19:50

2.3 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap¹

dels att 2 a, 3 a–6 och 23 §§ ska upphöra att gälla,
dels att 3, 7–10 och 22 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Har makar eller blivande makar avtalat att en viss stats lag skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, skall det gälla om

1. avtalet avser

a) lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks eller

b) lagen i den fördragsslutande stat där de båda senast samtidigt hade hemvist, ifall den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat än den där de tog hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av

3 b–4 §§.

Bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

7 §³

Ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har hemvist i en fördragsslutande stat tas upp i den stat där

1. makarna har sitt hemvist,

Ett yrkande om äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har sin hemvist i en fördragsslutande stat tas upp i Sverige om

1. makarna har sin hemvist här,

¹ Senaste lydelse av

2 a § 2007:522

3 a § 2007:522

3 b § 2007:522

3 c § 2007:522

4 § 2007:522

5 § 2007:522

23 § 2009:257.

² Senaste lydelse 2007:522.

³ Senaste lydelse 2001:398. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

2. makarna senast hade hemvist samtidigt och en av dem fortfarande är bosatt,

3. makarna är medborgare,

4. svaranden har *sitt* hemvist,

5. någon av makarna har *sitt* hemvist, om en ansökan om *hemskillnad* eller äktenskapsskillnad är gemensam,

6. käranden har *sitt* hemvist, om han eller hon varit bosatt *där* i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller

7. käranden är medborgare och har *sitt* hemvist, om han eller hon varit bosatt *där* i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.

Ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad kan även tas upp i den stat där beslutet om hemskillnad har meddelats.

2. makarna senast hade hemvist samtidigt *här* och en av dem fortfarande är bosatt *här*,

3. makarna är *svenska* medborgare,

4. svaranden har *sin* hemvist *här*,

5. någon av makarna har *sin* hemvist *här*, om en ansökan om äktenskapsskillnad är gemensam,

6. käranden har *sin* hemvist *här*, om han eller hon varit bosatt *här* i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller

7. käranden är *svensk* medborgare och har *sin* hemvist *här*, om han eller hon varit bosatt *här* i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.

8 §⁴

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden och bodelning. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om

1. barnet är makarnas gemensamma och

2. barnet har *sitt* hemvist i *den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp*.

Om barnet inte har *sitt* hemvist i *den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp*, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp *där*, om

1. barnet har *sitt* hemvist i en fördragsslutande stat,

En svensk domstol får i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad också pröva frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas i samband med ett sådant yrkande, om

1. barnet är makarnas gemensamma, och

2. barnet har *sin* hemvist i *Sverige*.

Om barnet inte har *sin* hemvist i *Sverige*, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp *här*, om

1. barnet har *sin* hemvist i en fördragsslutande stat,

⁴ Senaste lydelse 2001:398.

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om *det*,

3. makarna har godtagit att frågan prövas i *den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp* och

4. *frågans prövning i den staten är till barnets bästa.*

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om *barnet*,

3. makarna har godtagit att frågan prövas *här*, och

4. *det är till barnets bästa att frågan prövas här.*

8 a §⁵

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks *vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, skall den myndighet vid vilken talan väckts senare självant avvisa talan till förmån för den andra myndigheten.*

Vid tillämpning av första stycket skall en fråga om *hemskillnad* och en fråga om *äktenskapsskillnad* anses vara samma fråga.

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks *i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande mellan samma parter vid en behörig myndighet i en annan fördragsslutande stat, ska talan avvisas till förmån för den myndigheten.*

Vid tillämpning av första stycket ska en fråga om *legal separation* och en fråga om *äktenskapsskillnad* anses vara samma fråga.

9 §⁶

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas *i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.*

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas *svensk lag.*

Om legal separation har beslutats i en fördragsslutande stat, har makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid, under förutsättning att de har levt åtskilda under en tid som motsvarar betänketiden och att de inte har återupptagit sammanlevnaden.

⁵ Senaste lydelse 2001:398.

⁶ Senaste lydelse 2007:522. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Har hemskillnad vunnits mellan makar, på vilkas förmögenhetsförhållanden lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, är tillämplig, skall egendom som make förvärvar efter hemskillnaden vara hans enskilda och täckning för gäld beräknas med hänsyn till förhållandena vid hemskillnaden. I övrigt äga bestämmelserna i den staten om bodelning efter äktenskapsskillnad motsvarande tillämpning.

Avlider make, sedan hemskillnad vunnits, skall, i fråga om efterlevande makes rätt att taga arv eller testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, hemskillnaden likställas med äktenskapsskillnad, om hemskillnaden ännu består.

Om en make avlider efter det att legal separation beslutats och om den tillämpliga lagen inte innehåller regler om legal separation ska, i fråga om efterlevande makes rätt att arva eller ta testamente efter den avlidne, den legala separationen likställas med äktenskapsskillnad, om den legala separationen bestod vid dödsfallet.

22 §⁸

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats enligt 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragsslutande stat.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som meddelats i en annan fördragsslutande stat med tillämpning av bestämmelser som motsvarar 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, ska gälla i Sverige utan något särskilt beslut och utan att det görs någon prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en annan fördragsslutande stat och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragsslutande stat.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.
 2. I förhållande till Finland gäller fortfarande

⁷ Senaste lydelse 1973:1181. Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

⁸ Senaste lydelse 2001:398.

Prop. 2018/19:50

a) bestämmelserna i 3 § i den äldre lydelsen och de upphävda 2 a och 3 a–4 §§, om äktenskapet har ingåtts före den 29 januari 2019 och makarna inte den dagen eller därefter ingår ett lagvalsavtal som är giltigt till formen, och

b) äldre föreskrifter i fråga om handläggningen i domstol av mål och ärenden som har inletts före den 29 januari 2019.

3. I förhållande till de övriga nordiska länderna gäller för lagvalsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet fortfarande den upphävda 4 §.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Prop. 2018/19:50

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Denna lag tillämpas inte om något annat följer av de unionsrättsakter och internationella instrument som omfattas av lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, eller av särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Denna lag tillämpas inte om något annat följer av

– de unionsrättsakter och internationella instrument som anges i 1 § lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden eller i 1 kap. 2 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, eller

– särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Lagen tillämpas inte heller i fråga om

1. dom eller förlikning i mål om boskillnad, legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående bodelning eller skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption eller förmynderskap,

1. dom eller förlikning i mål om boskillnad, legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående bodelning eller skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap eller enligt 3 kap. 14 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer,

¹ Senaste lydelse 2014:921.

2. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,

3. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,

4. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

5. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater,

5. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade *sin* hemvist i någon av dessa stater,

6. dom eller förlikning som rör

a) en gäldenärs försättning i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade hemvist i något av de nordiska länderna, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade *sin* hemvist i något av de nordiska länderna, eller

7. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken

Prop. 2018/19:50

Häri genom föreskrivs att 19 § lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

I fråga om ansökan om boskillnad som görs enligt 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap skall giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål *alltjämt* tillämpas.

I fråga om *en* ansökan om boskillnad som *får tas upp av svensk domstol* enligt 3 kap. 5 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer ska giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål *fortfarande* tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.

¹ Senaste lydelse 1988:117.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

dels att 3 kap. 8–10 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 3 kap. 8 § ska utgå,
dels att nuvarande 3 kap. 11 § ska betecknas 3 kap. 8 §,
dels att 1 kap. 2 § och den nya 3 kap. 8 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 3 kap. 11 § ska sättas närmast före 3 kap. 8 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

I 3 kap. finns bestämmelser som införlivar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen).

I 3 kap. finns bestämmelser som *delvis* införlivar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen).

3 kap.

11 §

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder *tillämpas* lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen *inte gäller, tillämpas* 4 kap., *om inte något annat följer* av arvsförordningen, *eller lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden*.

8 §

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder *finns bestämmelser i* lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen *inte är tillämplig, ska* 4 kap. *tillämpas, under förutsättning att något annat inte följer* av arvsförordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.

Den 24 juni 2016 antogs rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. EU-förordningarna i svensk lydelse finns i *bilaga 1 och 2*. Rättelser av EU-förordningarna finns i *bilaga 3*. Regeringen gav i september 2016 en särskild utredare i uppdrag att föreslå de lagändringar och andra åtgärder som förordningarna ger anledning till.

Utredningen om EU-bodelning överlämnade i november 2017 betänkandet Makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer (SOU 2017:90). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 4* och betänkandets lagförslag finns i *bilaga 5*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2017/09017/L2).

Överläggningar har hållits med företrädare för berörda departement i övriga nordiska länder om förhållandet mellan EU-förordningarna och konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, och om tolkningen av den konventionen.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 10 januari 2019 att inhämta Lagrådets yttrande över de förslag som finns i *bilaga 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 5, 6.3, 7.1, 7.2, 7.4, 9.1, 9.2 och 9.3 och i författningskommentaren. Regeringen följer i huvudsak Lagrådets synpunkter.

I förhållande till lagrådsremissens förslag senareläggs lagarnas ikraftträdande. Dessutom görs vissa språkliga och redaktionella ändringar.

4 Internationell privat- och processrätt

4.1 Utvecklingen på området

Internationell privat- och processrätt är den del av den nationella rätten som styr förhållandena mellan enskilda när det finns anknytning till ett annat land. Den internationella privat- och processrätten reglerar i huvudsak vilket lands domstolar som får besluta i en viss fråga, hur man fastställer vilket lands lag som ska tillämpas på frågan och i vilken utsträckning en dom som har meddelats i ett land erkänns och kan verkställas i ett annat land. Den internationella privat- och processrätten grundas ofta på traktat, t.ex. konventioner mellan länder. Det finns en lång tradition av samarbete med de andra nordiska länderna. Under senare år har dock den svenska internationella privat- och processrätten genomgått en stor omvandling till följd av att samarbetet inom EU har utvecklats på detta område. Många av de svenska internationellt privat- och processrättsliga bestämmelserna består numera till stor del av EU-förordningar som är direkt tillämpliga i svensk rätt.

4.2 Nuvarande svenska nationella regler

Allmänna regler

Lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden innehåller de allmänna internationellt privat- och processrättsliga reglerna på området. Eftersom samkönade äktenskap kan ingås i Sverige sedan 2009, gäller lagen även dessa äktenskap. Lagen gäller vidare partnerskap som registrerats enligt den numera upphävda lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap (se 2 § lagen [2009:260] om upphävande av lagen om registrerat partnerskap).

I 1990 års lag finns det bestämmelser om svensk domstols behörighet, konkurrerande förfaranden, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av utländska avgöranden om makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Lagen gäller inte om något annat följer av en annan lag. Det som anges nedan om makar gäller även för registrerade partner och sambor.

Svensk domstol är behörig enligt huvudregeln om något av flera alternativa anknytningskriterier är uppfyllt (2 §). I lagen finns det vidare särskilda bestämmelser om svensk domstols behörighet vid bodelning med anledning av en makes död (2 a §). När det konstaterats att svensk domstol är behörig, avgör svenska interna forumregler vilken svensk domstol som är lokalt behörig. Stockholms tingsrätt är reservforum (18 §).

Reglerna om tillämplig lag i 1990 års lag är universellt tillämpliga. Enligt 3 § har makar eller blivande makar möjlighet att avtala om att ett visst lands lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Avtalet kan avse lagen i en stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks och ska vara skriftligt. Lagen innehåller vissa begränsningar av möjligheterna att välja tillämplig lag. För det fall att makarna inte har avtalat om tillämplig lag ska lagen i det land där makarna tog sin hemvist när de gifte sig tillämpas. Om båda makarna senare har tagit sin

hemvist i ett annat land och bostad där i minst två år, tillämpas i stället det landets lag. För det fall att båda makarna tidigare under äktenskapet haft sin hemvist i det landet eller att båda är medborgare i det landet, tillämpas det landets lag så snart de har tagit sin hemvist där (4 §). Vidare finns det i lagen bestämmelser om rättshandlingars giltighet och utländska bodelningars giltighet till formen samt om giltigheten av äktenskapsförord och gåvor mellan makar (5 och 5 a §§). Det finns också särskilda bestämmelser om bodelning m.m. (6–8 §§).

Lagen innehåller s.k. internationellt tvingande regler. Det är bestämmelser som ska eller får tillämpas oavsett vilken lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden (9 och 10 §§). Det gäller äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag, om en makes rätt att överta sådan egendom och om jämkning vid bodelning. Det finns också regler om hänsyn till tredje mans intressen (11 och 12 §§). Vidare finns det i lagen regler om ordre public som innebär bl.a. att en bestämmelse i utländsk lag inte får tillämpas i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen (20 §).

Lagen innehåller i 13–17 §§ regler om konkurrerande förfaranden och om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden. Ett avgörande som har fått laga kraft och som har meddelats av en utländsk domstol eller annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i ett land vars lag, enligt lagens lagvalsregler, var tillämplig på frågor om makars förmögenhetsförhållanden eller i det land där svaramanden hade sin hemvist. Det finns också ett antal vägransgrunder. Ett utländskt domstolsavgörande som är verkställbart i domstolslandet och som gäller i Sverige får verkställas här, om avgörandet först har förklarats verkställbart. En ansökan om verkställbarhetsförklaring görs till den tingsrätt som regeringen föreskriver. Vilken domstol som är behörig framgår av 1 § 10 och 2 § förordningen (2014:1518) om behörig domstol vid erkännande och verkställighet av utländska avgöranden i vissa fall. Om ett avgörande förklarats verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft.

Lagens hemvistbegrepp i 19 § motsvarar det som finns i 7 kap. 2 § lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Nordiska regler

I förhållandet mellan de nordiska länderna gäller konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen). Konventionen reglerar frågor om domstols behörighet, tillämplig lag och erkännande i frågor som rör bl.a. makars förmögenhetsförhållanden. Konventionen är införlivad i svensk rätt genom förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Förordningen gäller endast för äktenskap som ingåtts mellan en man och en kvinna (23 §). Den är inte tillämplig på registrerat partnerskap (3 kap. 4 § i den upphävda lagen om registrerat partnerskap och 2 § lagen om upphävande av lagen om registrerat partnerskap).

När det gäller frågor om bodelning med anledning av en makes död finns det bestämmelser i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer. Lagen införlivar bl.a. bestämmelser på detta område i konventionen av den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och bodelning (den nordiska arvskonventionen).

Vidare finns det regler i 1977 års konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Konventionen är införlivad genom lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Island har inte tillträtt konventionen. I förhållande till Island tillämpas därför fortfarande 1932 års konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar. Konventionen har införlivats genom lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island.

Det finns i 1931 års förordning två olika regleringar om domstols behörighet när det gäller makars förmögenhetsförhållanden. De gäller dels frågor om boskillnad (5 §), dels frågor om bodelning som har samband med en talan om äktenskapsskillnad eller hemskillnad, s.k. legal separation (8 §). Bestämmelserna om tillämplig lag i fråga om makars förmögenhetsförhållanden finns i 3–4 §§. Dessa lagvalsbestämmelser gäller dock endast om båda makarna är och även när de ingick äktenskapet var medborgare i något nordiskt land samt om de då tog sin hemvist i ett av de nordiska länderna. Bestämmelserna tillämpas inte om båda makarna efter äktenskapets ingående har tagit sin hemvist utanför Norden (2 a §).

4.3 EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Ett fördjupat samarbete

Den 16 mars 2011 lade EU-kommissionen fram ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet i mål om makars förmögenhetsförhållanden, KOM(2011) 126. Samma dag lade kommissionen även fram ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, KOM(2011) 127. Efter att det vid rådet för rättsliga och inrikes frågor den 3 december 2015 stått klart att det inte var möjligt att nå enhällighet för förslagen begärde ett antal medlemsstater, däribland Sverige, att kommissionen skulle lägga fram ett förslag till fördjupat samarbete på området. Den 2 mars 2016 presenterade kommissionen inom ramen för ett fördjupat samarbete två förordningsförslag som svarar mot de förordningar som tidigare förhandlats i rådet, KOM(2016) 106 och KOM(2016) 107. Den 9 juni 2016 antog rådet beslut (EU) 2016/954 om bemyndigande av ett fördjupat samarbete. EU-förordningarna antogs den 24 juni 2016 och börjar tillämpas den 29 januari 2019. De kommer att vara bindande och direkt tillämpliga för de medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet. Dessa är – utöver Sverige – Belgien, Bulgarien, Cypern, Finland, Frankrike, Grekland, Italien, Kroatien, Luxemburg,

burg, Malta, Nederländerna, Portugal, Slovenien, Spanien, Tjeckien, Tyskland och Österrike. Estland har aviserat att man vill ingå i det fördjupade samarbetet i framtiden, men har hittills inte gett in någon begäran om att få delta.

EU-kommissionen antog den 7 respektive 11 december 2018 genomförandeförordningarna (EU) 2018/1935 om fastställande av de formulär som avses i rådets förordning (EU) 2016/1103 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och (EU) 2018/1990 om fastställande av de formulär som avses i rådets förordning (EU) 2016/1104 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Tillämpningsområde

EU-förordningarna är tillämpliga på frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder (skäl 14). De omfattar i princip alla förmögenhetsrättsliga verkningar av äktenskap och registrerade partnerskap. De gäller såväl den löpande förvaltningen av makarnas eller partnernas egendom som avvecklingen av egendom till följd av äktenskaps- eller partnerskapsskillnad eller en makes eller partners dödsfall. Från EU-förordningarnas tillämpningsområde undantas frågor om bl.a. makars och partners rättskapacitet och underhållsskyldighet samt arv efter en avliden make eller partner. EU-förordningarna är inte heller tillämpliga på frågor om giltighet och erkännande av äktenskap eller registrerat partnerskap.

Enligt ett undantag i EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kan Sverige fortsätta att tillämpa de nordiska bestämmelserna avseende frågor om makars förmögenhetsförhållanden i förhållande till Danmark, Norge och Island. Gentemot Finland får de nordiska reglerna fortsätta att tillämpas i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet än vad EU-förordningen gör (se avsnitt 7.1).

Domstols behörighet

EU-förordningarna reglerar under vilka förutsättningar en domstol är behörig att pröva en fråga som rör makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Till skillnad från t.ex. Bryssel I-förordningarnas behörighetsregler är det inte en utgångspunkt i förordningarna att svaranden har hemvist i EU för att förordningarnas behörighetsregler ska vara tillämpliga. De vanligaste situationerna då frågor om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden uppkommer är i samband med att en make eller partner avlider eller att makarna eller partnerna separerar. Förordningarna anger att domstolarna i det land som, enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande av verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EU:s arvsförordning), är behöriga i frågor som rör arvet efter en make eller en registrerad partner

också ska vara behöriga att avgöra sådana frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med arvsålet (artikel 4). På liknande sätt förhåller det sig, enligt de behörighetskriterier som ställs upp i artikel 5, när frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden uppstår i samband med en ansökan om att relationen ska upphöra enligt en ansökan om äktenskaps- eller partnerskapskillnad. Om det inte finns något pågående mål, fastställs behörigheten utifrån behörighetskriterier som är kopplade till makarnas respektive de registrerade partnernas hemvist och medborgarskap. För registrerade partner ges i dessa fall även behörighet till domstolarna i det land enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks (artikel 6). Makarna och partnererna har i vissa fall även möjlighet att i ett s.k. prorogationsavtal ange att domstolarna i en medlemsstat ska ha exklusiv behörighet (artikel 7). Det finns också regler om behörighet grundad på s.k. tyst prorogation och alternativ behörighet (artiklarna 8 och 9). Därutöver finns regler om subsidiär behörighet (dvs. vad som gäller om inte någon domstol i en medlemsstat är behörig enligt EU-förordningarna, artikel 10) och om behörighet i undantagsfall (t.ex. om det är omöjligt på grund av krig eller liknande anledning att få till stånd ett avgörande i ett tredjeland till vilket målet har nära anknytning, artikel 11). Artikel 12 innehåller regler om behörighet vid genkärsmål. Det finns vidare en regel som ger den behöriga domstolen rätt att i vissa fall begränsa förfarandet till att inte avse egendom som finns i ett tredjeland (artikel 13).

Tillämplig lag

Makar och registrerade partner eller blivande makar och sådana partner har möjlighet att avtala om vilken lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden (artikel 22). De kan välja antingen lagen i det land där båda eller en av dem har sin hemvist eller är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående. Registrerade partner kan därutöver välja lagen i det land enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks. Har makarna eller partnererna inte ingått ett lagvalsavtal avgörs tillämplig lag utifrån en särskild turordning. För makarnas del tillämpas i första hand lagen i det land där de först tog gemensam hemvist efter att äktenskapet ingicks. I andra hand tillämpas lagen i det land där båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks, under förutsättning att de inte hade fler än ett gemensamt medborgarskap. I sista hand tillämpas, enligt EU-förordningen, lagen i det land som makarna med hänsyn till samtliga omständigheter gemensamt hade närmast anknytning till när äktenskapet ingicks. För registrerade partner tillämpas lagen i det land där partnerskapet ingicks (artikel 26).

Den tillämpliga lag som bestämts med hänsyn till makarnas eller partnernas gemensamma hemvist när äktenskapet ingicks eller partnerskapet registrerades kan endast undantagsvis ändras till förmån för lagen i ett annat land. Det krävs att det görs en ansökan och att vissa i respektive EU-förordning angivna förutsättningar är uppfyllda. Sökanden måste visa att makarna eller partnererna hade sin senaste gemensamma hemvist i det andra landet under en betydligt längre tid än i det land där makarna eller partnererna tog sin gemensamma hemvist när äktenskapet eller partnerskapet ingicks. Det krävs också att båda makarna respektive partnererna förlitat sig

på lagen i det andra landet för att ordna eller planera sina förmögensförhållanden. Det finns i EU-förordningarna ytterligare begränsningar i tillämpningen av det andra landets lag.

Lagvalsreglerna har universell karaktär, dvs. den lag som anvisas ska tillämpas oavsett om det är en medlemsstats lag eller inte. I EU-förordningarna finns även bestämmelser som avser den formella och materiella giltigheten av ett lagvalsavtal samt formkrav för äktenskaps- och partnerskapsförord (artikel 23–25). Det finns dock en möjlighet att begränsa tillämpningen av den lag som följer av EU-förordningarna till förmån för bestämmelser som en medlemsstat anser vara avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala eller ekonomiska struktur (artikel 30). Regler av detta slag brukar kallas internationellt tvingande regler. EU-förordningarna gör det också möjligt att begränsa tillämpligheten av en bestämmelse i utländsk lag när en sådan tillämpning uppenbart skulle strida mot grunderna för domstolslandets rättsordning, s.k. ordre public (artikel 31).

Erkännande och verkställighet

I EU-förordningarna finns bestämmelser om erkännande, verkställbarhet och verkställighet av avgöranden (artiklarna 36–57). Reglerna är uppbyggda på samma sätt som reglerna i rådets förordning (EU) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2000 års Bryssel I-förordning). Avgöranden om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska erkännas i övriga medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande (artikel 36.1). Ett avgörande som har meddelats i en medlemsstat får inte omprövas i sak, men erkännande kan vägras under vissa omständigheter (artiklarna 37 och 40). Det gäller när ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen i erkännandestaten, när domen är en treskodom och svaranden inte i tillräcklig tid delgetts stämningensansökan, eller när avgörandet är oförenligt antingen med ett avgörande som har meddelats i ett mål mellan samma parter i erkännandestaten eller ett avgörande som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland.

För verkställighet krävs att avgörandet först i ett särskilt förfarande har förklarats verkställbart i den medlemsstat där verkställighet begärs (artikel 42). Utöver avgöranden kan vissa andra officiella handlingar och förlikningar godkännas och vara verkställbara (artiklarna 59 och 60). Om en dom ska erkännas enligt EU-förordningarna, kan sökanden – utan föregående verkställbarhetsförklaring – begära interimistiska åtgärder enligt lagen i den verkställande medlemsstaten. En verkställbarhetsförklaring ska medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas (artikel 53).

Regeringens förslag: Svenska regler om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer ska samlas i en ny lag. Den nya lagen ska benämnas lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att den nya lagen ska benämnas lagen om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden.

Remissinstanserna: Remissinstanserna – bl.a. *Stockholms tingsrätt*, *Sveriges advokatsamfund* och *Svenskar i Världen* – tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag

De nya EU-förordningarna

Det blir allt vanligare att makar har anknytning till flera länder. Makarna kan ha ingått äktenskap och bosatt sig utomlands eller vara medborgare i olika länder. De kan givetvis också ha egendom i mer än ett land. Exempelen är många. Även registrerade partner och sambor kan ha anknytning till olika länder. Det är viktigt att makar, registrerade partner och sambor kan förutse vilka regler som kommer att gälla för deras förmögenhetsförhållanden. Behovet av förutsebarhet är särskilt stort när makarna, partnerna eller samborna har anknytning till flera länder. Det kan handla om var en bodelning ska eller kan ske och enligt vilket lands lag bodelningen ska göras vid en separation eller ett dödsfall. Men det kan även handla om i vilken utsträckning en bodelning gäller i ett annat land. Det som nu sagts gäller inte bara bodelning utan även andra frågor om makarnas, partnernas eller sambornas förmögenhetsförhållanden.

Utän gemensamma internationella regler har varje land sina egna regler. Det kan medföra att parallella förfaranden inleds, vilket ofta blir dyrt och komplicerat och kan leda till att oförenliga resultat uppnås i de olika förfarandena. Ett gemensamt regelverk bidrar till att parterna på ett förutsebart sätt kan lösa tvister om sina förmögenhetsförhållanden i det land som de har starkast anknytning till. Det underlättar också erkännande och verkställighet i ett annat land.

EU har inom ramen för ett fördjupat samarbete antagit två förordningar för att underlätta hanteringen av makars och registrerade partners förmögenhetsrättsliga förhållanden i internationella situationer. Förordningarna omfattar inte sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

EU-förordningarnas tillämpningsområde

EU-förordningarna har parallella tillämpningsområden och är tillämpliga på makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (artikel 1). De tillämpas i fråga om förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder (skäl 14 i förordningarna). Förordningarna inne-

håller inte någon särskild förklaring av vad som avses med gränsöverskridande följder. Uttrycket förekommer bl.a. i artikel 81 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Förordningarna omfattar alla civilrättsliga aspekter av förmögenhetsförhållandena. Det gäller såväl den löpande förvaltningen av makarnas eller de registrerade partnernas egendom som bodelning i samband med separation eller dödsfall (skäl 18). För svenska förhållanden kommer förordningarna sannolikt att ha störst betydelse när det gäller bodelning, äktenskapsförord och lagvalsavtal. Givetvis kan dock även andra frågor komma att bedömas enligt förordningarna. Det kan t.ex. gälla samtycke till försäljning av den gemensamma bostaden (se dock 2 kap. 4 § första stycket i förslaget och 7 kap. 4–9 §§ äktenskapsbalken). Från förordningarnas tillämpningsområde undantas bl.a. skatte- och förvaltningsrättsliga frågor. EU-förordningarna tillämpas inte heller på frågor om bl.a. makars och registrerade partners rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga, underhållsskyldighet, arv efter en avliden make eller partner, social trygghet eller rätten vid bl.a. äktenskaps- eller partnerskapskillnad till överföring eller justering av ålders- eller sjukpensionsrättigheter som har förvärvats under äktenskapet eller partnerskapet och som inte har genererat någon pensionsinkomst under äktenskapet eller partnerskapet.

Registrerat partnerskap

EU-förordningarna har delvis olika namn, men båda förordningarna tar sikte på förmögenhetsförhållandena (vid äktenskap och registrerat partnerskap). Begreppet registrerat partnerskap definieras i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden bara med avseende på tillämpningen av förordningen. Det faktiska innehållet i begreppet fastställs i nationell rätt (skäl 17). Med registrerat partnerskap avses enligt artikel 3.1 i EU-förordningen en samlevnadsform mellan två personer som är reglerad i lag och som enligt den lagen kräver registrering och är giltig till formen.

Sedan den 1 maj 2009 är det inte längre möjligt att ingå registrerat partnerskap i Sverige. Lagen om registrerat partnerskap upphörde då att gälla och äktenskapsbalken blev könsneutral. Det innebär att två personer av samma kön kan gifta sig. Den upphävda lagen tillämpas fortfarande i fråga om ett enligt den lagen registrerat partnerskap, om inte partnerna gemensamt har anmält till Skatteverket att de önskar att partnerskapet ska gälla som ett äktenskap. Partnerna kan också välja att i stället vigas enligt 4 kap. äktenskapsbalken. Partnerskapet gäller då som ett äktenskap från tidpunkten för vigseln. (Se 2 och 3 §§ lagen om upphävande av lagen om registrerat partnerskap.)

I dagsläget finns det drygt 1 000 par som lever i registrerat partnerskap i Sverige. Med hänsyn till det begränsade antalet kommer för svenskt vidkommande EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden att ha störst betydelse. EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan dock ha betydelse för de kvarvarande svenska registrerade partnerskapen och för utländska registrerade partnerskap.

Frågan blir då vilka materiella regler som tillämpas på de registrerade partnerskapen, om svensk rätt enligt EU-förordningen är tillämplig på partnernas förmögenhetsförhållanden. Av lagen om registrerat partnerskap

och lagen om upphävande av den lagen framgår att ett registrerat partnerskap som har ingåtts i Sverige med några undantag har samma rättsverkningar som ett äktenskap och att bestämmelser i lag eller annan författning med anknytning till äktenskap och makar i princip tillämpas på motsvarande sätt på svenska registrerade partnerskap och registrerade partner.

Det som nu sagts gäller bara partnerskap som har registrerats i Sverige. Svensk rätt saknar materiella bestämmelser som uttryckligen reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap. Enligt EU-förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden kan svensk lag bli tillämplig för att avgöra frågor om förmögenhetsrättsliga verkningar för sådana partnerskap. I praktiken torde det dock bli sällsynt förekommande. Det förutsätter enligt artikel 22 i EU-förordningen att de registrerade parterna har valt att svensk lag ska tillämpas och att EU-förordningen tillåter att svensk rätt väljs. Det krävs i praktiken att parterna eller någon av dem har sin hemvist här eller att parterna eller någon av dem har svenskt medborgarskap. I samband med att möjligheten att registrera partnerskap avskaffades i Sverige gjorde civilutskottet uttalanden i fråga om andra rättsordningars institut som liknar äktenskap enligt svensk lag och som omfattar par av samma kön. Utskottet anförde att under vilka omständigheter en viss rättslig status som har tillkommit i en annan rättsordning ska erkännas här i landet och vilka rättsverkningar den har är en fråga som – liksom i andra internationellt privaträttsliga sammanhang – lämpar sig bäst att överlämna till rättstillämpningen (se bet. 2008/09:CU19 s. 22). Detta synsätt bör få genomslag vid bedömande av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap. Det innebär att regler som gäller för makar och svenska registrerade partner bör kunna vara till vägledning för rättstillämpningen i fråga om andra rättsordningars registrerade partnerskap som liknar äktenskap.

En närliggande fråga, som *Lagrådet* tar upp, är i vilken utsträckning svenska internationellt tvingande regler kan tillämpas på ett registrerat partnerskap som i rättsligt hänseende inte kan jämföras med ett äktenskap. En första förutsättning för en tillämpning av de svenska internationellt tvingande reglerna är givetvis att det aktuella partnerskapet omfattas av EU-förordningen och att svensk domstol är behörig. Förordningen innehåller inga bestämmelser som tar sikte på partnerskap som i rättsligt hänseende inte kan jämföras med äktenskap, vilket får antas bero på att syftet med förordningen har varit att reglera registrerade partnerskap som är jämförbara med äktenskap. I samband med att den finska lagstiftningen anpassades till EU-förordningen uttalades att det skulle vara logiskt att när det registrerade partnerskapet som sådant inte erkänns i den nationella rättsordningen tillämpa förordningens regler i artikel 9 om alternativ behörighet. Det skulle innebära att behörighet i stället – under vissa förutsättningar – kan ges till domstol i en annan medlemsstat, t.ex. där partnerskapet registrerades (se den finska propositionen RP 190/2018 rd s. 11). I vilken utsträckning ett visst partnerskap faller under förordningen och om reglerna om alternativ behörighet i så fall kan tillämpas är en fråga för rättstillämpningen att avgöra utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. En andra förutsättning för en tillämpning av de svenska internationellt tvingande reglerna är att de kan tillämpas i förhållande till den utländska partnerskapslagstiftningen. För att t.ex. regler om en efterlevande makes rätt att behålla giftorättsgoods eller om jämkning ska kunna tillämpas

krävs det att någon form av uppdelning av egendomen ska ske enligt den utländska lag som är tillämplig (se avsnitt 6.3). Prop. 2018/19:50

Det behövs svenska kompletterande regler till EU-förordningarna

I egenskap av EU-förordningar är förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden direkt tillämpliga i svensk rätt. De varken ska eller får inkorporeras eller transformeras till nationell rätt. EU-förordningarna kräver emellertid kompletterande svenska nationella bestämmelser som ser till att förordningarna kan tillämpas i den nationella rättsordningen. EU-förordningarna medför vidare att svenska nationella bestämmelser som omfattas av förordningarnas tillämpningsområden inte kommer att kunna tillämpas. Det krävs i dessa fall att bestämmelserna upphävs eller ändras för att inte komma i konflikt med EU-förordningarna. I den mån förordningarna inte tillämpas på ett visst område och detta område inte heller omfattas av någon annan unionsrättsakt eller av något annat internationellt instrument som gäller i Sverige, kommer svenska nationella regler att krävas även i fortsättningen. Det gäller dels vissa regler om konkurrerande förfaranden (litispendens) och om erkännande och verkställighet, dels regler om sambors förmögenhetsförhållanden.

En samlad lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

I dagsläget finns regleringen av frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i huvudsakligen två regelverk – 1990 års lag och 1931 års förordning. Dessutom finns regler i flera andra lagar, bl.a. om nordisk bodelning med anledning av en makes död i lagen om arv i internationella situationer. Genom EU-förordningarna tillkommer två regelverk att förhålla sig till. Att behålla nuvarande författningar och införa en ny lag med kompletterande bestämmelser till förordningarna skulle komplicera tillämpningen för enskilda, domstolar och andra rättstillämpare. För att få en mer sammanhållen och lättöverskådlig lagstiftning bör i stället de svenska bestämmelserna om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden samlas i en ny lag. Denna lösning är också ett steg i den strävan som sedan länge uttryckts att den allmänna internationellt familjerättsliga lagstiftningen bör samlas i en lag (se SOU 1987:18 s. 55).

Den nya lagen bör benämnas lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, vilket ligger väl i linje med hur andra internationellt privat- och processrättsliga lagar benämnts på senare tid. Det stämmer också väl överens med den lagstiftningsteknik som tillämpats sedan en könsneutral äktenskapslagstiftning infördes och som innebär att begreppet makar i de allra flesta fall omfattar även partnerskap som registrerats enligt den numera upphävda lagen (se 2 § lagen om upphävande av lagen om registrerat partnerskap och 3 kap. 1 § lagen om registrerat partnerskap).

Den nya lagen bör ges en struktur som underlättar förståelsen för hur de olika regelverken förhåller sig till varandra. Lagen bör förses med sex kapitel. Det första kapitlet bör ange lagens innehåll. I det andra kapitlet bör det finnas kompletterande bestämmelser till EU-förordningarna (se avsnitt 6). Det tredje kapitlet bör innehålla särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer (se avsnitt 7). Kapitlet kommer att innehålla de nordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden som

i dag finns i 1931 års förordning och i lagen om arv i internationella situationer. Det fjärde kapitlet bör innehålla bestämmelser om makars förmögensförhållanden i andra internationella situationer (se avsnitt 8). Det gäller bl.a. erkännande och verkställighet av avgöranden om makars förmögensförhållanden som varken omfattas av EU-förordningarna eller de nordiska bestämmelserna. I praktiken är det fråga om avgöranden som meddelats i ett icke-nordiskt land som inte deltar i det fördjupade samarbetet om EU-förordningarna. I det femte kapitlet bör det finnas regler om sambors förmögensförhållanden (se avsnitt 9). I huvudsak innebär förslagen i kapitel 4 och 5 att relevanta bestämmelser i 1990 års lag med vissa ändringar flyttas över till den nya lagen. I det sjätte kapitlet bör det finnas bestämmelser om registrering av lagvalsavtal mellan makar och om hemvist och reservforum (se avsnitt 6 och 10).

En dynamisk hänvisningsteknik

I de föreslagna författningarna hänvisas i några fall till EU-förordningarna. Hänvisningarna görs främst i upplysningsbestämmelser, där hänvisningen till förordningarna inte ger den svenska författningstexten något materiellt innehåll. Hänvisningarna bör då vara dynamiska, dvs. avse förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen. I några fall avser hänvisningarna förfaranderegler. Det är ändamålsenligt att även dessa hänvisningar är av dynamisk karaktär (jfr prop. 2016/17:123 s. 14). Hänvisningarna kommer då alltså att omfatta eventuella ändringar i förordningarna. Det kan dock inte uteslutas att bestämmelserna ändå kan behöva ändras i samband med framtida ändringar i förordningarna, om förordningarnas innehåll då ändras i sak.

I två fall är hänvisningarna till EU-förordningarna statiska och avser förordningarna i deras ursprungliga lydelse. En följd av denna hänvisningsteknik är att lagen normalt behöver ändras varje gång den aktuella EU-förordningen ändras. En statisk hänvisning föreslås när det gäller en regel som innebär att förordningarnas lagvalsregler ska tillämpas vid prövningen av om det funnits en sådan anknytning till ett land där saken prövats att ett avgörande från det landet ska erkännas här (se förslaget till 4 kap. 3 § 2). En statisk hänvisning föreslås också när det gäller en regel om svensk domstols behörighet vid bodelning med anledning av en sambos död. Den svenska domstolens behörighet är enligt regeln beroende av om den är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt EU:s arvsförordning. Regeln förs över från 1990 års lag där den var statisk (se förslaget till 5 kap. 3 § 3).

6 EU-förordningarna och svenska kompletterande bestämmelser

6.1 Svensk domstols behörighet och förfaranderegler

Regeringens förslag: Svensk lag ska på begäran av en make eller en dödsbodelägare tillämpas på förfarandet vid bodelning även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Utredningen föreslår inte någon särskild förfaranderegler för den situationen att utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna yttrar sig inte i frågan. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* menar dock att det finns anledning att överväga en reglering som säkerställer att en bodelning kan genomföras i Sverige när svensk domstol är behörig att ta upp ett mål enligt EU-förordningarna, men utländsk rätt är tillämplig på makarnas eller de registrerade partnernas förmögenhetsförhållanden, dvs. i materiellt hänseende.

Skälen för regeringens förslag

Svensk domstols behörighet enligt EU-förordningarna

EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden reglerar vilket lands domstolar som ska vara behöriga att avgöra frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder. Den vanligast förekommande situationen är bodelning med anledning av äktenskaps- eller partnerskapskillnad eller en makes eller registrerad partners bortgång. Om en talan har väckts vid en domstol om arvet efter en make eller en registrerad partner, är domstolarna i det landet behöriga att avgöra frågor om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av äktenskapet eller partnerskapet som uppstår i samband med arvsvisten (artikel 4 i EU-förordningarna). Motsvarande gäller enligt de närmare förutsättningar som anges i artikel 5 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden om en talan om äktenskapskillnad har väckts vid en domstol med stöd av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och i mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel II-förordningen). Om en talan om partnerskapskillnad har väckts, är domstolen även behörig att pröva en fråga om de registrerade partnernas förmögenhetsförhållanden, under förutsättning att partnerna är överens om det (artikel 5 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

I EU-förordningarna finns det även allmänna behörighetsregler, som alltså tillämpas i andra fall än de nyss nämnda (artikel 6). Reglerna anges i EU-förordningarna i den ordning som de är avsedda att prövas. De är

kopplade till makarnas eller de registrerade partnernas hemvist och medborgarskap. Reglerna syftar till att säkerställa att en verklig anknytning finns mellan makarna respektive partnerna och den medlemsstat där behörigheten utövas (skäl 35). De allmänna behörighetsreglerna i EU-förordningarna är i de flesta avseenden likalydande. En viktig skillnad är att EU-förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden anger att det även finns behörighet för domstolarna i den medlemsstat där det registrerade partnerskapet ingicks. EU-förordningarna innehåller också regler om prorogation, behörighet till följd av att svaranden går i svaromål (tyst prorogation), alternativ behörighet, subsidiär behörighet, forum necessitatis (nödforum) och behörighet vid genkärsmål. Den alternativa behörighetsgrunden tar sikte på den situationen att en domstol i undantagsfall har möjlighet att avvisa en talan på den grunden att domstolslandets internationella privaträtt inte erkänner äktenskapet i förfaranden om makars förmögenhetsförhållanden. Detsamma gäller om domstolslandets lag inte tillåter registrerade partnerskap. Behörighetsgrunden gör det möjligt för makarna eller partnerna att få sin sak prövad i en domstol i en annan medlemsstat.

Den internationella behörigheten – ofta benämnd domsrätten – regleras uttömmande i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Reglerna gäller även i förhållande till makar och registrerade partner i tredjeländ. Förordningarna ger alltså inte utrymme att behålla nationella regler om svensk domstols behörighet. Den nuvarande regleringen i 2 och 2 a §§ i 1990 års lag om svensk domstols behörighet i frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer att ersättas av EU-förordningarnas reglering. Regleringen bör alltså inte flyttas över till den nya lagen. I förhållande till de nordiska länderna – förutom Finland – kommer dock nordiska regler om svensk domstols behörighet att kunna tillämpas (se avsnitt 7.2).

När det sedan gäller prövningen av vilken domstol i Sverige som är behörig – den lokala behörigheten – tillämpas svenska interna forumregler. Det innebär att bestämmelserna om behörig domstol i 10 kap. rättegångsbalken som utgångspunkt avgör vilken eller vilka domstolar i Sverige som kan pröva tvisten. Behörig domstol i tvistemål i allmänhet är enligt 10 kap. 1 § rättegångsbalken domstolen i den ort där svaranden har sin hemvist. Särskilda forumbestämmelser finns dock för tvister om bodelning. I 10 kap. 9 § andra stycket rättegångsbalken föreskrivs att tvist om bodelning mellan makar eller sambor ska tas upp av den rätt där någon av dem ska svara i tvistemål i allmänhet. Om någon av dem har dött, ska en bodelningstvist tas upp av den rätt där den avlidne hade att svara i tvistemål i allmänhet. I tredje stycket i samma paragraf anges att om det inte finns någon domstol som är behörig att pröva bodelningstvisten, ska målet tas upp av Stockholms tingsrätt. Bodelningsforum tillämpas också för tillstånd från domstol att vidta åtgärder utan motpartens samtycke (se Tottie m.fl., Äktenskapsbalken, kommentaren till 7 kap. 8 § äktenskapsbalken, publicerad 2017-05-11, Zeteo).

I avsnitt 10.2 föreslås generella bestämmelser om reservforum för makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

En fråga som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* tar upp är hur en bodelning ska kunna genomföras i Sverige när förfarandet ska ske här i landet enligt EU-förordningarnas behörighetsregler, men utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Frågeställningen har sin grund i att utländska förfaranderegler kan vara så artskilda från de regler och den organisation som vi använder här i landet i samband med bodelning att det skulle vara svårt eller i vissa fall kanske till och med omöjligt att tillämpa dem (se prop. 1989/90:87 s. 49). I 6 § första stycket i 1990 års lag anges att svensk lag på begäran av en make eller en dödsbodelägare ska tillämpas på frågor om förfarandet vid bodelning även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden och därmed på bodelningen i materiellt hänseende. Svensk lag kan tillämpas även när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning än den svenska lagen. Bestämmelserna i 1990 års lag reglerar inte rätten till bodelning, vilken får anses tillhöra ett lands materiella regler om makars förmögenhetsförhållanden. Om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, måste den i princip alltså ge stöd för att en make har rätt till bodelning för att bodelning ska kunna ske i Sverige. Bestämmelsen lägger fast den allmänt vedertagna regeln att det i svensk lag föreskrivna förfarandet kan användas oavsett vilken lag som är tillämplig i materiellt hänseende. (Se prop. 1989/90:87 s. 48.)

Frågan är om EU-förordningarna tillåter att svenska förfaranderegler även fortsättningsvis tillämpas när utländsk lag är tillämplig i materiellt hänseende. I artikel 27 i EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden finns det regler om den tillämpliga lagens räckvidd. Av artikeln framgår att tillämplig lag ska reglera bl.a. egendomsslagen, den ena makens ansvar för den andra makens förpliktelser och skulder, makes eller makarnas befogenheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller egendom, upplösning av makars förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning och avveckling av egendomen, verkningarna av makars förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan en make och tredje man, och ett äktenskapsförords materiella giltighet. I uppräknningen anges inte förfarandefrågor. Tvärtom anges i respektive förordnings skäl att hänsyn bör tas till de olika system för handläggning av frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som tillämpas i medlemsstaterna (skäl 29). En motsvarande reglering finns i EU-förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

I artikel 27 e, som har närmast koppling till förfarandefrågor, föreskrivs att den tillämpliga lagen ska reglera upplösning av makars förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning och avveckling av egendomen. Regeringen bedömer att den bestämmelsen behandlar rätten att få till stånd en bodelning eller motsvarande, hur makarnas andelar beräknas och hur egendomen läggs ut på lotter, dvs. regler som styr det materiella slutresultatet och som inte är av processuell karaktär.

Regeringen anser mot den angivna bakgrunden att det även i situationer när utländsk lag ska tillämpas enligt någon av EU-förordningarna finns möjlighet att använda sig av svenska förfaranderegler för att få till stånd en bodelning. Denna möjlighet bör – liksom i dag – komma till uttryck direkt i lagtexten. Bestämmelser som motsvarar 6 § första stycket i 1990

års lag bör därför införas i den nya lagen. Bestämmelserna kom till för att slå fast vad som ansågs vara en allmänt vedertagen princip (jfr dock rättsfallet NJA 1968 s. 126).

Det klart vanligaste förfarandet i fråga om makars förmögenhetsförhållanden är bodelning. Även andra förfaranden kan emellertid förekomma. I gällande rätt finns inte någon lagreglering för dessa fall och det bedöms inte finnas skäl att nu införa en sådan reglering. Av den nyss redovisade allmänt vedertagna principen får det dock anses följa att även om utländsk rätt tillämpas på en fråga om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas som utgångspunkt de svenska regler som styr processen i domstol, i huvudsak rättegångsbalken, äktenskapsbalken och lagen (1996:242) om domstolsärenden (jfr prop. 2014/15:105 s. 28).

Enligt 6 § andra stycket i 1990 års lag får en bodelning under äktenskapet enligt 9 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken dock bara förrättas om den tillämpliga utländska lagen på motsvarande sätt tillåter makarna att förrätta bodelning under äktenskapet när de är ense. Eftersom det följer av regleringen i artikel 27 e i förordningarna att förutsättningarna att förrätta bodelning avgörs enligt den tillämpliga utländska lagen finns det varken anledning eller förutsättningar att föra över bestämmelsen till den nya lagen.

6.2 Domstol enligt förordningarna

Regeringens bedömning: Bodelningsförrättare, särskilda boutredningsmän samt Kronofogdemyndigheten i mål om betalningsföreläggande och handräckning bör anses vara domstolar i EU-förordningarnas mening.

Utredningens bedömning överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen bedömer att samtliga boutredningsmän ska anses vara domstolar i förordningarnas mening.

Remissinstanserna: Remissinstanserna instämmer i utredningens bedömning eller har ingen invändning mot den. *Justitiekanslern* delar utredningens bedömning att bodelningsförrättare och boutredningsmän kan vara domstolar i EU-förordningarnas mening, men anser att statens ansvar för dessa aktörers handlande bör belysas ytterligare mot bakgrund av att bodelningsförrättares och boutredningsmäns verksamhet enligt gällande rätt inte är att betrakta som myndighetsutövning.

Skälen för regeringens bedömning

EU-förordningarnas domstolsdefinition

I artikel 3.2 i EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden finns det en definition av domstol. Definitionen – som har en motsvarighet i artikel 3.2 i EU:s arvsförordning – är vidare än den domstolsdefinition som normalt används i nationell svensk rätt. Den omfattar, utöver domstolar, även myndigheter och rättstillämpare som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering av befogenheter från en rättslig myndighet eller under dess kontroll. Förordningarna ställer upp ett antal ytterligare förutsättningar, nämligen att myndigheterna och

rättstillämparna garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda och att deras domar enligt lagen i den medlemsstat där de är verk samma kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet, och har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga.

Bodelningsförrättare som förordnas enligt äktenskapsbalken

Enligt äktenskapsbalken kan en make, om makarna inte kan enas om en bodelning, ansöka hos domstol om att bodelningsförrättare ska förordnas (17 kap. 1 § första stycket). Innan domstolen avgör frågan ska den ge den andra maken tillfälle att yttra sig (17 kap. 3 §). Bodelningsförrättaren kan entledigas från sitt uppdrag om det visar sig att han eller hon inte längre är lämplig för uppgiften (se prop. 1986/87:1 s. 221). Om bodelningsförrättaren har uppträtt uppenbart partiskt till förmån för den ena parten, bör detta kunna utgöra grund för entledigande (se Lind, Sambolagen m.m., kommentaren till 17 kap. 4 § äktenskapsbalken, publicerad 2018-02-16, Zeteo). Bodelningsförrättaren ska bestämma tid och plats för bodelning och kalla makarna till förrättningen. Om makarna inte kommer överens, ska bodelningsförrättaren pröva sådana tvistiga frågor som är av betydelse för bodelningen och som inte är föremål för rättegång. I sådana fall bestämmer bodelningsförrättaren själv om bodelning (17 kap. 6 § andra stycket). Den förrättade bodelningen kan klandras och blir då föremål för domstolsprövning (17 kap. 8 § andra stycket). Genom bodelningen är det alltså rättskraftigt avgjort hur den egendom som omfattas av bodelningen ska fördelas. Mot den bakgrunden får det anses att en bodelningsförrättare som förordnas enligt äktenskapsbalken uppfyller de villkor som EU-förordningarna ställer upp för att vara en domstol i förordningarnas mening. Det finns därmed förutsättningar för andra medlemsstater att erkänna bodelningsförrättarens beslut. Det bör dock i sammanhanget uppmärksammas att ett beslut av en bodelningsförrättare inte är en exekutionstitel. Bodelningsförrättarens beslut kan alltså inte läggas till grund för utmätning. Inte heller utgör en dom i ett mål om klander av bodelning som inte innefattar en betalningsförpliktelse en verkställbar exekutionstitel (se rättsfallen NJA 1985 s. 140 och NJA 2008 s. 792). Om ena maken vid en bodelning ålagts att utge viss ersättning till den andra och inte betalar frivilligt, måste den make som har rätt till ersättning utverka en dom eller ett utslag i mål om betalningsföreläggande för att få en verkställbar exekutionstitel. Först då kan verkställighet ske i en annan medlemsstat (se artikel 42 i EU-förordningarna).

Särskilda boutredningsmän i egenskap av bodelningsförrättare

Enligt 19 kap. 1 § ärvdabalken ska rätten, om en dödsbodelägare begär det, förordna att egendomen i ett dödsbo ska avträdas till förvaltning av boutredningsman samt utse någon att i sådan egenskap handha förvaltningen. En boutredningsman är, enligt 17 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken, utan särskilt förordnande även bodelningsförrättare. Det gäller dock inte om någon annan redan har förordnats till bodelningsförrättare eller om boutredningsmannen är delägare i dödsboet. Enligt 19 kap. 3 § andra stycket ärvdabalken får en dödsbodelägare utses till boutredningsman. I lagen om

arv i internationella situationer finns det en särskild reglering för de situationerna att egendom efter en avliden person som inte hade sin hemvist i Sverige ska avträdas till förvaltning av en boutredningsman eller om en boutredningsman ska utses enligt svensk rätt men utländsk rätt i övrigt tillämpas på arvet. I dessa fall ska i stället en särskild boutredningsman utses (se 2 kap. 2 §). Benämningen särskild boutredningsman kan användas även vid förordnande av en oberoende boutredningsman enligt ärvdabalken. Det gäller inte minst om det finns ett behov av att arvskiftet erkänns i ett annat land som tillämpar EU:s arvsförordning, t.ex. för att det finns egendom där. (Se prop. 2014/15:105 s. 30.)

Till boutredningsman kan alltså i vissa fall utses den som är dödsbodelägare. Regeringen gör – i linje med de överväganden som gjordes i samband med att kompletterande regler infördes till EU:s arvsförordning – bedömningen att en boutredningsman som är dödsbodelägare inte uppfyller förordningarnas krav på opartiskhet och därmed inte kan vara en domstol i förordningarnas mening. Däremot bör en boutredningsman som inte är dödsbodelägare eller på något annat sätt beroende av utredningen anses uppfylla förordningarnas krav. Det är inte möjligt att redan genom benämningen avgöra om boutredningsmannen uppfyller kraven. Genom det nyssnämnda lagstiftningsärendet infördes därför en särskild benämning i svensk rätt – särskild boutredningsman – för att tydliggöra när boutredningsmannen inte är delägare eller på annat sätt beroende av utredningen (se prop. 2014/15:105 s. 29 och 30). En särskild boutredningsman kan – beroende på situationen – utses enligt lagen om arv i internationella situationer eller ärvdabalken. Regleringen i 17 kap. 1 § andra stycket äkten-skapsbalken innebär att den särskilda boutredningsmannen i många fall kommer att vara bodelningsförrättare. De beslut om bodelning som den särskilda boutredningsmannen fattar kan behöva erkännas i utlandet. En särskild boutredningsman bör i sin egenskap av bodelningsförrättare alltså anses vara en domstol i förordningarnas mening.

Justitiekanslern lyfter frågan om statens ansvar för åtgärder som vidtas av en rättstillämpare som ansetts vara en domstol i EU-förordningarnas mening. Att beslut av andra än myndigheter kan erkännas är i sig inget nytt. 1990 års lag vilar på den utgångspunkten att det kan fattas beslut av utländska bodelningsförrättare som kan erkännas i Sverige (se prop. 2000/01:148 s. 37). Den nationella rättsordningen är uppbyggd utifrån att bodelningsförrättare och boutredningsmän har vissa funktioner vid tvistlösning mellan makar och sambor. Det är givetvis en praktisk ordning att denna ordning erkänns också i internationella situationer, vilket alltså EU-förordningarna också förutsätter. Att utse någon annan aktör att utföra dessa uppgifter skulle kräva långtgående förändringar av det svenska rätts-systemet. Det kan också konstateras att särskilda boutredningsmän har ansetts vara en domstol i EU:s arvsförordnings mening (prop. 2014/15:105 s. 29–31).

Kronofogdemyndigheten vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande och handräckning

Kronofogdemyndigheten handlägger ansökningar enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. En ansökan om betalningsföreläggande får avse åläggande för svaranden att betala en penningfordran

som är förfallen till betalning, om förlikning är tillåten i saken (2 §). En ansökan om vanlig handräckning får, om förlikning om saken är tillåten, avse bl.a. åläggande för svaranden att fullgöra något annat än betalning, om tidpunkten för fullgörelse har inträtt (3 §). Ansökningar om betalningsföreläggande och vanlig handräckning kan avse att en make ska betala en bodelningslikvid eller att han eller hon ska ge ut viss egendom. Förpliktelserna kan ha sin grund i ett bodelningsavtal eller en bodelningsförrättares beslut om tvångsdelning som inte klandrats.

I 2000 och 2012 års Bryssel I-förordningar anges det att i Sverige avses vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande och handräckning med uttrycket domstol också Kronofogdemyndigheten. Av artikel 62 i konventionen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2007 års Luganokonvention) framgår det att med domstol avses varje myndighet som av en konventionsstat utsetts som behörig i frågor som omfattas av konventionens tillämpningsområde. För svensk del har konventionens definition ansetts innebära att Kronofogdemyndigheten är att betrakta som domstol i konventionens mening när det gäller frågor om betalningsföreläggande och handräckning (se prop. 2008/09:205 s. 35). På motsvarande sätt som i 2000 och 2012 års Bryssel I-förordningar och 2007 års Luganokonvention bör Kronofogdemyndigheten vid summarisk process i mål om betalningsföreläggande och handräckning anses vara en domstol i förordningarnas mening.

6.3 Tillämplig lag

Regeringens förslag: Äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Äktenskapsbalkens bestämmelser om efterlevande makes rätt att vid bodelning behålla giftorättsgods och om en efterlevande makes förlust av rätten att få del i den avlidnes giftorättsgods ska alltid tillämpas.

Vid en bodelning ska jämkning få ske enligt äktenskapsbalkens bestämmelser om jämkning vid bodelning, även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår inte att äktenskapsbalkens bestämmelser om efterlevande makes rätt att vid bodelning behålla giftorättsgods och om en efterlevande makes förlust av rätten att få del i den avlidnes giftorättsgods alltid ska tillämpas. Utredningen föreslår inte heller att äktenskapsbalkens regler om jämkning ska kunna tillämpas vid bodelning även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker eller har ingen invändning mot utredningens förslag. *Nacka tingsrätt* efterlyser – på motsvarande sätt som för de internationellt tvingande reglerna om sambors förmögenhetsförhållanden – att det anges i lagtexten vilka bestämmelser i äktenskapsbalken som omfattas av de internationellt tvingande reglerna. Enligt *Helsingborgs tingsrätt* bör det närmare utvecklas hur det förhål-

landet att EU-förordningarnas lagvalsregler bygger på oföränderlighetsprincipen, medan lagvalsreglerna i EU:s arvsförordning och 2007 års Haagprotokoll om underhållsskyldighet bygger på föränderlighetsprincipen ska hanteras i rättstillämpningen. Tingsrätten pekar också på att en övergång till oföränderlighetsprincipen kommer att medföra att domstolarna i större utsträckning än tidigare kommer att tillämpa utländsk rätt och att det bör beskrivas i vilka fall förordningarnas ordre public-förbehåll kan bli tillämpligt. *Familjens Jurist* anser att möjligheten att välja medborgarskapslandets lag kan medföra praktiska problem när det saknas annan anknytning till det landet.

Skälen för regeringens förslag

Nya regler om tillämplig lag i EU-förordningarna

Makar och registrerade partner – eller blivande makar och registrerade partner – kan avtala om vilken lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden (artikel 22 i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Makarna eller de registrerade parterna kan antingen välja lagen i det land där båda eller en av dem har sin hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående, eller lagen i det land där båda eller en av dem är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående (artikel 22.1 a och b). *Familjens Jurist* menar att möjligheten enligt EU-förordningarna att välja medborgarskapslandets lag kan medföra praktiska problem när det saknas annan anknytning till det landet. Det kan inledningsvis konstateras att det inte finns något utrymme att i den svenska kompletteringslagstiftningen föreskriva någon annan lösning än i EU-förordningarna. Det bör dessutom noteras att medborgarskapet är ett anknytningskriterium i många rättsordningar för att bestämma vilken lag som kan väljas. EU-förordningarnas reglering svarar också mot vad som hittills gällt enligt svensk rätt (se 3 § i 1990 års lag). En skillnad i förhållande till 1990 års lag är dock att registrerade partner enligt EU-förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden även kan välja lagen i det land enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks (artikel 22.1 c). Denna regel säkerställer att parterna kan välja en rättsordning som innehåller regler om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden vilar på samma grundprincip som reglerna i 1990 års lag och 1931 års förordning när det gäller att bestämma vilken lag som ska vara tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden, om tillämplig lag inte bestämts genom avtal. Principen innebär att i sådana fall gäller lagen i det land där makarna tog sin hemvist när de gifte sig (artikel 26 i EU-förordningen, 4 § första stycket i 1990 års lag och 3 a § första stycket i 1931 års förordning). En skillnad i förhållande till de svenska författningarna är att EU-förordningen utvecklar grundprincipen på det sättet att i andra hand tillämpas lagen i det land där båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks, under förutsättning att de inte hade fler än ett gemensamt medborgarskap. I sista hand tillämpas, enligt EU-förordningen, lagen i det land som makarna med hänsyn till samtliga omständigheter gemensamt hade närmast anknytning till när äktenskapet ingicks. EU-förordningen om registrerade partners förmö-

genhetsförhållanden vilar på en annan grundprincip. Tillämplig lag bestäms med utgångspunkt i lagen i det land där det registrerade partnerskapet ingicks, om inte partnerna avtalat om något annat (artikel 26).

En annan betydelsefull skillnad mellan EU-förordningarna och de svenska författningarna är vilka konsekvenser en flytt till ett annat land får när det gäller den tillämpliga lagen. De svenska författningarna utgår från den s.k. tvåårsregeln som innebär att om båda makarna, eller – i fråga om 1990 års lag – de registrerade partnerna, senare har tagit sin hemvist i ett annat land och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället det landets lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i det landet eller om båda makarna är medborgare i det landet, tillämpas dock det landets lag så snart de har tagit hemvist där (4 § andra stycket i 1990 års lag och 3 a § andra stycket i 1931 års förordning). EU-förordningarna innehåller inga motsvarande regler utan bygger på den s.k. oföränderlighetsprincipen. Den innebär att den tillämpliga lag som bestäms med hänsyn till den anknytning som fanns när äktenskapet ingicks eller partnerskapet registrerades ändras endast undantagsvis efter ansökan under vissa i respektive EU-förordning angivna förutsättningar. Sökanden måste visa att makarna eller partnerna hade sin senaste gemensamma hemvist i det andra landet under en betydligt längre tid än i det land där makarna eller partnerna tog sin gemensamma hemvist när äktenskapet eller partnerskapet ingicks. Det krävs också att båda makarna eller partnerna förlitat sig på lagen i det andra landet för att ordna eller planera sina förmögenhetsförhållanden. Det finns vidare begränsningar i tillämpningen av det andra landets lag. Den ska inte inverka på tredje mans rätt enligt den lag som är tillämplig enligt grundprincipen. Undantagsregeln gäller inte när makarna eller partnerna har upprättat ett äktenskapsförord före inrättandet av sin senaste gemensamma hemvist i det andra landet.

Oföränderlighetsprincipen är ingen nyhet för svensk rättstradition. Den gällde före 1990 års lag i icke-nordiska situationer. Principen har både för- och nackdelar. Till fördelarna hör att den leder till stabilitet i egendomsordningen genom att makarna skyddas mot överraskningar vid flytt till ett annat land. Det blir lättare för makar som gifter sig och tar sin gemensamma hemvist i Sverige att förutse vilken lag som kommer att tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, om de senare flyttar utomlands. De kan planera sina förmögenhetsförhållanden utifrån den lagen utan hänsynstagande till vad som gäller i det land som de flyttar till – detta givetvis under förutsättning att det landet tillämpar den aktuella EU-förordningen. Det kan också innebära olägenheter om en ny lag ska tillämpas på egendom som förvärvats tidigare när en annan lag var tillämplig. Till principens nackdelar hör att en människas personliga förhållanden ofta har en starkare anknytning till det land där han eller hon lever. Familjelagstiftningen i ett visst land är en spegling av de sociala mönster och värderingar som råder i landet. Den anknyter på skilda punkter till den sociala lagstiftningen i landet och till annan närliggande lagstiftning (se prop. 1989/90:87 s. 16 och 17). Vidare kan oföränderlighetsprincipen – som *Helsingborgs tingsrätt* uppmärksammar – innebära att svenska domstolar och bodelningsförrättare i större utsträckning kommer att behöva tillämpa utländsk lag. Eftersom EU-förordningarna innehåller bestämmelser om tillämplig lag, finns det emellertid inte utrymme att behålla nuvarande regler om tillämplig lag för makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Prop. 2018/19:50 Förordningarna kommer alltså att ersätta dessa regler i 1990 års lag (3–5 a §§).

En situation när frågan om tillämplig lag kan komma upp är i samband med bodelning med anledning av en makes död. EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden är utformade för att underlätta en samordning av bodelnings- och arvsförfarandena (se t.ex. artikel 4 respektive skäl 32 och 33 i förordningarna). Förordningarna har en annan utgångspunkt än EU:s arvsförordning för att bestämma tillämplig lag. Arvsförordningen innebär att om den avlidne inte har gjort ett lagvalsförordnande, kommer hans eller hennes hemvist att bestämma tillämplig lag på arvet (artikel 21), medan förordningarna alltså har sin utgångspunkt i var makarna eller de registrerade partnererna tog sin hemvist när de gifte sig eller registrerade partnerskap. Som *Helsingborgs tingsrätt* uppmärksammar kan de olika principerna för bestämmande av tillämplig lag i arvsförordningen och de nu aktuella EU-förordningarna bidra till att olika rättsordningar tillämpas vid bodelningen och arvsfiktet. Detta kan medföra praktiska problem, men det är inte något som kan åtgärdas genom den svenska kompletteringslagstiftningen. Det kan också konstateras att någon fullständig samordning inte heller finns i dagens regelverk. Vilka konsekvenser de nya EU-förordningarna kommer att få i förhållande till EU:s arvsförordning varierar beroende på omständigheterna i det enskilda fallet och vilka rättsordningar som är aktuella att tillämpa.

En närliggande frågeställning gäller avgränsningen mellan EU:s arvsförordning och EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Enligt skäl 12 i arvsförordningen bör den inte tillämpas på frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden. Det anges också att de myndigheter eller rättstillämpare som handlägger ett arv enligt den förordningen – dvs. för svenska förhållanden i första hand boudredningsmannen – beroende på omständigheterna bör beakta en avveckling av den avlidnes äktenskapliga förmögenhetsförhållanden vid fastställandet av den avlidnes kvarlåtenskap och arvtagarnas respektive arvslotter.

Ordre public-förbehållet

I likhet med 20 § i 1990 års lag innehåller EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden bestämmelser om ordre public. EU-förordningarna föreskriver att tillämpning av en bestämmelse i den utländska lag som ska tillämpas får vägras endast om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (artikel 31). Utrymmet att använda ordre public-förbehållet är alltså – liksom i den hittillsvarande svenska regleringen – snävt avgränsat. Eftersom ordre public regleras i EU-förordningarna, finns det inte möjlighet att föra över det nuvarande ordre public-förbehållet till den nya lagen. *Helsingborgs tingsrätt* efterlyser besked om när det kan bli aktuellt att tillämpa EU-förordningarnas ordre public-förbehåll i Sverige. EU-domstolen har i avgöranden om ordre public-förbehållet i andra unionsrättsakter uttalat att det inte ankommer på domstolen att definiera innehållet i grunderna för rättsordningen i en medlemsstat, men att det samtidigt är domstolens uppgift att kontrollera gränserna inom vilka medlemsstaterna kan röra sig vid tillämpningen av detta begrepp (se bl.a. rättsfallet Dieter Krombach mot André Bamberški, mål C-7/98, p. 22,

ECLI:EU:C:2000:164). Det krävs att det föreligger ett verkligt och tillräckligt allvarligt hot som påverkar ett grundläggande samhällsintresse (se rättsfallet Relu Adrian Coman m.fl. mot Inspectoratul General pentru Imigrări och Ministerul Afacerilor Interne, mål C-673/16, p. 44, ECLI:EU:C:2018:385). Vid införandet av 1990 års lag uttalades om motsvarande svenska bestämmelse att det närmare innehållet i ordre public-förbehållet är svårt att precisera (se prop. 1989/90:87 s. 25). Vad som kan utgöra svensk ordre public förändras i takt med samhällsutvecklingen och har i allmänhet också överlämnats till rättstillämpningen (se Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8 uppl., s. 69). Det kan exempelvis bli aktuellt vid diskriminering av en maka eller make på grund av kön eller etniskt ursprung (jfr 1 kap. 2 § femte stycket och 2 kap. 12 och 13 §§ regeringsformen samt artikel 21 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna). Ytterst blir det givetvis en fråga för EU-domstolen att ange gränserna för tillämpningen.

Internationellt tvingande regler

Även utanför området för ordre public finns det utrymme enligt EU-förordningarna att i nationell rätt begränsa tillämpningen av utländsk lag. Det är fråga om bestämmelser som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområden (artikel 30). Regler av detta slag brukar kallas internationellt tvingande regler. I skälen till förordningarna anges att det t.ex. kan handla om bestämmelser för skydd av familjens bostad. Det anges också att bestämmelserna om internationellt tvingande regler måste tolkas restriktivt för att vara förenliga med förordningarnas allmänna målsättning, dvs. ömsesidigt erkännande av domar som meddelats i medlemsstaterna i frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden (se skäl 53).

I dag finns det i 1990 års lag regler som anger under vilka omständigheter svensk lag ska eller får tillämpas även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Frågan blir då i vilken utsträckning reglerna kan föras över till den nya lagen.

Enligt 9 § i 1990 års lag ska äktenskapsbalkens regler om makars gemensamma bostad och bohag alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige. Bestämmelserna finns i 7 kap. 4–9 §§ och 11 kap. 8 och 10 §§ och begränsar en makes rätt att förfoga över makarnas gemensamma bostad och bohag. De innebär vidare att den make som har störst behov av bostaden eller bohaget i princip har rätt att mot avräkning överta den egendomen vid bodelning. Bestämmelserna har en utpräglad skyddskaraktär och saknar ofta motsvarighet i utländsk rätt (prop. 1989/90:87 s. 26 med hänvisningar). Skyddet för bostaden anges i EU-förordningarnas skäl uttryckligen som ett exempel på vad som kan vara en internationellt tvingande regel. I likhet med *Lagrådet* och utredningen gör regeringen bedömningen att förordningarna tillåter att bestämmelsen i 9 § i 1990 års lag flyttas över till den nya lagen.

Enligt 10 § i 1990 års lag får jämkning ske enligt 12 kap. äktenskapsbalken vid en bodelning som görs i Sverige även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Utredningen anser att det inte är

förenligt med den restriktivitet som uttrycks i EU-förordningarnas skäl att ha kvar möjligheterna till jämkning enligt 12 kap. 1 § och 2 § första stycket äktenskapsbalken när ett annat lands lag är tillämplig. Utredningen menar att bestämmelserna i första hand syftar till att skydda den ekonomiskt starkare maken i ett äktenskap och att de inte kan anses avgörande för att skydda några sådana allmänna intressen som anges i EU-förordningarna. Enligt utredningen är det vidare sannolikt att de flesta rättsordningar i världen har bestämmelser som liknar dem som finns i 12 kap. 2 § andra stycket äktenskapsbalken om att en efterlevande make förlorar sin rätt att vid bodelning få del i den avlidnes giftorättsgods eller sin rätt att få behålla sitt giftorättsgods vid brottslig inblandning i den andra makens död. Utredningen pekar också på de möjligheter som finns att tillämpa förordningarnas ordre public-förbehåll. Slutligen anser utredningen att möjligheten till jämkning av ett villkor i ett äktenskapsförord eller ett föravtal enligt 12 kap. 3 § äktenskapsbalken är för allmänt hållen för att vara förenlig med EU-förordningarnas allmänna målsättning och i skälen uttryckta krav på restriktivitet. Även i detta avseende hänvisar utredningen till möjligheten att tillämpa ordre public-förbehållet.

I förarbetena till den gällande lagstiftningen uttalas att meningen inte är att jämkning ska kunna ske i alla de situationer då en tillämpning av utländsk lag leder till ett resultat som avviker från vad som är naturligt enligt svenska förhållanden. Men när en tillämpning av utländsk lag leder till ett resultat som enligt ett svenskt betraktelsesätt – såsom det kommer till uttryck i 12 kap. 1 och 3 §§ äktenskapsbalken – framstår som oskäligt ger bestämmelsen möjlighet till jämkning. Vidare anges i förarbetena att en efterlevande make bör ges samma starka ställning vid en bodelning som sker här i landet, oavsett om svensk eller utländsk lag ska tillämpas i materiellt hänseende i övrigt vid bodelningen. Vid en bodelning som sker med anledning av en makes död, innebär reglerna alltså att en efterlevande make inte i något fall kan tvingas att dela med sig av sin egendom (se 12 kap. 2 § äktenskapsbalken).

I förarbetena anges vidare att jämkningsreglerna i första hand syftar till att vara ett skydd för den efterlevande maken att inte behöva avstå egendom till ett särkullbarn till den avlidne eller en testamentstagare. Reglerna kan emellertid tillämpas även i andra fall, t.ex. för att egendomen inte direkt ska tas i anspråk av den avlidnes borgenärer i hans eller hennes dödsbos konkurs. Det konstateras också att motsvarigheter till jämkningsbestämmelserna i 12 kap. ofta saknas i utländsk lag och att bestämmelserna har en utpräglad skyddskaraktär. De förhindrar bl.a. att en make som har sin hemvist här i landet får lämna ifrån sig egendom till den andra maken i enlighet med det andra landets lag, om ett sådant överlämnande av egendomen framstår som oskäligt. (Se prop. 1989/90:87 s. 26 samt 54 och 55, och prop. 1986/87:1 s. 44–48.)

EU-förordningarna kommer att innebära att utländsk lag i större utsträckning än tidigare kommer att tillämpas vid bodelningar som förrättas i Sverige. Eftersom förordningarnas regler om tillämplig lag är universella, kan utländsk lag som har helt andra utgångspunkter än den svenska rättsordningen tillämpas av svenska domstolar. Detta talar för att behovet av internationellt tvingande regler i vart fall inte kommer att vara mindre än tidigare. I förordningarnas skäl anges visserligen att bestämmelserna om

internationellt tvingande regler är ett undantag som måste tolkas restriktivt. Det innebär emellertid inte något nytt i förhållande till det synsätt som redan präglar den gällande svenska lagstiftningen. I förarbetena fästs avseende vid den uppenbara risken med att utsträcka det svenska regelsystemets tillämpningsområde och begränsa utrymmet för utländsk lag. Det anges också att det måste accepteras att en utländsk lag många gånger är grundad på värderingar och synsätt som avviker från dem som vi har i Sverige. Jämkningsreglerna ger dock en möjlighet till jämkning när en tillämpning av den utländska lagen leder till resultat som framstår som oskäligen (se prop. 1989/90:87 s. 25 och 26 samt 54 och 55). Det gjordes alltså vid reglernas införande en noggrann avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande. Det finns inte några indikationer på att den gällande ordningen har lett till orimliga resultat i rättstillämpningen. Det kan också konstateras att Finland har bedömt att bestämmelserna i den finska äktenskapslagen om jämkning – liksom bestämmelserna om skydd för den gemensamma bostaden – även fortsättningsvis ska vara internationellt tvingande regler (se den finska propositionen RP 190/2018 rd s. 22 och riksdagsskrivelsen RSv 156/2018).

I likhet med *Lagrådet* finner regeringen att det finns både skäl och utrymme att föra över bestämmelserna i 10 § i 1990 års lag till den nya lagen. I förhållande till systematiken i 1990 års lag bör dock en ändring ske. Äktenskapsbalkens bestämmelser i 12 kap. 2 § om en efterlevande makes rätt att behålla sitt giftorättsgods (första stycket) och om hans eller hennes förlust vid bl.a. uppsåtligt dödande eller medverkan till sådant brott av rätten att få del i den avlidnes giftorättsgods eller av rätten att få behålla sitt giftorättsgods (andra stycket) är i strikt mening inte några jämningsregler. De skiljer sig också från jämningsreglerna i 12 kap. 1 och 3 §§ genom att de är obligatoriska och inte fakultativa. I samband med att reglerna i 1990 års lag gjordes tillämpliga på sambor följdes inte heller lagens ursprungliga systematik (se 1 § andra stycket 2 i 1990 års lag och prop. 2000/01:148 s. 24 och 25). Mot denna bakgrund bör det finnas en särskild bestämmelse i den nya lagen som anger att bestämmelserna i 12 kap. 2 § äktenskapsbalken ska vara internationellt tvingande.

För att underlätta för rättstillämparna bör det – vilket *Nacka tingsrätt* efterfrågar – uttryckligen i den nya lagen anges vilka bestämmelser i äktenskapsbalken som är internationellt tvingande.

Skydd för tredje mans intressen

I 1990 års lag finns det även regler till skydd för tredje mans intressen när utländsk lag är tillämplig i fråga om makarnas förmögenhetsförhållanden. Inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en makes rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denne make och som finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk rätt (11 § första stycket). Detsamma gäller inskränkningar i makes rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och maken befann sig i Sverige när rätts handlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen (11 § andra stycket). Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en makes skyldighet att med sin egendom svara för sina skul-

der kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en make har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet (12 § första stycket). Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en make har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om tredje man och maken befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen (12 § andra stycket). Dessutom finns särskilda bestämmelser om när gåvor mellan makar blir gällande mot givarens borgenärer (5 § tredje stycket andra meningen).

Enligt artikel 27 f i EU-förordningarna ska den lag som är tillämplig enligt förordningarna reglera verkningarna av makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan en make respektive registrerad partner och en tredje man. Den tillämpliga lagen får dock, enligt artikel 28.1 i förordningarna, inte åberopas av en make eller registrerad partner mot en tredje man om inte denne hade kännedom om eller borde ha haft kännedom om den lagen. I artikel 28.2 i förordningarna anges ett antal omständigheter som gör att tredje man ska anses ha haft kännedom om lagen. Om den lag som är tillämplig inte kan åberopas av en make eller en registrerad partner gentemot en tredje man, ska rättsverkan med avseende på tredje man regleras av lagen i det land vars lag är tillämplig på transaktionerna mellan maken respektive den registrerade partnern och tredje man (artikel 28.3 a). Om det gäller fast egendom eller registrerade tillgångar eller rättigheter, regleras rättsverkan med avseende på tredje man av lagen i det land där egendomen är belägen eller där tillgångarna eller rättigheterna är registrerade (artikel 28.3 b).

Artikel 28 utgår alltså från tredje mans faktiska eller presumerade kännedom om den tillämpliga utländska lagen, medan 1990 års lag innebär annorlunda utformade och sammantaget mer långtgående begränsningar av tillämpningen av utländsk rätt. Eftersom EU-förordningarna innehåller bestämmelser om rättsverkan i förhållande till tredje man i internationella situationer, är det inte möjligt att föra över de nuvarande svenska reglerna i 1990 års lag till den nya lagen. Det innebär alltså att EU-förordningarna kommer att ersätta den nuvarande regleringen av skyddet för tredje mans intressen i internationella situationer. En annan sak är att förordningarnas reglering kan innebära att svenska materiella regler till skydd för tredje mans intressen kan bli tillämpliga till följd av regleringen i förordningarna.

I artikel 29 i förordningarna finns det regler om anpassning av sakrätter. En motsvarande bestämmelse finns i EU:s arvsförordning (artikel 31). Om en person åberopar en sakrätt som han eller hon har rätt till enligt den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden och denna sakrätt är okänd enligt lagen där rätten åberopas, ska sakrätten, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga sakrätten enligt det landets lag med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har. Enligt skäl 25 är syftet att makarna, i en annan medlemsstat, ska komma i åtnjutande av de rättigheter som uppkommit eller överlåtit på dem som en följd av makarnas förmögenhetsförhållanden. Anpassningen bör genomföras med beaktande av dels de syften och intressen som ligger bakom den specifika sakrätten, dels vilka verkningar som sakrätten har.

När det gäller sakrätter som inte har någon motsvarighet i Sverige är det med hänsyn till de olika sakrätter som kan förekomma, enligt regeringens

mening, inte möjligt att närmare reglera hur anpassningen till svenska sakrätter ska gå till. Dessa frågor kommer med nödvändighet att i varje enskilt fall behöva hanteras och anpassas inom ramen för befintliga svenska regler (jfr finska propositionen RP 190/2018 rd s. 22). Det bör därför inte införas några särskilda bestämmelser om hur utländska sakrätter ska anpassas.

6.4 Datering av äktenskapsförord

Regeringens förslag: Det ska införas ett krav i äktenskapsbalken på att äktenskapsförord ska vara daterade.

I den nya lagen ska det införas upplysningsbestämmelser om att äktenskapsbalken innehåller regler om registrering av äktenskapsförord som kompletterar formkraven i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dessutom att det ska införas ett krav i äktenskapsbalken på att bodelnings- och föravtal ska vara daterade. Vidare föreslår utredningen en särskild bestämmelse om att Skatteverket ska föra in de uppgifter som ska registreras enligt EU-förordningarna i äktenskapsregistret. Utredningen föreslår däremot inte några bestämmelser som upplyser om äktenskapsbalkens krav på registrering av äktenskapsförord.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Helsingborgs tingsrätt* anser att det bör övervägas att ange formkraven för äktenskapsförord även i den nya lagen eller att i den lagen hänvisa till äktenskapsbalken. Även *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* efterlyser en kompletterande bestämmelse om registrering av äktenskapsförord i den nya lagen. Juridiska fakultetsnämnden menar vidare att det inte finns ett praktiskt behov av att behålla en reglering som möjliggör för underåriga att ingå äktenskapsförord. *Skellefteå tingsrätt* reser frågan om inte gåvoavtal kan anses omfattas av EU-förordningarnas definition av äktenskaps- respektive partnerskapsförord. *Lantmäteriet* är positivt till utredningens förslag att ett dateringskrav ska gälla för alla bodelningsavtal, men framhåller att det kan innebära att fler bodelningshandlingar blir ogiltiga.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 3.1 b i EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden definieras äktenskapsförord som varje avtal mellan makar eller blivande makar varigenom dessa reglerar sina förmögenhetsförhållanden. Enligt artikel 25.1 i EU-förordningen ska ett äktenskapsförord vara skriftligt, daterat och undertecknat för att vara formellt giltigt. Det anges också att ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av äktenskapsförordet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande. I artikel 25.2 och 25.3 finns vidare regler om att kompletterande formkrav i nationell rätt under vissa förhållanden ska vara tillämpliga. Om en eller båda makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har sin hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord, ska även de kompletterande kraven tillämpas. Om makarna däremot vid tidpunkten för förordets ingående har sin hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa

stater föreskriver olika formkrav för äktenskapsförord, ska förordet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater. Om endast en av makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har sin hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas. I artikeln föreskrivs avslutningsvis att om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden föreskriver kompletterande formkrav, ska dessa formkrav tillämpas.

Motsvarande reglering gäller i fråga om partnerskapsförord (artikel 3.1 c i förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Uttrycket partnerskapsförord används inte i svensk lagtext. I stället har den lagstiftningstekniken valts att i princip alla regler med anknytning till äktenskap tillämpas på registrerade partnerskap. Bestämmelser om äktenskapsförord gäller alltså även för registrerade partner (se bet. 1993/94:LU28). Det finns inte anledning att gå ifrån den valda lagstiftningstekniken. Partnerskapsförord enligt EU-förordningen omfattas alltså enligt svensk rätt av reglerna för äktenskapsförord.

En rättshandling mellan makar avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om den stämmer överens med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen äger rum. Om rättshandlingen äger rum före äktenskapet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. En rättshandling ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i det land där den äger rum eller där makarna då har sin hemvist. Ett äktenskapsförord mellan makar som har sin hemvist i Sverige när rättshandlingen äger rum blir dock gällande här i landet bara om registrering sker enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Dessa bestämmelser, som återfinns i 5 § i 1990 års lag, ersätts av regleringen i EU-förordningarna.

Formkraven för äktenskapsförord finns i 7 kap. 3 § andra och tredje styckena äktenskapsbalken. Där framgår att ett äktenskapsförord ska upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Ett äktenskapsförord ska vidare registreras hos Skatteverket. I dag finns det sålunda inte något krav på datering av äktenskapsförord vare sig i rent nationella situationer där äktenskapsbalken är tillämplig eller i internationella situationer där äktenskapsbalken blir tillämplig till följd av regleringen i 1990 års lag. Ett sådant krav på datering kommer framöver att gälla enligt EU-förordningarna. Förordningarnas krav gäller dock bara om äktenskapsförordet rör förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder. Det skulle i många fall vara svårt för enskilda och Skatteverket att bedöma om dateringskravet är tillämpligt. Det är knappast möjligt eller ändamålsenligt att i den svenska lagen på denna grund göra en åtskillnad mellan olika äktenskapsförord. Ett generellt krav på datering bör därför införas för äktenskapsförord. Det kan i sammanhanget konstateras att redan i dag är de flesta äktenskapsförord daterade.

För att underlätta för rättstillämparna bör det vidare – som *Helsingborgs tingsrätt* och *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* förordar – tas in en reglering i den nya lagen som upplyser om äktenskapsbalkens regler om registrering av äktenskapsförord.

Av 7 kap. 3 § andra stycket äktenskapsbalken framgår att även den som är underårig kan ingå ett äktenskapsförord, men att förmyndarens skriftliga

medgivande ska inhämtas. Bestämmelser med denna innebörd har funnits under lång tid. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* ifrågasätter om det finns ett behov av att behålla möjligheten för en underårig att ingå äktenskapsförord. Det kan konstateras att det inte längre är möjligt för barn att få dispens att gifta sig (se 2 kap. 1 § äktenskapsbalken samt prop. 2013/14:208). Det har också införts en ny huvudregel om att inga utländska barnäktenskap ska erkännas i Sverige. Undantag kan aldrig göras om någon av parterna alltså är under 18 år (se 1 kap. 8 a § lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap). Bestämmelserna som möjliggör för underåriga att ingå äktenskapsförord har alltså i stora delar spelat ut sin roll. De kan dock fortfarande ha betydelse för den som ingår äktenskap i nära anslutning till att han eller hon blir myndig. Ett slopande av bestämmelserna skulle kunna inskränka möjligheterna att i förväg med förmyndarens medgivande komma överens om egendomsordningen i äktenskapet. Utan ytterligare underlag finns det inte förutsättningar att göra den ändring som fakultetsnämnden föreslår.

I EU-förordningarna anges att ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av äktenskaps- eller partnerskapsförordet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande. Detta får uppfattas som att förordningarnas skriftlighetskrav kan vara uppfyllt även om handlingen är i elektronisk form. Samtidigt ger inte förordningarna något svar på hur detta krav förhåller sig till kravet enligt samma förordningar på att förordet ska vara undertecknat. Förordningarna innehåller inga föreskrifter om hur ett undertecknande ska ske. I svensk rätt finns ett kompletterande krav på att registrering av förordet ska ske (7 kap. 3 § äktenskapsbalken). Förordet fogas till en ansökan till Skatteverket om registrering (16 kap. 2 § äktenskapsbalken). Regeringen bedömer att EU-förordningarna inte hindrar att registreringsmyndigheten kräver att handlingen ges in i original.

Utredningen föreslår att det i äktenskapsbalken ska införas en bestämmelse om att Skatteverket ska föra äktenskapsregister över de uppgifter som ska registreras enligt förordningarna. Eftersom skyldigheten att registrera äktenskapsförord är ett kompletterande formkrav som kommer att framgå av äktenskapsbalken, behövs inte någon sådan reglering (se 16 kap. 1 § äktenskapsbalken).

En annan fråga är om även andra avtal som förekommer mellan makar kan utgöra äktenskaps- eller partnerskapsförord i EU-förordningarnas mening. Utredningen ger förordningarna en vidsträckt tolkning och bedömer att bodelningsavtal enligt 9 kap. 5 § äktenskapsbalken och föravtal om bodelning enligt 9 kap. 13 § första stycket samma balk kan utgöra äktenskaps- eller partnerskapsförord i förordningarnas mening. Utredningen föreslår mot den bakgrunden att det ska införas ett krav i äktenskapsbalken på att sådana avtal ska vara daterade.

Regeringen menar dock att förordningarnas definition – ”varje avtal” – måste läsas in ljuset av att regelverken för äktenskapsförord och partnerskapsförord ser olika ut i de olika medlemsstaterna, vilket också framhålls i skäl 48 i förordningarna. Ändamålet med bestämmelserna får antas ha varit att äktenskapsförord och partnerskapsförord ska omfattas av förordningarna oavsett vilka regler som finns i medlemsstaterna i fråga om dem – inte att varje avtal som på något sätt berör makarnas eller partnernas egendom ska omfattas av förordningarna. Detta synsätt innebär att bodel-

ningsavtal varigenom makarna fördelar egendomen vid äktenskapsskillnad eller efter anmälan under bestående äktenskap inte ska anses vara ett äktenskapsförord i förordningens mening. Samma sak gäller avtal om den kommande bodelningen inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad (föravtal). Det ligger i stället närmare till hands att uppfatta förordningarna som att bara äktenskapsförord i mer strikt mening ska omfattas. Ett sådant synsätt ligger också i linje med hur finsk lagstiftning anpassats till EU-förordningarna (se finska propositionen RP 190/2018 rd och riksdagsskrivelse RSv 156/2018). Något krav på datering av bodelningsavtal och föravtal bör alltså inte införas.

6.5 Registrering av lagvalsavtal

Regeringens förslag: Ett lagvalsavtal om makars förmögenhetsförhållanden ska registreras hos Skatteverket i äktenskapsregistret. Vid handläggningen av en ansökan om registrering tillämpas äktenskapsbalkens bestämmelser om registreringsärenden.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* vill att det belyses vad som ska gälla i sådana fall där det inte anges uttryckligen att ett visst lands lag ska tillämpas, men det framgår av omständigheterna att makarna utgått från att ett visst lands rättsordning ska tillämpas. Juridiska fakultetsnämnden undrar också om det finns någon tidpunkt efter vilken lagvalsavtal inte kan ingås.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 23.1 i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska ett lagvalsavtal vara skriftligt, undertecknat och daterat för att vara formellt giltigt. I artikel 23.2 föreskrivs vidare att om lagen i den medlemsstat där båda makarna eller de registrerade partnererna har sin hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående föreskriver kompletterande formkrav för äktenskaps- eller partnerskapsförord ska dessa formkrav tillämpas för lagvalsavtal. I artikel 23.3 i förordningarna anges att om makarna eller de registrerade partnererna vid tidpunkten för avtalets ingående har sin hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för äktenskaps- eller partnerskapsförord, ska avtalet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater. Om endast en av makarna eller partnererna vid tidpunkten för avtalets ingående har sin hemvist i en medlemsstat och om denna medlemsstat föreskriver kompletterande formkrav för äktenskaps- eller partnerskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas (artikel 23.4).

Med äktenskaps- och partnerskapsförord i förordningarnas mening avses äktenskapsförord enligt 7 kap. 3 § äktenskapsbalken. För äktenskapsförord gäller enligt svensk rätt ett krav på registrering. Eftersom det av förordningarna framgår att formkraven för äktenskapsförord även gäller för lagvalsavtal, krävs det inte någon reglering om detta i den nya lagen. I den nya lagen krävs det dock regler om handläggningen av ansökningar av registrering av lagvalsavtal. Dessa regler bör gälla för alla lagvalsavtal

om makars förmögenhetsförhållanden och bör därför i förslaget till den nya lagen placeras i kapitlet med övriga bestämmelser (6 kap.).

Det är inte ovanligt att äktenskapsförord innehåller lagvalsavtal. Efter som äktenskapsförord registreras hos Skatteverket, bör därför Skatteverket utses att även ha hand om registreringen av lagvalsavtal. Vid Skatteverkets handläggning bör de bestämmelser som gäller för handläggning av registreringsärenden att tillämpas (16 kap. äktenskapsbalken). Det innebär att balkens bestämmelser om ansökan, när registreringen ska anses ha skett och överklagande av beslut som rör registrering gäller vid registrering av lagvalsavtal som omfattas av någon av förordningarna.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet lyfter fram frågan om vad som ska gälla i sådana fall då det indirekt framgår att makarna varit överens om att ett visst lands lag ska vara tillämplig. Enligt de hittillsvarande reglerna har det ansetts att när den enda rimliga tolkningen i en sådan situation är att makarna har avtalat om ett visst lands lag ska tillämpas, ska avtalet gälla (se prop. 1989/90:87 s. 41). Kravet på skriftlighet sätter dock en gräns för en tolkning som inte har stöd i ordalydelsen. Skriftlighetskravet speglar att lagvalet är att anse som en betydelsefull fråga, något som särskilt gäller om makar eller blivande makar avsåg att ta sin hemvist i ett annat land än det där avtalet ingicks. Vid tolkningen av den skriftliga handlingen måste det vidare beaktas att det avtalade lagvalet ska avse makarnas egendom i dess helhet, inte bara vad som omfattas av den aktuella rättshandlingen (se NJA 2017 s. 168). EU-förordningarna ställer i artikel 23 upp ett antal formella krav för att lagvalsavtalet ska vara giltigt. Under förutsättning att de formella kraven är uppfyllda kan frågan om huruvida ett avtal har kommit till stånd då komma att bedömas enligt nationell rätt enligt artikel 24 (jfr den s.k. Giuliano-Lagarde-rapporten till en motsvarande bestämmelse – artikel 8 – i Romkonventionen; Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations EUT 1980 C 282/1, s. 28). I sådana fall bör det vid tillämpningen av svensk rätt ligga nära till hands att bedöma frågan i linje med allmänna svenska nationella avtalsrättsliga regler och det nyssnämnda förarbetsuttalandet. Det skulle då räcka med att lagvalsavtalet implicit framgår av ett äktenskapsförord, om handlingens innehåll visar att makarnas avsikt har varit att ett visst lands lag ska tillämpas på förmögenhetsförhållandena inom deras äktenskap. Om t.ex. villkor som är typiska för ett visst lands äktenskapslagstiftning har tagits in i äktenskapsförordet, kan det i många fall finnas anledning att utgå från att det landets lag ska tillämpas, om inte något annat framkommer.

Enligt skäl 45 får makarna ingå ett lagvalsavtal när som helst: före äktenskapet, vid äktenskapets ingående eller under äktenskapet. Enligt gällande rätt anses ett lagvalsavtal kunna ingås även efter att äktenskapet har upplösts (se prop. 1989/90:87 s. 41). I det ljuset ställer *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* frågan om det med de nya förordningarna finns någon tidpunkt efter vilken lagvalsavtal inte längre kan ingås. Regeringen konstaterar att den fråga som Juridiska fakultetsnämnden tar upp numera regleras genom förordningarna, som dock inte ger ett entydigt svar. I många fall torde frågan – åtminstone vid prövning i svensk domstol – vara av mindre praktisk betydelse. Parterna i ett dispositivt tvistemål kan nämligen vid tiden för domstolsprövningen av tvisten komma överens om tillämplig lag för denna. En samstämmig förklaring om att ett visst lands

lag ska tillämpas i ett mål som rör ett rättsförhållande där förlikning enligt svensk intern rätt är tillåten bör nämligen godtas av domstolen – i vart fall om det finns en anknytning till det landet på det sätt som anges i artikel 22 i förordningarna. (Jfr rättsfallet NJA 2017 s. 168 med hänvisningar, och Bogdan, Svensk internationell privat- och processrätt, 8 uppl., s. 41.)

6.6 Bodelning efter legal separation

Regeringens förslag: Om det utomlands har meddelats ett avgörande om legal separation och makarna inte har återupptagit sammanlevnaden, ska egendom som makarna har förvärvat efter det att avgörandet fått laga kraft inte ingå i en bodelning där svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid en sådan bodelning ska täckning för skulder beräknas med hänsyn till förhållandena då avgörandet fick laga kraft.

Utredningens förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: I vissa utländska rättsordningar förekommer regler om vad som ska gälla vid legal separation – det som tidigare kallades hemskillnad i svensk rätt. Det innebär att makarna kunde ansöka om att de skulle bo åtskilda genom att uppge att det förelåg djup och varaktig söndring. När makarna efter en dom på hemskillnad levte åtskilda i ett år, kunde de få äktenskapsskillnad. Möjligheten till hemskillnad avskaffades år 1973 i svensk rätt. Det finns regler i 8 § i 1990 års lag som innebär att egendom som en make förvärvar efter en legal separation som beslutats utomlands inte ska ingå i bodelningen och att täckning för skulder ska beräknas med hänsyn till förhållandena vid separationen. En förutsättning enligt paragrafen är att makarna inte har återupptagit sammanlevnaden.

EU-förordningarna innehåller inga särskilda bestämmelser om legal separation. EU-förordningarnas regler om tillämplig lag kan dock leda till att svensk lag blir tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden i de fall då legal separation beslutats i utlandet. Eftersom svensk rätt inte innehåller några materiella regler om legal separation, kommer reglerna i 1990 års lag om rättsverkningarna av legal separation även i fortsättningen att fylla en funktion. Reglerna bör därför i sak flyttas över till den nya lagen.

Regeringens förslag: En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige enligt någon av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska göras till tingsrätten. Regeringen ska kunna meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

En ansökan om ändring av ett beslut som har meddelats med anledning av en ansökan om erkännande eller verkställbarhet ska göras till den tingsrätt som har meddelat beslutet. Om en ansökan om ändring görs av den som har ansökt om erkännande eller verkställbarhet, ska ansökan göras inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

Ärendelagen ska i övrigt tillämpas vid handläggningen i domstol, om inte annat följer av någon av förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Om ett avgörande förklaras verkställbart, ska det verkställas enligt utsökningens regler på samma sätt som en svensk dom som har fått laga kraft, om inte annat följer av någon av förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Vid verkställighet av ett avgörande som rör en säkerhetsåtgärd ska i stället bestämmelserna i utsökningens balken om verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd tillämpas.

Om tingsrätten bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan säkerhetsåtgärd som avses i rättegångsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen lämnar inte något förslag om verkställighet av ett avgörande som rör en säkerhetsåtgärd.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller invänder inte mot dem.

Skälen för regeringens förslag

Villkor för erkännande och verkställbarhet

Ett avgörande som har meddelats i en medlemsstat ska enligt EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden erkännas av andra medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet. Erkännande kan ske utan något särskilt förfarande. Att ett avgörande erkänns i Sverige innebär att det gäller här. När ett utländskt avgörande erkänns i Sverige, kan parterna inte tvista på nytt inför en svensk domstol om samma sak, dvs. det utländska avgörandet utgör ett hinder mot en rättegång i Sverige. Erkännande får vägras endast på någon av de grunder som anges i förordningarna (artikel 37). När erkännandefrågan uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat, får den domstolen avgöra frågan om erkännande. Det innebär att om en part i en svensk rättegång gör gällande att en utländsk dom inte ska erkännas här och den utländska domen rör en fråga som är av betydelse för den svenska domstolens prövning, är den svenska domstolen behörig att pröva om ett erkännande ska vägras. Någon lagreglering av dessa fall krävs inte, utan de kan hanteras enligt vanliga regler för rättegången (jfr prop. 2013/14:219

s. 73 och 80). Verkan av domstolens bedömning av erkännandefrågan torde vara begränsad till det enskilda målet (jfr Pålsson, Bryssel I-förordningen jämte Bryssel- och Luganokonventionerna, s. 287). Frågan om erkännande kan också prövas i ett särskilt förfarande (artikel 36.2).

I artikel 42 i EU-förordningarna anges att ett avgörande som meddelats i en medlemsstat och som är verkställbart i den medlemsstaten kan verkställas i en annan medlemsstat. Det krävs dock att en domstol i ett särskilt förfarande (s.k. exekvaturförfarande) har fattat ett beslut om att avgörandet är verkställbart. Motsvarande förfarande som föreskrivs i förordningarna finns i en rad andra unionsrättsakter och internationella instrument, t.ex. arvsförordningen, 2000 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention. Enligt förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden inskränker sig prövningen i ett första skede till en kontroll av att de formella förutsättningarna är uppfyllda. Den part mot vilken verkställighet begärs kan dock ansöka om ändring av en verkställbarhetsförklaring och den som fått avslag på en ansökan om verkställbarhetsförklaring kan ansöka om ändring av ett beslut som innebär avslag på ansökan. Avgörandet med anledning av en ansökan om ändring får enligt förordningarna överklagas.

Även en officiell handling och en förlikning inför domstol ska förklaras verkställbar i Sverige enligt samma förfaranden som gäller för domar (artiklarna 59.1 och 60.1). Bestämmelserna om verkställbarhetsförklaring gäller alltså också för sådana handlingar eller förlikningar.

Kompletterande svenska bestämmelser om förfarandet för erkännande och verkställighet bör alltså föras in i den nya lagen.

Behörig domstol vid ansökan om erkännande enligt ett särskilt förfarande eller om verkställbarhetsförklaring

Den lokala behörigheten för prövningen av ansökningar om erkännande när en part påkallar ett särskilt förfarande enligt artikel 36.2 och för verkställbarhetsförklaring ska bestämmas utifrån hemvisten för den part mot vilken verkställighet begärs eller utifrån den plats där verkställighet ska ske (artikel 44.2). I EU-förordningarna används begreppet domicil för att beteckna hemvist, vilket indikerar att hemvisten bestäms enligt svenska nationella regler (se även avsnitt 10). Ansökningar om verkställbarhet av utländska avgöranden har tidigare i allmänhet prövats av Svea hovrätt. År 2015 gjordes en generell överflyttning av verkställbarhetsprövningen i första instans till tingsrätten. Prövningen är numera koncentrerad till ett antal tingsrätter (se prop. 2013/14:219 s. 73–76 och 84–88 samt bl.a. förordningen [2014:1517] om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden på privaträttens område). Det saknas anledning att frångå den ordning som gäller enligt andra jämförbara unionsrättsakter och internationella instrument, bl.a. 2000 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention. Prövningen av verkställbarheten bör även i dessa fall ske i tingsrätten som första instans. Regeringen avser att i förordning ange vilka tingsrätter som ska vara behöriga att handlägga ärendena.

Processlag

EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller vissa bestämmelser om förfarandet vid ansökan

om verkställbarhetsförklaring. Exempelvis anges att en kopia av domen ska bifogas ansökan. Ansökningsförfarandet ska dock i huvudsak regleras av nationell rätt.

I samband med att handläggningen av verkställbarhetsansökningar flyttades från Svea hovrätt till tingsrätten gjordes bedömningen att ärendelagen ska tillämpas på förfarandet. Skälet till detta är att ärendelagen utgår från att ett avgörande kan ske på handlingarna och ger utrymme för ett i det enskilda fallet mindre förbundet förfarande som, till skillnad från vad som är fallet med rättegångsbalken, typiskt sett inte fokuserar på att utreda vad som hänt i förfluten tid (jfr prop. 2013/14:219 s. 90). De skäl som talade för att ärendelagen ska vara processlag gör sig gällande med samma styrka i detta fall. Ärendelagen bör alltså gälla vid en ansökan enligt någon av förordningarna.

Var och en av parterna kan ansöka om ändring av ett beslut som gäller erkännande eller verkställbarhetsförklaring (artikel 49.1). Av förordningarna framgår att motparten kan ansöka om ändring inom 30 dagar från det att beslutet delgavs honom eller henne. Om motparten har sin hemvist i en annan medlemsstat, är tidsfristen 60 dagar (artikel 49.5). Av förordningarna framgår det dock inte inom vilken tid sökanden ska ansöka om ändring av ett beslut som innebär avslag på ansökan. Den frågan regleras inte heller i ärendelagen. Av allmänna processrättsliga principer följer emellertid att tiden för att ansöka om ändring inte bör vara obegränsad. En tidsfrist bör därför införas. Med hänsyn till att sökanden ofta befinner sig utomlands i dessa fall finns det skäl att välja en något längre tidsfrist än den tidsfrist om tre veckor som normalt gäller för överklaganden (prop. 1991/92:128 s. 143). I likhet med vad som gäller enligt de kompletterande bestämmelserna till jämförbara unionsrättsakter och internationella instrument anser regeringen att det är lämpligt att tidsfristen uppgår till fyra veckor från den dag beslutet meddelades.

När det gäller tiden för att överklaga tingsrättens beslut i ett ärende om ansökan om ändring, finns det bestämmelser i ärendelagen för överklagande till hovrätten och Högsta domstolen.

Verkställbarhet och verkställighet

En dom som är verkställbar i en medlemsstat ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen har förklarats verkställbar där (artikel 42). En grundläggande förutsättning för att verkställighet ska kunna ske är alltså att domen är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten. I likhet med bl.a. 2000 och 2012 års Bryssel I-förordningar ställer EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden inte något krav på att domen ska ha fått laga kraft för att den ska kunna verkställas. Att så är fallet framgår indirekt av den möjlighet som finns för en domstol att skjuta upp prövningen av verkställbarheten om domen har överklagats i ursprungsmedlemsstaten (artikel 52). Vidare anges i artikel 53.3 att inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder får vidtas före det att fristen för att söka ändring av verkställbarhetsförklaringen har löpt ut. Förordningarna innehåller därmed spärrar mot avgöranden som inte har fått laga kraft.

På motsvarande sätt som gäller för t.ex. 2000 och 2012 års Bryssel I-förordningar och arvsförordningen bör det föreskrivas att ett avgörande

som har förklarats verkställbart enligt förordningarna verkställs enligt utsökningensbalken på samma sätt som en svensk dom som har fått laga kraft, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Det innebär alltså att om en fråga regleras av EU-förordningarna har de företrädare framför utsökningensbalkens bestämmelser.

EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden medger även verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärder och andra interimistiska beslut. I likhet med vad som gäller för den kompletterande lagstiftningen till 2000 och 2012 års Bryssel I-förordningar bör det föreskrivas att vid verkställighet av ett utländskt avgörande som rör en säkerhetsåtgärd ska i stället bestämmelserna om verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd tillämpas. Detta innebär att bestämmelserna i 16 kap. 11–16 §§ utsökningensbalken ska tillämpas (se bl.a. prop. 2013/14:219 s. 69, 70 och 94–96).

EU-förordningarna innehåller en uttrycklig reglering av möjligheten att bevilja interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, utan att någon verkställbarhetsförklaring krävs (artikel 53.1). Sådana åtgärder beviljas enligt lagstiftningen i den medlemsstat där domen görs gällande. Den svenska lagstiftningen som gäller beslut om sådana åtgärder finns i 15 kap. rättegångsbalken som behandlar kvarstad m.m. Bestämmelserna innebär att säkerhetsåtgärder kan beviljas med stöd av vanliga forumregler (jfr rättsfallet NJA 1983 s. 814). Det är inte nödvändigt att i lagen hänvisa till dessa bestämmelser (se prop. 2001/02:146 s. 41).

Enligt artikel 53.2 ska en verkställbarhetsförklaring enligt lag medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas. Så länge fristen för att ansöka om ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut och till dess att beslut har meddelats med anledning av ansökan, får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas mot egendom som tillhör den part mot vilken verkställighet begärs (artikel 53.3). En verkställbarhetsförklaring medför alltså en automatisk rätt till säkerhetsåtgärder. Det får inte ställas upp krav på någon ytterligare prövning av domstol (se rättsfallet Capelloni och Aquilini mot Pelkmans, mål 119/84, p. 3147, ECLI:EU:C:1987:521). Däremot måste borgenären vända sig till Kronofogdemyndigheten för att få verkställighet (se bl.a. prop. 1991/92:128 s. 229, prop. 1997/98:102 s. 48 och 49 och prop. 2001/02:146 s. 50 och 51).

Av artiklarna 53.2 och 53.3 följer att inga andra verkställighetsåtgärder än säkerhetsåtgärder får vidtas till dess att fristen för att ansöka om ändring har löpt ut eller, om ändring har sökts inom den tiden, beslut har meddelats med anledning av ansökan. När så har skett, är verkställigheten inte längre begränsad till att endast avse säkerhetsåtgärder enligt artikeln. Om beslutet med anledning av en ansökan om ändring överklagas är det inte möjligt att enligt artikel 53 begränsa verkställigheten till att bara avse säkerhetsåtgärder (se rättsfallet Calzaturificio Brennero sas mot Wendel GmbH Schuhproduktion International, mål 258-83, p. 3971, ECLI:EU:C:1984:363). Rätten till säkerhetsåtgärder följer alltså direkt av tingsrättens beslut om verkställbarhetsförklaring, och sökanden behöver därför inte utverka ett särskilt domstolsbeslut om det. Av tydlighetsskäl bör det dock införas en bestämmelse som anger att tingsrättens beslut att bifalla en ansökan om verkställbarhetsförklaring anses innefatta ett beslut om kvarstad eller

7 Makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer

7.1 Reglerna förs över till den nya lagen

Regeringens förslag: De nordiska reglerna om dels makars förmögenhetsförhållanden i 1931 års förordning om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, dels bodelning med anledning av en makes död i lagen om arv i internationella situationer ska föras över till den nya lagen. I förhållande till Finland ska de nordiska reglerna gälla endast i den utsträckning som följer av artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. De nordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet ska gälla för avgöranden som har meddelats i Finland.

Det ska inte finnas något undantag för samkönade äktenskap i den nya lagens nordiska regler. Undantaget för samkönade äktenskap ska tas bort i 1931 års förordning.

Den nya lagens nordiska regler ska – på motsvarande sätt som de nuvarande reglerna – inte gälla för registrerade partner.

I 1931 års förordning ska det upplysas om att bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att de nordiska bestämmelserna om svensk domstols behörighet och tillämplig lag inte ska tillämpas i förhållande till Finland. Utredningen lämnar inte något uttryckligt förslag som undantar registrerade partner från de nordiska reglerna. Utredningen lämnar inte något förslag om att ta bort undantaget för samkönade äktenskap i 1931 års förordning.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det. *SPF Seniorerna* vill att de nordiska reglerna i möjligaste mån lämnas oförändrade. *Föreningen Svenskar i Världen* pekar på de tillämpningssvårigheter som det innebär att EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden i vissa fall ska tillämpas i förbindelserna mellan Sverige och Finland, medan de nordiska reglerna tillämpas i andra nordiska situationer. *Kammarrätten i Sundsvall* ifrågasätter behovet – och riktigheten – av utredningens förslag att de nordiska reglerna om svensk domstols behörighet och tillämplig lag inte ska tillämpas i förhållande till Finland. *Diskrimineringsombudsmannen, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Sveriges advokatsamfund* anser – liksom utredningen – att den nordiska äktenskapskonventionen numera måste anses omfatta även samkönade äktenskap och att den nya lagens nordiska regler inte bör innehålla något undantag för sådana

äktenskap. Diskrimineringsombudsmannen väcker frågan om huruvida undantaget för samkönade äktenskap i 1931 års förordning kan behållas.

Skälen för regeringens förslag

Det nordiska regelverket

Den nordiska äktenskapskonventionen innehåller regler om bl.a. domstols behörighet, konkurrerande förfaranden, tillämplig lag och erkännande i frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden. Konventionen är införlivad i svensk rätt genom 1931 års förordning. För frågor om verkställighet av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden gäller 1977 års konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, som är införlivad i svensk rätt genom lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. 1977 års konvention har införlivats genom särskild lagstiftning i alla nordiska länder utom Island som inte har tillträtt konventionen. I förhållande till Island gäller i stället 1932 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar. I Sverige har 1932 års nordiska konvention införlivats genom lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island. När det gäller frågor om bodelning med anledning av en makes död finns det i lagen om arv i internationella situationer bestämmelser om dels svensk domstols och annan myndighets behörighet, dels tillämplig lag för förfarandet. Bestämmelserna införlivar i denna del 1934 års nordiska arvs-konvention i svensk rätt. Konventionen har reviderats 1975 och 2012.

Förhållandet till EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden

I första punkten i artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden anges att förordningen inte påverkar tillämpningen av bilaterala och multilaterala konventioner som medlemsstaterna är parter i när förordningen antas och som gäller frågor som omfattas av förordningen. Bestämmelsen träffar de nordiska konventionerna. Den omfattar också de svenska författningar som har sin grund i nordiska konventioner som ingåtts före EU-förordningen. Det innebär att Sverige som utgångspunkt även i fortsättningen kan tillämpa de nordiska reglerna.

Av andra punkten i artikeln framgår det dock att i förbindelserna mellan medlemsstater – dvs. i detta sammanhang Sverige och Finland, eftersom Danmark inte omfattas av EU-förordningen – har EU-förordningen företräde. *Föreningen Svenskar i Världen* pekar på att det kan vara svårt för rättsställmäparna att i en svensk-finsk situation avgöra när EU-förordningen är tillämplig respektive när den nya lagens nordiska reglering är det. Frågan tas upp även av *Lagrådet*, som anser att det är nödvändigt att det på något sätt framgår av lagtexten att i förhållande till Finland har EU-förordningen företräde utom när det gäller erkännande och verkställighet. Det bör därför föreskrivas att i förhållande till Finland ska de nordiska reglerna endast gälla i den utsträckning som följer av artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. I det enskilda fallet kan det vara svårt att avgöra om en fråga avser förbindelserna mellan Sverige och Finland och om EU-förordningen ska ges företräde (jfr den finska

propositionen RP 190/2018 rd s. 19). Den aktuella punkten i EU-förordningen måste, enligt regeringens uppfattning, läsas i ljuset av att den är en undantagsregel och att den i denna egenskap bör tillämpas restriktivt. Om en fråga även rör förbindelserna med något annat nordiskt land bör undantaget i den andra punkten därför inte tillämpas. Det kan dock konstateras att regleringen är unionsrättslig. Hur den närmare gränsdragningen bör göras är därför en fråga för rättstillämpningen – och ytterst EU-domstolen – att avgöra.

I tredje punkten i artikeln finns det en regel som bara får betydelse i förbindelserna mellan Sverige och Finland. I den aktuella punkten anges att även om undantaget i andra punkten skulle vara tillämpligt får medlemsstater som är parter i 1931 års nordiska äktenskapskonvention, 1934 års nordiska arvskonvention och 1977 års konvention tillämpa dessa i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar än förordningen gör. Regeln brukar benämnas det nordiska undantaget, eftersom den möjliggör för Sverige och Finland att i vissa fall avstå från att i förbindelserna mellan sig tillämpa förordningens regler om erkännande och verkställighet när det gäller avgöranden som meddelats i det andra landet. Frågan om erkännande och verkställighet i nordiska situationer utvecklas i avsnitt 7.6. Det bör – i linje med *Lagrådets* synpunkt – tydliggöras i lagtexten att de nordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet ska gälla avgöranden som har meddelats i Finland.

En samlad nordisk reglering i den nya lagen

Som regeringen konstaterar i avsnitt 5 bör i möjligaste bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer samlas i den nya lagen. Detta innebär att de bestämmelser i 1931 års förordning som rör makars förmögenhetsförhållanden bör flyttas över till den nya lagen.

När lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. upphävdes i samband med att EU:s arvsförordning började tillämpas och lagen om arv i internationella situationer infördes, gjordes bedömningen att de nordiska reglerna om bodelning med anledning av en makes död skulle hållas samlade med övriga regler som genomför den nordiska arvskonventionen i svensk rätt (se prop. 2014/15:105 s. 57 och 58). Det uttalades att även om bestämmelserna inte hör hemma i den lag som då infördes, ingår de i en nordisk systematik som inte borde brytas upp utan noggranna överväganden. Det konstaterades också att förhandlingar pågick i EU om förordningen om makars förmögenhetsförhållanden som berör bl.a. de nordiska reglerna. Eftersom det arbetet nu har slutförts och det föreslås en ny lag, uppkommer frågan om huruvida reglerna om bodelning med anledning av en makes död i 3 kap. 8–11 §§ lagen om arv i internationella situationer bör flyttas över till den nya lagen. Regeringen delar utredningens bedömning att det är naturligare att placera bestämmelserna om bodelning med anledning av en makes död tillsammans med den nya lagens nordiska reglering om makars förmögenhetsförhållanden. En konsekvens av detta är visserligen att införlivandet av den nordiska arvskonventionen kommer att ske i två olika lagar. Det framstår dock som mer ändamålsenligt att placera frågor

där de sakligt sett hör hemma enligt svensk rätt än att den svenska införlivandelagstiftningen strikt upprätthåller den systematiska uppdelning som gjordes i den nordiska äktenskapskonventionen och den nordiska arvskonventionen.

I några fall bör dock inte de nordiska reglerna flyttas över till den nya lagen. Det gäller det generella regelverk om verkställighet som finns i 1932 års lag om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island och 1977 års lag om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område, som inte bör splittras. För att underlätta för rättstillämparna bör det i stället i den nya lagen tas in upplysningsbestämmelser som hänvisar till dessa lagar (se även avsnitt 7.6).

SPF Senioreerna vill att de nordiska reglerna i möjligaste mån lämnas oförändrade. Det kan konstateras att eftersom regleringen har sin grund i konventioner som Sverige har tillträtt är utrymmet för att göra ändringar i sak begränsat. I vissa avseenden krävs det dock anpassningar med anledning av EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. De förändringar som i övrigt föreslås syftar till att skapa ett enhetligt och modernt regelverk som ska vara lättare att tillämpa.

Som en följd av att de nordiska bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden flyttas över till den nya lagen krävs det dessutom vissa anpassningar i 1931 års förordning. Förordningen ändras numera genom lag. I 1931 års förordning bör det tas in en upplysning om att bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i den nya lagen.

Äktenskap mellan samkönade makar

1931 års förordning gäller inte för äktenskap som ingås mellan två kvinnor eller två män (23 §). Paragrafen infördes år 2009 i samband med att det blev möjligt för samkönade par att ingå äktenskap i Sverige. Paragrafen måste ses i ljuset av att det vid den tiden inte var möjligt att ingå samkönade äktenskap i alla nordiska länder. Det fanns då alltså inget gemensamt nordiskt synsätt i frågan. Vid införandet av lagstiftningen gjordes bedömningen att det, för att undvika rättsosäkerhet, behövde förtydligas i förordningen att samkönade äktenskap inte omfattas av reglerna (se bet. 2008/09:CU19 s. 21). Det bör dock noteras att den nordiska äktenskapskonventionen inte innehåller några bestämmelser som utesluter samkönade äktenskap eller samkönade makar från konventionens tillämpningsområde. En avgörande skillnad i förhållande till det ställningstagande som gjordes år 2009 är att möjligheten att ingå samkönade äktenskap har införts i samtliga nordiska länder. Vid departementsförhandlingar med de nordiska länderna har en samsyn funnits om att konventionen måste ges den tolkningen att den även gäller samkönade äktenskap. Det finns därför inte anledning att föra in något undantag för samkönade äktenskap motsvarande det som finns i 23 § i 1931 års förordning och som inte har någon motsvarighet i de andra nordiska ländernas lagstiftning. *Diskrimineringsombudsmannen* ställer frågan om undantaget i 23 § i 1931 års förordning kan behållas. Regeringen delar uppfattningen att undantaget bör tas bort när det nu finns ett gemensamt nordiskt synsätt.

Den nordiska äktenskapskonventionen gäller endast för äktenskap. Den gäller således inte för registrerade partnerskap. Enligt 3 kap. 1 § i den upphävda lagen om registrerat partnerskap, som enligt 2 § lagen om upphävande av lagen om registrerat partnerskap fortfarande tillämpas, gäller bestämmelser i lag eller annan författning med anknytning till äktenskap och makar även registrerat partnerskap och registrerad partner. Av 3 kap. 4 § i den upphävda lagen framgår att bestämmelserna i 1931 års förordning inte gäller för registrerat partnerskap. Detta är alltså en följd av att den nordiska äktenskapskonventionen inte gäller för registrerat partnerskap. De nordiska bestämmelserna i den nya lagen kan på grund av den nordiska äktenskapskonventionens begränsning inte utsträckas till att omfatta registrerade partnerskap. Registrerade partner bör därför undantas från den nya lagens nordiska regler. I enlighet med *Lagrådets* synpunkt bör undantaget tas in i den nya lagen. I förhållande till lagrådsremissen utgår därför förslaget till lag om ändring i lagen om upphävande av lagen om registrerat partnerskap.

7.2 Svensk domstols behörighet, konkurrerande förfaranden och förfaranderegler

Regeringens förslag: Nuvarande nordiska regler om domstols behörighet vid frågor som rör bodelning och boskillnad samt konkurrerande förfaranden ska i den nya lagen vara i sak oförändrade. Den nuvarande regleringen om domstols behörighet vid ansökan om boskillnad när den make som ansökan riktar sig mot har sin hemvist i Finland ska dock tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker eller har ingen invändning mot förslaget. *Sveriges advokatsamfund* menar att en talan om bodelning som väckts i en domstol i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad inte ska kunna ge behörighet åt en annan domstol. Advokatsamfundet anser även att det av tydlighetsskäl bör övervägas att utforma lagen så att den reglerar behörigheten för svensk domstol och inte för de nordiska ländernas domstolar generellt. Samfundet efterlyser också ett förtydligande av om regleringen om konkurrerande förfaranden träffar även sådana fall då en självständig talan om bodelning förs.

Skälen för regeringens förslag: EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden innehåller regler om svensk domstols behörighet. Förordningens behörighetsregler kan vara tillämpliga även om en tvist involverar parter med hemvist i ett land som inte ingår i det fördjupade samarbetet om förordningen. Som behandlas i avsnitt 7.1 påverkar inte EU-förordningen tillämpningen av konventioner som ingåtts innan förordningen antogs. För svensk del får det som nu sagts betydelse för tillämpningen av bestämmelser om svensk domstols behörighet och konkurrerande förfaranden (5, 8 och 8 a §§ i 1931 års förordning och 3 kap. 10 § lagen om arv i internationella situationer). EU-förordningens reglering innebär att

bestämmelserna dock inte är tillämpliga för att avgöra en fråga som avser förbindelserna mellan Sverige och Finland. I dessa förbindelser tillämpas i stället EU-förordningen. I det sammanhanget kan det nämnas att artikel 59.2 a i Bryssel II-förordningen och de förklaringar som avgetts av Sverige och Finland (se bilaga VI till Bryssel II-förordningen) kan innebära att en svensk domstol, i förhållande till Finland, tillämpar 7 § i 1931 års förordning för att avgöra om den får ta upp ett mål om bl.a. äktenskapsskillnad. I dessa fall tillämpas 1931 års förordning alltså till följd av Bryssel II-förordningen. I den mening som avses i artikel 5 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden får en talan om äktenskapsskillnad i dessa fall anses ha väckts genom en ansökan om äktenskapsskillnad enligt Bryssel II-förordningen.

Det som har sagts innebär att hittillsvarande regler om domstols behörighet i nordiska förhållanden vid frågor som rör bodelning och boskillnad samt om konkurrerande förfaranden bör behållas, men flyttas över till den nya lagen.

I ett mer övergripande avseende bör reglerna i 1931 års förordning arbetas om. Som *Sveriges advokatsamfund* uppmärksammar riktar sig reglerna till domstolarna i Norden och inte till domstolarna i Sverige. Detta har sin förklaring i att reglerna utformats med utgångspunkt i den nordiska äktenskapskonventionen. I enlighet med Advokatsamfundets synpunkt bör dock reglerna ges en annan utformning så att de bara riktar sig till svenska domstolar. Det innebär att reglerna bör reglera endast svensk domstols behörighet. Eftersom regler om legal separation (hemskillnad) inte längre finns i svensk rätt och de nordiska reglerna bara kan leda till att svensk rätt blir tillämplig på den frågan, bör regleringen om i vilken utsträckning yrkanden om detta kan tas upp i svensk domstol tas bort (7 § första stycket). Detsamma bör gälla bestämmelser om vilka yrkanden som kan tas upp i samband med ett yrkande om legal separation (8 § första stycket). Eftersom legal separation inte kan beslutas i Sverige, bör det också tas bort bestämmelser om att ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av legal separation även kan tas upp i den stat där den legala separationen beslutades (7 § andra stycket) och om att legal separation som beslutats i en fördragsslutande stat medför samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den legala separationen beslutats i den staten (9 § andra stycket).

I några avseenden finns det anledning att utveckla skälen till utformningen av de nya reglerna.

Som *Sveriges advokatsamfund* för fram bör bestämmelsen om svensk domstols behörighet att ta upp en fråga om bodelning när det finns samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad enligt 7 § i 1931 års förordning förtydligas så att den bara ger behörighet till den domstol där frågan om äktenskapsskillnad handläggs (se förslaget till 3 kap. 3 § i den nya lagen; jfr 8 § i 1931 års förordning).

En ytterligare fråga som *Sveriges advokatsamfund* tar upp är vilka situationer som träffas av regleringen om konkurrerande förfaranden. Frågan gäller bl.a. om en självständig talan om bodelning omfattas av det nordiska regelverkets reglering om konkurrerande förfaranden. Syftet med regleringen måste vara att förhindra parallella förfaranden genom att en senare väckt talan som annars hade kunnat tas upp enligt det nordiska regelverkets behörighetsregler inte får tas upp (se artikel 8 a i den nordiska äktenskapskonventionen). Det finns därför inte skäl att låta den nordiska regleringen om konkurrerande förfaranden omfatta en självständig talan om

bodelning som inte kan tas upp enligt det nordiska regelverket och inte heller leda till ett avgörande som erkänns enligt reglerna. Detta bör göras tydligt i lagtexten. Frågan om huruvida det finns rättegångshinder på grund av konkurrerande förfaranden får om den första talan väckts i ett annat nordiskt land än Finland – när den nordiska regleringen inte är tillämplig – avgöras enligt reglerna om konkurrerande förfaranden i andra internationella situationer (se förslaget till 4 kap. 2 §). Om den första talan väckts i ett land som deltar i det fördjupade samarbetet – dvs. i nordiska fall Finland – prövas frågan enligt artikel 17 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. Regeringen har inte anledning att ha någon annan uppfattning än *Lagrådet* att regleringarna om konkurrerande förfaranden och svensk domstols behörighet bör slås ihop till en bestämmelse.

I 5 § i 1931 års förordning finns det en bestämmelse om boskillnad. Regler om boskillnad fanns i giftermålsbalken, som upphörde att gälla den 1 januari 1988. Boskillnad kunde sökas av den ena eller båda makarna under äktenskapet och innebar att all egendom som en make förvärvat efter det att boskillnad sökts blev makens enskilda egendom. Boskillnad följdes sedan av bodelning. Boskillnad förekommer fortfarande i några nordiska länder. I den aktuella paragrafen anges att en ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp i det land där de har sin hemvist. Om de har sin hemvist i olika länder, tas ansökan upp i det land där den make som ansökan riktar sig mot har sin hemvist eller, om detta land är Finland, i det land vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Eftersom artikel 62.2 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden innebär att förordningen i förbindelserna mellan Sverige och Finland kommer att tillämpas i stället för de nordiska reglerna, blir det inte aktuellt att tillämpa paragrafen i förhållande till Finland. Till detta kommer att den regeln bara bör gälla svensk domstols behörighet. Paragrafen bör därför ges en delvis annan utformning.

Enligt 19 § lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken ska giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål fortfarande tillämpas i fråga om en ansökan om boskillnad enligt 5 § i 1931 års förordning. Promulgationslagens paragraf bör följdändras med anledning av att förordningens paragraf tas bort och i stället ersätts av en hänvisning till den nya lagen. Paragrafen innehåller förfaranderegler för den situationen att en svensk domstol ska pröva en ansökan om boskillnad. Vilka materiella regler som ska tillämpas avgörs däremot av bestämmelserna om tillämplig lag (se avsnitt 7.3). Det kan inte uteslutas att lagvalsreglerna i något sällsynt förekommande fall pekar ut svensk rätt som tillämplig. Eftersom svensk rätt numera saknar bestämmelser om boskillnad, innebär en tillämpning av svensk rätt att ansökan om boskillnad avslås.

I 3 kap. 8 och 9 §§ lagen om arv i internationella situationer finns bestämmelser om dels tillämplig lag på förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död, dels att makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige omfattas vid bodelning med anledning av en makes död när han eller hon var medborgare i ett annat nordiskt land. Bestämmelserna bör flyttas över till den nya lagen.

Regeringens förslag: Nuvarande regler om tillämplig lag i nordiska situationer ska vara i sak oförändrade i den nya lagen. Den nuvarande begränsningen av tillämpligheten av lagvalsreglerna när det gäller vissa äldre äktenskap ska dock tas bort.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: De nuvarande nordiska bestämmelserna om tillämplig lag förutsätter att båda makarna är – och även när de ingick äktenskapet var – medborgare i något nordiskt land samt att de då tog sin hemvist i ett av de nordiska länderna (2 a § i 1931 års förordning). I 1931 års förordning finns också bestämmelser om tillämplig lag när makarna har ingått ett lagvalsavtal (3 §) och när ett sådant avtal saknas (3 a §). Förordningen innehåller också bestämmelser om tillämplig lag för att avgöra behörigheten för en make att råda över fast egendom m.m. (3 b §), om rättsverkningarna av rättshandlingar när det sker ett byte av tillämplig lag (3 c §) och om lagvalsavtals och äktenskapsförords giltighet till formen (4 §). Huvudregeln, om makarna inte har ingått ett lagvalsavtal, är att lagen i det land där makarna tog sin hemvist när de gifte sig tillämpas. Om båda makarna senare har tagit sin hemvist i ett annat fördragsslutande land och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället det landets lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft sin hemvist i det landet eller om makarna är medborgare i det landet, tillämpas dock det landets lag så snart de har tagit sin hemvist där (3 a § i 1931 års förordning). Denna princip om ändring av tillämplig lag vid flytt kallas för föränderlighetsprincipen och svarar mot vad som gäller enligt 1990 års lag. Detta är en skillnad i förhållande till EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden som – om ett lagvalsavtal inte ingåtts – utgår från att tillämplig lag blir densamma även om makarna senare flyttar (den s.k. oföränderlighetsprincipen, se avsnitt 6.3). De praktiska konsekvenserna av att de nordiska reglerna – som alltså bygger på den nordiska äktenskapskonventionen – och EU-förordningen har olika utgångspunkter bör inte överdrivas. Eftersom de nordiska materiella regelverken om makars förmögenhetsförhållanden bärs upp av likartade principer och värderingar, får i många fall en övergång till ett annat nordiskt lands lag mindre konsekvenser än vad som gäller vid en övergång till en rättsordning som bärs upp av helt andra sociala och kulturella hänsynstagen.

Som nämns i avsnitt 7.1 medger EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden att Sverige även fortsättningsvis tillämpar de nordiska reglerna om tillämplig lag, såvida det inte är en fråga om förbindelserna mellan Sverige och Finland. Bestämmelserna bör alltså flyttas över till den nya lagen.

Av bestämmelserna i 6 § i 1931 års förordning framgår att bestämmelserna om tillämplig lag i 3 och 4 §§ i förordningen inte gäller för äktenskap som ingåtts för så lång tid sedan att deras rättsverkningar är att bedöma enligt den lagstiftning som gällde i Sverige före år 1920, i Danmark före år 1922 och i Norge före år 1918. Mot bakgrund av att bestämmelserna i 6 § i 1931 års förordning numera är obsoleta bör dessa bestämmelser tas bort.

Regeringens förslag: Om svensk rätt ska tillämpas i en nordisk situation för att bedöma giltigheten av ett lagvalsavtal, ska avtalet anses giltigt om det är skriftligt, daterat och undertecknat av makarna. Lagvalsavtalet ska dessutom registreras hos Skatteverket i äktenskapsregistret.

Ett lagvalsavtal mellan makar som har sin hemvist i Sverige när lagvalsavtalet ingås ska gälla här i landet mot tredje man endast om registrering sker.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen lämnar inte något förslag om att lagvalsavtal mellan makar som har hemvist i Sverige ska vara registrerade för att gälla här i landet mot tredje man.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: De nordiska reglerna i 1931 års förordning innehåller regler om formkrav för lagvalsavtal. Formkraven enligt förordningen bygger på de allmänna svenska reglerna i 1990 års lag (4 § andra stycket i 1931 års förordning och 3 § i 1990 års lag). Av 1931 års förordning framgår att om frågan om ett lagvalsavtals giltighet ska bedömas enligt svensk lag, ska lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt. Som anges i avsnitt 6.5 kommer ett nytt formkrav att gälla när EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden blir tillämplig. De nya reglerna innebär att ett lagvalsavtal ska upprättas skriftligen, dateras och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Dessutom innebär de nya reglerna att ett lagvalsavtal ska registreras hos Skatteverket. I sådana nordiska situationer som inte avser förbindelserna mellan Sverige och Finland kommer det nordiska regelverket att tillämpas i stället för EU-förordningens regler. Frågan blir då vilket formkrav som ska gälla om svensk lag blir tillämplig. Av den nordiska äktenskapskonventionen framgår att de nordiska länderna får avgöra detta i nationell rätt. Om den nationella rätten saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten av ett lagvalsavtal enligt reglerna om äktenskapsförord (artikel 4 i konventionen). Vid införandet av de hittillsvarande reglerna ansågs att det var lämpligt – för att underlätta rättstillämpningen – att samma formkrav gällde i nordiska situationer som i andra situationer (se prop. 2006/07:60 s. 16). Eftersom det finns ett registreringskrav enligt EU-förordningarna är det – som *Lagrådet* för fram – naturligt att införa ett registreringskrav för nordiska lagvalsavtal som ska bedömas enligt svensk rätt. Även i övrigt bör reglerna samordnas med EU-förordningarna. Det innebär alltså att om svensk rätt är tillämplig för att bedöma giltigheten av ett lagvalsavtal, ska avtalet vara skriftligt, daterat och undertecknat av makarna. Lagvalsavtalet ska också vara registrerat hos Skatteverket i äktenskapsregistret.

Med nuvarande ordning kan makar som bor här i landet under vissa förutsättningar avtala om att ett annat nordiskt lands lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, utan att denna rättsliga förändring på något sätt framgår för tredje man och utan att det finns någon rätt för tredje man att få insyn i avtalet. Ett sådant avtal kan påverka makarnas förmögenhetsförhållanden och i förlängningen tredje mans intressen. De nordiska reglerna innehåller inte motsvarande skyddsregler för tredje man som 1990 års lag (jfr dock reglerna i 3 b § i 1931 års förordning som innebär att svensk lag alltid tillämpas i fråga

om en makes behörighet att råda över bl.a. fast egendom i Sverige eller en bostad här). Tredje man kan därför ha ett intresse av att kunna få kännedom om att makarna genom avtal har bestämt att lagen i ett annat nordiskt land i fortsättningen ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Därför leder ett registreringskrav – som *Lagrådet* påpekar – till en mer ändamålsenlig och rättssäker ordning. När det införs ett krav på att ett lagvalsavtal ska registreras för att vara giltigt mellan makarna är det också naturligt att registreringen är en förutsättning för att avtalet ska gälla här i landet mot tredje man. På motsvarande sätt som redan gäller för äktenskapsförord bör det därför föreskrivas att lagvalsavtal mellan makar som har sin hemvist i Sverige när rätts handlingen äger rum ska gälla här i landet mot tredje man endast om registrering sker (jfr 4 § tredje stycket i 1931 års förordning och 5 § tredje stycket i 1990 års lag). En sådan föreskrift är möjlig att införa enligt artikel 4 tredje stycket i den nordiska äktenskapskonventionen.

7.5 Bodelning efter legal separation

Regeringens förslag: Nuvarande regler om bodelning efter legal separation i nordiska situationer ska vara i sak oförändrade i den nya lagen.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: I 10 § första stycket i 1931 års förordning regleras bodelning efter legal separation när det gäller makars förmögenhetsförhållanden. Paragrafen innebär att om det har meddelats ett beslut om legal separation och det saknas regler om makars förmögenhetsförhållanden efter legal separation i den lag som är tillämplig, ska egendom som en make förvärvar efter det att beslutet fått laga kraft vara hans eller hennes enskilda. Den innebär också att avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid tidpunkten då beslutet fick laga kraft. I övrigt tillämpas bestämmelserna om bodelning efter äktenskapskillnad i det aktuella landet.

Legal separation förekommer i Danmark och Norge och på Island. Däremot är detta rättsinstitut avskaffat i Sverige och Finland. Bestämmelserna anger vad som gäller när regler om legal separation saknas och kommer även fortsättningsvis att ha betydelse. Nuvarande regler om bodelning efter legal separation ska därför vara i sak oförändrade i den nya lagen.

Bestämmelsen i 10 § andra stycket i 1931 års förordning rör en efterlevande makes rätt till arv eller testamente efter den avlidna när legal separation har beslutats. Eftersom bestämmelsen inte rör makars förmögenhetsförhållanden, förs inte bestämmelsen över till den nya lagen utan den kommer att finnas kvar i 1931 års förordning.

Regeringens förslag: Nuvarande regler om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden ska vara i huvudsak oförändrade. I den nya lagen ska det föras in upplysningsbestämmelser om att regler om verkställighet av nordiska avgöranden finns i andra lagar.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: På grund av det nordiska undantaget i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden som behandlas i avsnitt 7.1 kan Sverige fortsätta att tillämpa de nordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förbindelserna mellan Sverige och Finland i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden än EU-förordningen.

Frågan är då om Sverige – i förhållande till Finland – kan behålla de nordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 1931 års förordning och 1977 års lag. Bedömningen av om de nordiska bestämmelserna kan behållas måste göras på ett övergripande plan. En gemensam bedömning bör göras av reglerna för erkännande och verkställighet, eftersom dessa frågor har en nära koppling till varandra.

Som huvudregel gäller enligt såväl EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden som 1931 års förordning att avgöranden ska erkännas utan att något särskilt förfarande behöver anlitas (jfr artikel 36.1 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden och 22 § i 1931 års förordning).

Enligt EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden krävs för verkställighet av ett avgörande att en domstol först beslutar om verkställbarhetsförklaring (artikel 42). Enligt de nordiska reglerna kan ett beslut verkställas direkt hos Kronofogdemyndigheten utan något förfarande i domstol för verkställbarhetsförklaring (9–12 §§ i 1977 års lag). Detta innebär tveklöst ett enklare och snabbare förfarande för verkställighet än det som föreskrivs i EU-förordningen. Vägransgrunderna som sådana får anses vara jämförbara i EU-förordningen och 1977 års lag.

De nordiska bestämmelserna får mot denna bakgrund sammantaget anses innebära ett enklare och snabbare förfarande. Detta för med sig att Sverige kan fortsätta att tillämpa de nordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till Finland.

Bestämmelserna om erkännande i 22 § i 1931 års förordning bör – som behandlas i avsnitt 7.1 – flyttas över till den nya lagen. Det kan i sammanhanget konstateras att en strikt tolkning av paragrafen skulle innebära att avgöranden som har meddelats i Finland med stöd av EU-förordningen aldrig skulle kunna erkännas med stöd av de nordiska reglerna. En sådan tillämpning är inte förenlig med syftet med reglerna. Om grunden för domstolens behörighet i sak är densamma enligt EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden som enligt 1931 års förordning, måste avgörandet kunna erkännas med stöd av de nordiska bestämmelserna.

Eftersom det skulle vara otympligt att bryta ut regler om verkställighet av domar om makars förmögenhetsförhållanden ur 1977 års lag, bör de inte flyttas över till den nya lagen. Av samma skäl finns det inte anledning att bryta ut

8 Makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer

Regeringens förslag: De nuvarande reglerna om konkurrerande förfaranden och om erkännande och verkställighet ska föras över till den nya lagen i huvudsak oförändrade. Reglerna ska inte gälla om något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, av de nordiska reglerna i denna lag eller av en annan lag.

Ett utländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden ska gälla i Sverige bl.a. om det har meddelats i en stat vars lag enligt EU-förordningarna var tillämplig på frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden.

En skyldighet ska införas för den som ansöker om verkställbarhet att tillsammans med ansökan ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövt.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen lämnar inget förslag om konkurrerande förfaranden. Den föreslår inte heller någon särskild reglering om översättning av ansökningshandlingarna. Utredningen föreslår att vägran att erkänna ett utländskt avgörande som görs gällande här ska kunna ske om det strider mot ett här i landet gällande utländskt avgörande oavsett om det avgörandet var resultatet av ett förfarande som började tidigare eller senare än det andra förfarandet.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker utredningens förslag eller har ingen invändning mot dem. *Familjens Jurist* efterlyser regler om den situationen att det finns konkurrerande förfaranden i tredjeländ. Det ifrågasätts också hur det ska följas upp att ett beslut om bodelning går att verkställa i ett annat land.

Skälen för regeringens förslag: Som anges i avsnitt 6.1 och 6.3 kommer frågor om svensk domstols behörighet och tillämplig lag att avgöras enligt EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Reglerna gäller som utgångspunkt även i förhållande till tredjeländ (se dock avsnitt 7.1). I EU-förordningarna finns också regler om konkurrerande förfaranden och om erkännande och verkställighet. Dessa regler är dock bara tillämpliga i förhållande till förfaranden som pågår i respektive avgöranden som meddelats i länder som deltar i det fördjupade samarbetet. Det som nu sagts innebär att det fortfarande kommer att krävas en svensk reglering för dessa frågor när frågan inte regleras av EU-förordningarna, de nordiska reglerna i den nya lagen eller annan lag.

I 15 § i 1990 års lag finns regler om konkurrerande förfaranden (s.k. litispens). Om det framställs ett yrkande som avser makars förmögenhetsförhållanden vid en svensk domstol, när det redan pågår ett förfarande

rande i utlandet som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska den svenska domstolen avvisa talan om det kan antas att det utländska avgörandet blir gällande här i landet. I stället för att avvisa talan får den svenska domstolen förklara målet eller ärendet vilande. Ifall det finns särskilda skäl ska talan få prövas vid den svenska domstolen. Reglerna hänger samman bl.a. med förutsättningarna för att erkännande ska kunna ske i Sverige av ett utländskt avgörande. Lagen vilar på samma princip som EU-förordningarna när det gäller hur domstolar ska agera om talan väcks vid domstolar i flera medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter. Principen innebär att företräde att pröva tvisten ges den domstol där talan väckts först. Som *Familjens Jurist* pekar på gäller förordningarnas regler om konkurrerande förfaranden bara mellan domstolar i länder som deltar i det fördjupade samarbetet och inte i förhållande till tredjeländ (se artikel 17 i förordningarna). Det behövs därför svenska regler om detta. Den nuvarande svenska regleringen är utformad för att kunna tillämpas i förhållande till alla länder. Det har inte framkommit annat än att reglerna fungerar väl. Bestämmelserna bedöms också i sig vara förenliga med EU-förordningarnas behörighetsregler. De nuvarande svenska reglerna om konkurrerande förfaranden bör därför – med den begränsning som anges ovan – behållas i sak oförändrade.

I 13 § i 1990 års lag finns det regler om villkor för erkännande av utländska avgöranden. Ett utländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden ska gälla i Sverige, om det har meddelats i ett land vars lag enligt 1990 års lags lagvalsregler var tillämplig på frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden eller i ett land där svaranden hade sin hemvist.

Det krävs alltså att det funnits en godtagbar grund för den utländska domstolen att ta behörighet. En av grunderna är att avgörandet meddelats i ett land som pekas ut enligt svenska lagvalsregler. Eftersom reglerna om tillämplig lag i fortsättningen kommer att finnas i EU-förordningarna och inte i 1990 års lag, påverkas även förutsättningarna för erkännande. En konsekvens av ändringen och den oföränderlighetsprincip som EU-förordningarna vilar på är att makarnas hemvist när äktenskapet ingicks i många fall kommer att vara av större betydelse än makarnas nuvarande hemvist. Med utgångspunkt i den systematik som 1990 års lag bygger på är det en rimlig ordning att ett avgörande som har meddelats i ett land vars lag pekas ut enligt lagvalsreglerna i EU:s förordningar – och inte enligt regler som svarar mot de hittillsvarande reglerna i 1990 års lag – framöver kan erkännas i Sverige. Svarandens hemvist är vidare en internationellt erkänd utgångspunkt för domstols behörighet som även i fortsättningen bör vara en godtagbar grund för den utländska domstolens behörighet.

I 14 § i 1990 års lag anges vilka hinder som ställs upp för erkännande (s.k. vägransgrunder). Ett utländskt avgörande ska inte gälla i Sverige när det har förekommit allvarliga brister i det utländska förfarandet. Avgörandet ska inte heller gälla när det strider mot ett svenskt avgörande eller, under vissa förutsättningar, ett annat utländskt avgörande. Även ett pågående svenskt eller utländskt förfarande ska kunna hindra att ett utländskt avgörande erkänns. Erkännande ska också kunna vägras på grund av s.k. ordre public, dvs. när ett erkännande skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen.

Vägransgrunderna är utformade efter mönster från annan familjerättslig lagstiftning (se prop. 2000/01:148 s. 28 med hänvisningar). Vägransgrunderna har betydande likheter med förordningarnas vägransgrunder som i sin tur är anpassade till förordningarnas behörighetsregler. Regeringen bedömer mot den bakgrunden att det inte behövs några ändringar i sak av vägransgrunderna.

1990 års lag innehåller särskilda regler för den situationen att två utländska domar eller förfaranden konkurrerar med varandra (14 § 3 och 5). Lagen ger i dessa fall företräde för det förfarande som började först. Därmed hindrar man att en part ges möjlighet att få en fördel genom att under ett pågående förfarande väcka talan i ett annat land (prop. 2000/01:148 s. 29). Vägransgrunderna i artikel 37 i EU:s förordningar knyter inte an till när förfarandet inleddes och utredningen föreslår därför att lagens vägransgrunder anpassas till förordningarna. EU-förordningarnas vägransgrunder måste dock ses i ljuset av att förordningarna även innehåller regler som förhindrar konkurrerande förfaranden i de medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet (se artikel 17). Dessutom innehåller förordningarna regler om att en dom som meddelats i en medlemsstat ska erkännas i övriga medlemsstater utan att något särskilt förfarande behöver anlitas (artikel 36). Erkännandet för med sig att frågan är rättskraftigt avgjord genom den utländska domen. Domen utgör alltså hinder mot att samma sak prövas på nytt mellan samma parter. Dessa regler förhindrar alltså att de situationer som de svenska vägransgrunderna tar sikte på kan uppstå. När det gäller utländska förfaranden som inte omfattas av vare sig förordningarna eller det nordiska regelverket, finns det inte några motsvarande regler. Det finns alltså fortfarande skäl att låta vägransgrunderna ta hänsyn till vilket förfarande som började först.

I 16 § i 1990 års lag anges förutsättningarna för verkställighet. Av paragrafen följer att utländska domstolsavgöranden som erkänns i Sverige ska få verkställas här sedan den tingsrätt som regeringen föreskriver har förklarat avgörandet verkställbart. Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Reglerna bör kvarstå oförändrade. Efter förebild i 4 kap. 4 § tredje stycket andra meningen lagen om arv i internationella situationer bör det dock krävas att sökanden samtidigt ska ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt (se avsnitt 9.4).

Av 17 § i 1990 års lag framgår att om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. En föreskrift om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas. Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt ärendelagen. Reglerna bör i sak oförändrade föras över till den nya lagen.

En fråga som *Familjens Jurist* berör är om det kan följas upp att svenska beslut erkänns och kan verkställas utomlands. En stor fördel med s.k. dubbla instrument, som EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden och den nordiska äktenskapskonventionen utgör, är att det säkerställs att avgöranden som meddelats med tillämpning av behörighetsreglerna gäller utomlands. När ett internationellt samarbete inte finns, kommer den utländska rättsordningen – liksom hittills – att avgöra vilka avgöranden som erkänns och kan verkställas i det landet.

9 Sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Prop. 2018/19:50

9.1 Reglerna förs över till den nya lagen

Regeringens förslag: De svenska internationellt privaträttsliga reglerna om sambors förmögenhetsförhållanden i 1990 års lag om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden ska i huvudsak föras över till den nya lagen. Reglerna ska inte gälla om något annat följer av en annan lag.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens föreslår att reglerna inte ska gälla om något annat följer av en unionsrättsakt.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller invänder inte mot förslaget. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* pekar – utan att i slutändan komma till någon annan slutsats än utredningen – på den olägenhet som det kan innebära att bestämmelserna skiljer sig åt för makar och sambor.

Skälen för regeringens förslag: EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden omfattar inte frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Det kommer alltså även fortsättningsvis att krävas svenska internationellt privat- och processrättsliga regler om detta.

Frågan är om det – mot bakgrund av de förändringar som EU-förordningarna innebär i reglerna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden – finns anledning att ge reglerna om sambor en annan utformning än de nuvarande. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* lyfter frågan om huruvida reglerna för makar och sambor bör vara enhetliga, men ansluter sig till utredningens slutsats att de svenska sambo-reglerna inte generellt bör anpassas till reglerna i EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Regeringen konstaterar att det inte är någon nyhet att ett ökat inslag av internationella regleringar leder till en ökad splittring av regelverket på rättsområdet (jfr prop. 2000/01:148 s. 19). Den olägenhet som skilda regler för makar och sambor kan medföra bör heller inte överdrivas. Någon fullständig enhetlighet finns inte ens i 1990 års lag. Det har heller inte framkommit någon betydande kritik mot de nuvarande svenska internationellt privaträttsliga reglerna om sambor. Någon absolut enhetlighet kan under alla förhållanden inte åstadkommas, eftersom den svenska lagstiftarens normgivningsmöjligheter delvis torde vara begränsad av vissa unionsrättsakter och internationella instrument (se avsnitt 9.2). EU-förordningarna är dessutom till sitt innehåll mycket omfattande och svårtillgängliga och avviker i många avseenden – inte minst systematiskt – från svensk lagstiftningstradition. En särskild svårighet skulle också uppstå med skilda prejudikatinstanser för EU-förordningarna och den svenska lagen. I likhet med utredningen och fakultetsstyrelsen anser regeringen att de nuvarande svenska internationellt privat- och processrättsliga reglerna som utgångspunkt bör be- hållas (se även avsnitt 9.3).

Av 1 § första stycket andra meningen i 1990 års lag framgår att lagen bara gäller för sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift. Som *Lagrådet* påpekar utesluter inte sambolagens definition av begreppet sambo att någon av samborna är gift; det är bara sambolagen som inte är tillämplig i en sådan situation (se 1 § tredje stycket). Det finns därför anledning att ta in föreskriften även i den nya lagen.

På motsvarande sätt som i 1990 års lag bör det föreskrivas att de föreslagna samboreglerna inte gäller om något annat följer av en annan lag.

9.2 Svensk domstols behörighet, bodelning och konkurrerande förfaranden

Regeringens förslag: Nuvarande regler om svensk domstols behörighet, bodelning och konkurrerande förfaranden i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer ska vara i huvudsak oförändrade i den nya lagen.

Regeln om att det som en sambo har fått vid en bodelning utomlands ska beaktas i en senare bodelning i Sverige ska inte bara gälla vid bodelning med anledning av en sambos död utan generellt vid bodelningar.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår ingen utvidgning av regeln om beaktande av en utländsk bodelning.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller invänder inte mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag

Svensk domstols behörighet

I 1 § andra stycket och 2 § i 1990 års lag anges att svensk domstol är behörig att pröva en fråga om sambors förmögenhetsförhållanden, om svaranden har sin hemvist i Sverige. Svensk domstol är också behörig, om käranden har sin hemvist i Sverige och svensk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden liksom om frågan rör egendom i Sverige. Om svaranden godtar att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan att invända mot domstolens behörighet, är svensk domstol också behörig. I 2 a § i samma lag finns en särskild regel om när svensk domstol får ta upp en fråga om bodelning med anledning av en sambos död. Bestämmelsen ställer upp motsvarande anknytningskriterier som de som föreskrivs i 2 § med de ytterligare behörighetsgrunderna att den avlidne maken hade hemvist i Sverige eller – under vissa förutsättningar – om svensk domstol är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt EU:s arvsförordning. En annan skillnad i förhållande till 2 § är att egendom i Sverige inte är en grund för behörighet för svensk domstol.

I 2012 års Bryssel I-förordning finns det bestämmelser om vilken medlemsstats domstol som är behörig att pröva en tvist på privaträttens område. Den är med några undantag bara tillämplig om svaranden har sin hemvist i EU. Bestämmelser om domstols behörighet på privaträttens område finns

också i 2007 års Luganokonvention som är tillämplig i förhållandet mellan EU, Danmark, Island, Norge och Schweiz. Den är med några undantag bara tillämplig om svaranden har sin hemvist i en konventionsstat. I såväl 2012 års Bryssel I-förordning som 2007 års Luganokonvention anges att de inte är tillämpliga på makars förmögenhetsförhållanden. I 2012 års Bryssel I-förordning tydliggörs det vidare att de inte heller är tillämpliga på förmögenhetsförhållanden som enligt den lag som är tillämplig på sådana förhållanden har samma verkan som äktenskap, dvs. utifrån svenska förhållanden registrerade partnerskap. Förmögenhetsrättsliga anspråk som grundas på samboförhållanden nämns inte i undantagsbestämmelserna. I samband med att 1990 års lag gjordes tillämplig på sambors förmögenhetsförhållanden diskuterades om den dåvarande Brysselkonventionens motsvarande undantag för makars förmögenhetsförhållanden kunde tillämpas på anspråk som grundas på samboförhållanden. Man pekade på tolkningar i doktrinen att de förmodligen inte omfattades av undantaget, men att frågan inte prövats av domstol (se prop. 2000/01:148 s. 14). Utredningen bedömer att förmögenhetsrättsliga frågor rörande sambor inte kan hänföras till makars förmögenhetsförhållanden och hänvisar till nordisk doktrin som ger uttryck för samma ståndpunkt (SOU 2017:90 s. 86 med hänvisningar). Det resonemanget skulle innebära att 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention är tillämpliga på sambors förmögenhetsförhållanden. Regeringen anser att det mesta talar för att utredningens slutsats stämmer. En svensk reglering skulle i så fall bara behövas för sådana fall då svaranden har sin hemvist i ett annat land än en medlemsstat i EU (inklusive Danmark), Island, Norge eller Schweiz. Det går dock inte att vid utformande av lagstiftningen på området bortse från att frågan om Bryssel I-förordningens och Luganokonventionens tillämplighet i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden ännu inte har prövats av domstol. Det har tidigare ansetts att förekomsten av unionsrättsakter och internationella instrument på området inte bör hindra en reglering som gäller sambor (se prop. 2000/01:148 s. 19). En skillnad i förhållande till den tidigare regleringen är visserligen att regleringen nu bara kommer att avse sambor och inte inkludera makar. Denna skillnad är dock inte av det slaget att den motiverar ett avsteg från det tidigare ställningstagandet. Den nuvarande regleringen av svensk domstols behörighet när det gäller sambor bör alltså behållas och flyttas över till den nya lagen.

Det finns en skillnad mellan EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden och 1990 års lag på det sättet att förordningarna innehåller regler som möjliggör prorogation (avtal om val av domstol). Lagen innehåller alltså inte några sådana regler för sambor. I de ursprungliga förarbetena till lagen gjordes med utgångspunkt i lagstiftningens systematik bedömningen att en sådan avtalsmöjlighet rymmer flera komplikationer. Det ansågs inte heller att det fanns något praktiskt behov av en reglering (se prop. 1989/90:87 s. 31 och 32). Denna möjlighet finns dock enligt 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention. Regeringen anser – i linje med utredningens slutsats – att det inte finns tillräckliga skäl att införa en reglering om prorogationsavtal.

En annan fråga rör vilket förfarande som ska gälla vid bodelning. I 6 § första stycket i 1990 års lag klargörs att svensk lag på begäran av en sambo eller en dödsbodelägare kan tillämpas på frågor om förfarandet vid bodelning även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden och därmed på bodelningen i materiellt hänseende.

Utländska förfaranderegler kan vara så artskilda från svenska regler och svensk organisation i samband med bodelning att det skulle vara svårt och i vissa fall kanske omöjligt att tillämpa dem (prop. 1989/90:87 s. 49). Regeringen anser att möjligheten att använda sig av svenska förfaranderegler för att få till stånd en bodelning bör behållas. I likhet med vad som föreslås för makars förmögenhetsförhållanden bör en bestämmelse som motsvarar 6 § första stycket i 1990 års lag införas i den nya lagen (se avsnitt 6.1).

Enligt 7 § första och andra styckena i 1990 års lag ska vid en bodelning samtliga sambornas tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Vidlottläggningen bör en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands. Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av sambornas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av samborna med rimliga skäl motsätter sig det. Dessa regler bör föras över till den nya lagen.

I 7 § tredje stycket i 1990 års lag föreskrivs det vidare att vid en bodelning med anledning av en sambos död ska det beaktas vad som tillkommit den efterlevande sambon vid motsvarande förrättning efter den avlidne utomlands. En delvis motsvarande bestämmelse fanns tidigare i 2 kap. 9 § lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo och fördes över till 1990 års lag i samband med att 1937 års lag upphävdes. Bestämmelsen är alltså begränsad till att bara gälla bodelning med anledning av en sambos död. Av förarbetena till den ursprungliga regleringen i 1990 års lag framgår att avsikten varit att utländska bodelningsbeslut som regel ska kunna beaktas i svenska bodelningsförfaranden. Detta beskrevs som en anpassning till den realitet som ett utländskt beslut innebär och som måste skiljas från erkännande av beslutet. (Se prop. 1989/90:87 s. 52.) Regeringen bedömer att en lagreglering som bara tar sikte på en bodelning med anledning av en sambos död kan ge intryck av att några hänsyn till utländska bodelningsbeslut inte bör tas i andra fall. Det finns därför anledning att i den nya lagen göra regeln generellt tillämplig.

Konkurrerande förfaranden

I 15 § i 1990 års lag finns det regler om konkurrerande förfaranden. Om det framställs ett yrkande som avser sambors förmögenhetsförhållanden vid en svensk domstol, när det redan pågår ett förfarande i utlandet som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska den svenska domstolen avvisa talan om det kan antas att det utländska avgörandet blir gällande här i landet. I stället för att avvisa talan får den svenska domstolen förklara målet eller ärendet vilande. Ifall det finns särskilda skäl ska talan få prövas vid

den svenska domstolen. Reglerna hänger samman med bl.a. förutsättningarna för att erkännande ska kunna ske i Sverige av ett utländskt avgörande (se avsnitt 9.4). Det finns ingen anledning att ändra bestämmelserna i sak utan de bör föras över till den nya lagen. *Lagrådet* föreslår emellertid att bestämmelserna om konkurrerande förfaranden placeras under rubriken svensk domstols behörighet. 1990 års lag gör – liksom den svenska internationellt processrättsliga lagstiftningen i allmänhet – en åtskillnad mellan frågor om svensk domstols behörighet och frågor om konkurrerande förfaranden. Regeringen anser mot den bakgrunden att bestämmelserna om svensk domstols behörighet och konkurrerande förfaranden bör placeras under olika rubriker.

9.3 Tillämplig lag

Regeringens förslag: Nuvarande regler om tillämplig lag i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer ska i den nya lagen vara i huvudsak oförändrade.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att lagvalsavtalet förutom att vara skriftligt även ska vara daterat och undertecknat för att vara formellt giltigt. Utredningen föreslår också att det införs lagvalsregler för att avgöra förekomsten och den materiella giltigheten av ett lagvalsavtal. Utredningen föreslår vidare en lagregel om att en efterlevande sambo får ingå ett lagvalsavtal med den avlidnes arvingar och universella testamentstagare.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller invänder inte mot utredningens förslag. *Helsingborgs tingsrätt* ifrågasätter om inte reglerna om tillämplig lag bör vara desamma för sambor som för makar, eftersom det underlättar för rättstillämparna med enhetliga regler.

Skälen för regeringens förslag

Lagvalsavtal

Sambor och blivande sambor kan, enligt 1 § andra stycket 1 och 3 § i 1990 års lag, skriftligen avtala om vilket lands lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Möjligheten att välja lag är dock begränsad så att åtminstone någon av samborna ska ha sin hemvist eller vara medborgare i det land vars lag väljs. EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden ställer upp ett antal ytterligare formkrav när det gäller lagvalsavtal mellan makar respektive registrerade partner. Lagvalsavtalet ska vara skriftligt, daterat och undertecknat (artikel 23.1). Som en följd av att svensk rätt ställer upp ett krav på registrering av äktenskapsförord följer det av artikel 23.2 att lagvalsavtalet dessutom behöver registreras om någon av makarna eller de registrerade partnerna har sin hemvist i Sverige vid avtalets ingående. Mot denna bakgrund föreslår regeringen i avsnitt 6.5 att det ska föras in en reglering om registrering av lagvalsavtal mellan makar i den nya lagen. Samma formkrav kommer därmed att gälla för äktenskapsförord och lagvalsavtal som ingås av makar eller registrerade partner.

Lagrådet tar upp frågan om att införa ett registreringskrav för lagvalsavtal mellan sambor. Regeringen konstaterar att sambor i många fall tar in lagvalsavtalet i samboavtalet. Svensk rätt innehåller – till skillnad från vad som gäller för äktenskapsförord – inte något krav på registrering av samboavtal. Ett införande av en registreringsskyldighet för sambors lagvalsavtal – i syfte att åstadkomma en enhetlig reglering i förhållande till vad som gäller för lagvalsavtal mellan makar – skulle innebära att olika formkrav skulle gälla för lagvalsavtal mellan sambor och samboavtal. Det skulle vara en tyngande och opraktisk ordning. Visserligen skulle ett införande av ett registreringskrav kunna öka insynen för tredje man. När reglerna om tredjemansskydd infördes för sambor, konstaterades det emellertid att det var oklart i vad mån utländsk rätt innehåller inskränkningar av en sambos skyldighet att förfoga över sin egendom eller begränsningar i hans eller hennes skyldighet att svara för sina skulder (se prop. 2000/01:148 s. 24 och 25). Möjligheterna att i ett samboförhållande disponera över egendom till förfång för tredje man är också typiskt sett mer begränsade än i ett äktenskap. Några problem med den nuvarande ordningen har heller inte framkommit. Mot den angivna bakgrunden bedöms det för närvarande inte finnas skäl att överväga frågan ytterligare.

Det finns inte heller tillräckliga skäl att – som utredningen föreslår – ställa upp formkrav som innebär att lagvalsavtalet ska vara daterat och undertecknat för att vara formellt giltigt. Inte minst av bevishänsyn finns det dock givetvis fördelar om samborna daterar och undertecknar lagvalsavtalet.

Enligt 1 § andra stycket och 3 § andra stycket i 1990 års lag får, om den ena sambon är död, en efterlevande sambo ingå ett lagvalsavtal med den avlidnes arvingar och universella testamentstagare. Denna möjlighet svarar väl mot den möjlighet som finns för parter att välja tillämplig lag vid en dispositiv tvist i domstol (se rättsfallet NJA 2017 s. 168 med hänvisningar). I den nordiska regleringen har det inte ansetts nödvändigt att ha en särskild lagregel om möjligheten att ingå lagvalsavtal i motsvarande situation (se prop. 2006/07:60 s. 18). När en gemensam lag nu införs bör reglerna – så långt det är möjligt och ändamålsenligt – ges en enhetlig utformning. Det bedöms inte finnas skäl att föra in en särskild lagregel om detta i den nya lagen.

Det finns ingen motsvarighet i 1990 års lag till EU-förordningarnas regler om tillämplig lag för att fastställa förekomsten och den materiella giltigheten av ett lagvalsavtal (artikel 24). Utredningen föreslår en sådan regel med EU-förordningarna som förebild. Förordningarnas reglering är utformad med utgångspunkt i den generella regleringen i artikel 10 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 593/2008 av den 17 juni 2008 om tillämplig lag för avtalsförpliktelser (Rom I-förordningen). Den svarar i svensk internationell privaträtt närmast mot vad som föreskrivs i 3 § andra stycket lagen (1964:528) om tillämplig lag beträffande internationella köp av lösa saker. Regeringen konstaterar att det i praktiken sällan kommer att bli aktuellt att tillämpa en regel av det slag som föreslås. Någon motsvarande regel finns heller inte i reglerna om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer. Det finns inte tillräckliga skäl att införa en särskild reglering om detta. Frågan får i förekommande fall avgöras enligt allmänna svenska internationellt privaträttsliga principer.

Om samborna inte har avtalat om att en viss lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, tillämpas, enligt 1 § andra stycket och 4 § i 1990 års lag, lagen i det land där de tog sin hemvist när samboförhållandet inleddes. Om samborna ändrar sin hemvist och tar sin hemvist i ett annat land, tillämpas det landets lag. För sambor som inte båda är medborgare i det nya landet eller som inte tidigare under samboförhållandet har haft sin hemvist där måste det dock gå två år innan det nya hemvistlandets lag blir tillämplig.

Reglerna ger uttryck för den s.k. föränderlighetsprincipen som innebär att tillämplig lag som huvudregel är lagen i det land där samboförhållandet inleddes, men att den kan förändras om samborna senare flyttar. Denna princip skiljer sig från vad som gäller enligt EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, som bygger på oföränderlighetsprincipen. Enligt förordningarna är nämligen utgångspunkten vid avsaknad av lagvalsavtal att tillämplig lag är lagen i det land där makarna hade sin gemensamma hemvist när äktenskapet ingicks, även om makarna tar sin hemvist i en annan stat (se avsnitt 6.3).

Frågan är då om det finns anledning att gå över till att tillämpa oföränderlighetsprincipen för tillämplig lag för sambors förmögenhetsförhållanden.

För blivande makar är det naturligt att inför äktenskapet närmare överväga vad som ska gälla för deras förmögenhetsförhållanden. Ett äktenskap ingås en viss dag och registreras i många länder av en myndighet. För sambor förhåller det sig i många fall på motsatt sätt. Det är inte ovanligt att tidpunkten för ett samboförhållandes inledande är flytande och svårbestämd. Ett par kan bo tillsammans innan bosättningen blir stadigvarande och det råder inte sällan oklarhet om när samboförhållandet inletts. Det kan därför vara svårt att förutse att tillämplig lag för deras förmögenhetsförhållanden ska avgöras med utgångspunkt i denna tidpunkt. Detta gäller i synnerhet om samboförhållandet har inletts i ett land som inte har några särskilda lagregler för sambor.

Det svenska regelverket har utformats för att möjliggöra en tillämpning av familjerättsliga regler som står i samklang med sociala värderingar och annan lagstiftning i den miljö där personen lever (se rättsfallet NJA 2017 s. 168 med hänvisningar). Regelverket är också bättre anpassat till dagens ökade rörlighet över gränserna. Det går i det sammanhanget inte heller att bortse från att en övergång till oföränderlighetsprincipen skulle innebära att utländsk lag skulle bli tillämplig på fler samboförhållanden i Sverige. Eftersom många länder inte har några särskilda regler om sambors förmögenhetsförhållanden, skulle dessa sambor – trots att de kan ha bott i Sverige under lång tid – stå utan det skydd som den svenska materiella lagstiftningen ställer upp.

Samtidigt underlättar det givetvis – vilket *Helsingborgs tingsrätt* för fram – med enhetliga lagvalsregler för makar och sambor. Någon fullständig enhetlighet skulle dock inte kunna uppnås, eftersom EU-förordningarnas lagvalsregler skiljer sig från lagvalsreglerna i den nordiska äktenskapskonventionen. Det går i detta sammanhang inte heller att bortse från att de svenska materiella reglerna om makars respektive sambors förmögenhetsförhållanden skiljer sig åt i flera avseenden. Även med enhetliga lagvalsregler för makars och sambors förmögenhetsförhållanden skulle, om svensk lag blir tillämplig, alltså olika svenska materiella regler i många fall behöva tillämpas beroende på om det är fråga om makars eller sambors

Prop. 2018/19:50 förmögenhetsförhållanden. Regeringen anser sammantaget att den gällande ordningen har goda skäl för sig och bör behållas för sambor.

Giltigheten av rättshandlingar mellan sambor

Enligt 1 § andra stycket och 5 § första stycket i 1990 års lag är en rättshandling mellan sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden giltig, om den stämmer överens med den lag som är tillämplig på frågor om förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen äger rum. Om rättshandlingen äger rum innan samboförhållandet inleds, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när samboförhållandet inleds. Rättshandlingen ska vidare anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i det land där den äger rum eller där samborna då har sin hemvist (1 § andra stycket och 5 § andra stycket i lagen). Regeringen anser att bestämmelserna om giltigheten av rättshandlingar ska föras över till den nya lagen.

Den formella giltigheten av en utländsk bodelning

I 1 § andra stycket och 5 a § i 1990 års lag finns regler om tillämplig lag för den formella giltigheten av en utländsk bodelning med anledning av en sambos död. Av paragraferna framgår att en utländsk bodelning ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden, lagen i den stat där den ägde rum, eller lagen i den stat där den avlidne hade hemvist eller var medborgare. Regleringen bör föras över till den nya lagen.

Internationellt tvingande regler och ordre public-förbehållet

Liksom äktenskapsbalken innehåller sambolagen bestämmelser om sambornas bostad och bohag som har en utpräglad skyddskaraktär (16–18 och 22–25 §§ sambolagen). Enligt 1 § andra stycket 2 och 9 § i 1990 års lag tillämpas alltid skyddsbestämmelserna i sambolagen om förfogande och övertaganderätt i fråga om sambors gemensamma bostad och bohag när bostaden och bohaget finns i Sverige. Också sambolagens regler om jämkning får alltid tillämpas när en bodelning görs i Sverige (1 § andra stycket 2 och 10 § i 1990 års lag). Det finns vidare ett förbehåll om ordre public, dvs. att bestämmelser i utländsk rätt inte får tillämpas när det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att göra det (1 § andra stycket och 20 § i 1990 års lag). Regeringen anser att de internationellt tvingande reglerna avseende sambor och regleringen om ordre public bör föras över till den nya lagen. I den nya lagen bör det tydliggöras att en av de internationellt tvingande reglerna även avser förlusten enligt 18 § sambolagen av rätten för en efterlevande sambo att vid bodelning få del i den avlidnes egendom vid bl.a. uppsåtligt dödande eller medverkan till sådant brott.

Skydd för tredje mans intressen

Det finns i 1990 års lag bestämmelser om inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över sin egendom (11 §) och om begränsningar som en utländsk lag innehåller i en makes skyldighet att med sin egendom svara för skulder (12 §). Bestämmelserna syftar till att säkerställa ett tredjemansskydd som innebär att inskränkningarna och

begränsningarna i en utländsk lag inte kan göras gällande fullt ut mot tredje man. Reglerna har motiverats med att en motpart vid avtal med sambor normalt inte har någon anledning att räkna med att det finns större hinder för en sambo att förfoga över sin egendom i Sverige eller större begränsningar i hans eller hennes skyldighet att svara för sina skulder med egendom som finns här i landet än vad som gäller i övrigt enligt svensk rätt. (Se prop. 2000/01:148 s. 24 och 25.)

Regler om tredjemansskydd finns för makar och registrerade partner i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Reglerna skiljer sig åt från reglerna i 1990 års lag. Visserligen kan det finnas fördelar med enhetliga regler för makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Det skulle kunna tala för att införa en reglering med förordningarna som förebild. Mot detta ska dock ställas att EU-förordningarnas reglering är förhållandevis svårtillgänglig och konsekvenserna svårare att förutse. Det har heller inte framkommit att det finns några problem med den nuvarande lagstiftningen. Den nuvarande ordningen bör därför behållas i den nya lagen.

Frågor om tredjemansskydd behandlas även i avsnittet om lagvalsavtal ovan.

9.4 Erkännande och verkställighet

Regeringens förslag: Nuvarande regler om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden om sambors förmögenhetsförhållanden ska vara i huvudsak oförändrade i den nya lagen.

En skyldighet ska införas för den som ansöker om verkställbarhet att tillsammans med ansökan ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår ingen särskild reglering om ingivande av översättning av ansökningshandlingarna.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker eller invänder inte mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I avsnitt 9.2 redogörs för flera unionsrättsakter och internationella instrument som innehåller regler om svensk domstols behörighet och som kan vara tillämpliga i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden. 2012 års Bryssel I-förordning gäller erkännande och verkställighet av avgöranden som meddelats i en annan medlemsstat i EU (inklusive Danmark till följd av ett särskilt avtal mellan EU och Danmark, se EUT L 299, 16.11.2005, s. 62 och EUT L 79, 21.3.2013, s. 4), medan Luganokonventionen gäller avgöranden som meddelats i Island, Norge och Schweiz. Utöver de i avsnitt 9.2 nämnda unionsrättsakterna och internationella instrumenten kan nämnas Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 805/2004 av den 21 april 2004 om införande av en europeisk exekutionstitel för obestridda fordringar och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/2421 om ändring av förordning (EG) nr 861/2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande och förordning (EG) nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalnings-

föreläggande (den reviderade småmålsförordningen). Förordningarna gäller för avgöranden som meddelats i EU:s medlemsstater med undantag för Danmark.

I 1990 års lag finns det regler om erkännande och verkställighet av utländska avgöranden (13, 14, 16 och 17 §§). Regeringen anser att de nuvarande reglerna om erkännande och verkställighet bör flyttas över i huvudsak oförändrade till den nya lagen. På motsvarande sätt som föreslås i avsnitt 8 bör det dock efter förebild i 4 kap. 4 § tredje stycket andra meningen lagen om arv i internationella situationer krävas att sökanden tillsammans med ansökan ska ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövt.

10 Hemvist och reservforum

10.1 Hemvist

Regeringens förslag: Nuvarande lagregel som innehåller en definition av begreppet hemvist ska föras över till den nya lagen i sak oförändrad och gälla även i nordiska situationer.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att hemvistdefinitionen bara ska gälla i frågor om sambors förmögenhetsförhållanden.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: Hemvistbegreppet finns definierat i 19 § i 1990 års lag. Enligt bestämmelsen ska vid tillämpningen av den aktuella lagen den som är bosatt i ett visst land anses ha sin hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande. Bestämmelsen motsvarar den definition som finns i 7 kap. 2 § lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. Definitionen infördes i lagen år 1973 och var då inte någon egentlig nyhet i svensk rätt. I propositionen framhölls att det föreslagna begreppet torde stämma överens med vad som ansetts gälla i nordiska situationer (se prop. 1973:158 s. 32; jfr NJA II 1932 s. 384 och 385). Avsikten var dock att skapa ett hemvistbegrepp som i princip kunde användas inom hela den internationellt privat- och processrättsliga familjerätten. Syftet var alltså att begreppet skulle kunna tillämpas oavsett om det vara fråga om svensk domstols behörighet, tillämplig lag eller erkännande och verkställighet.

Utredningen föreslår att bestämmelsen ska tillämpas när det gäller frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Begreppet hemvist förekommer dock i den nya lagen även i fråga om makars förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Definitionen bör därför – liksom i 1990 års lag – gälla lagen i sin helhet. Definitionen bör flyttas över till den nya lagen i sak oförändrad. Genom att den nya lagen

kommer att omfatta även nordiska situationer kommer regleringen att lagfästa det som i dag redan gäller enligt förarbetsuttalanden och allmänna principer på det området.

I EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden förekommer begreppet domicil (eng. domicile) i reglerna om förfarandet för verkställbarhetsförklaring (artikel 44.2). Domicil skiljer sig från hemvist (eng. habitual residence) som i övrigt används i förordningarna och som har en autonom EU-rättslig innebörd som det ytterst ankommer på EU-domstolen att tolka (se SOU 2017:90 s. 128–130). Om en domstol under förfarandet för verkställbarhetsförklaring ska bedöma om en part har domicil i den verkställande medlemsstaten, ska domstolen tillämpa den medlemsstatens nationella lag (artikel 43). Den nya lagens hemvistbegrepp kan med fördel användas vid fastställande av domicil i Sverige.

10.2 Reservforum

Regeringens förslag: Nuvarande regler om reservforum ska föras över till den nya lagen i sak oförändrade, men gälla även när svensk domstol är behörig i en nordisk situation.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår inte att reservforumregeln ska gälla när svensk domstol är behörig i frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

Remissinstanserna: Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har ingen invändning mot det.

Skälen för regeringens förslag: EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden tillämpas för att bestämma när svensk domstol är behörig i frågor om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Även de nordiska reglerna reglerar svensk domstols behörighet (se förslaget till 3 kap. 3–5 §§ lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer). I den nya lagen föreslås det också regler för att avgöra när svensk domstol är behörig i frågor om sambors förmögenhetsförhållanden (5 kap. 2 och 3 §§). Vilken domstol i Sverige som sedan är lokalt behörig avgörs enligt bestämmelserna om behörig domstol i framför allt 10 kap. rättegångsbalken. I 10 kap. 9 § andra stycket föreskrivs att tvist om bodelning mellan makar eller sambor ska tas upp av den rätt där någon av dem ska svara i tvistemål i allmänhet. Om någon av dem har avlidit, ska en bodelningstvist tas upp av den rätt där den avlidne hade att svara i tvistemål i allmänhet. Av tredje stycket i samma paragraf framgår att om det inte finns någon domstol som är behörig enligt bl.a. nämnda bestämmelser, ska målet tas upp av Stockholms tingsrätt. Bodelningsforum tillämpas också för tillstånd från domstol att vidta åtgärder utan motpartens samtycke (se Tottie m.fl., Äktenskapsbalken, kommentaren till 7 kap. 8 § äktenskapsbalken, publicerad 2017-05-11, Zeteco).

För de frågor som aktualiseras i EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden är de nationella forumbestämmelserna i de flesta fall tillräckliga för att anvisa en behörig svensk

domstol när det finns svensk internationell behörighet. Det kan dock inte uteslutas att det finns situationer där svenska domstolar är behöriga enligt förordningarna, men där svenska nationella forumbestämmelser saknas. En sådan situation skulle kunna vara att en prorogationsklausul hänvisar till svensk domstol utan att närmare ange vilken tingsrätt som är behörig (jfr prop. 2001/02:146 s. 45 och 46). För dessa fall behövs kompletterande bestämmelser till förordningarna om reservforum.

Det som sagts om EU-förordningarna skulle i något fall även kunna bli aktuellt då de nordiska reglerna om svensk domstols behörighet i fråga om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas. I 1931 års förordning finns det inte någon bestämmelse om reservforum. När reglerna nu samlas i en ny lag, bör reservforumregeln gälla generellt, dvs. även i nordiska situationer.

Det kan vidare behövas reservforum vid tvister om sambors förmögenhetsförhållanden, eftersom bestämmelserna innebär att svensk domstol i vissa fall är behörig att ta upp en fråga i Sverige trots att svaranden inte har sin hemvist här, t.ex. om käranden har sin hemvist i Sverige och svensk lag är tillämplig. Det kan då saknas en domstol som är lokalt behörig (se prop. 2000/01:148 s. 19).

Enligt 18 § i 1990 års lag är Stockholms tingsrätt reservforum. Den domstolen är också reservforum i andra jämförbara fall. Det gäller t.ex. bestämmelser om behörig domstol i bodelningstvister (10 kap. 9 § tredje stycket rättegångsbalken) och äktenskapsmål (14 kap. 3 § äktenskapsbalken). Det gäller också enligt flera kompletteringslagar (se 2 § lagen [2011:603] med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och 2007 års Haagkonvention om underhållsskyldighet samt lagen [2014:912] med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden). För att låta Stockholms tingsrätt även i fortsättningen vara reservforum talar inte bara intresset av enhetlighet utan även praktiska skäl. Om parterna tvistar om fler frågor än sina förmögenhetsförhållanden, skulle ett förläggande av reservforum till någon annan domstol kunna öka risken för att tvisterna måste prövas i flera domstolar i landet. Stockholms tingsrätt bör därför vara reservforum även i den nya lagen.

Det kan på sikt vara lämpligt att överväga om Stockholms tingsrätt ska vara reservforum eller om det finns någon annan domstol som kan vara lämplig. En sådan analys görs lämpligen i ett bredare sammanhang.

Regeringens förslag: Den nya lagen och lagändringarna ska träda i kraft den 1 juni 2019.

Genom den nya lagen ska 1990 års lag om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden upphävas.

Bestämmelser om tillämplig lag och hänsyn till den tredje mans intressen i den upphävda lagen – och i förhållande till Finland äldre föreskrifter och upphävda paragrafer i 1931 års förordning om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap – ska fortfarande gälla, om äktenskapet har ingåtts före den 29 januari 2019 och makarna inte den dagen eller därefter ingår ett lagvalsavtal som är giltigt till formen.

Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för äktenskapsförord som har getts in för registrering hos Skatteverket före ikraftträdandet, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I förhållande till andra nordiska länder än Finland ska i fråga om lagvalsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet en upphävd paragraf i 1931 års förordning fortfarande gälla.

Den upphävda lagen – och i förhållande till Finland äldre föreskrifter i 1931 års förordning – ska fortfarande gälla för handläggningen i domstol av sådana mål och ärenden om makars förmögenhetsförhållanden som har inletts före den 29 januari 2019.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att lagarna ska träda i kraft den 29 januari 2019. Utredningen föreslår inte några övergångsbestämmelser till 1931 års förordning.

Remissinstanserna: *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* efterlyser en särskild övergångsbestämmelse som klargör att giltiga rättshandlingar som företagits innan 1990 års lag trädde i kraft även fortsatt kommer att vara giltiga. *Familjens Jurist* anför att reglerna i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden bör omfatta även äldre äktenskap – detta i syfte att undvika att det under lång tid finns två parallella regelsystem.

Skälen för regeringens förslag: EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden började tillämpas fullt ut den 29 januari 2019.

Den nya lagen och följdändringarna till den lagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till de återstående leden i lagstiftningsprocessen bör detta kunna ske den 1 juni 2019, då 1990 års lag bör upphöra att gälla.

Av EU-rätten följer att EU-förordningarna är direkt tillämpliga i Sverige och att de har företräde framför nationella regler (artikel 288 i EUF-fördraget). Detta innebär att EU-förordningarnas regler, trots eventuellt motstridiga svenska bestämmelser, med beaktande av förordningarnas övergångsbestämmelser tillämpas från och med den 29 januari 2019. Den nya lagen och lagändringarna utgör en anpassning av svensk lag till EU-förordningarna och kan alltså komma att ge uttryck för ett rättsläge som redan råder när den nya lagen och lagändringarna träder i kraft.

Enligt övergångsbestämmelserna i artikel 69.3 i EU-förordningarna ska förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag tillämpas på makarnas eller partnernas förmögenhetsförhållanden, om de ingår äktenskap eller registrerat partnerskap den 29 januari 2019 eller därefter (se även rättelser till EU-förordningarna, bilaga 3). Detsamma gäller om makarna eller partnererna väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den dagen eller därefter. Detta betyder att för äldre äktenskap och partnerskap kommer förordningarnas lagvalsregler inte att tillämpas, såvida inte makarna eller partnererna ingår ett lagvalsavtal efter den 28 januari 2019.

En viktig fråga som *Familjens Jurist* tar upp är vad som ska gälla för det stora antalet äktenskap och registrerade partnerskap som enligt förordningarnas övergångsbestämmelser inte omfattas av de nya lagvalsreglerna. En allmän rättsgrundsats i svensk nationell rätt är att en lag inte bör komma till tillämpning på rättsförhållanden som uppkommit före lagens ikraftträdande. Denna rättsgrundsats anses inte gälla på familjerättens område (se bet. KU 1974:60 s. 2). Trots detta bör man även på det området kunna tillämpa rättsgrundsatsen när det är motiverat. I samband med att den nya äktenskapsbalken infördes tillämpades rättsgrundsatsen för de nya bodelningsreglerna som bara gjordes tillämpliga när talan om äktenskapsskillnad väckts eller den ena maken dött efter ikraftträdandet (se prop. 1986/87:86 s. 53). När 1990 års lag infördes gjordes dock bedömningen att det inte kunde komma i fråga att tillämpa äldre lag enbart av det skälet att ett äktenskap har ingåtts före ikraftträdandet. Det konstaterades att den då gällande 1912 års lag var ålderdomlig och gav uttryck åt en föråldrad syn på mannens och kvinnans förhållande i äktenskap. Dessutom var lagen inte direkt tillämplig i något fall. (Se prop. 1989/90:87 s. 61.) När det gäller övergången mellan 1990 års lag och EU-förordningarna gör sig flera andra skäl gällande än i 1990 års lagstiftningsärendet. Det är till att börja med fråga om en övergång mellan en lag och två unionsrättsakter som kompletteras av svensk lagstiftning. Det har inte i förordningarna förutsatts att förordningarnas bestämmelser ska tillämpas i fråga om äldre äktenskap och registrerade partnerskap. Tvärtom förutsätts de gälla i fråga om nya äktenskap och registrerade partnerskap. 1990 års lag ger inte heller uttryck för en föråldrad syn på jämställdhet i äktenskapet som motiverar att förordningarna bör tillämpas även på internationella förmögenhetsförhållanden i äldre äktenskap eller registrerade partnerskap. Det finns alltså inte på motsvarande sätt några starka intressen av att de värderingar som kommer till uttryck i förordningarna blir tillämpliga på äldre rättsförhållanden. Det går samtidigt inte att bortse från de olägenheter som det kan innebära att under lång tid ha två parallella regelsystem för internationella förmögenhetsförhållanden i äldre och nyare äktenskap eller partnerskap. Dessa olägenheter måste dock ställas mot att en övergång till de nya reglerna skulle kunna leda till oväntade rättsförluster för enskilda som har utgått från att reglerna i 1990 års lag ska tillämpas. Den lagen har bl.a. en delvis annan utgångspunkt för vilket lands lag som ska vara tillämplig på makarnas eller de registrerade partnernas rättsförhållanden. Det framstår också från systematiska och lagtekniska synpunkter mycket tveklaktigt att i övergångsbestämmelserna till en upphävd lag genomföra två mycket omfattande unionsrättsakter i svensk rätt. Makar och registrerade partner som vill att EU-förordningarna ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden har genom att ingå ett lagvalsavtal möjlighet att åstadkomma detta (se artikel 69.3). Det bör mot denna bakgrund införas särskilda övergångsbestämmelser om

tillämplig lag för makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden i den nya lagen.

Som nämnts är EU-förordningarnas regler om tillämplig lag endast tillämpliga med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter. EU-förordningarna måste uppfattas som att det krävs att makarna har ingått ett lagvalsavtal som, enligt förordningarna, är giltigt till formen. Utöver de formkrav som framgår av artikel 23.1 i EU-förordningarna krävs – om de svenska kompletterande formkraven för äktenskapsförord tillämpas på lagvalsavtalet till följd av regleringen i artikel 23.2–23.4 i EU-förordningarna – att registrering har skett av lagvalsavtalet för att det ska vara giltigt. Mot den bakgrunden bör det i övergångsbestämmelserna till den nya lagen anges att äldre föreskrifter om tillämplig lag och hänsyn till den tredje mans intressen i den upphävda lagen fortfarande ska gälla, om äktenskapet ingicks före den 29 januari 2019 och makarna inte efter den 28 januari 2019 har gjort ett lagvalsavtal som är giltigt till formen.

Eftersom EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden till stora delar kommer att tillämpas i förhållande till Finland, bör det – på motsvarande sätt som det som gäller i fråga om den upphävda lagens bestämmelser om tillämplig lag – finnas särskilda övergångsbestämmelser till 1931 års förordning om att vissa äldre föreskrifter och upphävda paragrafer om tillämplig lag ska gälla i förhållande till det landet. Det bör också tas in en övergångsbestämmelse som anger att i förhållande till andra nordiska länder än Finland ska i fråga om lagvalsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet den upphävda 4 § i 1931 års förordning fortfarande gälla.

Det finns dock inte – vilket *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* efterfrågar – skäl att i övergångsbestämmelserna till den nya lagen klargöra vad som gäller för rättshandlingar som företagits innan 1990 års lag trädde i kraft.

I propositionen föreslås det att nya formkrav införs i äktenskapsbalken för äktenskapsförord. Eftersom det är fråga om att ge äldre bestämmelser nytt innehåll bör – inte minst i klarhetens intresse – en särskild övergångsbestämmelse införas med innebörd att den äldre lydelsen av paragrafen ska tillämpas på äktenskapsförord som har getts in till Skatteverket för registrering före ikraftträdandet av den nya lagen (jfr prop. 2017/18:72 s. 54 med hänvisning). Redan från den 29 januari 2019 kommer dock äktenskapsförord som har gränsöverskridande följder behöva dateras som en följd av EU-förordningarna, vilket bör komma till uttryck genom en hänvisning till förordningarna i övergångsbestämmelsen. Det är en uppgift för rättstillämpningen – främst Skatteverket – att från det att EU-förordningarna börjar tillämpas vidta lämpliga och ändamålsenliga åtgärder för att uppmärksamma enskilda på de ytterligare krav som förordningarna ställer.

En annan fråga är vad som ska gälla för handläggningen i domstol av pågående mål och ärenden. Det framgår av EU-förordningarnas övergångsbestämmelser att de bara ska tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter (artikel 69.1). Om förfaranden har inletts i ursprungsmedlemsstaten före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med EU-förordningarnas regler om erkännande, verkställbarhet och verkställighet, så länge de behörighetsbestämmelser som tillämpas är

förenliga med förordningarnas behörighetsbestämmelser (artikel 69.2). Det följer av allmänna processrättsliga principer att den nya lagen och lagändringarna blir tillämpliga omedelbart. De nya reglerna rubbar dock inte det processuella läge som redan har uppstått vid ikraftträdandet. För att undvika komplikationer i pågående mål och ärenden i domstol till följd av införandet av ändrade förfaranderegler, bör det tas in övergångsbestämmelser i den nya lagen om att den upphävda lagen ska gälla för handläggningen av sådana mål och ärenden om makars förmögenhetsförhållanden som har inletts i domstol innan förordningarna började tillämpas. Bestämmelserna får i praktiken bara betydelse för makar och registrerade partner som omfattas av EU:s förordningar, eftersom regelverket i andra fall väsentligen behålls oförändrat. Eftersom förordningarnas behörighetsbestämmelser även gäller i förhållande till Finland måste en motsvarande övergångsbestämmelse tas in i 1931 års förordning. Mot bakgrund av att dessa övergångsbestämmelser föreslås vara kopplade till att EU-förordningarna börjar tillämpas, kan det inte uteslutas att det inleds förfaranden under perioden från det att EU-förordningarna börjar tillämpas till dess att den nya lagen och ändringarna i 1931 års förordning träder i kraft. I praktiken torde det främst handla om att talan väcks i domstol med stöd av behörighetsbestämmelserna i kapitel II i EU-förordningarna. I dessa fall bör det vara en fråga för rättstillämparen att utifrån omständigheterna tillämpa regelverket på ett sätt så att enskilda inte lider rättsförlust.

12 Konsekvenser av förslagen

Regeringens bedömning: Förslagen bedöms få positiva konsekvenser för enskilda.

De ökade kostnader som kan uppstå för domstolarna kan hanteras inom befintliga anslagsramar. Förslagen har vissa ekonomiska konsekvenser för Skatteverket för registrering av lagvalsavtal. Registreringskostnaderna kommer att finansieras delvis genom ansökningsavgifter och delvis inom befintliga anslagsramar. Förslagen bedöms i övrigt inte medföra några statsfinansiella konsekvenser.

Utredningens bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna delar utredningens bedömning eller har ingen invändning mot den. *Helsingborgs tingsrätt* pekar på att det är svårt att överblicka de faktiska ekonomiska konsekvenserna av EU-förordningarna och förslagen. Tingsrätten understryker dock vikten av att det genomförs nödvändiga informations- och utbildningsinsatser riktade till domstolarna och andra rättstillämpare.

Skälen för regeringens bedömning

Konsekvenser för enskilda

Regeringen bedömer att förslagen kommer att få positiva konsekvenser för enskilda. Förslagen syftar – i förening med EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden – till att förbättra

rättssäkerheten för enskilda i internationella situationer och förbättra deras tillgång till rättslig prövning. Genom förslagen och EU-förordningarna kommer det att bli lättare för makar, registrerade partner och sambor att förutse vilka regler som kommer att gälla för deras förmögenhetsförhållanden. Det gäller framför allt var en bodelning ska eller kan ske och enligt vilket lands lag bodelningen ska göras, om makarna, partnerna eller samborna separerar eller om någon av dem avlider. Vidare innebär en samling av reglerna i en lag att reglerna på området blir mer överskådliga för rättstillämparna. Det nya regelverket kommer alltså underlätta hanteringen av internationella bodelnings- och andra frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden, vilket kan förväntas leda till minskade kostnader för enskilda.

Förslagen utgör till stor del kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Förslagen syftar till att förordningarna ska kunna tillämpas i praktiken i svensk rätt. I propositionen föreslås också att befintliga svenska internationellt privat- och processrättsliga regler om makars förmögenhetsförhållanden i andra fall än som avses i förordningarna och om sambors förmögenhetsförhållanden samlas i en ny lag. Förslagen bedöms i sig inte medföra några konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Däremot innebär förordningarna att det blir enklare att få till stånd en bodelning i internationella situationer och att få den erkänd i ett annat land, vilket kan få positiva effekter för jämställdheten. Detta är ett led i att uppnå ekonomisk jämställdhet mellan makar och sambor som har olika ekonomiska förutsättningar.

Konsekvenser för domstolarna

EU-förordningarna innebär att det införs enhetliga regler om behörig domstol, konkurrerande förfaranden, tillämplig lag och verkställighet. Förordningarna och den nya lagen kommer att underlätta handläggningen av mål och ärenden om internationella bodelningar och andra frågor om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden, vilket i sig kan förväntas leda till lägre kostnader för domstolarna. Domstolsverket har i det underlag som lämnats till utredningen anfört att det är svårt att göra några säkra prognoser om, och i så fall i vilken utsträckning, ärendemängden i de allmänna domstolarna kommer att öka till följd av EU-förordningarna och förslagen. *Helsingborgs tingsrätt* delar den bedömningen. Det kan dock konstateras att det redan i dag finns regler på området. Det får bedömas att en eventuell ärendeökning skulle bli marginell och att Sveriges Domstolar skulle kunna hantera en eventuell ökning inom ramen för redan givna och beräknade anslagsramar. Det kommer – vilket *Helsingborgs tingsrätt* betonar – att finnas ett behov att informera om de nya reglerna i förhållande till domstolarna. Information och utbildning med avseende på gällande och ny lagstiftning är något som Sveriges Domstolar och Domstolsakademien kontinuerligt arbetar med. Information till allmänheten om verkställighet av utländska domar finns också tillgänglig på Sveriges Domstolars webbplats. De insatser som kan krävas kan finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden kräver – till följd av att äktenskapsförord måste registreras enligt svensk rätt – att även lagvalsavtal måste registreras. Registrering föreslås ske hos Skatteverket. Registreringen kommer att leda till vissa ökade kostnader för Skatteverket. De ökade kostnaderna avser dels kostnader för uppstarten av en ny verksamhet, dels kostnader för den löpande hanteringen av ansökningar om registrering av lagvalsavtal. Skatteverket beräknar att uppstartskostnaden kommer att uppgå till ca 1 700 000 kr och att den årliga kostnaden för handläggningen av registreringsärenden kommer uppgå till mellan 850 000 kr och 1 700 000 kr, vilket svarar mot en eller två årsarbetskrafter. Skatteverkets beräkning är baserad på ett antagande om att högst 1 000 ansökningar om registrering kommer att göras årligen. Som utredningen konstaterar är det svårt att göra några säkra bedömningar av hur många ansökningar om registrering av lagvalsavtal det kan bli fråga om årligen. Som en jämförelse kan det dock konstateras att ca 30 lagvalsavtal som grundar sig på den finska äktenskapslagen registreras årligen och att antalet registreringar inte väntas öka i och med EU-förordningarna (se den finska propositionen RP 190/2018 rd s. 27). Regeringen bedömer därför att kostnaderna kommer att vara i den nedre delen av det intervall som Skatteverket har angett. Lagvalsavtal är frivilliga för enskilda att ingå och det är därför rimligt att Skatteverket kan ta ut en avgift för handläggningen av sådana registreringsärenden. En för hög avgift riskerar att leda till att lagvalsavtalen inte kommer att ingås i den utsträckning som är avsikten enligt EU-förordningarna. Regeringen anser att avgiften, som kommer att följa av förordning, bör vara densamma som vid registrering av äktenskapsförord. Avgiften kommer av de skäl som angetts inte kunna uppgå till en nivå som fullt motsvarar Skatteverkets kostnader. Kostnaderna kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslagen bedöms i övrigt inte medföra några statsfinansiella konsekvenser.

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Lagen är ny och ersätter lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (1990 års lag).

Genom den nya lagen införs kompletterande bestämmelser till dels rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden), dels rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016

om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden har tillkommit genom ett fördjupat samarbete mellan ett antal av EU:s medlemsstater (se artiklarna 328 och 329 i EUF-fördraget och rådets beslut [EU] 2016/954 av den 9 juni 2016 om bemyndigande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap). Förordningarna är direkt tillämpliga i varje medlemsstat som ingår i det fördjupade samarbetet. Hittills ingår i det fördjupade samarbetet – utöver Sverige – Belgien, Bulgarien, Cypern, Finland, Frankrike, Grekland, Italien, Kroatien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Portugal, Slovenien, Spanien, Tjeckien, Tyskland och Österrike. Inget hindrar övriga medlemsstater från att senare ansluta sig till samarbetet. Estland har aviserat att man vill ingå i det fördjupade samarbetet i framtiden, men har ännu inte gett in någon begäran om att få delta. Information om tillämpningen av EU-förordningarna finns på den europeiska e-juridikportalen.

Den nya lagen innehåller också särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer. Bestämmelserna om detta ersätter bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer. Bestämmelserna införlivar delvis konventionen den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen, senast ändrad 2006) och konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen, senast ändrad 2012).

Den nya lagen innehåller vidare bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer och om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Bestämmelserna ersätter bestämmelser i 1990 års lag och har inte sin grund i någon unionsrättsakt eller något internationellt instrument.

Med anledning av *Lagrådets* synpunkter förtydligas vissa rubriker i lagen, medan vissa rubriker utgår. Vidare byter några bestämmelser plats, och några bestämmelser slås samman.

1 kap. Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

I paragrafen, som utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, anges lagens innehåll.

Lagen innehåller inte någon definition av vad som avses med förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Någon motsvarande definition finns inte heller i 1990 års lag. Tillämpningsområdet för de kompletterande bestämmelserna i 2 kap. följer EU-förordningarnas respektive tillämpningsområde (se skäl 14 i EU-förordningarna). I 3 kap. finns särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer. Bestämmelserna ställer upp krav på anknytning till de nordiska länderna för att reglerna ska vara tillämpliga (se t.ex. 3 kap. 2 §). I andra fall innebär kravet på att det ska vara en internationell situation att det ska finnas en anknytning till ett annat land än Sverige. Som exempel kan nämnas att en utländsk medborgare är gift eller sambo med en svensk medborgare, eller att två svenska medborgare lever i äktenskap eller sammanbor utomlands. Även andra situationer kan givetvis vara internationella.

2 § Innehållet i lagen är uppdelat enligt följande:

– I 2 kap. finns bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, nämligen rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

– I 3 kap. finns särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

– I 4 kap. finns bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer.

– I 5 kap. finns bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

– I 6 kap. finns bestämmelser om registrering av lagvalsavtal mellan makar och om hemvist och reservforum.

I paragrafen, som i allt väsentligt utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, anges vad respektive kapitel i lagen innehåller.

Paragrafens hänvisningar till förordningarna är dynamiska till sin karaktär, dvs. avser förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

2 kap. EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Det som föreskrivs i kapitlet om makar gäller även för registrerade partner som omfattas av EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

I paragrafen anges att kapitlet innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Av *första stycket* framgår att kapitlet innehåller kompletterande bestämmelser till EU-förordningarna. Bestämmelserna krävs för att förordningarna ska kunna tillämpas i praktiken.

I *andra stycket* anges att det som föreskrivs i kapitlet om makar även gäller för registrerade partner som omfattas av EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Registrering av äktenskapsförord och lagvalsavtal

2 § Bestämmelser om formkrav för äktenskapsförord finns i artikel 25 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelser om formkrav för partnerskapsförord finns i artikel 25 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 7 kap. 3 § tredje stycket och 16 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om registrering som kompletterar förordningarna.

Bestämmelser om formkrav för lagvalsavtal finns i artikel 23 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden och artikel 23 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 6 kap. 1 § i denna lag och i 16 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om registrering som kompletterar förordningarna.

Paragrafen, som utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, innehåller upplysningar om bestämmelser om registrering av äktenskapsförord och lagvalsavtal. Registrering kan vara ett kompletterande nationellt formkrav enligt artikel 23 eller 25 i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 6.4 och 6.5.

EU-förordningarna ställer inte upp något allmänt krav på att äktenskapsförord och lagvalsavtal ska registreras för att vara formellt giltiga. I svensk rätt finns det dock i 7 kap. 3 § och 16 kap. äktenskapsbalken regler om registrering av äktenskapsförord.

I *första stycket* första och andra meningarna upplyses om att formkrav för äktenskapsförord och partnerskapsförord finns i artikel 25 i EU-förordningarna. Enligt artikel 25.2 eller 25.3 ska under vissa förutsättningar de kompletterande formkrav för äktenskapsförord och partnerskapsförord som finns i nationell rätt tillämpas. I styckets tredje mening finns en upplysning om äktenskapsbalkens bestämmelser om registrering av äktenskapsförord. Partnerskapsförord enligt artikel 25 i EU-förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden omfattas i svensk rätt av reglerna för äktenskapsförord.

I *andra stycket* första meningen upplyses om att formkrav för lagvalsavtal finns i artikel 23 i EU-förordningarna. Enligt artikel 23.2, 23.3 eller 23.4 ska under vissa förutsättningar kompletterande formkrav för äktenskapsförord som finns i nationell rätt tillämpas även för lagvalsavtal. I svensk rätt finns bestämmelser om registrering av äktenskapsförord. I andra meningen anges därför att bestämmelser om registrering av lagvalsavtal som kompletterar EU-förordningarna finns i 6 kap. 1 § i förevarande lag och i 16 kap. äktenskapsbalken.

Paragrafens hänvisningar till förordningarna är dynamiska till sin karaktär, dvs. avser förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Förfarandet vid bodelning

3 § På begäran av en make eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid en bodelning även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning i fråga om makars egendom.

Paragrafen innehåller regler om tillämplig lag på förfarandet vid bodelning. Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 6 § första stycket lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

EU-förordningarna reglerar inte förfarandet vid bodelning. Paragrafen möjliggör att bodelning efter begäran förrättas enligt svensk lag även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Den anger också att de svenska förfarandebestämmelserna kan tillämpas när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning beträffande makarnas egendom. Rätten att få en bodelning till stånd anses tillhöra ett lands materiella regler. Om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, måste den alltså ge stöd för att en make eller dödsbodelägare har rätt till bodelning för att bodelning ska kunna ske i Sverige.

Om parterna inte kan komma överens, blir det aktuellt att vända sig till domstol och då i första hand för att få en bodelningsförrättare förordnad att lösa bodelningsfrågan (se 9 kap. 7 § andra meningen och 17 kap. 1 § äktenskapsbalken). Förfarandet för bodelningen innefattar de regler som gäller förordnande av bodelningsförrättare samt regler som rör förrättandet av bodelningen och klander av denna. I förfarandet inkluderas de processuella regler som är knutna till detta. Till de processuella bestämmelserna räknas, utöver möjligheten att begära att en bodelningsförrättare ska utses, redovisningsskyldigheten (9 kap. 3 § äktenskapsbalken) och skyldigheten att upprätta en bouppteckning (9 kap. 7 § första meningen äktenskapsbalken). I vilken utsträckning bestämmelserna om utmätning och konkurs i 9 kap. 9 och 10 §§ äktenskapsbalken kan tillämpas får avgöras av rätts-tillämpningen utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Begränsningar i tillämpningen av utländsk lag

4 § Äktenskapsbalkens bestämmelser i 7 kap. 4–9 §§ och 11 kap. 8 och 10 §§ om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att överta sådan egendom vid bodelning ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Äktenskapsbalkens bestämmelser i 12 kap. 2 § om en efterlevande makes rätt att vid bodelning behålla giftorättsgoods och om en efterlevande makes förlust av rätten att få del i eller behålla giftorättsgoods ska alltid tillämpas.

Paragrafen innehåller s.k. internationellt tvingande regler, dvs. svenska nationella bestämmelser som skyddar viktiga allmänintressen (se artikel 30.2 i EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden). Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 9 och, delvis, 10 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 5 och 6.3.

I *första stycket* anges att äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom alltid ska tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige. Bestämmelserna innebär i korthet dels vissa begränsningar i en makes rätt att förfoga över makarnas gemensamma bostad och bohag, dels att den make som har störst behov av bostaden respektive bohaget i princip har rätt att mot avräkning överta den egendomen vid bodelning.

I *andra stycket* anges att äktenskapsbalkens bestämmelser i 12 kap. 2 § om efterlevande makes rätt att vid bodelning behålla sitt giftorättsgods och om hans eller hennes förlust av rätten att få del i eller behålla giftorättsgods alltid ska tillämpas. Bestämmelserna innebär att om efterlevande make begär det ska vardera sidan som sin andel behålla del av eller hela sitt giftorättsgods. De innebär också att en efterlevande make förlorar sin rätt att få del i den avlidnes giftorättsgods eller att behålla sitt giftorättsgods när han eller hon bl.a. uppsåtligt dödat den andra maken eller medverkat till brottet.

5 § Vid en bodelning får jämkning ske enligt 12 kap. 1 och 3 §§ äktenskapsbalken även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Paragrafen innehåller ytterligare en internationellt tvingande regel. Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, delvis 10 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 5 och 6.3.

I paragrafen anges att jämkning enligt 12 kap. 1 och 3 §§ äktenskapsbalken får ske vid bodelning även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Bodelning efter legal separation

6 § Om det utomlands har meddelats ett avgörande om legal separation och makarna inte har återupptagit sammanlevnaden, ska egendom som makarna har förvärvat efter det att avgörandet fått laga kraft inte ingå i en bodelning där svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid en sådan bodelning ska täckning för skulder beräknas med hänsyn till förhållandena då avgörandet fick laga kraft.

Paragrafen innehåller regler om bodelning efter legal separation (hemskillnad) när svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter 8 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. I huvudsak överensstämmer regleringen med den som i fråga om nordiska situationer finns i 3 kap. 13 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.6.

Paragrafen innebär att egendom som en make förvärvat efter att avgörandet om legal separation fått laga kraft inte ska ingå i bodelningen och att täckning för skulder ska beräknas med hänsyn till förhållandena när avgörandet fick laga kraft. En skillnad i förhållande till de nordiska reglerna i 3 kap. 13 § är att dessa rättsverkningar inte inträder om makarna har återupptagit sammanlevnaden.

Erkännande och verkställighet

7 § En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige enligt någon av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Paragrafen reglerar vilken domstol som är behörig att enligt förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden pröva en ansökan om erkännande eller verkställbarhet av ett avgörande från en medlemsstat som deltar i det fördjupade samarbetet. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.

EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller regler om verkställighet av avgöranden som meddelats i ett land som deltar i det fördjupade samarbetet. Verkställighet föregås av en verkställbarhetsförklaring (artikel 42 i EU-förordningarna). Genom en verkställbarhetsförklaring beslutar en tingsrätt att ett utländskt avgörande får verkställas här. Förfarandet kan även under de förutsättningar som anges i artikel 36.2 i EU-förordningarna användas för en prövning av om ett avgörande ska erkännas.

Av paragrafen framgår att en ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring görs till tingsrätten. Regeringen avser att meddela föreskrifter om vilka av landets tingsrätter som ska vara behöriga att pröva en ansökan. Vilken av de utpekade domstolarna som är behörig i det enskilda fallet ska bestämmas efter motpartens domicil eller efter den plats där verkställighet ska ske (artikel 44.2 i EU-förordningarna).

Med avgöranden avses även officiella handlingar (*acte authentique*) och förlikningar inför domstol (se artiklarna 59.1 och 60.1 i EU-förordningarna).

Paragrafens hänvisning till EU-förordningarna är dynamisk till sin karaktär, dvs. avser förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

8 § En ansökan om ändring av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 7 § görs till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 7 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

Paragrafen innehåller kompletterande bestämmelser till det andra steget i prövningen av en ansökan om erkännande eller verkställbarhet, dvs. för prövningen av en ansökan om ändring av ett beslut som har meddelats vid den inledande prövningen. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.

Enligt EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska sökanden snarast, och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten, underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan om erkännande eller verkställbarhetsförklaring (artikel 48.1 i förordningarna och 29 § lagen [1996:242] om domstolsärenden). Att en förklaring om erkännande eller verkställbarhet ska delges den part mot vilken verkställighet begärs följer av artikel 48.2 i förordningarna. Något krav på att delge sökanden finns inte.

I *första stycket* anges att ansökan ska prövas av den tingsrätt som meddelade det ursprungliga beslutet.

I *andra stycket* finns en bestämmelse om den tid inom vilken den som ansökt om erkännande eller verkställbarhet men inte har fått bifall får ansöka om ändring av beslutet. Den fristen är fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Tingsrätten prövar om ansökan har kommit in i rätt tid (jfr 38 § ärendelagen). Av artikel 49.5 i förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden framgår vilken tidsfrist som sökandens motpart måste hålla sig till när en ansökan om erkännande eller verkställbarhet har bifallits. En ansökan om ändring ska i dessa fall göras inom 30 dagar från delgivning. Om parten har sin hemvist i en annan medlemsstat, är tidsfristen i stället 60 dagar från delgivning.

9 § Vid handläggning i domstol av ärenden som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

I paragrafen regleras vilka övriga processrättsliga bestämmelser som ska tillämpas i ärenden om erkännande och verkställbarhetsförklaring enligt förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.

Av paragrafen framgår att ärendelagen är tillämplig på domstolarnas handläggning av ärenden om erkännande och verkställbarhetsförklaring. Bestämmelserna i den lagen är tillämpliga i den utsträckning något annat inte följer av förordningarna. Särskilt det första steget i verkställbarhetsförklaringen regleras av förordningarna. Även vissa regler i ärendelagen, bl.a. om domstolens sammansättning, brister i en inledande skrivelse och handläggningen i allmänhet, är dock tillämpliga i det första steget av prövningen.

I artikel 45 i förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden anges bl.a. vilka handlingar som ska ges in i samband med ansökan. Av artikel 47 följer att domen ska förklaras verkställbar omedelbart efter fullgörande av formaliteterna i artikel 45 och att den part mot vilken verkställighet begärs inte ska ges tillfälle att yttra sig över ansökan. Att den part mot vilken verkställighet begärs ska delges verkställbarhetsförklaringen tillsammans med beslutet följer av artikel 48.2.

Reglerna om överklagande i ärendelagen tillämpas inte i förhållande till tingsrättens beslut i det första steget. Den som vill angripa ett beslut med anledning av en ansökan om verkställbarhetsförklaring ska i stället ansöka om ändring av beslutet. Prövningen sker då i samma instans. Särskilda bestämmelser om prövningen vid en ansökan om ändring finns i artikel 49 i förordningarna. Där anges att det ska vara ett kontradiktoriskt förfarande och att motparten som huvudregel ska ansöka om ändring inom 30 dagar från delgivning av verkställbarhetsförklaringen.

Förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden innehåller inte några bestämmelser om rättegångskostnader. I 32 § ärendelagen finns en hänvisning till 18 kap. rättegångsbalken som gäller ärenden där enskilda är motparter till varandra (jfr dock rättsfallet NJA 2009 s. 632). Att ärendelagen tillämpas innebär dessutom bl.a. att ett beslut i ett ärende om ansökan om ändring kan överklagas till hovrätten och Högsta domstolen samt att prövningstillstånd krävs (39 och 40 §§). Bestämmelsen i ärendelagen om omedelbar verkställighet (31 §) blir inte aktuell att tillämpa eftersom en utländsk dom, enligt artikel 42 i förordningarna, alltid ska kunna

verkställas efter det att den har förklarats verkställbar i enlighet med förfarandet i artiklarna 44–57.

Paragrafens hänvisning till förordningarna är dynamisk till sin karaktär, dvs. avser förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

10 § Om ett avgörande förklarats verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har fått laga kraft, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Vid verkställighet av ett avgörande som rör en säkerhetsåtgärd tillämpas i stället bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av beslut om kvarstad eller någon annan säkerhetsåtgärd.

I paragrafen regleras verkan av att ett avgörande förklarats verkställbart. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.

Av *första stycket* framgår att avgörandet verkställs enligt reglerna i utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har fått laga kraft. Detta gäller alltså även om avgörandet inte har fått laga kraft. Det blir därmed inte aktuellt att tillämpa bestämmelserna i 3 kap. 4–10 §§ i samma balk om domar som inte har fått laga kraft.

I *andra stycket* regleras situationen när avgörandet som sådant är ett förordnande om säkerhetsåtgärd. Med uttrycket säkerhetsåtgärd avses i första hand sådana åtgärder som kan jämföras med åtgärder enligt 15 kap. rättegångsbalken, dvs. kvarstad, återställande av rubbad besittning och olika andra åtgärder för att säkerställa sökandens rätt. Den utländska säkerhetsåtgärden verkställs enligt utsökningsbalkens bestämmelser om verkställighet av beslut om kvarstad m.m. Dessa bestämmelser finns i 16 kap. 11–16 §§ utsökningsbalken.

Paragrafens hänvisning till förordningarna är dynamisk till sin karaktär, dvs. avser förordningarna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

11 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 7 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

Paragrafen reglerar kvarstad och andra säkerhetsåtgärder med anledning av att ett avgörande har förklarats verkställbart. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.

En följd av att en tingsrätt i det första steget i ett ärende om verkställbarhetsförklaring har förklarat ett beslut verkställbart är att beslutet innefattar ett beslut om kvarstad eller annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken. Paragrafen kompletterar artikel 53.2 i förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, som innebär att en verkställbarhetsförklaring ska medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas. Sökanden ska alltså inte behöva utverka ett särskilt tillstånd till säkerhetsåtgärder i detta fall. Även om rätten till säkerhetsåtgärder är en automatisk följd av beslutet, krävs det en ansökan till Kronofogdemyndigheten för att denna ska verkställa säkerhetsåtgärder. Ansökan behandlas sedan som en begäran om verkställighet av ett svenskt domstolsbeslut om säkerhetsåtgärd i enlighet med bestämmelserna i 16 kap. utsökningsbalken.

Rätten till verkställighetsåtgärder är begränsad till säkerhetsåtgärder till dess att fristen för att söka ändring har löpt ut eller domstol har fastställt verkställbarhetsförklaringen efter en ansökan om ändring och möjligheterna att överklaga beslutet har uttömts, dvs. till dess att beslutet har fått laga kraft (artikel 53.3 i förordningarna).

3 kap. Särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för vissa frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

I förhållande till Finland gäller kapitlet endast i den utsträckning som följer av artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. För avgöranden som har meddelats i Finland gäller bestämmelserna om erkännande och verkställighet i 14 och 15 §§.

Kapitlet gäller inte för registrerade partner.

I paragrafen, som utformas i linje med *Lagrådets* förslag, anges tillämpningsområdet för det tredje kapitlet. Bestämmelserna i kapitlet införlivar delvis dels konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen), dels delvis konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen). Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Av *första stycket* framgår att kapitlet gäller för vissa frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

I *andra stycket* första meningen föreskrivs att kapitlet gäller i förhållande till Finland endast i den utsträckning som följer av artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. EU-förordningen innebär att Sverige kan tillämpa de nordiska bestämmelserna i förhållande till Danmark, Island och Norge (artikel 62.1). I förbindelser mellan Sverige och Finland har EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden företräd framför nordiska bestämmelser om svensk domstols behörighet och tillämplig lag (artikel 62.2). I andra meningen i stycket anges att de nordiska reglerna om erkännande och verkställighet i 14 och 15 §§ gäller för avgöranden som har meddelats i Finland. Detta är en konsekvens av att EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden medger att Sverige tillämpar dessa bestämmelser även i förhållande till Finland (artikel 62.3).

Av *tredje stycket* framgår att de nordiska reglerna inte gäller för registrerade partner. Detta är en följd av att den nordiska konventionen bara gäller makar (jfr 3 kap. 4 § i den upphävda lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap).

2 § Det som föreskrivs i 5 och 8–12 §§ gäller om båda makarna

1. är medborgare i någon nordisk stat,
2. när de ingick äktenskapet var medborgare i någon nordisk stat och då tog sin hemvist i en nordisk stat, och
3. efter att äktenskapet ingicks inte har tagit sin hemvist utanför Norden.

I paragrafen ställs det upp särskilda krav på anknytning för att bestämmelserna om boskillnad i 5 § och tillämplig lag m.m. i 8–12 §§ ska kunna tillämpas. Paragrafen ersätter 2 a § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel 4 a i den nordiska äktenskapskonventionen.

Av *punkten 1* framgår att bestämmelserna bara gäller makar som är medborgare i något nordiskt land när frågan aktualiseras. I *punkten 2* anges att det också krävs att båda makarna vid ingående av äktenskapet var medborgare i något nordiskt land. De behöver inte vara eller ha varit medborgare i samma nordiska land. Makarna ska dessutom vid ingående av äktenskapet ha tagit sin hemvist i ett och samma nordiska land. Det krävs inte att de har bosatt sig på samma adress eller ens på samma ort i det landet. Av *punkten 3* framgår att 5 och 8–12 §§ bara tillämpas om minst en av makarna fortfarande har sin hemvist i ett av de nordiska länderna. Om frågan kommer upp i Sverige och båda makarna har tagit sin hemvist utanför Norden, avgörs den alltså inte av de angivna bestämmelserna. Inte heller om makarna senare åter tar sin hemvist i ett nordiskt land tillämpas bestämmelserna.

Svensk domstols behörighet

3 § Om en svensk domstol tar upp ett yrkande om äktenskapsskillnad enligt 7 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, får domstolen också ta upp en fråga om bodelning, såvida det inte redan pågår ett förfarande i en annan nordisk stat som kan leda till ett motstridigt avgörande.

Paragrafen, som utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, anger att den svenska domstolen är behörig att ta upp en fråga om bodelning i samband med prövningen av ett yrkande om äktenskapsskillnad. Paragrafen ersätter delvis 8 och 8 a §§ förordningen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar delvis artiklarna 8 och 8 a i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen ger bara behörighet till svensk domstol när ett yrkande tas upp enligt 7 § i 1931 års förordning. Det krävs alltså att bodelningsyrkandet har framställts i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad. Det torde i första hand vara fråga om en begäran om att rätten ska utse en bodelningsförrättare (jfr 14 kap. 5 § andra stycket äktenskapsbalken).

Det krävs att begäran görs i målet om äktenskapsskillnad (jfr NJA II 1932 s. 423). När det gäller många frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer kommer alltså svensk domstols behörighet inte att regleras av paragrafen. Det gäller frågor om bodelning utan samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad och övriga frågor om makars förmögenhetsförhållanden som inte gäller bodelning. Det gäller också när den svenska domstols behörighet i målet om äktenskapsskillnad inte grundas på 7 § i 1931 års förordning. Frågan om svensk domstols behörighet bedöms då enligt EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Den svenska domstolen ska, enligt förevarande paragraf, avvisa ett yrkande om en fråga om bodelning om det redan pågår ett förfarande vid

en domstol eller annan myndighet i ett annat nordiskt land. Yrkandet ska dock inte avvisas förrän det har fastställts att den myndighet där ett förfarande redan inletts är behörig. Till dess får handläggningen av målet vila vid den svenska domstolen. Detta följer av allmänna processrättsliga principer. Domstolen ska pröva frågan om avvisning självmant.

4 § En fråga om bodelning med anledning av en makes död får tas upp av svensk domstol, om svensk lag ska tillämpas beträffande förfarandet enligt 6 §.

En fråga om bodelning med anledning av en makes död får också tas upp av svensk domstol, trots att en domstol i en annan nordisk stat är behörig, om parterna är överens om det. Det gäller dock inte om en fråga som rör dödsboet handläggs i domstol, av en testamentsexekutor eller bobestyrer eller av en av domstol utsedd boutredningsman eller skiftesman, eller om yrkandet gäller klander av bodelning.

I paragrafen regleras svensk domstols behörighet i frågor som gäller bodelning med anledning av en makes död. Paragrafen ersätter 3 kap. 10 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer och införlivar artiklarna 19, delvis, och 21 i den nordiska arvskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Enligt *första stycket* får en fråga som gäller bodelning med anledning av en makes död tas upp av svensk domstol om bodelningen förrättas enligt svensk lag. Det kan t.ex. gälla frågor om att utse en bodelningsförrättare enligt äktenskapsbalken eller klander av bodelning.

Av första meningen i *andra stycket* följer att parterna, om de är överens, kan få en tvist prövad i Sverige. I andra meningen finns vissa begränsningar då svensk domstol, trots att parterna är överens, inte är behörig att ta upp en tvist.

5 § En fråga om boskillnad får tas upp av svensk domstol om

1. makarna har sin hemvist i Sverige, eller
2. makarna har sin hemvist i olika stater i Norden och den make som ansökan riktar sig mot har sin hemvist i Sverige.

Paragrafen reglerar svensk domstols behörighet i fråga om en ansökan om boskillnad. Paragrafen ersätter 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel 5 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Boskillnadsinstitutet finns inte längre i svensk rätt. Tidigare kunde boskillnad sökas av en eller båda makarna under äktenskapet och innebar att all egendom som en make förvärvat efter att boskillnad sökts blev makens enskilda egendom. Boskillnaden följdes sedan av bodelning.

Av *punkten 1* framgår att en ansökan om boskillnad får tas upp av svensk domstol om makarna har sin hemvist i Sverige. I *punkten 2* anges att en ansökan också får tas upp av svensk domstol om makarna har sin hemvist i olika länder i Norden och den make som ansökan riktar sig mot har sin hemvist här. Av 19 § lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken framgår att i de mycket få fall då det blir aktuellt att pröva en ansökan om boskillnad i Sverige med stöd av den nordiska äktenskapskonventionen ska giftermålsbalkens regler om rättegången i boskillnadsmål fortfarande tillämpas (jfr prop. 1987/88:83 s. 6). Lagvalsregler beträffande den materiella rätten finns i 9 och 10 §§ i detta kapitel.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

Förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död

6 § Svensk lag ska tillämpas beträffande förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död, om den avlidne var medborgare i en annan nordisk stat och vid sin död hade sin hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make som är medborgare i en annan nordisk stat har suttit i oskiftat bo och han eller hon har sin hemvist i Sverige eller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i en annan nordisk stat och då hade sin hemvist i Sverige.

I paragrafen finns det regler om tillämplig lag för förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död. Paragrafen ersätter 3 kap. 8 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer och införlivar delvis artikel 19 i den nordiska arvskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.1 och 7.2.

Förfarandet för bodelningen innefattar de regler som gäller förordnande av bodelningsförrättare samt regler som rör förrättandet av bodelningen och klander av denna. I förfarandet inkluderas de processuella regler som är knutna till detta. Paragrafen reglerar alltså inte tillämplig lag för bodelning i materiellt hänseende. Den regleringen finns i 8–11 §§.

Av *första stycket* första meningen framgår att svensk lag ska tillämpas vid förfarandet vid bodelning efter en medborgare i ett annat nordiskt land med hemvist i Sverige. I andra meningen regleras förfarandet vid bodelning om den efterlevande maken har berättigats att sitta i oskiftat bo. Förfarandet följer svenska regler, om den efterlevande maken har, eller vid sin död hade, sin hemvist i Sverige och om han eller hon är medborgare i ett annat nordiskt land eller var det vid sin död.

7 § Vid en sådan bodelning med anledning av en makes död som förrättas i Sverige efter en medborgare i en annan nordisk stat ska makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands omfattas.

Paragrafen reglerar vilken egendom som ska omfattas av en bodelning med anledning av en makes död. Paragrafen ersätter 3 kap. 9 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer och införlivar delvis artikel 19 i den nordiska arvskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.1 och 7.2.

Enligt paragrafen ska en bodelning som förrättas i Sverige efter en medborgare i ett annat nordiskt land omfatta all egendom som hör till boet. Det gäller oavsett om egendomen finns i Sverige eller utomlands.

Tillämplig lag

8 § Om makar eller blivande makar har avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögensförhållanden, gäller det under förutsättning att

1. avtalet avser

a) lagen i en nordisk stat där någon av dem hade sin hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, eller

b) lagen i en nordisk stat där de båda senast samtidigt hade sin hemvist, under förutsättning att den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit sin hemvist i en annan nordisk stat än den där de tog sin hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 10–12 §§.

Paragrafen innehåller regler om lagvalsavtal. Paragrafen ersätter 3 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel 3 a i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Av paragrafen framgår att ett avtal om tillämplig lag kan ingås av makar eller blivande makar. Avtalet ska avse den tillämpliga lagen för makarnas förmögenhetsförhållanden i äktenskapet. Det kommer också att ligga till grund för vilka regler som ska tillämpas vid bodelning.

För att undvika svårigheter vid tolkningen är det önskvärt att makarna uttryckligen anger den tillämpliga lagen i avtalet. Det är dock inte en förutsättning för avtalets giltighet utan lagvalsavtalet kan även indirekt framgå av ett äktenskapsförord om förordet uppfyller formkraven och handlingens innehåll visar att makarnas avsikt har varit att ett visst lands lag ska tillämpas på förmögenhetsförhållandena i deras äktenskap.

Avtalet ska avse makarnas egendom i dess helhet. Bestämmelserna ger alltså inte utrymme för att göra en uppdelning så att olika delar av makarnas förmögenhetsförhållanden regleras av olika länders lagar.

Makarnas frihet att välja rättsordning är inte obegränsad. *Punkten 1 a* innebär att makarna kan välja lagen i ett nordiskt land där någon dem hade sin hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks. Avtalet kan tillämpas även om denna anknytning senare har upphört.

I punkten 1 b ges ytterligare en valmöjlighet. Om den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har flyttat från det land där de tog sin hemvist när de gifte sig, kan makarna som tillämplig lag i stället välja lagen i det nordiska land där de båda senast hade sin hemvist. Det krävs inte att de har haft sin gemensamma hemvist eller ens varit bosatta på samma ort i det landet.

Av *punkten 2* framgår att avtalet bara gäller med de begränsningar och under de förutsättningar som anges i 10–12 §§. Hänvisningen till 10 § innebär att makarna genom ett avtal om byte av tillämplig lag inte kan påverka rättsverkningarna av en rättshandling som ägt rum före bytet. Av hänvisningen till 11 § följer att makarna inte själva kan bestämma vilken lag som ska tillämpas i fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom m.m. Av hänvisningen till 12 § följer att avtalet är giltigt endast under de förutsättningar som anges i den paragrafen. Vid tillämpning av svensk rätt ska avtalet alltså upprättas skriftligen, dateras och undertecknas. Registrering ska ske hos Skatteverket (6 kap. 1 §). Makarna kan inte avtala om vilket lands lag som ska tillämpas för att bedöma ett lagvalsavtals eller äktenskapsförords giltighet till formen.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

9 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den nordiska stat där makarna tog sin hemvist när de gifte sig.

Om båda makarna senare har tagit sin hemvist i en annan nordisk stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft sin hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit sin hemvist där.

I paragrafen anges vilket lands lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, om det inte finns ett avtal om tillämplig lag. Paragrafen ersätter 3 a § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel 3 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Första stycket innebär att lagen i det nordiska land där båda makarna tar sin hemvist när de gifter sig blir tillämplig för deras förmögenhetsförhållanden i äktenskapet, om de inte avtalar om något annat.

I *andra stycket* finns regler om byte av tillämplig lag för det fallet att makarna flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Reglerna tillämpas inte bara när makarna flyttar från det land som de tog sin hemvist i när de gifte sig, utan också om makarna flyttar vidare inom Norden. Båda makarna ska ha flyttat till samma nordiska land för att ett byte av tillämplig lag ska bli aktuellt. En tidsfrist på två år gäller för de fall där det nya hemvistlandet inte är ett land som makarna tidigare under äktenskapet har haft sin hemvist i eller båda är medborgare i. Tidsfristen räknas från den tidpunkt då makarna bosätter sig i det nya landet. Om de inte flyttar samtidigt, räknas tidsfristen från den tidpunkt då den sist inflyttade maken bosätter sig där. Om bosättningen har varat i två år, kan det i de flesta fall antas att makarna också har sin hemvist i landet. Om det undantagsvis inte är fallet, byts den tillämpliga lagen först när makarna anses ha fått sin hemvist där. Om det nya hemvistlandet är ett land som makarna tidigare under äktenskapet har haft sin hemvist i eller båda är medborgare i, byts den tillämpliga lagen direkt när en ny hemvist anses ha uppkommit.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

10 § Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har ägt rum före bytet.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

Paragrafen reglerar rättsverkningar av rättshandlingar avseende makarnas förmögenhetsförhållanden när det sker ett byte av tillämplig lag. Paragrafen ersätter 3 c § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel 3 c i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Enligt *första stycket* ska rättsverkningarna av en rättshandling som har ägt rum före ett byte av tillämplig lag bestämmas enligt den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden vid den tidpunkt då rättshandlingen ägde rum. Med byte av lag avses det förhållandet att en annan lag än den som dittills gällt för makarnas förmögenhetsförhållanden blir tillämplig, antingen på grund av att makarna tar ny hemvist inom Norden eller genom att de ingår ett lagvalsavtal. De rättshandlingar som avses är framför allt bodelningsavtal och andra avtal mellan makarna som rör deras förmögenhetsrättsliga förhållanden, t.ex. gåvor. Vidare omfattas avtal mellan en make och tredje man (se NJA II 1932 s. 388 och 400). Ett exempel är att en make har sålt egendom utan den andra makens samtycke och att maken har möjlighet att inom viss tid angripa försäljningen. Innan denna tid har löpt ut blir dock en annan lag tillämplig, enligt vilken makens samtycke inte krävs. I den situationen gäller bestämmelserna i den tidigare

tillämpliga lagen, och försäljningen kan fortfarande angripas. Bestämmelsen omfattar också frågan om en rättshandling är giltig till formen, t.ex. om det ställs krav på skriftlighet eller bevittnande. Frågor om äktenskapsförords och lagvalsavtals giltighet till formen regleras dock i 12 §.

I *andra stycket* görs ett undantag från första stycket. Den materiella giltigheten av villkoren i ett äktenskapsförord ska bedömas enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell. Ett exempel är att makarna har upprättat ett äktenskapsförord enligt hemvistlandets lag och senare, efter att ha tagit sin hemvist i ett annat land, ingår ett avtal om tillämpning av det landets lag utan att upphäva äktenskapsförordet. Sådana villkor i äktenskapsförordet som inte är tillåtna enligt den lag som de har valt kan därefter inte göras gällande. Om makarna i ett äktenskapsförord har tagit in sådana villkor som är typiska för den lag som var tillämplig när äktenskapsförordet ingicks, kan man vanligen utgå från att makarna har bestämt att den lagen ska tillämpas. Med ett sådant indirekt lagvalsavtal kommer inte något annat lands lag att bli tillämplig om makarna senare byter hemvist inom Norden.

Bestämmelserna i den aktuella paragrafen är endast tillämpliga om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

11 § I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad ska lagen i den nordiska stat där egendomen finns alltid tillämpas.

I paragrafen finns en särskild bestämmelse om tillämplig lag när det gäller behörigheten för en make att råda över fast egendom m.m. Paragrafen ersätter 3 b § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel 3 b i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Bestämmelsen omfattar behörigheten att råda över fast egendom, egendom som likställs med fast egendom – t.ex. en tomträtt – och en bostad. I den sistnämnda kategorin ingår alltså bostäder som inte är fast egendom, t.ex. lägenheter som innehas med bostadsrätt eller hyresrätt. När det ska bedömas om det behövs samtycke för en rättshandling som gäller fast egendom, egendom som likställs med fast egendom eller en bostad tillämpas alltså svensk lag om egendomen finns här i Sverige.

Bestämmelsen i den aktuella paragrafen är endast tillämplig om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

Formkrav för äktenskapsförord och lagvalsavtal

12 § Ett äktenskapsförord eller lagvalsavtal är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 8 eller 9 § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, eller

2. lagen i en nordisk stat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om frågan om ett lagvalsavtals giltighet ska bedömas enligt svensk lag, ska lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt, daterat och undertecknat av makarna. Av 6 kap. 1 § framgår att lagvalsavtalet dessutom ska registreras hos Skatteverket. Om giltigheten ska bedömas enligt en annan nordisk stats lag och den lagen saknar formkrav för lagvalsavtal, ska giltigheten bedömas enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord eller lagvalsavtal mellan makar som har sin hemvist i Sverige när äktenskapsförordet eller lagvalsavtalet ingås gäller här i landet mot tredje man endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken eller enligt 6 kap. 1 § i denna lag.

Paragrafen handlar om äktenskapsförords och lagvalsavtals giltighet till formen. Paragrafen ersätter 4 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel 4 i den nordiska äktenskapskonventionen. Bestämmelserna anpassas till EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Enligt *första stycket punkten 1* är ett äktenskapsförord eller ett lagvalsavtal giltigt till formen om det uppfyller kraven enligt den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden vid tidpunkten för ingåendet. Enligt *punkten 2* är äktenskapsförordet eller lagvalsavtalet även giltigt om det uppfyller formkraven enligt lagen i det nordiska land där parterna eller den ena av dem var medborgare.

Regler om formkrav för äktenskapsförord finns i 7 kap. 3 § äktenskapsbalken.

Den första meningen i *andra stycket* får betydelse när den formella giltigheten av ett lagvalsavtal bedöms enligt svensk lag. Lagvalsavtalet ska då för att anses vara giltigt vara skriftligt, daterat och undertecknat av makarna. Av den andra meningen i samma stycke framgår att lagvalsavtalet dessutom ska registreras hos Skatteverket. Dessa formkrav för lagvalsavtal motsvarar dem som gäller för äktenskapsförord enligt 7 kap. 3 § äktenskapsbalken. Den tredje meningen får betydelse om en annan nordisk lag än svensk lag tillämpas för att bedöma den formella giltigheten. Om den lagen saknar formföreskrifter för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens krav för äktenskapsförord.

Av *tredje stycket* framgår att äktenskapsförord och lagvalsavtal mellan makar med hemvist i Sverige ska registreras för att gälla här i förhållande till tredje man. Registrering ska ske enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken respektive 6 kap. 1 § i förevarande lag. Bestämmelser om förfarandet vid registrering finns i 16 kap. äktenskapsbalken.

Den aktuella paragrafen är endast tillämplig om anknytningskraven i 2 § är uppfyllda.

Bodelning efter legal separation

13 § Om det i en annan nordisk stat har meddelats ett avgörande om legal separation och det saknas regler om makars förmögenhetsförhållanden efter legal separation i den lag som är tillämplig, ska

1. egendom som en make förvärvar efter det att avgörandet fått laga kraft vara hans eller hennes enskilda,
2. avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena när avgörandet fick laga kraft, och
3. i övrigt bestämmelserna i den lagen om bodelning efter äktenskapsskillnad tillämpas.

Paragrafen reglerar rättsverkningar av legal separation. Den ersätter 10 § första stycket förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar artikel

10 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i Prop. 2018/19:50 avsnitt 7.5.

Paragrafen anger vad som ska gälla om makarna har beviljats legal separation och den lag som är tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden är lagen i ett nordiskt land som saknar bestämmelser om legal separation, t.ex. Sverige. Enligt *punkten 1* ska egendom som en make förvärvar efter att avgörandet om legal separation fått laga kraft vara hans eller hennes enskilda. Av *punkten 2* framgår att avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena när avgörandet fick laga kraft. I övrigt ska, enligt *punkten 3*, reglerna i den tillämpliga lagen om bodelning efter äktenskapsskillnad tillämpas.

Erkännande och verkställighet

14 § En dom eller ett beslut som har meddelats i en annan nordisk stat med tillämpning av bestämmelser om behörighet som motsvarar 3 eller 5 § och som har fått laga kraft ska gälla i Sverige.

Paragrafen reglerar erkännande av vissa avgöranden angående makars förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter delvis 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och införlivar delvis artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

I paragrafen anges att ett avgörande som har meddelats i något av de övriga nordiska länderna med tillämpning av en bestämmelse om domstols behörighet som motsvarar 3 eller 5 § ska gälla i Sverige. Det är alltså avgöranden om bodelning som har prövats i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad och avgöranden om boskillnad som erkänns enligt paragrafen. Det krävs att avgörandet har fått laga kraft.

I vissa fall kan frågan om erkännande av finska avgöranden när behörighet har tagits med stöd av EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden aktualiseras. En förutsättning för att erkännande ska kunna ske i dessa fall är att förordningens behörighetsregler i sak svarar mot den nordiska äktenskapskonventionens regler. Det gäller artikel 5 i den förordningen som i sak motsvarar 3 § i detta kapitel. Det kan alltså vara fråga om bodelning som har samband med en väckt talan om äktenskapsskillnad.

15 § I fråga om erkännande, i andra fall än som avses i 14 §, och verkställighet av dom, beslut eller förlikning från en annan nordisk stat om makars förmögenhetsförhållanden finns bestämmelser i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island och lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om dessa lagar inte är tillämpliga, ska 4 kap. tillämpas, under förutsättning att något annat inte följer av EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden.

Paragrafen anger vilka bestämmelser som ska tillämpas i fråga om erkännande, i andra fall än som avses i 14 §, och verkställighet av nordiska avgöranden avseende en fråga om makars förmögenhetsförhållanden. Den ersätter delvis 3 kap. 11 § lagen (2015:417) om arv i internationella situationer och införlivar delvis artikel 28 i den nordiska arvskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Enligt paragrafen tillämpas i fråga om erkännande, när 14 § inte är tillämplig, och i fråga om verkställighet lagen om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (1977 års lag) och lagen om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island (1932 års lag). 1977 års lag tillämpas i fråga om avgöranden från Danmark, Finland och Norge, medan den senare tillämpas i fråga om avgöranden från Island. Från den förstnämnda lagens tillämpningsområde undantas avgöranden om efterlevande makes rätt, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade sin hemvist i något av dessa länder (7 § andra stycket 5). Från tillämpningsområdet undantas även avgöranden om boskillnad och bodelning med anledning av äktenskapsskillnad, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 14 § i detta kapitel (7 § andra stycket 1). Om den aktuella lagen inte är tillämplig på ett norskt eller danskt avgörande, tillämpas 4 kap. i förevarande lag. Om lagen inte är tillämplig på ett finskt avgörande, tillämpas i stället reglerna om erkännande och verkställighet i EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Från 1932 års lags tillämpningsområde undantas avgöranden om boskillnad och bodelning med anledning av äktenskapsskillnad och legal separation (10 § andra stycket 1). Om lagen inte är tillämplig på ett isländskt avgörande, tillämpas 4 kap. i förevarande lag.

4 kap. Makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om konkurrerande förfaranden och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden när det gäller makars förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Kapitlet gäller inte om något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, 3 kap. i denna lag eller annan lag.

I paragrafen anges att kapitlet reglerar frågor om konkurrerande förfaranden och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden när det gäller makars förmögenhetsförhållanden, om inte något annat följer av andra regelverk. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Kapitlets bestämmelser gäller inte bara makars utan även registrerade partners förmögenhetsförhållanden (se 2 § lagen [2009:260] om upphävande av lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap och 3 kap. 1 § andra stycket lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap).

Kapitlet gäller inte i situationer som regleras av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, av de nordiska reglerna i 3 kap. i denna lag eller av någon annan lag. De andra lagar som kan aktualiseras är lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island, lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz, och lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område.

Konkurrerande förfaranden

2 § Framställs ett yrkande om makars förmögenhetsförhållanden i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande i Sverige. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på att ett avgörande i det utländska förfarandet har fått laga kraft. Talan får dock prövas om det finns särskilda skäl.

Paragrafen innehåller bestämmelser om konkurrerande förfaranden (litispendens). Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 15 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 8.

En svensk domstol ska avvisa en talan som rör makars förmögenhetsförhållanden, om det redan pågår ett förfarande om samma sak utomlands. Som ett alternativ till att avvisa talan får domstolen i stället vilandeförklara målet eller ärendet. För att kunna bedöma om talan ska avvisas eller förfarandet förklaras vilande, måste den svenska domstolen pröva dels om den anknytning parterna har till det land där förfarandet pågår är tillräcklig för att ett avgörande därifrån ska erkännas i Sverige, dels om det finns något hinder mot att erkänna avgörandet. Talan ska avvisas eller förfarandet förklaras vilande om domstolen vid en sådan prövning finner att det kan antas att det utländska avgörandet blir gällande i Sverige. Vid valet mellan att avvisa talan och att förklara förfarandet vilande lär vilandeförklaring ofta vara att föredra med hänsyn till risken för att det utländska avgörandet inte uppfyller villkoren för erkännande.

Som undantag från huvudregeln gäller att en talan får prövas av den svenska domstolen om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara att det finns en påtaglig risk för att det utländska förfarandet drar ut på tiden och att detta orsakar parterna eller någon av dem allvarliga olägenheter. Sambandet med ett statusmål kan inverka på bedömningen av om särskilda skäl föreligger, t.ex. när ett mål om äktenskapsskillnad har inletts, men en av makarna därefter inleder ett mål om detta även utomlands och samtidigt begär bodelning där. Det förhållandet att ett förfarande om äktenskapsskillnad har påbörjats i Sverige kan då tala för att det finns tillräckliga skäl att pröva även en fråga om bodelning här trots att talan om detta framställdes senare. Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl kan det också ha betydelse var makarnas egendom finns. Om de har all sin egendom eller merparten av denna i Sverige, finns det normalt sett starkare skäl för att en bodelning ska handläggas här i landet än om egendomen finns i det land där det konkurrerande förfarandet pågår. Frågan om huruvida det finns särskilda skäl ska dock avgöras mot bakgrund av samtliga omständigheter.

Erkännande och verkställighet

3 § Ett utländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare och som har fått laga kraft gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. den stat där svaranden hade sin hemvist, eller
2. en stat vars lag var tillämplig på frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden enligt artikel 22 eller 26 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen, eller artikel 22 eller 26 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen anger förutsättningarna för att ett utländskt avgörande ska erkännas i Sverige. Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 13 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Alla slags avgöranden som avser makars förmögenhetsförhållanden erkänns. Även beslut som innefattar ett ställningstagande till en fastställelse-talan och beslut som innebär att en talan ogillas faller inom tillämpningsområdet. Avgörandet kan vara meddelat av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare. Med bodelningsförrättare får jämföras personer som har utsett av det allmänna att verkställa en uppgörelse mellan makarna och som har behörighet att meddela ett avgörande som ska stå fast. Avgörandet ska ha fått laga kraft.

Det krävs att avgörandet har fått laga kraft. Det innebär att det inte längre ska vara möjligt att med ordinära rättsmedel få avgörandet ändrat i det land där det meddelats.

För att ett utländskt avgörande ska erkännas krävs också att makarna har tillräcklig anknytning till det landet. Anknytningskraven framgår av punkterna 1 och 2.

Enligt *punkten 1* gäller det utländska avgörandet om svaranden hade sin hemvist i det land där avgörandet har meddelats.

Om tvisten har samband med ett statusmål, är det inte partsställningen i statusmålet som är utslagsgivande, utan avgörande är vem som är svarande i den förmögenhetsrättsliga tvisten. Det processuella samspelet mellan statusmål och mål om förmögenhetsförhållanden varierar länder emellan. I Sverige inleds en bodelningstvist normalt genom att domstolen på begäran av en av makarna utser en bodelningsförrättare. Då finns ingen svarande i den mening som i svensk rätt normalt läggs i uttrycket. Begreppet svarande är avsett att här inte ha samma snäva innebörd som det har i rättegångsbalken. Vid tillämpning av punkt 1 bör alltså den vars motpart tar initiativet till en bodelning eller något annat motsvarande förfarande utomlands anses som svarande oavsett hur tvisten handläggs processuellt.

Enligt *punkten 2* ska avgörandet gälla i Sverige, om det har meddelats i ett land vars lag var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt artikel 22 eller 26 i EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Det krävs inte att det utländska avgörandet ska vara grundat på den lag som enligt aktuell EU-förordnings lagvalsregler skulle vara tillämplig på förmögenhetsförhållandena. Vilken rättsordning avgörandet har grundats på är över huvud taget inte relevant för frågan om huruvida avgörandet ska erkännas här i Sverige. Att den utländska domstolen kan ha tillämpat en viss lag oriktigt eller gjort en felaktig bevisvärdering ska normalt inte leda till ett underkännande av det utländska avgörandet. Om bristerna vid en helhetsbedömning anses så allvarliga att ett erkännande skulle strida mot ordre public ska avgörandet dock inte erkännas (jfr 4 § 6).

Ett utländskt avgörande som rör makars förmögenhetsförhållanden behöver inte vara grundat på några särskilda regler om makar i den utländska lagen för att kunna erkännas. Det kan baseras på t.ex. allmänna avtalsrättsliga bestämmelser. Vissa gränsdragningsfrågor kan uppstå vid bedömning av om det utländska avgörandet avser makars förmögenhetsförhållanden eller en vanlig

köp- eller avtalsrättslig tvist angående t.ex. samäganderätt. Dessa frågor lämnas – liksom hittills – åt rättstillämpningen.

Paragrafens hänvisningar till förordningarna är statiska och avser förordningarna i deras ursprungliga lydelse. Framtida ändringar omfattas därför inte automatiskt.

4 § Även om förutsättningarna i 3 § är uppfyllda gäller det utländska avgörandet inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har avgett svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna avge svaromål eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,

2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,

3. avgörandet strider mot ett i Sverige gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,

4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande,

5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett i Sverige gällande avgörande, eller

6. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.

Paragrafen anger de omständigheter som medför att ett utländskt avgörande inte gäller i Sverige trots att förutsättningarna enligt 3 § är uppfyllda. Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 14 och 20 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Punkten 1 tar sikte på att det har förekommit vissa grova brister i det utländska avgörandet. Avgörandet ska inte erkännas, om en part inte har fått tillfälle att föra sin talan i det utländska förfarandet. Så kan vara fallet när svaranden inte har fått kännedom om förfarandet eller när han eller hon inte fått rimlig tid att avge svaromål.

Enligt *punkten 2* ska avgörandet inte erkännas när det strider mot ett svenskt avgörande. Det spelar ingen roll om det svenska avgörandet har meddelats före eller efter det utländska avgörandet eller vilket förfarande som började först.

I konflikter mellan två motstridiga utländska avgöranden ska det, enligt *punkten 3*, ges företräde åt det avgörande som har meddelats i det förfarande som började först. Vid vilken tidpunkt ett förfarande ska anses inlett får normalt bestämmas enligt lagen i det land där förfarandet ägt rum.

Enligt *punkten 4* ska det utländska avgörandet inte erkännas när det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande. Bestämmelsen är nära sammankopplad med regleringen om konkurrerande förfaranden i 2 §. Den utländska domstolen behöver inte grunda sitt avgörande på särskilda regler om makars förmögenhetsförhållanden för att en relevant motstridighet ska föreligga i förhållande till ett svenskt avgörande. Det räcker med att det svenska och det utländska förfarandet faktiskt har avsett makars förmögenhetsförhållanden.

Enligt *punkten 5* ska avgörandet inte gälla om det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet började tidigare än det andra utländska förfarandet. En förutsättning är

dock att det pågående utländska förfarandet kan antas leda till ett avgörande som gäller i Sverige. Om den utländska domen ska gälla i Sverige beror på om den kommer att uppfylla villkoren i 3 §. Den svenska domstolen ska alltså inte göra någon bedömning av om det utländska avgörandet kommer att innebära att talan bifalls eller ogillas (jfr prop. 1984/85:124 s. 76).

Punkten 6 innehåller ett förbehåll om s.k. ordre public. Förbehållet är tillämpligt endast då det utländska avgörandet uppenbart strider mot grundläggande svensk rättsuppfattning. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas restriktivt. Det kan exempelvis röra sig om diskriminering av en maka eller make på grund av kön eller etniskt ursprung.

Det får liksom hittills bli en sak för rättstillämpningen att avgöra vad som är ordre public i det enskilda fallet. Innehållet i ordre public-förbehållet är svårt att precisera och närmare avgränsa. Innehållet är utvecklingsbart och förändras i takt med samhällsutvecklingen.

5 § Ett utländskt domstolsavgörande om makars förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den stat där det meddelades och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Sökanden ska samtidigt ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för verkställighet av utländska avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 16 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Prövningen avser frågan om huruvida avgörandet får verkställas i Sverige. Grund för avslag är i första hand att avgörandet inte ska erkännas till följd av att förutsättningarna enligt 3 § inte är uppfylla eller hinder föreligger enligt 4 §.

Av *första stycket* framgår att möjligheterna att få verkställighet är begränsade till avgöranden som har meddelats av domstol. Det krävs att domstolsavgörandet är verkställbart i ursprungslandet. Om ett avgörande är meddelat av en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare måste en make som vill få till stånd verkställighet av avgörandet skaffa sig en exekutionstitel vid domstol.

Av *andra stycket* framgår att regeringen kan meddela föreskrifter om vilka av landets tingsrätter som ska vara behöriga att pröva ansökningarna.

I *tredje stycket* föreskrivs att sökanden tillsammans med ansökan ska ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Det är främst fråga om bevis om att avgörandet har fått laga kraft. Vidare ska en översättning av handlingarna till svenska ges in tillsammans med ansökan. Någon översättning behöver dock inte ges in om tingsrätten ändå kan ta till sig innehållet i handlingarna eller det annars är obehövligt. Normalt bör handlingar skrivna på engelska kunna godtas.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om handläggningen av en ansökan om verkställbarhetsförklaring. Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 17 § andra stycket lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 8.

Av paragrafen framgår att i övrigt är ärendelagen tillämplig vid domstolarnas handläggning av ärenden om verkställbarhetsförklaring. Ärendelagen innehåller bestämmelser om bl.a. avvissning av en ofullständig ansökan, rättens sammansättning, kommunicering av handlingar, inhibition och överklagande.

7 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. Ett beslut om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkan av att ett utländskt avgörande har förklarats verkställbart. Paragrafen ersätter, såvitt avser makar, 17 § första stycket lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 8.

I paragrafen anges att det utländska domstolsavgörandet, om det förklaras verkställbart, verkställs på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. Det blir därför inte aktuellt att tillämpa bestämmelserna i 3 kap. 4–10 §§ utsokningsbalken om domar som inte har fått laga kraft.

5 kap. Sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Kapitlet gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift. Kapitlet gäller inte om något annat följer av en annan lag.

I paragrafen, som i allt väsentligt utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, anges kapitlets tillämpningsområde. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 1 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

I *första stycket* anges att kapitlet gäller för sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Kapitlet gäller, enligt *andra stycket*, endast för sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

Lagen innehåller inte någon definition av sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Tillämpningsområdet är lika omfattande som för makar och är inte som i sambolagen (2003:376) begränsat till frågor som rör sambornas gemensamma bostad och bohag. Lagen gäller alltså för alla frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Det innebär att lagen gäller vid t.ex. frågor om delning av även andra tillgångar än

den gemensamma bostaden eller det gemensamma bohaget, frågor om gåvor mellan sambor och frågor om samäganderätt.

Till sambors förmögenhetsförhållanden i den mening som avses i lagen hör bara sådana frågor som gäller det familjerättsliga förhållandet mellan parterna i deras egenskap av sambor eller blivande sambor. Ett vanligt förmögenhetsrättsligt avtal träffas alltså inte av bestämmelserna. Det gäller oavsett om parterna har ingått avtalet innan ett samboende över huvud taget aktualiserades eller om de har ingått det under samboförhållandet. Till sambors förmögenhetsförhållanden hör även frågor om bodelning efter en sambos död, medan frågor om sambors rätt till arv hör till det arvsrättsliga området och omfattas därmed inte av lagen.

Enligt *tredje stycket* gäller kapitlet inte om något annat följer av en annan lag. Det finns regler i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island, lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom meddelats i Schweiz och lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Det finns vidare unionsrättsakter och internationella instrument som kan vara tillämpliga. Med lag likställs EU-förordningar samt internationella instrument som är direkt tillämpliga i Sverige (jfr t.ex. prop. 2015/16:181 s. 161). Det gäller främst Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1215/2012 av den 12 december 2012 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2012 års Bryssel I-förordning), rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (2000 års Bryssel I-förordning), konventionen den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område jämte tillträdeskonventioner (Brysselkonventionen), konventionen den 30 oktober 2007 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Luganokonventionen) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 805/2004 av den 21 april 2004 om införande av en europeisk exekutionstitel för obestridna fordringar (förordningen om den europeiska exekutionstiteln). En redogörelse för unionsrättsakterna och de internationella instrumenten finns i prop. 2013/14:219 s. 54 och 55.

Svensk domstols behörighet

2 § En fråga om sambors förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol, om

1. svaranden har sin hemvist i Sverige,
2. käranden har sin hemvist i Sverige och svensk lag enligt 5 eller 6 § är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
3. frågan rör egendom i Sverige, eller
4. svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har avgett svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Om frågan gäller bodelning med anledning av en sambos död tillämpas 3 § i stället för första stycket.

I paragrafen anges när svensk domstol är behörig i frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 2 § första stycket 2–5 och andra stycket lagen (1990:272) om internationella frågor

rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Första stycket upptar en katalog med alternativa behörighetsgrunder. Bestämmelserna tillämpas bara i den mån inte något annat följer av en annan lag (se kommentaren till 1 § tredje stycket). Många gånger kan en domstol vara behörig på mer än en av de grunder som anges i paragrafen. Det är givetvis tillräckligt att behörighet finns enligt någon av grunderna.

Enligt punkterna 1 och 2 är den svenska domstolens behörighet knuten till sambornas hemvist i Sverige. Enligt *punkten 1* är svensk domstol behörig att pröva en fråga om sambors förmögenhetsförhållanden, om svaranden har sin hemvist i Sverige. För att svensk domstol ska vara behörig när enbart käranden har sin hemvist i Sverige krävs det, enligt *punkten 2*, att svensk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Det framgår av 5 och 6 §§ när så är fallet. Samborna kan ha träffat avtal enligt 5 § om att svensk lag ska tillämpas. Det kan också vara så att samborna har haft sin gemensamma hemvist i Sverige och att svensk lag därför är tillämplig enligt 6 §. En legaldefinition av hemvistbegreppet finns i 6 kap. 2 §. Enligt *punkten 3* finns det behörighet för svensk domstol om frågan rör egendom i Sverige. De behörighetsgrundande omständigheter som anges i punkterna 1–3 hänför sig till tiden när talan väcks. Av allmänna processrättsliga principer får anses följa att behörigheten inte upphör, om det sedan stämning delgetts svaranden inträffar en ändring av de omständigheter som har grundat domstolens behörighet (jfr 10 kap. 15 § rättegångsbalken).

Enligt *punkten 4* är svensk domstol behörig om svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan att invända mot behörigheten. Bestämmelsen innebär att svensk domstol kan bli behörig genom att parterna kommit överens om det eller genom svarandens passivitet (s.k. tyst prorogation), när ingen annan grund för svensk domstols behörighet finns. Frågan om huruvida svensk domstol är behörig enligt förevarande paragraf får behandlas som andra rättegångshinder där invändning krävs för att domstolen ska kunna pröva behörighetsfrågan. Invändningen måste framställas inom den tid som anges i 34 kap. 2 § rättegångsbalken. Om svaranden inte i rätt tid har gjort invändning om domstolens behörighet eller om han eller hon har uteblivit från första inställelsen, eller om förberedelsen är skriftlig, underlåtit att inkomma med svaromål, ska domstolen i enlighet med vad som föreskrivs i 10 kap. 18 § rättegångsbalken lägga kärandens uppgifter till grund för prövningen av om domstolen är behörig.

I stycket regleras bara när svensk domstol är behörig att pröva en tvist (s.k. domsrätt). Vid prövningen av vilken domstol i Sverige som är behörig – den lokala behörigheten – tillämpas svenska interna forumregler.

Av *andra stycket* framgår att vid bodelning med anledning av en sambos död ska bestämmelser om svensk domstols behörighet i 3 § tillämpas i stället för första stycket i förevarande paragraf.

3 § En fråga om bodelning med anledning av en sambos död får tas upp av svensk domstol

1. om den avlidna sambon hade sin hemvist i Sverige,
2. i fall som anges i 2 § första stycket 1, 2 och 4, eller

3. på begäran av den efterlevande sambon om svensk domstol, i andra fall än som avses i 1, är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, i den ursprungliga lydelsen.

Paragrafen reglerar svensk domstols behörighet i en fråga om bodelning med anledning av en sambos död. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 2 a § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Enligt *punkten 1* får en fråga om bodelning med anledning av en sambos död tas upp om den avlidna sambon hade sin hemvist i Sverige.

Av *punkten 2* framgår att en fråga om bodelning med anledning av en sambos död får tas upp i de fall förutsättningar att pröva frågan föreligger enligt 2 § första stycket 1, 2 eller 4. Den nyssnämnda paragrafen innehåller den generella regleringen av svensk domstols behörighet när det gäller sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Behörighetsgrunden enligt *punkten 3* innebär att en fråga som rör bodelning med anledning av en sambos död på begäran av den efterlevande sambon får tas upp av svensk domstol även i de fall svensk domstol är behörig att enligt EU:s arvsförordning pröva frågor om arvet på någon annan grund än att den döda sambon hade sin hemvist i Sverige. Som exempel kan nämnas att svensk domstol är behörig på den grunden att den avlidne var svensk medborgare och i ett lagvalsförordnande har angett att svensk rätt är tillämplig.

På motsvarande sätt som i 2 § regleras i paragrafen bara när svensk domstol är behörig att pröva en tvist. Vid prövningen av vilken domstol i Sverige som är lokalt behörig tillämpas svenska interna forumregler. Enligt 10 kap. 9 § andra stycket andra meningen rättegångsbalken ska om någon av samborna har avlidit, en bodelningstvist tas upp av den domstol där den avlidne hade att svara i tvistemål i allmänhet. I samma paragraf finns en bestämmelse om reservforum för bodelningstvister.

Paragrafens hänvisning till förordningen är statisk och avser förordningen i dess ursprungliga lydelse. Framtida ändringar omfattas därför inte automatiskt.

Konkurrerande förfaranden

4 § Framställs ett yrkande om sambors förmögenhetsförhållanden i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande i Sverige. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på att ett avgörande i det utländska förfarandet har fått laga kraft. Talan får dock prövas om det finns särskilda skäl.

Paragrafen innehåller bestämmelser om konkurrerande förfaranden (litispendens). Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 15 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

För en kommentar till bestämmelserna, se kommentaren till 4 kap. 2 §.

Tillämplig lag

5 § Om sambor eller blivande sambor skriftligen har avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla under förutsättning att

1. avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade sin hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, och
2. något annat inte följer av 7–14 §§.

Paragrafen innehåller regler om tillämplig lag när sambor eller blivande sambor träffat avtal om att ett visst lands lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Den ersätter, såvitt avser sambor, 3 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Sambor och blivande sambor kan träffa avtal om tillämplig lag. Det spelar ingen roll om parterna bedöms ha varit sambor eller inte när avtalet ingicks. Vidare saknar det i princip betydelse hur långt före samboförhållandet som avtalet träffades.

Många länder har inte någon särskild reglering om sambors förmögenhetsförhållanden. Om samborna genom avtalet har kommit överens om att tillämpa lagen i ett sådant land, torde avtalet i regel innebära att frågor rörande sambornas förmögenhetsförhållanden ska bedömas på det sätt domstolarna i det landet behandlar sådana förhållanden. Det kan t.ex. innebära att samboförhållanden inte tillerkänns några rättsverkningar över huvud taget eller att vanliga obligationsrättsliga bestämmelser blir tillämpliga.

Ett avtal om tillämplig lag kan träffas av sambor och blivande sambor om vissa förutsättningar är uppfyllda. Skriftlighet är det enda kravet för att ett lagvalsavtal mellan sambor ska vara formellt giltigt. Avtalet ska avse den tillämpliga lagen för sambornas förmögenhetsförhållanden i samboförhållandet. Det kommer också att ligga till grund för vilka regler som ska tillämpas vid bodelningen.

Hänvisningen till 7–14 §§ innebär att det finns vissa begränsningar när det gäller lagvalet. Dessa paragrafer innehåller bestämmelser av tvingande karaktär, som bl.a. inskränker möjligheterna att tillämpa utländsk rätt i vissa angivna situationer.

Om samborna inte har bestämt tillämplig lag genom avtal, regleras frågan i 6 §.

Någon uttrycklig bestämmelse om lagvalsavtal mellan den efterlevande sambon och den avlidnes arvingar och testamentstagare har inte ansetts vara motiverad (jfr 3 kap. 8 §).

6 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där samborna tog sin hemvist när samboförhållandet inleddes.

Om båda samborna senare har tagit sin hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda samborna tidigare under samboförhållandet har haft sin hemvist i den staten eller om båda samborna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit sin hemvist i staten.

I paragrafen anges vilken lag som blir tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden, om de inte har avtalat om tillämplig lag enligt 5 §. Para-

grafens tillämpning förutsätter alltså att det inte finns ett giltigt lagvalsavtal. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 4 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Enligt *första stycket* är det lagen i det land där samborna tog sin hemvist när samboförhållandet inleddes som ska gälla för deras förmögenhetsförhållanden. Det ligger i sakens natur att det kan vara svårt att avgöra vid vilken tidpunkt ett samboförhållande inleddes (se prop. 2002/03:80 s. 27 och 28). Det finns ingen registrering eller annan avgörande omständighet som vid ett äktenskap. Det får därför avgöras från fall till fall när samboförhållandet kan sägas ha nått tillräcklig stabilitet. Sambobegreppet är detsamma som i sambolagen (2003:376). Om parterna inte kan komma överens om tidpunkten för inledandet av samlevnaden, bör den dag då de folkbokförts på gemensam adress kunna användas som rätt datum när inte övriga omständigheter talar i en annan riktning (se prop. 1986/87:1 s. 104).

I *andra stycket* ges regler om byte av tillämplig lag för det fallet att samborna flyttar från ett land till ett annat. Enligt dessa regler ska båda samborna ha tagit sin hemvist i ett nytt land och varit bosatta där i minst två år för att det nya landets lag ska bli tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden. Om samborna inte flyttar samtidigt till det nya landet, räknas tidsfristen från den tidpunkt då den sist anlända sambon bosatte sig där. Kravet på två års boende är avsett att tolkas så att parterna ska ha varit bosatta i landet under så lång tid som sambor.

I Sverige kan som regel frågan om bosättning avgöras med ledning av folkbokföringen. Helt utslagsgivande är denna emellertid inte. En viss fördröjning kan förekomma exempelvis på så sätt att en person som flyttar till Sverige först efter en tids bosättning blir folkbokförd här. En motsvarande fördröjning kan också förekomma när någon flyttar från Sverige. Den exakta beräkningen av bosättningens längd får betydelse endast i de förmodligen fåtaliga fall då frågan om tillämplig lag ställs på sin spets i nära anslutning till utgången av tvåårsfristen.

I regel kommer hemvistkravet att anses vara uppfyllt när bosättningen har varat i två år. Det kan dock tänkas att samborna eller en av dem ännu efter två års bosättning inte kan anses ha sin hemvist i det nya landet. Ett eventuellt byte av tillämplig lag sker då i stället vid den senare tidpunkt då båda samborna har fått sin hemvist där.

I stycket ges även regler för det fall då samborna flyttar till ett land där de tidigare har haft sin hemvist eller där de båda är medborgare. I den situationen blir den nya lagen tillämplig så snart båda samborna har tagit sin hemvist där.

Ett byte av tillämplig lag innebär – i det mest praktiska fallet när en bodelning ska ske med tillämpning av svensk lag – att den svenska lagens regler om vilken egendom som ska ingå i bodelningen, hur skuldtäckning ska ske, hur sambornas andelar ska bestämmas och hur egendomen ska läggas ut på lotter ska tillämpas, oavsett vad en tidigare gällande lag föreskriver i dessa frågor. Om detta i det enskilda fallet skulle leda till oskäliga resultat, kan jämkning av bodelningen komma i fråga (jfr 15 § sambolagen).

När en utländsk lag ska tillämpas på sambors förmögenhetsförhållanden, kan en tillämpning i enstaka fall komma att strida mot svensk ordre public.

Den situationen behandlas i 20 §. Ytterligare inskränkningar i tillämpningen av utländsk rätt kan följa av bestämmelserna i 11–14 §§.

Prop. 2018/19:50

7 § En rättshandling mellan sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om rättshandlingen stämmer överens med den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när den äger rum. En rättshandling som äger rum före samboförhållandet är giltig om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när samboförhållandet inleds.

Rättshandlingen ska alltid anses giltig till formen, om rättshandlingen uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den äger rum eller där samborna då har sin hemvist.

Paragrafen reglerar i vilken utsträckning rättshandlingar avseende sambors förmögenhetsförhållanden är giltiga i Sverige. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 5 § första och andra styckena lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Bestämmelserna i *första stycket*, som bildar en utgångspunkt för de övriga bestämmelserna i paragrafen, innehåller i första meningen den närmast självklara regeln att en rättshandling mellan sambor är såväl materiellt som formellt giltig, om den stämmer överens med reglerna i den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen äger rum. Det föreskrivs vidare i andra meningen att en rättshandling som äger rum före samboförhållandet är giltig, om den stämmer överens med de regler som blir tillämpliga när samboförhållandet inleds.

I bestämmelserna anges endast att en rättshandling under angivna förutsättningar ska anses giltig. De ska inte motsatsvis tolkas på det sättet att en rättshandling måste anses ogiltig, om den inte står i överensstämmelse med reglerna i den för rättshandlingen tillämpliga lagen. Huvudregeln bör visserligen vara att samborna ska hålla sig till de regler som den tillämpliga lagen innehåller. Det finns emellertid fall då detta betraktelsesätt leder för långt. I vart fall bör man vara återhållsam med att underkänna rättshandlingar som samborna med visst fog har utgått från ska gälla. Den närmare bedömningen ankommer på rättstillämpningen (jfr rättsfallet NJA 2017 s. 168).

Bestämmelserna innebär alltså att en rättshandling som vidtas enligt reglerna i den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen äger rum behåller sin giltighet även om rättshandlingen inte stämmer överens med den lag som sedermera blir tillämplig. Det bör i allmänhet inte vålla några svårigheter att upprätthålla den grundsatsen. Ett förordnande i ett samboavtal bör t.ex. kunna tillämpas enligt sin ordalydelse även efter en övergång till svensk lag, trots att den svenska lagen inte ger några motsvarande möjligheter. När rättshandlingen avser en regeltyp som inte förekommer i svensk rätt eller hänför sig till rättsliga kategorier som saknar direkt motsvarighet i den svenska rättsordningen kan det däremot bli nödvändigt att modifiera dess tillämpning. I vilken utsträckning sådana modifieringar krävs är en fråga för rättstillämpningen.

I *andra stycket* behandlas frågan vad som krävs för att en rättshandling ska anses giltig till formen. Redan av paragrafens första stycke framgår att rättshandlingen är giltig till formen, om den uppfyller formkraven i den lag som enligt vad som anges i första stycket är tillämplig på sambornas

förmögenhetsförhållanden. Av bestämmelsen i förevarande stycke framgår emellertid att rättshandlingen är giltig till formen också om den uppfyller kraven enligt lagen i ett land där den äger rum eller där samborna har sin hemvist. Formkravet ska alltså kunna prövas enligt alternativa rättsordningar.

Till formkravet hör sådant som krav på skriftlighet, undertecknande, bevitning och registrering. För att en rättshandling ska anses giltig till formen måste den uppfylla samtliga formkrav som föreskrivs i någon av de alternativt tillämpliga lagarna.

I 9 § finns bestämmelser om formell giltighet av en utländsk bodelning med anledning av en sambos död.

Särskilda bestämmelser om bodelning

8 § På begäran av en sambo eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid en bodelning även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning när det gäller sambornas egendom.

Paragrafen innehåller regler om tillämplig lag på förfarandet vid bodelning. Den ersätter, såvitt avser sambor, 6 § första stycket lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Paragrafen möjliggör att bodelning efter begäran förrättas enligt svensk lag även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Den anger också att de svenska förfarandebestämmelserna kan tillämpas när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning beträffande sambornas egendom. Rätten att få en bodelning till stånd anses tillhöra ett lands materiella regler. Om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden måste den alltså ge stöd för att en sambo eller dödsbodelägare har rätt till bodelning för att bodelning ska kunna ske i Sverige.

Paragrafen innebär till att börja med att parterna själva kan förrätta bodelning enligt svensk lag. En konsekvens av detta är att samborna har möjlighet att träffa föravtal om bodelning i enlighet med bestämmelserna i 10 § sambolagen (2003:376).

Om parterna inte kan komma överens blir det aktuellt att vända sig till domstol och då i första hand för att få en bodelningsförrättare förordnad att lösa bodelningsfrågan (jfr 26 § sambolagen och 17 kap. 1 § äktenskapsbalken). Förfarandet för bodelningen innefattar de regler som gäller för förordnande av bodelningsförrättare samt regler som rör förrättandet av bodelningen och klander av denna. Hit hör bestämmelser om bl.a. bodelningsförrättare, bouppteckning, vård och förvaltning av sambos egendom, möjligheten att verkställa utmätning när bodelning ska ske och egendomen är satt under förvaltning samt konkursbos förvaltningsrätt över en sambos egendom.

9 § En utländsk bodelning med anledning av en sambos död ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt

1. den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
2. lagen i den stat där den förrättades, eller

Paragrafen reglerar tillämplig lag för den formella giltigheten av en utländsk bodelning med anledning av en sambos död. Den ersätter, såvitt avser sambor, 5 a § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Bestämmelserna tar sikte på frivilliga uppgörelser. Om förrättningen innefattar ett rättsligt avgörande är i stället bestämmelserna om erkännande av utländska avgöranden tillämpliga. Paragrafen avser bara formkraven, dvs. den reglerar inte den materiella giltigheten.

En utländsk bodelning anses giltig till formen, om bodelningen uppfyller formkraven enligt den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden, lagen i det land där bodelningen förrättades eller lagen i det land där den avlidne hade sin hemvist eller var medborgare vid sin död.

10 § Vid en bodelning ska sambornas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av sambornas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras om någon av samborna med rimliga skäl motsätter sig det.

Vid bodelningen ska det beaktas vad som har tillkommit samborna vid motsvarande förrättning utomlands.

I paragrafen regleras hur bodelningen ska gå till när samborna har egendom och skulder inte bara i Sverige utan också utomlands. Paragrafen behandlar också situationen att det skett en bodelning utomlands. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 7 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

I *första stycket* anges att vid en bodelning ska sambornas samtliga tillgångar i Sverige och utomlands beaktas, om inte annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Detta innebär att även sådan egendom som inte är samboegendom enligt sambolagen (2003:376) kan omfattas, t.ex. banktillgodohavanden och fritidshus. När svensk lag är tillämplig medför dock sambolagen begränsningar i fråga om vilken egendom som berörs. Vid lottläggningen bör vidare en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands. Bestämmelsen syftar till att i möjligaste mån ge underlag för att uppnå ett eftersträvat ekonomiskt slutresultat när man vet eller misstänker att den egendom som finns utomlands kan vara svår att komma åt eller att omvandla i pengar. Om egendom inte kan realiseras och föras ur ursprungslandet på grund av begränsningar i det landets lag, bör det kunna inverka på bedömningen av det värde som egendomen ska åsättas vid bodelningen.

I andra fall kan ett svenskt bodelningsförfarande komma i konflikt med ett annat förfarande utomlands. Det rör sig då i allmänhet om ett förfarande som inte utmynnar i ett avgörande som erkänns i Sverige. Om det redan finns ett sådant utländskt avgörande, kan man som regel vid lottläggningen av den egendom som finns i det land där avgörandet har meddelats följa den fördelning av egendomen som det utländska beslutet innehåller. Man

bör normalt kunna utgå från att innehållet i beslutet också verkställs. En sådan anpassning till den realitet som ett utländskt beslut innebär måste skiljas från erkännande av beslutet.

Om samborna genom bodelning själva avtalat om hur det ska förfaras med den egendom som finns utomlands, får ett sådant avtal normalt antas vara giltigt enligt 7 §. Det får då genom tolkning av bodelningsavtalet utrönas vad det ska ha för konsekvenser för fördelningen av den övriga egendomen. En sådan tolkning kan leda till ett annat resultat än vad som följer av bestämmelserna i denna paragraf.

Det är närmast en praktisk fråga om man ska avvakta en bodelningsförrättning som man vet eller förmodar kommer att äga rum utomlands. Situationen blir ohållbar, om man både här och i det andra landet väntar ut varandra. I många fall framtvings säkert en uppgörelse mellan samborna. I andra fall får man nöja sig med att förrätta bodelning här i landet och acceptera den osäkerhet som det innebär att egendom i ett annat land vid en framtida förrättning kan komma att fördelas på ett annat sätt.

Enligt *andra stycket* finns en möjlighet att begränsa omfattningen av en bodelning. Bestämmelsen innebär att en bodelningsförrättare mot en sambos bestridande kan begränsa bodelningen, när det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla där. En förutsättning är att inte någon av samborna motsätter sig begränsningen och anför rimliga skäl för sin ståndpunkt. Ett sådant skäl kan vara att egendomen i Sverige har ett nära samband med egendom som finns utomlands och att det därför inte är lämpligt att verkställa bodelning enbart av den egendom som finns i Sverige.

Det kan framstå som meningslöst att dra in egendom som finns utomlands i ett svenskt bodelningsförfarande om man vet eller på goda grunder kan anta att bodelningsförrättarens beslut om denna egendom saknar betydelse. Bestämmelsen tillgodoser praktiska behov eftersom det får antas vara förhållandevis vanligt att ett svenskt avgörande om bodelning mellan sambor inte erkänns.

Om bodelningen begränsas till t.ex. tillgångar och skulder som finns i Sverige bör hänsyn vid fördelningen ändå kunna tas till att egendom finns i andra länder. En bodelning enligt utländsk rätt som t.ex. begränsas till att avse enbart tillgångar och skulder som finns i Sverige kan alltså resultera i att den ena sambon tilldelas all egendom som finns här i landet.

Enligt *tredje stycket* ska det vid en svensk bodelning beaktas vad samborna fått vid en motsvarande förrättning i ett annat land. Om den utländska förrättningen ännu inte är avslutad vid tidpunkten för den svenska bodelningen, kan det normalt vara lämpligt att invänta resultatet av denna.

Begränsningar i tillämpningen av utländsk lag

11 § Bestämmelserna i 16–18 och 22–25 §§ sambolagen (2003:376) om förfogande över sambors gemensamma bostad och bohag, om en sambos rätt att överta sådan egendom vid bodelning och om förlust av rätten för den efterlevande sambon att få del i den avlidnes egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

I paragrafen anges att bestämmelser i sambolagen om förfogande över sambornas gemensamma bostad och bohag, om en sambos rätt att vid bodelning

överta sådan egendom och om förlust av rätten för den efterlevande sambon att vid bodelning få del av den avlidnes egendom alltid ska tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 9 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

12 § Vid en bodelning får jämkning ske enligt 15 § sambolagen (2003:376) även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden.

I paragrafen anges att jämkning enligt 15 § sambolagen får ske vid bodelning även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 10 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Vid tillämpningen av paragrafen gäller bestämmelserna om jämkning i 15 § sambolagen. När en bodelning görs i Sverige får jämkning alltså ske enligt 15 § sambolagen även om utländsk lag är tillämplig på frågan om sambornas förmögenhetsförhållanden. Detta innebär att det finns möjlighet till jämkning om den uppdelning av sambornas gemensamma bostad och bohag som ska göras med tillämpning av den utländska lagen framstår som oskälig. Eftersom det i utländsk rätt ofta saknas särskilda bestämmelser om samboförhållanden, kan tillämpningen av utländsk rätt på frågor i ett samboförhållande komma att leda till ett resultat som helt avviker från sambolagens bestämmelser. Skillnaderna mellan olika länders värderingar och synsätt är i regel större när det gäller samboförhållanden än i fråga om äktenskap. I många länder tillämpas t.ex. avtalsrättsliga eller associationsrättsliga regler på frågor som rör sambor. Utgångspunkten är självfallet att det resultat som tillämpningen av utländsk rätt får för de aktuella frågorna ska accepteras. Jämkningsmöjligheten ger dock ett skydd mot effekter som framstår som oskäliga. Bestämmelsen skyddar emellertid endast den av samborna som ska lämna ifrån sig egendom till den andra. Möjligheten att jämka innebär nämligen bara att den förstnämnda sambon kan få behålla mer av sin egendom än som annars följer av sambolagens bodelningsbestämmelser.

13 § Inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denna sambo och finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk lag.

Detsamma gäller inskränkningar i en sambos rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum och tredje mannen inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om en sambos rätt att förfoga över egendom när utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 11 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Paragrafen innehåller – liksom 14 § – regler till skydd för tredje man när utländsk lag är tillämplig på sambors förmögenhetsförhållanden.

Det finns begränsningar i svensk rätt av en sambos rätt att förfoga över det gemensamma hemmet (23–25 §§ sambolagen [2003:376]). I andra länder kan det finnas andra begränsningar. Bestämmelserna i denna paragraf syftar till att skydda tredje man mot inskränkningar som en utländsk lag kan innehålla i fråga om en sambos rätt att förfoga över sin egendom eller skuldsätta sig. Den följande 14 § innehåller skyddsregler till förmån för tredje man, om utländsk lag innefattar begränsningar i en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder.

Enligt *första stycket* får inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över sin fasta egendom eller tomträtt inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk lag. Bestämmelsen gäller dock bara för egendom som finns här i landet. Det innebär inte att reglerna i den tillämpliga utländska lagen alltid ska sättas åt sidan. Sådana bestämmelser i den utländska lagen som motsvarar svenska regler kan alltid åberopas. På grund av förevarande stycke kan tredje man däremot inte såvitt gäller sambornas gemensamma bostad åberopa bestämmelser i utländsk lag som är förmånligare för tredje man än 23–25 §§ sambolagen, om bostaden finns i Sverige.

Något krav på att tredje man ska ha varit i god tro beträffande inskränkningarna i den utländska lagen ställs inte upp i bestämmelsen. Detta hänger samman med de krav på förutsebarhet och stabilitet som bör gälla för regelsystemet rörande fast egendom och tomträtt.

Enligt *andra stycket* får inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över annan egendom än sådan som avses i första stycket eller inskränkningar som en sådan lag innehåller i hans eller hennes rätt att skuldsätta sig inte göras gällande mot tredje man. Skyddet är dock begränsat till fall då sambon och tredje man befann sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum. Det är vidare av betydelse att tredje man inte var i ond tro. Det skydd som finns faller nämligen bort om tredje man kände till eller borde ha känt till inskränkningen. Det kan dock inte ställas särskilt höga krav på vad tredje man bort känna till i detta sammanhang. Om emellertid i det enskilda fallet sådana inskränkningar som avses blir kända för tredje man eller om det på grund av särskilda omständigheter finns skäl att misstänka att sådana inskränkningar föreligger, kan tredje man inte göra skyddsreglerna gällande. Det bör observeras att bestämmelserna i detta stycke ska tillämpas också på fast egendom och tomträtt eller motsvarande som finns utanför Sverige.

Även sådana bestämmelser i den tillämpliga utländska lagen som motsvarar rådighetsinskränkningarna i 23 § sambolagen får åberopas gentemot tredje man. Skulle bestämmelserna i den utländska lagen innehålla mer omfattande begränsningar än motsvarande svenska regler, är dessa begränsningar i sina överskjutande delar inte gällande mot tredje man under de förutsättningar i övrigt som anges i andra stycket.

14 § Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet.

Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om sambon och tredje man

befann sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum och tredje mannen inte kände till eller borde ha känt till inskränknngen.

Prop. 2018/19:50

I paragrafen, som i allt väsentligt utformas i enlighet med *Lagrådets* synpunkter, behandlas en sambos ansvar för sina skulder när utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 12 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Bestämmelserna i paragrafen bryter igenom begränsningar som en tillämplig utländsk lag kan innehålla vad gäller en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder. Reglerna knyter an till den uppdelning som görs i 13 § mellan å ena sidan fast egendom och tomträtt och å andra sidan övrig egendom och betalningsskyldighet.

I *första stycket* behandlas ansvaret för skulder hänförliga till rättshandlingar som avser fast egendom eller tomträtt som finns här i landet. Bestämmelsen omfattar alla skulder som kan hänföras till sambons förfogande över sådan egendom. Liksom i bestämmelsen i 13 § första stycket saknar det betydelse vid tillämpning av bestämmelsen i detta stycke om tredje man var i god tro eller inte. Den situation som främst avses är att en sambo har upplåtit panträtt i sin fasta egendom till säkerhet för lån men att den tillämpliga utländska lagen inte ger en borgenär rätt att ta fastigheten i anspråk vid utebliven betalning. I en sådan situation sätts alltså den utländska lagen åt sidan genom den ifrågavarande bestämmelsen och borgenären kan falla tillbaka på den svenska lagens regler om en upplåten panträtts rättsverkningar.

När det gäller förfogande över annan egendom eller betalningsskyldighet ska enligt *andra stycket* vissa andra förutsättningar vara uppfyllda. I linje med vad som föreskrivs i 13 § andra stycket gäller här att sambon och tredje man ska ha befunnit sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum och vidare att tredje man var i ond tro beträffande sambons möjlighet att enligt den utländska lagen svara med sin egendom för sina skulder. En sambos ansvar för andra skulder, t.ex. sådana som uppkommit utomlands, omfattas inte av paragrafen utan bestäms av den tillämpliga lagen.

Paragrafen får betydelse vid utmätning och konkurs.

Erkännande och verkställighet

15 § Ett utländskt avgörande om sambors förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare och som har fått laga kraft gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. den stat där svaranden hade sin hemvist, eller
2. en stat vars lag enligt 5 eller 6 § var tillämplig på frågor om sambornas förmögenhetsförhållanden.

Paragrafen anger förutsättningarna för att ett utländskt avgörande om sambors förmögenhetsförhållanden ska erkännas i Sverige. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 13 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Alla slags avgöranden som avser sambors förmögenhetsförhållanden erkänns. Även beslut som innefattar ett ställningstagande till en faststäl-

lelsetalan och beslut som innebär att en talan ogillas faller inom tillämpningsområdet. Avgörandet kan vara meddelat av en utländsk domstol, en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare. Med bodelningsförrättare får jämföras personer som har utsett av det allmänna att verkställa en uppgörelse mellan samborna och som har behörighet att meddela ett avgörande som ska stå fast. Det krävs vidare att avgörandet har fått laga kraft. Det innebär att det inte längre ska vara möjligt att med ordinära rättsmedel få avgörandet ändrat i det land där det har meddelats. För att ett utländskt avgörande ska erkännas krävs också att samborna har haft tillräcklig anknytning till det landet. Anknytningskraven framgår av punkterna 1 och 2.

Enligt punkten 1 gäller det utländska avgörandet om svaranden hade sin hemvist i det land där avgörandet har meddelats. Om tvisten är föranledd av ett statusmål är inte partsställningen i det målet utslagsgivande, utan avgörande är vem som är svarande i den förmögenhetsrättsliga tvisten. Det processuella samspelet mellan statusmål och ett mål om förmögenhetsförhållanden varierar länder emellan.

I Sverige inleds en bodelningstvist normalt genom att rätten på begäran av samborna utser en bodelningsförrättare. Då finns ingen svarande i den mening som i svensk rätt normalt läggs i uttrycket. Begreppet svarande är avsett att här inte ha samma snäva innebörd som det har i rättegångsbalken. Vid tillämpningen av punkt 1 bör sålunda den vars motpart tar initiativet till en bodelning eller något annat motsvarande förfarande utomlands anses som svarande oavsett hur tvisten handläggs processuellt.

Enligt punkten 2 ska avgörandet gälla i Sverige, om det har meddelats i ett land vars lag var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden enligt de svenska lagvalsreglerna. Det är vanligtvis fråga om avgöranden från det land där samborna har sin hemvist eller från det land vars lag de genom avtal har bestämt ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Det krävs inte att det utländska avgörandet ska vara grundat på den lag som enligt de svenska lagvalsreglerna skulle vara tillämplig på förmögenhetsförhållandena. Vilken rättsordning avgörandet har grundats på är över huvud taget inte relevant för frågan om huruvida avgörandet ska erkännas här i Sverige. Att den utländska domstolen kan ha tillämpat en viss lag oriktigt eller gjort en felaktig bevisvärdering ska normalt inte leda till ett underkännande av det utländska avgörandet. Om bristerna vid en helhetsbedömning anses så allvarliga att ett erkännande skulle strida mot ordre public, ska dock avgörandet inte erkännas (se 20 §).

Ett utländskt avgörande som rör sambors förmögenhetsförhållanden behöver inte vara grundat på några särskilda regler om sambor i den utländska lagen för att kunna erkännas. Det kan baseras på t.ex. allmänna avtalsrättsliga bestämmelser. Vissa gränsdragningsfrågor kan uppstå vid bedömning av om det utländska avgörandet avser sambornas förmögenhetsförhållanden eller en vanlig köp- eller avtalsrättslig tvist angående t.ex. samäganderätt. Dessa frågor lämnas åt rättstillämpningen. Punkten 2 innebär att vissa utländska avgöranden kan komma att erkännas i Sverige trots att anknytningen till det land där avgörandet har meddelats inte motsvarat vad som krävs för att svensk domstol ska vara behörig. Till exempel kan ett avgörande komma att gälla här trots att ingen av samborna hade sin hemvist i det andra landet, vare sig vid tidpunkten för avgörandet eller när

16 § Även om förutsättningarna i 15 § är uppfyllda gäller det utländska avgörandet inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har avgett svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna avge svaromål eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,

2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,

3. avgörandet strider mot ett i Sverige gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,

4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller

5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett i Sverige gällande avgörande.

I paragrafen anges de omständigheter som medför att ett utländskt avgörande inte gäller i Sverige trots att förutsättningarna enligt 15 § är uppfyllda. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 14 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Punkten 1 tar sikte på att det har förekommit vissa grova brister i det utländska avgörandet. Avgörandet ska inte erkännas, om en part inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet. Så kan vara fallet när svaranden inte har fått kännedom om förfarandet eller fått rimlig tid att ingå i svaromål. Enligt *punkten 2* ska avgörandet inte erkännas när det strider mot ett svenskt avgörande. Det spelar ingen roll om det svenska avgörandet har meddelats före eller efter det utländska avgörandet eller vilket förfarande som började först. I konflikter mellan två motstridiga utländska avgöranden ska enligt *punkten 3* företräde ges åt det avgörande som har meddelats i det förfarande som började först. Vid vilken tidpunkt ett förfarande ska anses inlett får normalt bestämmas enligt lagen i det land där förfarandet har ägt rum. Enligt *punkten 4* ska det utländska avgörandet inte erkännas när det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande. Den utländska avgörandet behöver inte vara grundat på särskilda samboregler för att en relevant motstridighet ska föreligga i förhållande till ett svenskt avgörande rörande en sambofråga. Det räcker med att både det svenska och det utländska förfarandet faktiskt har avsett eller avser sambornas förmögenhetsförhållanden. Enligt *punkten 5* ska avgörandet inte gälla om det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet började tidigare än det andra utländska förfarandet. En förutsättning är dock att det pågående utländska förfarandet kan antas leda till ett i Sverige gällande avgörande. Det räcker att domstolen konstaterar att det finns en risk för ett motstridigt avgörande för att avgörandet inte ska gälla i Sverige (jfr prop. 1984/85:124 s. 64).

Erkännande kan vägras också på grund av s.k. ordre public (se 20 §).

17 § Ett utländskt domstolsavgörande om sambors förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den stat där det meddelades och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Sökanden ska samtidigt ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för verkställighet av utländska avgöranden om sambors förmögenhetsförhållanden. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 16 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

Prövningen avser frågan om huruvida avgörandet får verkställas i Sverige. Grund för avslag är i första hand att avgörandet inte ska erkännas till följd av att förutsättningarna enligt 15 § inte är uppfyllda eller hinder föreligger enligt 16 §.

Av *första stycket* framgår att möjligheterna att få verkställighet är begränsade till avgöranden som har meddelats av domstol. Det krävs att domstolsavgörandet är verkställbart i ursprungslandet. Om avgörandet är meddelat av annan myndighet eller av en bodelningsförrättare måste en sambo som vill få till stånd verkställighet av ett avgörande skaffa sig en exekutionstitel vid domstol. Domstolsavgörandet måste vara verkställbart i ursprungslandet.

Av *andra stycket* framgår att regeringen kan meddela föreskrifter om vilka av landets tingsrätter som ska vara behöriga att pröva ansökningarna.

I *tredje stycket* föreskrivs att sökanden tillsammans med ansökan ska ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Det är främst en fråga om bevis om att avgörandet har fått laga kraft. Vidare ska en översättning av handlingarna till svenska ges in tillsammans med ansökan. Någon översättning behöver dock inte ges in om tingsrätten ändå kan ta till sig innehållet i handlingarna eller det annars är obehövligt. Normalt bör handlingar skrivna på engelska kunna godtas.

18 § Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om handläggningen av en ansökan om verkställbarhetsförklaring. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 17 § andra stycket lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Överväganden finns i avsnitt 9.4.

Av paragrafen framgår att i övrigt är ärendelagen tillämplig vid domstolarnas handläggning av ärenden om verkställbarhetsförklaring. Ärendelagen innehåller bestämmelser om bl.a. avvísning av en ofullständig ansökan, rättens sammansättning, kommunikering av handlingar, inhibition och överklagande.

19 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. Ett beslut om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om verkan av att ett utländskt avgörande har förklarats verkställbart. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 17 § första stycket lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.4.

I paragrafen anges att det utländska domstolsavgörandet, om det förklaras verkställbart, verkställs på samma sätt som ett svenskt avgörande som har fått laga kraft. Bestämmelser om verkställighet finns i utsökningsbalken. Det blir inte aktuellt att tillämpa bestämmelserna i 3 kap. 4–10 §§ i den balken om domar som inte har fått laga kraft.

Ordre public

20 § En bestämmelse i utländsk lag får inte tillämpas och ett utländskt avgörande gäller inte i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen eller att erkänna avgörandet.

Paragrafen innehåller regler om svensk ordre public. Paragrafen ersätter, såvitt avser sambor, 20 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

Paragrafen innebär att utländsk lag inte får tillämpas om det i ett enskilt fall skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen. Av paragrafen framgår också att ett utländskt avgörande inte gäller i Sverige om avgörandet uppenbart strider mot grundläggande svensk rättsuppfattning. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas restriktivt. Det kan exempelvis röra sig om diskriminering av en sambo på grund av kön eller etniskt ursprung.

Det får liksom hittills bli en sak för rättstillämpningen att avgöra vad som är ordre public i det enskilda fallet. Innehållet i ordre public-förbehållet är svårt att precisera och närmare avgränsa. Innehållet är utvecklingsbart och förändras i takt med samhällsutvecklingen.

6 kap. Övriga bestämmelser

Registrering av lagvalsavtal mellan makar

1 § Ett lagvalsavtal om makars förmögenhetsförhållanden ska registreras hos Skatteverket i äktenskapsregistret. Ett lagvalsavtal som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller lagvalsavtalet först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

Vid handläggningen av en ansökan om registrering av ett lagvalsavtal tillämpas 16 kap. äktenskapsbalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av lagvalsavtal mellan makar. Övervägandena finns i avsnitt 6.5 och 7.4.

Av *första stycket* framgår att lagvalsavtal ska registreras hos Skatteverket för att vara giltiga. Kravet på registrering är föranlett av artikel

23.2–23.4 EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I stycket föreskrivs det även att ett lagvalsavtal som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller lagvalsavtalet från och med den dag det ges in till Skatteverket. Denna reglering svarar mot vad som gäller för äktenskapsförord (se 7 kap. 3 § äktenskapsbalken). I stycket föreskrivs vidare att Skatteverket ska ta in uppgifterna om lagvalsavtalet i äktenskapsregistret.

I *andra stycket* anges att 16 kap. äktenskapsbalken tillämpas vid handläggningen av en ansökan om registrering av ett lagvalsavtal.

Paragrafen gäller inte bara för makar utan också för registrerade partner (se 3 kap. 1 § i den upphävda lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap, som enligt 2 § lagen [2009:260] om upphävande av lagen om registrerat partnerskap fortfarande tillämpas).

Hemvist

2 § Vid tillämpningen av denna lag ska den som är bosatt i en viss stat anses ha sin hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande.

I paragrafen definieras hemvistbegreppet. Paragrafen ersätter 19 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

I flera av lagens bestämmelser används begreppet hemvist utan att det närmare anges hur ordet ska förstås. I paragrafen ges en legaldefinition som överensstämmer med den som finns i 7 kap. 2 § lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap. En utförlig beskrivning av motsvarande regel om hemvist finns i författningskommentaren till 19 § i 1990 års lag (prop. 1989/90:87 s. 58–60).

Definitionen kan även användas vid bedömningen av om någon har domicil här enligt EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden (se avsnitt 6.1).

Reservforum

3 § Om svensk domstol är behörig enligt EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden eller enligt denna lag och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

Paragrafen innehåller regler om reservforum för det fall att någon behörig domstol inte finns när svensk domstol är internationellt behörig enligt någon av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden eller enligt denna lag. Paragrafen ersätter 18 § lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.

EU-förordningarna och denna lag reglerar om svensk domstol är behörig att pröva en tvist (s.k. domsrätt). Forumreglerna avgör sedan vilken domstol som är lokalt behörig. I de flesta fall är dessa regler heltäckande på så sätt att Stockholms tingsrätt i sista hand anvisas som reservforum (se t.ex. 10 kap. 9 § rättegångsbalken). För vissa typer av mål och ärenden finns

det emellertid inte någon bestämmelse om reservforum som kan tillämpas. I paragrafen anges därför att Stockholms tingsrätt är reservforum när någon annan behörig domstol inte finns när svensk domstol är internationellt behörig enligt någon av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden eller enligt denna lag.

Kraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.
2. Genom lagen upphävs lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.
3. Bestämmelserna i 3–12 §§ i den upphävda lagen gäller fortfarande i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, om äktenskapet har ingåtts före den 29 januari 2019 och makarna inte den dagen eller därefter ingår ett lagvalsavtal som är giltigt till formen.
4. Den upphävda lagen gäller fortfarande för handläggningen i domstol av sådana mål och ärenden om makars förmögenhetsförhållanden som har inletts före den 29 januari 2019.
5. Särskilda bestämmelser om vad som övergångsvis gäller i frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen (2019:000) om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Enligt *punkten 1* träder den nya lagen i kraft den 1 juni 2019.

Enligt *punkten 2* upphör lagen om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden att gälla samtidigt som den nya lagen träder i kraft.

Enligt *punkten 3* gäller den upphävda lagens bestämmelser i 3–12 §§ för äktenskap som ingåtts innan EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden började tillämpas. En förutsättning för att den upphävda lagen ska gälla är dock att makarna inte efter den 28 januari 2019 har ingått ett giltigt lagvalsavtal (se artikel 23 i respektive förordning; se även 6 kap. 1 §). Övergångsbestämmelsen speglar artikel 69.3 i EU-förordningarna, som anger i vilka situationer förordningarna är tillämpliga (se även rättelser till förordningarna, bilaga 3).

Enligt *punkten 4* ska den upphävda lagens föreskrifter gälla för handläggningen i domstol av mål och ärenden som har inletts före den 29 januari 2019. Det innebär t.ex. att om en ansökan om stämning har getts in före denna dag tillämpas behörighetsbestämmelserna i 2 § lagen om internationella frågor om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i stället för bestämmelserna om domstols behörighet i kapitel II i EU-förordningarna om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

I *punkten 5* finns en upplysning om att övergångsbestämmelser för frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen om ändring i förordningen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Övervägandena finns i avsnitt 11.

13.2 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

7 kap. Makars egendom

3 § Genom *ett* äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom *ett* nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Ett äktenskapsförord ska upprättas skriftligen, *dateras* och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarens enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Ett äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller *äktenskapsförordet* först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

I paragrafen finns bestämmelser om upprättande och registrering av äktenskapsförord. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

I *andra stycket* införs ett krav på datering av äktenskapsförord. Ett motsvarande formkrav finns i artikel 25 i rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och artikel 25 i rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.

2. För äktenskapsförord som har getts in för registrering hos Skatteverket före ikraftträdandet gäller 7 kap. 3 § i den äldre lydelsen, om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden eller rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 juni 2019.

I *punkten 2* anges att äldre föreskrifter tillämpas på äktenskapsförord som gavs in för registrering till Skatteverket före ikraftträdandet, om inte något annat följer av EU:s förordningar. Förordningarna reglerar från och med den 29 januari 2019 formkraven för äktenskapsförord med gränsöverskridande följder. Det innebär att det för äktenskapsförord som ges in efter den 28 januari 2019 kan tillkomma ett dateringskrav redan innan den nya lagen träder i kraft, under förutsättning att äktenskapsförordet har gränsöverskridande följder. Övervägandena finns i avsnitt 11.

13.3 Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

Hittillsvarande 2 a §, 3 a–6 §§ och 23 § i förordningen upphävs. Bestämmelserna i 2 a–5 §§ förs över till 3 kap. 2, 5 och 8–12 §§ i den föreslagna lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Att 23 § upphävs innebär att förordningen numera även är tillämplig på äktenskap mellan samkönade makar, se avsnitt 7.1.

I. Äktenskap

3 § *Bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.*

I paragrafen upplyses om att bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

7 § Ett yrkande om äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har *sin* hemvist i en fördragsslutande stat tas upp i *Sverige om*

1. makarna har *sin* hemvist *här*,
2. makarna senast hade hemvist samtidigt *här* och en av dem fortfarande är bosatt *här*,
3. makarna är *svenska* medborgare,
4. svaranden har *sin* hemvist *här*,
5. någon av makarna har *sin* hemvist *här*, om en ansökan om äktenskapsskillnad är gemensam,
6. käranden har *sin* hemvist *här*, om han eller hon varit bosatt *här* i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller
7. käranden är *svensk* medborgare och har *sin* hemvist *här*, om han eller hon varit bosatt *här* i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.

I paragrafen regleras svensk domstols behörighet att i nordiska situationer pröva frågor om äktenskapsskillnad. Paragrafen införlivar artikel 7 i konventionen den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen, senast ändrad 2006). Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen ges en ny utformning och riktas bara till svenska domstolar. I paragrafen tas regleringen om svensk domstols behörighet att pröva ett yrkande om legal separation (hemskillnad) bort. Även det hittillsvarande andra stycket tas bort.

8 § *En svensk domstol får i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad också pröva frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas i samband med ett sådant yrkande, om*

1. barnet är makarnas gemensamma, och

2. barnet har *sin* hemvist i *Sverige*.

Om barnet inte har *sin* hemvist i *Sverige*, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp *här*, om

1. barnet har *sin* hemvist i en fördragsslutande stat,

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om *barnet*,

3. makarna har godtagit att frågan prövas *här*, och

4. *det* är till barnets bästa att *frågan prövas här*.

I paragrafen regleras svensk domstols behörighet att i nordiska situationer pröva frågor som har samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad. Paragrafen införlivar artikel 8 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen ges en ny utformning och riktas bara till svenska domstolar. I paragrafen tas regleringen av vilka yrkanden som får prövas i samband med ett yrkande om legal separation (hemskillnad) bort. Ändringarna innebär vidare att bestämmelser om svensk domstols behörighet att pröva frågor om bodelning i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad tas bort och flyttas till 3 kap. 3 § i lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

8 a § Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks i *en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande mellan samma parter vid en behörig myndighet i en annan fördragsslutande stat, ska talan avvisas till förmån för den myndigheten.*

Vid tillämpning av första stycket *ska* en fråga om *legal separation* och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

I paragrafen, som utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, regleras konkurrerande förfaranden. Paragrafen införlivar artikel 8 a i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafen ges en ny utformning och riktas bara till svenska domstolar. I paragrafen byts hemskillnad ut mot legal separation som är det begrepp som numera används.

9 § Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas *svensk lag*.

Om legal separation har beslutats i en fördragsslutande stat, har makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid, under förutsättning att de har levt åtskilda under en tid som motsvarar betänketiden och att de inte har återupptagit sammanlevnaden.

Paragrafen reglerar dels tillämplig lag vid prövningen av äktenskapsskillnad och andra frågor som kan tas upp i samband med äktenskapsskillnaden, dels möjligheten att få äktenskapsskillnad här när legal separation beviljats i en annan nordisk stat. Paragrafen införlivar artikel 9 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Paragrafen ges en ny utformning och riktas bara till svenska domstolar.

I *första stycket* tas regleringen om tillämplig lag vid prövning av en fråga om bodelning i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad eller legal separation bort.

Bestämmelserna i hittillsvarande tredje stycket förs till ett nytt *andra stycke*. Bestämmelsen i hittillsvarande andra stycket utgår.

10 § Om en make avlider efter det att legal separation beslutats och om den tillämpliga lagen inte innehåller regler om legal separation ska, i fråga om efterlevande makes rätt att ärva eller ta testamente efter den avlidne, den legala separationen likställas med äktenskapsskillnad, om den legala separationen bestod vid dödsfallet.

Paragrafen reglerar rättsverkningarna av legal separation vid arv eller tagande av testamente om det saknas regler om legal separation i den lag som ska tillämpas. Paragrafen införlivar artikel 10 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.5.

I paragrafen tas regleringen av egendomsordningen efter legal separation bort och flyttas till 3 kap. 13 § i lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

IV. Allmänna bestämmelser

22 § Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som meddelats i en annan fördragslutande stat med tillämpning av bestämmelser som motsvarar 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, ska gälla i Sverige utan något särskilt beslut och utan att det görs någon prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en annan fördragslutande stat och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragslutande stat.

I paragrafen regleras frågor om erkännande av avgöranden som har meddelats i en annan nordisk stat. Paragrafen införlivar artikel 22 i den nordiska äktenskapskonventionen. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Paragrafen ges en ny utformning och reglerar bara erkännande i Sverige av avgöranden från andra nordiska stater. Regleringen av erkännande av avgöranden om boskillnad och bodelning tas bort och flyttas till 3 kap. 14 § i lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2019.
2. I förhållande till Finland gäller fortfarande
 - a) bestämmelserna i 3 § i den äldre lydelsen och de upphävda 2 a och 3 a–4 §§, om äktenskapet har ingåtts före den 29 januari 2019 och makarna inte den dagen eller därefter ingår ett lagvalsavtal som är giltigt till formen, och
 - b) äldre föreskrifter i fråga om handläggningen i domstol av mål och ärenden som har inletts före den 29 januari 2019.
3. I förhållande till de övriga nordiska länderna gäller för lagvalsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet fortfarande den upphävda 4 §.

Enligt *punkten 1* träder lagen i kraft den 1 juni 2019.

Enligt *punkten 2 a* gäller bestämmelserna i 3 § i den äldre lydelsen och de upphävda 2 a och 3 a–4 §§ i förhållande till Finland om äktenskapet ingåtts innan rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden började tillämpas. En förutsättning för att dessa

bestämmelser ska gälla är dock att makarna inte efter den 28 januari 2019 har ingått ett giltigt lagvalsavtal. Har makarna ingått ett giltigt lagvalsavtal, gäller EU-förordningen. Övergångsbestämmelsen speglar artikel 69.3 i EU-förordningen, som anger i vilka situationer den är tillämplig (se även rättelser till EU-förordningen, bilaga 3).

Enligt *punkten 2 b* ska äldre föreskrifter gälla i förhållande till Finland för handläggningen i domstol av mål och ärenden som har inletts före den 29 januari 2019. Det innebär t.ex. att om en ansökan om stämning har getts in före denna dag tillämpas behörighetsbestämmelserna i den hittillsvarande 8 § i 1931 års förordning i stället för bestämmelserna om domstols behörighet i kapitel II i EU-förordningen.

I *punkten 3* anges att i förhållande till andra nordiska länder än Finland gäller för lagvalsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet fortfarande bestämmelserna i den upphävda 4 § i 1931 års förordning. Det innebär att om frågan om giltigheten av ett lagvalsavtal som ingåtts före ikraftträdandet ska bedömas enligt svensk rätt, ska lagvalsavtalet anses vara giltigt om det är skriftligt. Det innebär också att kravet i 3 kap. 12 § tredje stycket lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer på registrering av lagvalsavtal för att lagvalsavtalet ska gälla i Sverige mot tredje man bara gäller för lagvalsavtal som har ingåtts efter ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 11 (jfr även övergångsbestämmelserna till lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer).

13.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

7 § Denna lag tillämpas inte om något annat följer av

– de unionsrättsakter och internationella instrument som *anges i 1 § lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, eller i 1 kap. 2 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer*, eller

– särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Lagen tillämpas inte heller i fråga om

1. dom eller förlikning i mål om boskillnad, legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående bodelning eller skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap *eller enligt 3 kap. 14 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer*,
2. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,
3. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,
4. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

5. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade *sin* hemvist i någon av dessa stater,

6. dom eller förlikning som rör

a) en gäldenärs försättande i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättsbehandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade *sin* hemvist i något av de nordiska länderna, eller

7. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

Paragrafen anger vissa undantag från lagens tillämpningsområde. Paragrafen införlivar delvis artikel 2 i konventionen den 11 oktober 1977 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Ändringarna i paragrafen är en följd av att reglerna om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer flyttas från förordningen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap till lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

I *första stycket* görs ett tillägg om att lagen inte tillämpas om något annat följer av de unionsrättsakter som anges i 1 kap. 2 § lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, dvs. rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

I *andra stycket* görs ett tillägg om att verkställighet får ske av en dom eller förlikning som ska gälla i Sverige enligt 3 kap. 14 § lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

13.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken

Bestämmelse om nordiska boskillnadsmål

19 § I fråga om *en* ansökan om boskillnad som *får tas upp av svensk domstol* enligt 3 kap. 5 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer ska giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål *fortfarande* tillämpas.

Paragrafen anger vilka förfaranderegler som tillämpas vid en ansökan om boskillnad. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

En hänvisning ändras i paragrafen till följd av att de nordiska bestämmelserna om boskillnad flyttas från 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap till 3 kap. 5 § lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

13.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

1 kap. Lagens innehåll

Den nordiska arvskonventionen

2 § I 3 kap. finns bestämmelser som *delvis* införlivar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och bouppteckning (den nordiska arvskonventionen).

Paragrafen upplyser om införlivandet i svensk rätt av den nordiska arvskonventionen, som senast ändrades 2012. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Genom ändringen i paragrafen klargörs att lagens tredje kapitel – till skillnad från hittillsvarande lydelse – bara *delvis* införlivar den nordiska arvskonventionen i svensk rätt. Detta klargörande sker till följd av att bestämmelserna om bodelning med anledning av en makes död i nordiska situationer flyttas till lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer (3 kap. 4, 6, 7 och 15 §§).

3 kap. Särskilda bestämmelser för nordiska förhållanden

Erkännande och verkställighet

8 § I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, bouppteckning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder *finns bestämmelser i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte är tillämplig, ska 4 kap. tillämpas, under förutsättning att något annat inte följer av arvsförordningen.*

I paragrafen regleras frågor om erkännande och verkställighet av vissa domar och förlikningar från de andra nordiska staterna. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

Bestämmelserna flyttas till denna paragraf från hittillsvarande 3 kap. 11 §.

Regleringen om erkännande och verkställighet av avgöranden avseende frågor om makars förmögenhetsförhållanden vid en makes död tas bort och flyttas till 3 kap. 15 § i lagen om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer. Till följd av detta tas hänvisningen till lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden bort.

II

(Icke-lagstiftningsakter)

FÖRORDNINGAR

RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2016/1103

av den 24 juni 2016

om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 81.3,

med beaktande av rådets beslut (EU) 2016/954 av den 9 juni 2016 om bemyndigande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (),

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande (),

i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, och

av följande skäl:

- (1) Unionen har satt som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, i vilket den fria rörligheten för personer säkerställs. I syfte att gradvis upprätta ett sådant område ska unionen besluta om åtgärder rörande rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsöverskridande följder, särskilt när det är nödvändigt för att den inre marknaden ska fungera väl.
- (2) Enligt artikel 81.2 c i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) får sådana åtgärder omfatta åtgärder som syftar till att säkerställa förenlighet mellan tillämpliga bestämmelser i medlemsstaterna om lagkonflikter och om domstolars behörighet.
- (3) Europeiska rådet uttryckte vid sitt möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 sitt stöd för principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden av rättsliga myndigheter och såg detta som en hörnsten i det rättsliga samarbetet på det civilrättsliga området samt uppmanade rådet och kommissionen att anta ett åtgärdsprogram för att genomföra den principen.
- (4) Kommissionens och rådets gemensamma åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttsens område () antogs den 30 november 2000. I det programmet identifieras åtgärder för att harmonisera lagvalsregler som åtgärder som underlättar ömsesidigt erkännande av domar, och det föreskrivs att man kommer att utarbeta ett rättsligt instrument i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.

() EUT L 159, 16.6.2016, s. 16.

() Yttrande av den 23 juni 2016 (ännu ej offentliggjort i EUT).

() EGT C 12, 15.1.2001, s. 1.

- (5) Vid sitt möte i Bryssel den 4 och 5 november 2004 antog Europeiska rådet ett nytt program, kallat *Haagprogrammet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen* (). I Haagprogrammet uppmanade rådet kommissionen att lägga fram en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Dessutom framhölls i programmet behovet av att anta en rättsakt på området.
- (6) Den 17 juli 2006 antog kommissionen en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Genom denna grönbok inleddes ett brett samråd om de problem som par i EU riskerar att möta i samband med avveckling av deras gemensamma egendom samt om vilka rättsliga möjligheter som står till förfogande.
- (7) Vid sitt möte i Bryssel den 10 och 11 december 2009 antog Europeiska rådet ett nytt flerårigt program med titeln *Stockholmsprogrammet – ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd* (). I det programmet ansåg Europeiska rådet att det ömsesidiga erkännandet borde utsträckas till områden som ännu inte täcks men som är av stor betydelse i det dagliga livet, t.ex. frågor som gäller makars förmögenhetsförhållanden, samtidigt som medlemsstaternas rättssystem, inbegripet grunderna för rättsordningen (*ordre public*), och de nationella traditionerna på området beaktas.
- (8) I *Rapport om EU-medborgarskapet 2010 – Att undanröja hindren för EU-medborgarnas möjligheter att utöva sina rättigheter*, som antogs den 27 oktober 2010, tillkännagav kommissionen sina planer på att anta ett förslag till lagstiftning som gör det möjligt att undanröja hindren mot den fria rörligheten för personer, särskilt de problem som par stöter på i samband med förvaltningen eller fördelningen av gemensam egendom.
- (9) Den 16 mars 2011 antog kommissionen ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.
- (10) Vid sitt möte den 3 december 2015 konstaterade rådet att ingen enhällighet kunde uppnås med avseende på antagandet av förslagen till förordning om makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap och att målen för samarbetet på detta område inte kunde uppnås inom rimlig tid av hela unionen.
- (11) Under perioden december 2015 till februari 2016 riktade Belgien, Bulgarien, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Sverige varsin begäran till kommissionen där de angav att de önskade upprätta ett fördjudat samarbete sinsemellan på området för internationella pars förmögenhetsförhållanden, närmare bestämt på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, och uppmanade kommissionen att lägga fram ett förslag för rådet för detta ändamål. Genom en skrivelse till kommissionen i mars 2016 tillkännagav Cypern sin önskan att delta i upprättandet av det fördjudade samarbetet; Cypern upprepade denna önskan under rådets arbete.
- (12) Den 9 juni 2016 antog rådet beslut (EU) 2016/954 om bemyndigande av ett sådant fördjudat samarbete.
- (13) Enligt artikel 328.1 i EUF-fördraget ska de fördjudade samarbetena när de upprättas vara öppna för samtliga medlemsstater, förutsatt att medlemsstaterna tar hänsyn till de eventuella villkor för deltagande som fastställts genom beslutet om bemyndigande. De ska också vara öppna vid varje annat tillfälle, under förutsättning att de utöver nämnda villkor tar hänsyn till de akter som redan har antagits inom denna ram. Kommissionen och de medlemsstater som deltar i fördjudat samarbete bör säkerställa att de främjar deltagande av så många medlemsstater som möjligt. Denna förordning bör vara till alla delar bindande och direkt tillämplig endast i de medlemsstater som deltar i ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, på grundval av beslut (EU) 2016/954, eller på grundval av ett beslut antaget i enlighet med artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget.

() EUT C 53, 3.3.2005, s. 1.

() EUT C 115, 4.5.2010, s. 1.

- (14) Denna förordning bör i enlighet med artikel 81 i EUF-fördraget vara tillämplig med avseende på makars förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder.
- (15) För att ge gifta par rättssäkerhet när det gäller deras egendom samt erbjuda dem ett visst mått av förutsebarhet bör alla bestämmelser som är tillämpliga på makars förmögenhetsförhållanden omfattas av ett enda instrument.
- (16) För att uppnå dessa mål bör man i denna förordning sammanföra bestämmelser om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande eller, i tillämpliga fall, godkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar, officiella handlingar och förlikningar inför domstol.
- (17) Begreppet *äktenskap*, som definieras i medlemsstaternas nationella rätt, definieras inte i denna förordning.
- (18) Denna förordnings tillämpningsområde bör omfatta alla civilrättsliga aspekter av makars förmögenhetsförhållanden, såväl den löpande förvaltningen av makarnas egendom som avveckling av den, i synnerhet till följd av att makarna separerar eller att en make avlider. I denna förordning bör begreppet *makars förmögenhetsförhållanden* tolkas fristående och regler i detta avseende bör inte bara omfatta regler som makarna inte får avvika från, utan även alla frivilliga regler som makarna kan ha kommit överens om i enlighet med tillämplig lag, liksom standardregler i tillämplig lag. Det omfattar inte endast förmögenhetsförhållanden som specifikt och exklusivt föreskrivs i vissa nationella rättssystem vid äktenskap utan även sådana egendomsförhållanden mellan makar och i deras förhållande till tredje man som är en direkt följd av deras äktenskap eller dess upplösning.
- (19) För tydlighetens skull bör ett antal frågor som skulle kunna betraktas som knutna till frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden uttryckligen undantas från denna förordnings tillämpningsområde.
- (20) Denna förordning bör således inte tillämpas på frågor som rör makars allmänna rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga; emellertid bör detta undantag från tillämpningsområdet inte omfatta den ena eller båda makarnas befogenheter och rättigheter när det gäller egendom, vare sig dem emellan eller med avseende på tredje man, eftersom dessa befogenheter och rättigheter bör omfattas av den här förordningen.
- (21) Denna förordning bör inte tillämpas på andra preliminära frågor, såsom förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett äktenskap, som fortsätter att omfattas av medlemsstaternas nationella rätt, inklusive deras internationella privaträtt.
- (22) Eftersom frågor om underhållsskyldighet mellan makar regleras i rådets förordning (EG) nr 4/2009 () bör de undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, vilket även gäller frågor om arv efter en avliden make, eftersom de omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 ().
- (23) Frågor om rätten till överföring eller justering mellan makar av pensions- eller sjukpensionsrättigheter, av vilket slag som helst, som uppkommit under ett äktenskap och som inte har genererat någon pensionsinkomst under det äktenskapet, är områden som bör undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, med beaktande av de specifika system som finns i medlemsstaterna. Emellertid bör detta undantag tolkas restriktivt. Följaktligen bör denna förordning i synnerhet reglera frågor om klassificering av pensionstillgångar, de belopp som redan har betalats till en make under äktenskapet, och den eventuella compensation som skulle beviljas när det gäller pension som finansierats med gemensamma tillgångar.
- (24) Denna förordning bör medge uppkomst eller överlåtelse, som följer av makars förmögenhetsförhållanden, av en rättighet i fast eller lös egendom i enlighet med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Den bör dock inte inverka på det begränsade antal (*numerus clausus*) sakrätter som är kända i vissa medlemsstaters nationella rätt. En medlemsstat bör inte vara skyldig att erkänna en sakrätt i egendom belägen i den medlemsstaten om denna sakrätt inte är känd i medlemsstatens rättsordning.

() Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (EUT L 7, 10.1.2009, s. 1).

() Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EUT L 201, 27.7.2012, s. 107).

- (25) För att makarna ska komma i åtnjutande i en annan medlemsstat av de rättigheter som uppkommit eller överlåtit på dem som en följd av makarnas förmögenhetsförhållanden bör denna förordning dock möjliggöra anpassningen av en ökad sakrätt till den närmast likvärdiga sakrätten enligt lagen i den andra medlemsstaten. En sådan anpassning bör genomföras med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och den verkan den har. För att kunna fastställa den närmast likvärdiga nationella sakrätten får myndigheterna eller de behöriga personerna i den stat vars lag tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden kontaktas angående ytterligare information om sakrättens natur och verkningar. I detta syfte kan befintliga nätverk på området för rättsligt samarbete på privaträttens område användas, liksom alla andra tillgängliga medel som underlättar förståelsen av utländsk lag.
- (26) Den anpassning av okända sakrätter som uttryckligen föreskrivs i denna förordning bör inte utesluta andra former av anpassning i samband med tillämpningen av denna förordning.
- (27) De krav som ställs för registrering i ett register av en rättighet i fast eller lös egendom bör undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom lagen i det land där egendomen är belägen (*lex rei sitae*)) som avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen och vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notarier, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats eller fastställts är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs. Myndigheterna får särskilt kontrollera att en make eller makas rätt till egendom som anges i den handling som uppvisas för registrering är en rättighet som har registrerats som sådan i registret eller som på annat sätt bevisas i enlighet med lagen i den medlemsstat där registret förs. För att undvika duplicering av handlingar bör registeransvariga myndigheter godkänna handlingar som har upprättats av behöriga myndigheter i en annan medlemsstat och som cirkuleras i enlighet med vad som föreskrivs i denna förordning. Detta bör dock inte innebära att de myndigheter som är involverade i registreringen inte kan uppmana den person som ansöker om registrering att lämna sådana ytterligare uppgifter eller uppvisa sådana ytterligare handlingar som krävs enligt lagen i den medlemsstat där registret förs, till exempel information eller handlingar gällande betalning av skatt. Den behöriga myndigheten får meddela den person som ansöker om registrering hur den information eller de handlingar som saknas kan tillhandahållas.
- (28) Verkningarna av registreringen av en rättighet i ett register bör också undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs som avgör huruvida registreringen exempelvis har en fastställande eller konstitutiv verkan. Om det exempelvis för att förvärva en rättighet i fast egendom krävs registrering enligt lagen i den medlemsstat där registret förs – för att registrens *erga omnes*-verkan ska uppnås eller för att skydda rättsliga transaktioner – bör tidpunkten för detta förvärv regleras av lagen i den medlemsstaten.
- (29) Denna förordning bör ta hänsyn till de olika system för handläggning av frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som tillämpas i medlemsstaterna. I denna förordning bör begreppet *domstol* därför ges en vid definition så att det täcker inte bara domstolar i ordets egentliga mening, som utövar rättsliga funktioner, utan också exempelvis notarier i en del medlemsstater som, i vissa frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden, utövar rättsliga funktioner i likhet med domstolar, och notarier och rättstillämpare som, i vissa medlemsstater, utövar rättsliga funktioner i vissa frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden genom delegering av befogenheter från en domstol. Alla domstolar enligt definitionen i denna förordning bör omfattas av denna förordnings bestämmelser om domstols behörighet. Däremot bör begreppet *domstol* inte omfatta icke-rättsliga myndigheter i en medlemsstat som enligt nationell rätt är behöriga att handlägga frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden, såsom notarier i flertalet medlemsstater, där de vanligtvis inte utövar rättsliga funktioner.
- (30) Enligt denna förordning bör alla notarier som är behöriga i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden i medlemsstaterna ha rätt att utöva denna behörighet. Huruvida notarier i en viss medlemsstat kommer att omfattas av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning bör bero på huruvida de omfattas av den definition av begreppet *domstol* som gäller vid tillämpning av denna förordning.
- (31) Akter som utfärdats av notarier i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden i medlemsstaterna bör cirkuleras i enlighet med denna förordning. Om notarierna utövar rättsliga funktioner bör de vara bundna av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning, och deras avgöranden bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna om erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar. När notarierna inte utövar rättsliga funktioner bör de inte vara bundna av bestämmelserna i denna förordning om domstols behörighet, och de officiella handlingar som de utfärdar bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna i denna förordning om officiella handlingar.

- (32) Med tanke på pars ökande rörlighet under äktenskapet och för att främja en korrekt rättstillämpning bör bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning göra det möjligt för medborgarna att låta domstolar i en och samma medlemsstat handlägga olika förfaranden med anknytning till varandra. Därför bör denna förordning ha som mål att koncentrera behörigheten avseende makars förmögenhetsförhållanden till den medlemsstat vars domstolar ansvarar för ärendet om arv efter en make i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012, eller om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap i enlighet med rådets förordning (EG) nr 2201/2003 ().
- (33) I denna förordning bör det föreskrivas att om talan har väckts vid en domstol i en medlemsstat rörande arvet efter en make i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012 bör domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med det arvs målet.
- (34) På samma sätt bör frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden med anknytning till en talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap i enlighet med förordning (EG) nr 2201/2003 handläggas av domstolarna i den medlemsstat, såvida inte behörigheten att avgöra målet om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap förutsätter specifika grunder för behörighet. I sådana fall bör det inte vara tillåtet att koncentrera behörigheten utan att makarna har avtalat om detta.
- (35) Om frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden inte har anknytning till talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts om arv efter en make, äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap bör det i denna förordning fastställas en uppsättning hierarkiskt ordnade anknytningskriterier i syfte att fastställa behörigheten och då börja med makarnas hemvist vid den tidpunkt då talan väcks. Dessa kriterier fastställs med tanke på medborgarnas ökande rörlighet och för att säkerställa att en verklig anknytning finns mellan makarna och den medlemsstat där behörigheten utövas.
- (36) För att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och parternas autonomi bör denna förordning, under vissa förhållanden, ge parterna möjlighet att ingå ett avtal om val av domstol till fördel för domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig eller för domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks.
- (37) Vid tillämpningen av denna förordning och för att alla tänkbara situationer ska täckas bör den medlemsstat där äktenskapet ingicks vara den medlemsstat inför vars myndigheter äktenskapet ingicks.
- (38) Domstolarna i en medlemsstat kan anse att domstolslandets internationella privaträtt inte kan erkänna äktenskapet i fråga när det gäller förfaranden som avser makars förmögenhetsförhållanden. I sådana fall kan det undantagsvis vara nödvändigt för domstolarna att förklara sig obehöriga enligt denna förordning. Domstolarna ska agera snabbt och den berörda parten bör ha möjlighet att väcka talan i vilken annan medlemsstat som helst i förhållande till vilken ett anknytningskriterium för behörighet är uppfyllt, oavsett ordningen för behörighetsgrunderna, samtidigt som parternas autonomi respekteras. Om talan, efter det att en domstol förklarat sig obehörig, väcks vid en annan domstol än domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks, kan den domstolen undantagsvis också vara tvungen att förklara sig obehörig enligt samma villkor. Kombinationen av de olika bestämmelserna om domstols behörighet bör emellertid säkerställa att parterna har alla möjligheter att väcka talan vid domstolar i en medlemsstat som anser sig behöriga när det gäller att ge verkan åt makarnas förmögenhetsförhållanden.
- (39) Denna förordning bör inte hindra parterna från att göra upp frågan om makars förmögenhetsförhållanden i godo utanför domstol, t.ex. hos en notarie, i en medlemsstat som de själva valt, om detta är möjligt enligt den medlemsstatens lag. Detta bör vara fallet även om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden inte är lagen i den medlemsstaten.
- (40) För att säkerställa att domstolarna i alla medlemsstater får utöva behörighet på samma grunder när det gäller makars förmögenhetsförhållanden bör man i denna förordning uttömmande fastställa de grunder på vilken sådan subsidiär behörighet får utövas.

() Rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldransvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (EUT L 338, 23.12.2003, s. 1).

- (41) För att framför allt råda bot på situationer där rättsvägran föreligger bör man i denna förordning föreskriva ett *forum necessitatis* som gör det möjligt för en domstol i en medlemsstat att i undantagsfall avgöra ett mål om makars förmögenhetsförhållanden som har nära anknytning till ett tredjeland. Ett sådant undantagsfall kan anses föreligga när ett förfarande visar sig vara omöjligt i det berörda tredjelandet, exempelvis på grund av inbördeskrig, eller när en make inte rimligen kan förväntas inleda eller genomföra ett förfarande i det landet. Domstols behörighet grundad på *forum necessitatis* bör dock kunna utövas endast om målet har tillräcklig anknytning till den medlemsstat där talan väcks.
- (42) För att rättsväsendet ska fungera väl bör det undvikas att sinsemellan oförenliga domar meddelas i olika medlemsstater. Denna förordning bör därför innehålla allmänna processrättsliga regler liknande dem i andra unionsinstrument på området civilrättsligt samarbete. En sådan processrättslig regel är regeln om *litispendens*, som kommer att träda i kraft om talan väcks i samma mål om makars förmögenhetsförhållanden vid olika domstolar i olika medlemsstater. Den regeln kommer då att fastställa vilken domstol som bör fortsätta handläggningen av målet om makars förmögenhetsförhållanden.
- (43) För att medborgarna med full rättssäkerhet ska kunna utnyttja den inre marknads fördelar bör denna förordning ge makar möjlighet att förutse vilken lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden som makar. Harmoniserade lagvalsregler bör därför införas för att sinsemellan oförenliga resultat ska kunna undvikas. Huvudregeln bör vara sådan att den säkerställer att makars förmögenhetsförhållanden regleras av en förutsebar lag med nära anknytning till makarnas förmögenhetsförhållanden. Av rättssäkerhetsskäl och för att undvika en splittring av makars förmögenhetsförhållanden bör den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden reglera dessa förmögenhetsförhållanden som helhet, dvs. all egendom som omfattas av de förmögenhetsförhållandena, oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna är belägna i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland.
- (44) Den lag som fastställs i enlighet med denna förordning bör tillämpas även om den inte är lagen i en medlemsstat.
- (45) För att underlätta makars förvaltning av sin egendom bör denna förordning tillåta dem att, bland de rättsordningar som de har nära anknytning till på grund av hemvist eller medborgarskap, välja vilken lag som ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållanden, oberoende av egendomens natur eller var egendomen är belägen. Detta val får göras när som helst; före giftermålet, vid äktenskapets ingående eller under äktenskapet.
- (46) För att säkerställa rättssäkerhet i transaktioner och hindra att den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden byts ut mot en annan utan att makarna informeras bör ingen ändring av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden kunna ske utan att parterna uttryckligen har begärt det. En sådan ändring på makarnas initiativ bör inte ha retroaktiv verkan om inte makarna uttryckligen har angett det. Ändringen får inte i något fall inkräkta på tredje mans rättigheter.
- (47) I syfte att säkerställa rättssäkerhet och bättre tillgång till rättslig prövning bör bestämmelser om materiell och formell giltighet för ett lagvalsavtal fastställas så att man förbättrar makarnas möjlighet att göra ett informerat val och så att deras samtycke respekteras. I fråga om formell giltighet bör vissa skyddsbestämmelser införas för att säkerställa att makarna är medvetna om följderna av sitt val. Lagvalsavtalet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Om lagen i den medlemsstat där båda makarna har hemvist när avtalet ingås föreskriver kompletterande formkrav, bör dessa krav dock uppfyllas. Om makarna när avtalet ingås har hemvist i olika medlemsstater som föreskriver olika formkrav, bör det räcka att formkraven i en av dessa stater uppfylls. Om endast en av makarna när avtalet ingås har hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav, bör dessa uppfyllas.
- (48) Äktenskapsförord är en typ av förordnande om makars egendom beträffande vilket medlemsstaterna har olika bestämmelser när det gäller tillätlighet och godkännande. För att göra det lättare att få makars rättigheter i fråga om deras förmögenhetsförhållanden som förvärvats till följd av ett äktenskapsförord godkända i medlemsstaterna bör det fastställas bestämmelser om äktenskapsförords formella giltighet. Förordet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Förordet bör emellertid också uppfylla de kompletterande krav avseende formell giltighet som fastställs i den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning och i lagen i den medlemsstat där makarna har sin hemvist. Det bör i denna förordning också fastställas vilken lag som ska reglera äktenskapsförords materiella giltighet.

- (49) För sådana fall där tillämplig lag inte har valts bör man, i syfte att förena förutsebarhet och rättssäkerhet med ett beaktande av det liv som paret faktiskt lever, genom denna förordning införa harmoniserade lagvalsregler som gör det möjligt att på grundval av en uppsättning hierarkiskt ordnade anknytningskriterier fastställa vilken lag som ska tillämpas på makarnas samlade egendom. Makarnas första gemensamma hemvist är en kort tid efter äktenskapets ingående bör vara det första kriteriet, följt av lagen i det land i vilket båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks. Om inget av dessa kriterier är tillämpligt, eller om det inte finns någon första gemensam hemvist i fall där makarna hade dubbla gemensamma medborgarskap när äktenskapet ingicks, bör det tredje kriteriet vara lagen i den stat till vilken båda makarna har närmast anknytning. Vid tillämpning av det senare kriteriet bör samtliga omständigheter beaktas, och det bör klargöras att dessa anknytningar ska bedömas utifrån situationen när äktenskapet ingicks.
- (50) När det i denna förordning hänvisas till medborgarskap som ett anknytningskriterium är frågan om hur en person med flera medborgarskap ska behandlas en preliminär fråga som inte omfattas av denna förordning och som bör överlåtas till nationell rätt samt i tillämpliga fall internationella konventioner, med full respekt för unionens allmänna principer. Detta övervägande bör inte påverka giltigheten av ett lagval som har gjorts i enlighet med denna förordning.
- (51) Vad gäller fastställandet av vilken lag som ska tillämpas på makars förmögenhetsförhållanden i avsaknad av lagval och äktenskapsförord, bör den rättsliga myndigheten i en medlemsstat på begäran av en av makarna, i undantagsfall – om makarna för en längre tid har flyttat till den stat där de har hemvist – kunna dra slutsatsen att lagen i den staten får tillämpas om makarna har förlitat sig på den. Ändringen får inte i något fall åsidosätta tredje mans rättigheter.
- (52) Den lag som fastställts vara tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden bör reglera makarnas förmögenhetsförhållanden från klassificeringen av en av eller båda makarnas egendom i olika kategorier under äktenskapet och efter dess upplösning fram till avvecklingen av egendomen. Den bör omfatta verkningarna av makarnas förmögenhetsförhållanden på ett rättsligt förhållande mellan en make och tredje man. Den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden får emellertid åberopas av en make mot en tredje man för att reglera sådana verkningar endast om de rättsliga förhållandena mellan maken och tredje mannen uppkom vid en tidpunkt då tredje mannen kände till eller borde ha känt till den lagen.
- (53) Hänsyn till allmänintresset, såsom skydd av en medlemsstats politiska, sociala eller ekonomiska struktur, bör motivera att domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna ges möjlighet att i undantagsfall tillämpa undantag på grundval av internationellt tvingande regler. I enlighet därmed bör begreppet *internationellt tvingande regler* omfatta regler av tvingande art såsom regler för skydd av familjens bostad. Detta undantag från tillämpningen av den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden måste dock tolkas restriktivt för att vara förenligt med denna förordnings allmänna målsättning.
- (54) Hänsyn till allmänintresset bör också tillåta domstolar och andra behöriga myndigheter som handlägger frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden i medlemsstaterna att i undantagsfall inte beakta vissa bestämmelser i utländsk lag när tillämpning av sådana bestämmelser i ett visst mål vore uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten. Domstolarna eller andra behöriga myndigheter bör dock inte kunna tillämpa detta undantag för att avvika från lagen i en annan stat eller för att vägra erkänna – eller, i tillämpliga fall, godkänna – eller verkställa en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol från en annan medlemsstat om detta skulle strida mot Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*), i synnerhet artikel 21 om principen om icke-diskriminering.
- (55) Eftersom det finns stater som har två eller flera parallella rättsordningar eller regelverk som berör frågor som omfattas av denna förordning, bör det finnas en bestämmelse som reglerar i vilken utsträckning denna förordning är tillämplig i de olika territoriella enheterna i dessa stater.
- (56) Mot bakgrund av den allmänna målsättningen för förordningen, nämligen ömsesidigt erkännande av domar som meddelats i medlemsstaterna i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden, bör denna förordning fastställa bestämmelser om domars erkännande, verkställbarhet och verkställighet som liknar bestämmelserna i andra unionsinstrument på området för civilrättsligt samarbete.

- (57) För att hänsyn ska tas till medlemsstaternas olika system för att handlägga frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden bör denna förordning garantera godkännande och verkställbarhet i alla medlemsstater av officiella handlingar i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.
- (58) Officiella handlingar bör ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som de har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt. Vid fastställandet av en viss officiell handlingens bevisvärde i en annan medlemsstat eller av ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt bör det hänvisas till arten och omfattningen av den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten. Det kommer därför att vara avhängigt av lagen i ursprungsmedlemsstaten vilket bevisvärde en viss officiell handling bör få i en annan medlemsstat.
- (59) En officiell handling *äkthet* bör utgöra ett självständigt begrepp som omfattar sådant som handlingens äkthet, handlingens formella förutsättningar, de befogenheter som den myndighet som upprättat handlingen har och det förfarande enligt vilket handlingen upprättats. Det bör också omfatta sakuppgifter som fastställts i den officiella handlingen av den berörda myndigheten, som att de angivna parterna inställde sig vid den myndigheten på det angivna datumet och att de avgav de angivna förklaringarna. En part som vill väcka talan avseende en officiell handlingens äkthet bör göra detta vid den behöriga domstolen i den medlemsstat som utfärdat den officiella handlingen, enligt lagen i den medlemsstaten.
- (60) Begreppet *rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling* bör tolkas som en hänvisning till den officiella handlingens innehåll i sak. En part som vill väcka talan avseende de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling bör göra detta vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning; de domstolarna bör avgöra målet i enlighet med den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.
- (61) Om en fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling tas upp som en prejudiciell fråga under ett förfarande vid en domstol i en medlemsstat, bör den domstolen vara behörig att avgöra frågan.
- (62) En officiell handling mot vilken talan har väckts bör inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten innan målet är avgjort. Om talan endast rör en specifik fråga gällande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i den officiella handlingen bör den officiella handlingen i fråga inte ha något bevisvärde i någon annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten såvitt avser den fråga som omfattas av talan innan målet är avgjort. En officiell handling som ogiltigförklarats till följd av en sådan talan bör upphöra att ha bevisvärde.
- (63) En myndighet som i samband med tillämpningen av denna förordning föreläggs två oförenliga officiella handlingar bör bedöma vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Om det av dessa omständigheter inte framgår tydligt vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde bör frågan avgöras av de domstolar som är behöriga enligt denna förordning eller, om frågan tas upp som en prejudiciell fråga under förfarandet, av den domstol där talan väcktes. Om en officiell handling och en dom är oförenliga bör skälen för att vägra erkännande av domar enligt denna förordning beaktas.
- (64) Erkännande och verkställighet av en dom om makars förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning bör dock inte på något sätt innebära ett erkännande av det äktenskap som ligger till grund för de förmögenhetsförhållanden för makar som gav upphov till domen.
- (65) Förhållandet mellan denna förordning och de bilaterala eller multilaterala konventioner om makars förmögenhetsförhållanden som medlemsstaterna är parter i bör regleras.
- (66) Denna förordning bör inte förhindra de medlemsstater som är parter i konventionen av den 6 februari 1931 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, reviderad 2006, i konventionen av den 19 november 1934 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationella privaträttsliga bestämmelser om arv, testamente och boutredning, reviderad i juni 2012, och i konventionen av den 11 oktober 1977 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens

område, att tillämpa dessa i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i mål rörande makars förmögenhetsförhållanden.

- (67) För att underlätta tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna åläggas att inom ramen för det europeiska rättsliga nätverk på privaträttens område som inrättades genom rådets beslut 2001/470/EG () lämna viss information om sin lagstiftning och sina förfaranden rörande makars förmögenhetsförhållanden. För att göra det möjligt att i *Europeiska unionens officiella tidning* i god tid offentliggöra all information av betydelse för tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna också meddela kommissionen sådan information innan denna förordning börjar tillämpas.
- (68) För att underlätta tillämpningen av denna förordning och möjliggöra användning av modern kommunikationsteknik bör man också föreskriva standardformulär för de intyg som ska tillhandahållas i samband med ansökan om en verkställbarhetsförklaring som gäller en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol.
- (69) Vid beräkning av de perioder och tidsfrister som föreskrivs i denna förordning bör rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 () tillämpas.
- (70) För att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av denna förordning bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter avseende upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som hänför sig till förklaringen om verkställbarhet av domar, förlikningar inför domstol och officiella handlingar. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 ().
- (71) Det rådgivande förfarandet bör användas vid antagandet av genomförandeakter om upprättandet och senare ändringar av intygen och formulären i denna förordning.
- (72) Målen för denna förordning – nämligen fri rörlighet för personer i unionen, möjligheten för makar att ordna sina förmögenhetsförhållanden sinsemellan och i förhållande till tredje man, såväl under livet som par som i samband med avvecklingen av deras egendom, samt större förutsebarhet och rättssäkerhet – kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås av medlemsstaterna utan kan snarare, på grund av denna förordnings omfattning och verkningar, uppnås bättre på unionsnivå, i lämpliga fall genom fördjupat samarbete mellan medlemsstater. I enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen har unionen därför befogenhet att vidta åtgärder. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.
- (73) Denna förordning står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och iakttagelse av principer som erkänns i stadgan, särskilt artiklarna 7, 9, 17, 21 och 47, vilka rör respekt för privatlivet och familjelivet, rätt att ingå äktenskap och bilda familj enligt nationella lagar, rätt till egendom, principen om icke-diskriminering respektive rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol. Medlemsstaternas domstolar och övriga behöriga myndigheter bör tillämpa denna förordning i överensstämmelse med dessa rättigheter och principer.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

TILLÄMPNINGSOMRÅDE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Tillämpningsområde

1. Denna förordning är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden.

Den ska inte tillämpas på skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor.

- () Rådets beslut 2001/470/EG av den 28 maj 2001 om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttens område (EGT L 174, 27.6.2001, s. 25).
 () Rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister (EGT L 124, 8.6.1971, s. 1).
 () Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

2. Denna förordning är inte tillämplig på
- a) makars rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga,
 - b) förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett äktenskap,
 - c) underhållsskyldighet,
 - d) arv efter avliden make,
 - e) social trygghet,
 - f) rätten, vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap, till överföring eller justering makar emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter som har förvärvats under äktenskapet och som inte har genererat någon pensionsinkomst under äktenskapet,
 - g) frågor som rör karaktären hos sakrätter, och
 - h) registrering i ett register över rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga kraven för sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register.

Artikel 2

Behörighet i frågor som rör makars förmögenhetsförhållanden inom medlemsstaterna

Denna förordning ska inte påverka behörighet som medlemsstaternas myndigheter har när det gäller att handlägga frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.

Artikel 3

Definitioner

1. I denna förordning avses med
- a) *makars förmögenhetsförhållanden*: en uppsättning regler som rör förmögenhetsförhållanden mellan makar och i makars förhållande till tredje man, som en följd av äktenskapet eller dess upplösning,
 - b) *äktenskapsförord*: varje avtal mellan makar eller blivande makar varigenom dessa reglerar sina förmögenhetsförhållanden,
 - c) *officiell handling*: en handling i en fråga om makars förmögenhetsförhållanden som formellt har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat och vars äkthet
 - i) avser den officiella handlingens underskrift och innehåll, och
 - ii) har bestyrkts av en offentlig myndighet eller av en annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten,
 - d) *dom*: varje avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett dess rubricering, inbegripet en domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader,
 - e) *förlikning inför domstol*: en förlikning i en fråga som rör makars förmögenhetsförhållanden som har godkänts av en domstol eller ingåtts inför en domstol under förfarandet,

- f) *ursprungsmedlemsstat*: den medlemsstat där domen har meddelats, där den officiella handlingen har upprättats eller där förlikningen inför domstol har godkänts eller ingåtts,
- g) *verkställande medlemsstat*: den medlemsstat där erkännande och/eller verkställighet av domen, den officiella handlingen eller förlikningen inför domstol begärs.

2. I denna förordning avses med *domstol* alla rättsliga myndigheter och alla andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering av befogenheter från en rättslig myndighet eller under dess kontroll, under förutsättning att sådana andra myndigheter och rättstillämpare garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda och under förutsättning att deras domar enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma

- a) kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet, och
- b) har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de andra myndigheter och rättstillämpare som avses i första stycket i enlighet med artikel 64.

KAPITEL II

DOMSTOLS BEHÖRIGHET

Artikel 4

Behörighet om en av makarna har avlidit

Om talan väcks vid en domstol i en medlemsstat i frågor rörande arvet efter en make enligt förordning (EU) nr 650/2012 ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med detta arvsmål.

Artikel 5

Behörighet vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap

1. Om talan väcks genom en ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap enligt förordning (EG) nr 2201/2003 vid en domstol i en medlemsstat ska domstolarna i den staten, utan att det påverkar tillämpningen av punkt 2, vara behöriga att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som uppstår i samband med denna ansökan.

2. Den behörighet att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden som följer av punkt 1 ska gälla under förutsättning att makarna har träffat avtal därom, om den domstol vid vilken talan väcks genom ansökan om äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap

- a) är domstolen i en medlemsstat där sökanden har hemvist och sökanden har varit bosatt där i minst ett år omedelbart innan ansökan gjordes, i enlighet med artikel 3.1 a femte strecksatsen i förordning (EG) nr 2201/2003,
- b) är domstolen i en medlemsstat där sökanden är medborgare och sökanden har hemvist där och har varit bosatt där i minst sex månader omedelbart innan ansökan gjordes, i enlighet med artikel 3.1 a sjätte strecksatsen i förordning (EG) nr 2201/2003,
- c) prövar ansökan enligt artikel 5 i förordning (EG) nr 2201/2003 i ärenden som rör omvandlande av hemskillnad till äktenskapsskillnad, eller
- d) prövar ansökan enligt artikel 7 i förordning (EG) nr 2201/2003 i ärenden som omfattas av behörighet i övriga fall.

3. Om det avtal som avses i punkt 2 i denna artikel ingås innan talan väcks vid domstolen om frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden, ska avtalet uppfylla kraven i artikel 7.2.

Artikel 6

Behörighet i övrigt

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4 eller 5, eller i andra fall än de som föreskrivs i de artiklarna, ska behörighet att avgöra frågor om makars förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i den medlemsstat

- a) på vars territorium makarna har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- b) på vars territorium makarna senast hade hemvist, i den mån någon av dem fortfarande är bosatt där vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- c) på vars territorium svaranden har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- d) där båda makarna är medborgare vid den tidpunkt då talan väcks.

Artikel 7

Val av domstol

1. I fall som omfattas av artikel 6 får parterna avtala om att domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller artikel 26.1 a eller b, eller domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks, ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden.
2. Det avtal som avses i punkt 1 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

Artikel 8

Behörighet grundad på att svaranden går i svaromål

1. Utöver den behörighet som följer av andra bestämmelser i denna förordning, är en domstol i en medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller artikel 26.1 a eller b, och som svaranden går i svaromål inför, behörig. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller i fall som omfattas av artikel 4 eller 5.1.
2. Innan domstolen förklarar sig behörig enligt punkt 1 ska den säkerställa att svaranden har informerats om sin rätt att bestrida domstolens behörighet och om följderna av att gå i svaromål respektive inte gå i svaromål.

Artikel 9

Alternativ behörighet

1. Undantagsvis kan en domstol i en medlemsstat som är behörig enligt artikel 4, 6, 7 eller 8 och som anser att äktenskapet i fråga, enligt medlemsstatens internationella privaträtt, inte erkänns i förfaranden om makars förmögenhetsförhållanden, förklara sig obehörig. Om domstolen beslutar att förklara sig obehörig ska detta ske utan oskäligt dröjsmål.

2. Om den domstol som är behörig enligt artikel 4 eller 6 förklarar sig obehörig och om parterna har avtalat om att ge domstolarna i någon annan medlemsstat behörighet i enlighet med artikel 7 ska behörighet att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i den medlemsstaten.

I andra fall ska behörighet att avgöra frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden gälla för domstolarna i någon annan medlemsstat enligt artikel 6 eller 8, eller domstolarna i den medlemsstat där äktenskapet ingicks.

3. Denna artikel ska inte tillämpas när parterna har erhållit äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap som kan erkännas i domstolsmedlemsstaten.

Artikel 10

Subsidiär behörighet

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7 eller 8, eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol är behörig enligt artikel 9.2 ska domstolarna i en medlemsstat vara behöriga, om fast egendom som tillhör den ena av eller båda makarna är belägen på denna medlemsstats territorium; i sådant fall ska den domstol vid vilken talan väckts dock endast ha behörighet att avgöra frågor rörande denna fasta egendom.

Artikel 11

Forum necessitatis

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7, 8 eller 10 eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 9.2 eller 10, kan domstolarna i en medlemsstat i undantagsfall avgöra mål rörande makars förmögenhetsförhållanden, om ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller skulle vara omöjligt i ett tredjeland till vilket målet har nära anknytning.

Målet måste ha tillräcklig anknytning till den medlemsstat i vilken talan väcks.

Artikel 12

Behörighet vid genkärsmål

Den domstol vid vilken ett mål pågår i enlighet med artikel 4, 5, 6, 7, 8, 9.2, 10 eller 11 ska även vara behörig att avgöra ett genkärsmål, om det omfattas av denna förordnings tillämpningsområde.

Artikel 13

Begränsade förfaranden

1. Om kvarlåtenskapen efter en avliden vars arv regleras av förordning (EU) nr 650/2012 omfattar tillgångar som är belägna i ett tredjeland får den domstol vid vilken talan har väckts om makars förmögenhetsförhållanden, på begäran av en av parterna, besluta att inte avgöra frågor om en eller flera sådana tillgångar om det kan antas att dess dom med avseende på dessa tillgångar inte kommer att erkännas och, i tillämpliga fall, inte kommer att förklaras vara verkställbar i detta tredjeland.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att begränsa föremålet för talan i enlighet med lagen i den medlemsstat där den domstol vid vilken talan har väckts är belägen.

Artikel 14

Väckande av talan vid domstol

Vid tillämpningen av detta kapitel ska talan anses ha väckts vid en domstol

- a) när stämningsansökan eller motsvarande handling har ingetts till domstolen, förutsatt att sökanden därefter inte har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få delgivningen av svaranden verkställd,
- b) om delgivning av handlingen ska ske innan handlingen ges in till domstolen, när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivningen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få handlingen ingiven till domstolen, eller
- c) om förfarandet inleds på initiativ av domstolen, när domstolen fattar beslut om att inleda förfarandet eller, om något sådant beslut inte krävs, när domstolen registrerar målet.

Artikel 15

Prövning av behörighetsfrågan

Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser en fråga rörande makars förmögenhetsförhållanden som domstolen inte är behörig att ta upp enligt denna förordning, ska domstolen självmant förklara sig obehörig.

Artikel 16

Prövning av frågan om målet kan tas upp

1. Om en svarande som har hemvist i en annan stat än den medlemsstat där talan väcktes inte går i svaromål, ska den domstol som har behörighet enligt denna förordning förklara målet vilande till dess att det har klarlagts att svaranden har haft möjlighet att ta del av stämningsansökan eller motsvarande handling i tid för att kunna förbereda sitt svaromål eller att alla nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits.
2. I stället för punkt 1 i denna artikel ska artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 () gälla, om stämningsansökan eller en motsvarande handling måste översändas från en medlemsstat till en annan i enlighet med den förordningen.
3. Om bestämmelserna i förordning (EG) nr 1393/2007 inte är tillämpliga ska artikel 15 i Haagkonventionen av den 15 november 1965 om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur gälla, om stämningsansökan eller motsvarande handling måste översändas till utlandet i enlighet med den konventionen.

() Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 av den 13 november 2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1348/2000 (EUT L 324, 10.12.2007, s. 79).

Artikel 17

Litispensens

1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, ska varje domstol utom den vid vilken talan först väcktes självmant förklara målet vilande till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.
2. I sådana fall som avses i punkt 1 ska, på begäran av en domstol vid vilken talan väckts i tvisten, varje annan domstol vid vilken talan väcks utan dröjsmål underrätta den förstnämnda domstolen om vilket datum talan väcktes.
3. Om det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig, ska övriga domstolar självmant förklara sig obehöriga till förmån för den domstolen.

Artikel 18

Käromål som har samband med varandra

1. Om käromål som har samband med varandra prövas vid domstolar i olika medlemsstater, får varje domstol utom den vid vilken talan först väckts förklara målet vilande.
2. Om de käromål som avses i punkt 1 prövas i första instans får varje domstol, utom den vid vilken talan först väckts, också förklara sig obehörig på begäran av en av parterna, om den domstol vid vilken talan först väckts är behörig att pröva de berörda käromålen och dess lag tillåter förening av dessa.
3. Vid tillämpningen av denna artikel ska käromål anses ha samband med varandra om de har en sådan anknytning till varandra att en gemensam handläggning och dom är påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.

Artikel 19

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder

Ansökan om interimistiska åtgärder, inbegripet säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat, får göras hos domstolarna i den staten, även om domstolarna i en annan medlemsstat är behöriga att pröva målet i sak enligt denna förordning.

KAPITEL III

TILLÄMPLIG LAG

Artikel 20

Universell tillämpning

Den lag som anvisas som tillämplig lag enligt denna förordning ska tillämpas oavsett om den är en medlemsstats lag eller inte.

Artikel 21

Den tillämpliga lagens enhetlighet

Den lag som enligt artikel 22 eller 26 är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden ska tillämpas på alla tillgångar som omfattas av dessa förmögenhetsförhållanden, oavsett var tillgångarna är belägna.

Artikel 22

Val av tillämplig lag

1. Makarna eller de blivande makarna får avtala om eller ändra tillämplig lag för sina förmögenhetsförhållanden, förutsatt att den lagen är en av följande:

- a) Lagen i den stat där makarna eller de blivande makarna eller den ena av dem har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående.
- b) Lagen i en stat där en av makarna eller de blivande makarna är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående.

2. Om inte makarna avtalar om annat ska en ändring under äktenskapet av tillämplig lag för makarnas förmögenhetsförhållanden endast ha framåtsyftande verkan.

3. Eventuella retroaktiva ändringar av tillämplig lag enligt punkt 2 ska inte inverka negativt på tredje mans rättigheter enligt den lagen.

Artikel 23

Formell giltighet för avtal om val av tillämplig lag

1. Det avtal som avses i artikel 22 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda makarna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

2. Om lagen i den medlemsstat där båda makarna har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.

3. Om makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för äktenskapsförord, ska avtalet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater.

4. Om endast en av makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.

Artikel 24

Samtycke och materiell giltighet

1. Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt artikel 22 om avtalet eller villkoret var giltigt.

2. En make kan dock, för att få fastställt att han inte har gett sitt samtycke, åberopa lagen i det land där han har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks, om det framgår av omständigheterna att det inte skulle vara rimligt att avgöra verkan av hans uppträdande enligt den lag som anges i punkt 1.

Artikel 25

Formell giltighet för ett äktenskapsförord

1. Äktenskapsförordet ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda makarna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av förordet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

2. Om lagen i den medlemsstat där båda makarna har hemvist vid tidpunkten för förordets ingående föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.

Om makarna vid tidpunkten för förordets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för äktenskapsförord, ska förordet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater.

Om endast en av makarna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för äktenskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.

3. Om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden föreskriver kompletterande formkrav ska dessa formkrav tillämpas.

Artikel 26

Tillämplig lag vid avsaknad av lagvalsavtal

1. Vid avsaknad av ett lagvalsavtal enligt artikel 22 ska den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden vara lagen i den stat

a) där makarna hade sin första gemensamma hemvist efter det att äktenskapet ingicks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,

b) där båda makarna var medborgare när äktenskapet ingicks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,

c) till vilken makarna gemensamt hade närmast anknytning när äktenskapet ingicks, med hänsyn till samtliga omständigheter.

2. Om makarna hade fler än ett gemensamt medborgarskap när äktenskapet ingicks ska endast leden a och c i punkt 1 tillämpas.

3. Undantagsvis och efter ansökan av en av makarna kan den rättsliga myndighet som har behörighet att avgöra frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden besluta att lagen i en annan stat än den stat vars lag är tillämplig enligt punkt 1 a ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden, om den sökande kan visa att

a) makarna hade sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten under en betydligt längre tid än i den stat som anges i punkt 1 a och

b) båda makarna har förlitat sig på lagen i den andra staten för att ordna eller planera sina förmögenhetsförhållanden.

Lagen i denna andra stat ska vara tillämplig från och med ingäendet av äktenskapet, såvida inte en av makarna motsätter sig detta. I det senare fallet ska lagen i den andra staten vara tillämplig från och med inrättandet av den senaste gemensamma hemvisten i den andra staten.

Tillämpningen av den andra statens lag ska inte inverka negativt på tredje mans rätt enligt den lag som är tillämplig enligt punkt 1 a.

Denna punkt ska inte gälla när makarna har upprättat äktenskapsförord före inrättandet av sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten.

Artikel 27

Den tillämpliga lagens räckvidd

Den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning ska bland annat reglera

- a) klassificeringen av antingen den ena makens eller båda makars egendom i olika kategorier under och efter äktenskapet,
- b) överföring av egendom från en kategori till en annan,
- c) den ena makens ansvar för den andra makens förpliktelser och skulder,
- d) den ena makens eller båda makars befogenheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller egendom,
- e) upplösning av makars förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning eller avveckling av egendomen,
- f) verkningarna av makars förmögenhetsförhållanden på ett rättsförhållande mellan en make och tredje man, samt
- g) ett äktenskapsförords materiella giltighet.

Artikel 28

Rättsverkan i förhållande till tredje man

1. Den lag som reglerar makarnas förmögenhetsförhållanden får trots vad som sägs i artikel 27 f inte åberopas av en av makarna gentemot tredje man i en tvist mellan tredje man och en av eller båda makarna om inte tredje mannen hade kännedom om eller genom vidtagande av tillbörlig aktsamhet borde ha haft kännedom om den lagen.

2. Tredje man anses ha kännedom om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden om

- a) den lagen är lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en av makarna och tredje man,
 - ii) den stat där den avtasslutande maken och tredje man har hemvist, eller
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken egendomen är belägen,eller
- b) endera maken hade uppfyllt de tillämpliga krav på kungörelse eller registrering av makarnas förmögenhetsförhållanden som anges i lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en make och tredje man,

- ii) den stat där den avtalslutande maken och tredje man har hemvist, eller,
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken egendomen är belägen.
3. Om den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden inte kan åberopas av en make gentemot en tredje man enligt punkt 1 ska rättsverkan av makarnas förmögenhetsförhållanden med avseende på tredje mannen regleras
- a) av lagen i den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en make och tredje mannen, eller
 - b) om det gäller fast egendom eller registrerade tillgångar eller rättigheter, av lagen i den stat där egendomen är belägen eller där tillgångarna eller rättigheterna är registrerade.

Artikel 29

Anpassning av sakrätter

Om en person åberopar en sakrätt som denne har rätt till enligt den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden och denna sakrätt är okänd i lagen i den medlemsstat där rätten åberopas, ska denna sakrätt, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga rätten enligt den statens lag med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har.

Artikel 30

Internationellt tvingande regler

1. Inget i denna förordning ska begränsa tillämpningen av internationellt tvingande regler i domstolslandet.
2. Internationellt tvingande regler är regler som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområde, oavsett vilken lag som annars ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden enligt denna förordning.

Artikel 31

Grunderna för domstolslandets rättsordning (*ordre public*)

Tillämpning av en bestämmelse i lagen i en viss stat som anges i denna förordning får vägras endast om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (*ordre public*).

Artikel 32

Uteslutande av återförvisning

När denna förordning föreskriver att lagen i en viss stat ska tillämpas, avses tillämpning av andra gällande rättsregler i den staten än reglerna i den statens internationella privaträtt.

Artikel 33

Stater med mer än en rättsordning – territoriella lagkonflikter

1. I de fall den bestämda lagen enligt denna förordning är lagen i en stat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för makars förmögenhetsförhållanden, är det de interna lagvalsreglerna i den staten som ska avgöra vilken territoriell enhets rättsregler som ska tillämpas.
2. Om sådana interna lagvalsregler saknas ska
 - a) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om makarnas hemvist, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där makarna har hemvist,
 - b) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om makarnas medborgarskap, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet som makarna har den närmaste anknytningen till,
 - c) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med varje annan bestämmelse som anger andra omständigheter som anknytningskriterier, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där dessa omständigheter föreligger.

Artikel 34

Stater med mer än en rättsordning – lagkonflikter avseende olika kategorier av personer

Med avseende på en stat som har två eller flera rättsordningar eller regelverk som är tillämpliga på olika kategorier av personer när det gäller makars förmögenhetsförhållanden, ska varje hänvisning till lagen i en sådan stat förstås som en hänvisning till den rättsordning eller det regelverk som är tillämpligt enligt gällande regler i den staten. I avsaknad av sådana regler ska den rättsordning eller det regelverk tillämpas som makarna har den närmaste anknytningen till.

Artikel 35

Icke-tillämpning av förordningen på interna lagkonflikter

En medlemsstat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för makars förmögenhetsförhållanden behöver inte tillämpa denna förordning vid lagkonflikter enbart mellan lagarna i sådana enheter.

KAPITEL IV

ERKÄNNANDE, VERKSTÄLLBARHET OCH VERKSTÄLLIGHET

Artikel 36

Erkännande

1. En dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i övriga medlemsstater utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.

2. Varje berörd part som tar upp frågan om huruvida en dom ska erkännas eller inte som huvudfrågan i en tvist, kan i enlighet med förfarandena i artiklarna 44–57 ansöka om att domen ska erkännas.

3. Om frågan huruvida en dom ska erkännas uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat, får den domstolen avgöra frågan om erkännande.

Artikel 37

Skäl för att vägra erkännande

En dom ska inte erkännas om

- a) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den medlemsstat där domen görs gällande,
- b) om det är en tredsdom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte har delgivits stämningsansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål, såvida inte svaranden haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta,
- c) den är oförenlig med en dom som har meddelats i ett mål mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,
- d) den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland i ett mål mellan samma parter och rörande samma sak, om den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.

Artikel 38

Grundläggande rättigheter

Artikel 37 i denna förordning ska tillämpas av domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i stadgan, särskilt i artikel 21 om principen om icke-diskriminering.

Artikel 39

Förbud mot omprövning av ursprungsdomstolens behörighet

1. Behörigheten för domstolarna i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas.
2. Det som föreskrivs om grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i artikel 37 är inte tillämpligt på bestämmelserna om domstols behörighet i artiklarna 4–11.

Artikel 40

Ingen omprövning i sak

En dom som har meddelats i en medlemsstat får under inga omständigheter omprövas i sak.

Artikel 41

Vilandeförklaring av mål som rör erkännande

Om det vid en domstol i en medlemsstat görs gällande att en dom som har meddelats i en annan medlemsstat ska erkännas, får domstolen förklara målet vilande om ändring i domen har sökts genom ordinära rättsmedel i ursprungsmedlemsstaten.

Artikel 42

Verkställbarhet

En dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen efter ansökan från en berörd part har förklarats vara verkställbar i sistnämnda medlemsstat i enlighet med förfarandet i artiklarna 44–57.

Artikel 43

Fastställande av domicil

För att i samband med förfarandet enligt artiklarna 44–57 kunna fastställa huruvida en part har domicil i den verkställande medlemsstaten, ska den domstol vid vilken talan väckts tillämpa den medlemsstatens interna lag.

Artikel 44

Lokala domstolars behörighet

1. En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska göras vid den domstol eller den behöriga myndighet i den verkställande medlemsstaten som den medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.
2. Den lokala behörigheten ska bestämmas efter motpartens domicil eller efter den plats där verkställighet ska ske.

Artikel 45

Förfarande

1. Ansökningsförfarandet ska regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten.
2. Sökanden ska inte åläggas att ha en postadress eller ett bemyndigat ombud i den verkställande medlemsstaten.
3. Följande handlingar ska bifogas ansökan:
 - a) En kopia av domen som uppfyller de villkor som är nödvändiga för att dess äkthet ska kunna fastställas.
 - b) Det intyg som utfärdats av domstolen eller den behöriga myndigheten i ursprungsmedlemsstaten med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 46.

Artikel 46

Underlåtenhet att inge intyg

1. Om intyget enligt artikel 45.3 b inte har ingetts, kan domstolen eller den behöriga myndigheten bestämma en tid inom vilken det ska inges, eller godta en likvärdig handling eller, om tillgängliga uppgifter kan anses tillräckliga, befria sökanden från skyldigheten att ge in det.
2. Om domstolen eller den behöriga myndigheten begär det, ska en översättning eller translitterering av handlingarna ges in. Översättningen ska göras av en person som är behörig att göra översättningar i någon av medlemsstaterna.

Artikel 47

Verkställbarhetsförklaring

Domen ska förklaras vara verkställbar omedelbart efter fullgörandet av formaliteterna i artikel 45 utan någon förnyad prövning enligt artikel 37. I detta skede av förfarandet ska den part mot vilken verkställighet begärs inte ges tillfälle att yttra sig över ansökan.

Artikel 48

Underrättelse om beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Sökanden ska snarast, och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten, underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Den part mot vilken verkställighet begärs ska delges verkställbarhetsförklaringen tillsammans med beslutet, såvida detta inte redan delgivits den parten.

Artikel 49

Ansökan om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Var och en av parterna får ansöka om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Ansökan om ändring ska göras vid den domstol som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen enligt artikel 64.
3. Ansökan om ändring ska handläggas i enlighet med de bestämmelser som gäller för kontradiktoriska förfaranden.
4. Om den part mot vilken verkställighet begärs underlåter att inställa sig vid den domstol som handlägger ansökan om ändring, ska artikel 16 tillämpas även om denna part inte har domicil i en medlemsstat.
5. Ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring ska göras inom 30 dagar efter delgivningen av denna. Om den part mot vilken verkställighet begärs har domicil i en annan medlemsstat än den där verkställbarhetsförklaringen meddelades, ska fristen för att ansöka om ändring vara 60 dagar och löpa från den dag då beslutet delgavs honom, antingen personligen eller i hans bostad. Fristen får inte förlängas på grund av långt avstånd.

Artikel 50

Talan mot avgörandet med anledning av ansökan om ändring

Mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändringen har sökts får talan föras endast genom det förfarande som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.

Artikel 51

Avslag på en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphävande av verkställbarhetsförklaringen

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 får avslå en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphäva verkställbarhetsförklaringen endast på någon av de grunder som anges i artikel 37. Den ska meddela sitt avgörande utan dröjsmål.

Artikel 52

Vilandeförklaring av mål

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska på begäran av den part mot vilken verkställighet begärs förklara målet vilande om verkställigheten av domen skjuts upp i ursprungsmedlemsstaten på grund av att talan mot domen har förts.

Artikel 53

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder

1. Om en dom ska erkännas i enlighet med detta kapitel, ska ingenting hindra sökanden från att begära interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, enligt lagen i den verkställande medlemsstaten, utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring enligt artikel 46.
2. En verkställbarhetsförklaring ska enligt lag medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas.
3. Så länge den i artikel 49.5 angivna fristen för att ansöka om ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut och intill dess att beslut har meddelats med anledning av ansökan om ändring, får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas mot egendom som tillhör den part mot vilken verkställighet begärs.

Artikel 54

Partiell verkställbarhet

1. Om en dom omfattar flera yrkanden och verkställbarhetsförklaringen inte kan meddelas för domen i dess helhet, ska domstolen eller den behöriga myndigheten meddela den i fråga om ett eller flera av dem.
2. Sökanden kan begära en verkställbarhetsförklaring som är begränsad till delar av en dom.

Artikel 55

Rättshjälp

Om sökanden i ursprungsmedlemsstaten helt eller delvis hade rättshjälp eller var befriad från kostnader och avgifter, ska han vid en eventuell ansökan om verkställbarhetsförklaring vara berättigad till rättshjälp eller kostnads- och avgiftsbefrielse i största möjliga utsträckning enligt lagen i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 56

Ingen säkerhet, borgen eller deposition

Ingen säkerhet, borgen eller deposition, oavsett dess benämning, får krävas av den part som i en medlemsstat ger in en ansökan om erkännande, verkställbarhet eller verkställighet av en dom som har meddelats i en annan medlemsstat, på den grunden att denne är utländsk medborgare eller inte har domicil eller hemvist i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 57

Ingen avgift eller skatt

Ingen avgift eller skatt som är beräknad efter tvisteföremålets värde får tas ut i den verkställande medlemsstaten vid ett förfarande som avser en verkställbarhetsförklaring.

KAPITEL V

OFFICIELLA HANDLINGAR OCH FÖRLIKNINGAR INFÖR DOMSTOL

Artikel 58

Godkännande av officiella handlingar

1. En officiell handling som har fastställts i en medlemsstat ska ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten.

En person som önskar använda sig av en officiell handling i en annan medlemsstat får begära att den utfärdande myndigheten i ursprungsmedlemsstaten fyller i det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2 och anger den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten.

2. En talan som avser en officiell handlingens äkthet ska väckas vid domstolarna i ursprungsmedlemsstaten och avgöras enligt lagen i den staten. Den officiella handling som omfattas av talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat innan talan har avgjorts vid den behöriga domstolen.

3. En talan som avser rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling ska väckas vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning och ska avgöras i enlighet med tillämplig lag enligt kapitel III. Den officiella handling som omfattas av en talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten i den relevanta frågan innan talan har avgjorts vid den behöriga domstolen.

4. Om utgången av ett mål som handläggs vid en domstol i en medlemsstat är avhängig av en prejudiciell fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden ska den domstolen ha behörighet att avgöra frågan.

Artikel 59

Officiella handlingars verkställbarhet

1. En officiell handling som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57.

2. Vid tillämpningen av artikel 45.3 b ska den myndighet som har fastställt den officiella handlingen efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av den officiella handlingen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 60

Verkställbarhet av förlikningar inför domstol

1. En förlikning inför domstol som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57 förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat.

2. Vid tillämpning av artikel 45.3 b ska den domstol som godkände förlikningen, eller inför vilken den ingicks, efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av förlikningen inför domstol uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

KAPITEL VI

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 61

Legalisering och andra liknande förfaranden

Ingen legalisering eller annat liknande förfarande får krävas med avseende på handlingar som har utfärdats i en medlemsstat inom ramen för denna förordning.

Artikel 62

Förhållandet till gällande internationella konventioner

1. Denna förordning ska inte påverka tillämpningen av de bilaterala och multilaterala konventioner som en eller flera medlemsstater är part i när denna förordning antas eller tillämpningen av ett beslut enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget och som gäller frågor som omfattas av denna förordning, utan att detta påverkar medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 351 i EUF-fördraget.

2. Utan hinder av punkt 1 ska denna förordning i förbindelserna mellan medlemsstaterna ha företräde framför konventioner som de slutit mellan sig i den mån konventionerna rör frågor som regleras i denna förordning.

3. Denna förordning ska inte hindra de medlemsstater som är parter i konventionen av den 6 februari 1931 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap, reviderad 2006, i konventionen av den 19 november 1934 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige innehållande internationella privaträttsliga bestämmelser om arv, testamente och boutredning, reviderad i juni 2012, och i konventionen av den 11 oktober 1977 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar på privaträttsens område, att tillämpa dessa i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden.

Artikel 63

Information tillgänglig för allmänheten

Medlemsstaterna ska, i syfte att göra informationen tillgänglig för allmänheten inom ramen för det europeiska rättsliga nätverket på privaträttsens område, förse kommissionen med en kort sammanfattning av sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden rörande makars förmögenhetsförhållanden, inbegripet information om vilken typ av myndighet som har behörighet i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden och om den rättsverkan i förhållande till tredje man som avses i artikel 28.

Medlemsstaterna ska fortlöpande uppdatera denna information.

Artikel 64

Information om kontaktuppgifter och förfaranden

1. Senast den 29 april 2018 ska medlemsstaterna meddela kommissionen
 - a) de domstolar eller myndigheter som har behörighet att handlägga ansökningar om verkställbarhetsförklaring i enlighet med artikel 44.1 och ansökningar om ändring av beslut med anledning av sådana ansökningar i enlighet med artikel 49.2,
 - b) de förfaranden för talan mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändring har sökts som avses i artikel 50.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om eventuella senare ändringar av denna information.

2. Kommissionen ska i *Europeiska unionens officiella tidning* offentliggöra de uppgifter som meddelas enligt punkt 1, med undantag av adresser och andra kontaktuppgifter för de domstolar och myndigheter som avses i punkt 1 a.
3. Kommissionen ska göra all den information som meddelas enligt punkt 1 tillgänglig för allmänheten på annat lämpligt sätt, framför allt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttsens område.

Artikel 65

Upprättande och senare ändringar av den förteckning som innehåller den information som avses i artikel 3.2

1. Kommissionen ska på grundval av underrättelserna från medlemsstaterna upprätta den förteckning över andra myndigheter och rättstillämpare som avses i artikel 3.2.

2. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om alla senare ändringar av den information som denna förteckning innehåller. Kommissionen ska ändra förteckningen i enlighet därmed.
3. Kommissionen ska offentliggöra förteckningen och alla senare ändringar i *Europeiska unionens officiella tidning*.
4. Kommissionen ska på varje annat lämpligt sätt offentliggöra all information som den underrättats om i enlighet med punkterna 1 och 2, särskilt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Artikel 66

Upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60

Kommissionen ska anta genomförandeakter om fastställelse och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

Artikel 67

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 4 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Artikel 68

Översynsklausul

1. Senast den 29 januari 2027 ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om tillämpningen av denna förordning. Rapporten ska vid behov åtföljas av förslag till ändringar av förordningen.
2. Senast den 29 januari 2024 ska kommissionen lägga fram en rapport om tillämpningen av artiklarna 9 och 38 i denna förordning för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Denna rapport ska särskilt utvärdera i vilken omfattning dessa artiklar har säkerställt tillgången till rättslig prövning.
3. Med avseende på de rapporter som avses i punkterna 1 och 2 ska medlemsstaterna meddela kommissionen relevanta uppgifter om sina domstolars tillämpning av denna förordning.

Artikel 69

Övergångsbestämmelser

1. Om inte annat följer av punkterna 2 och 3 ska denna förordning endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som formellt har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter.
2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i kapitel II.

3. Kapitel III är endast tillämpligt med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden efter den 29 januari 2019.

Artikel 70

Ikraftträdande

1. Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

2. Denna förordning ska vara tillämplig i de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap i enlighet med bemyndigandet i beslut (EU) 2016/954.

Den ska tillämpas från och med den 29 januari 2019, med undantag för artiklarna 63 och 64, som ska tillämpas från och med den 29 april 2018, och artiklarna 65, 66 och 67, som ska tillämpas från och med den 29 juli 2016. För de deltagande medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet i enlighet med ett beslut som antagits enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget är denna förordning tillämplig från och med den dag som anges i det berörda beslutet.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla deltagande medlemsstater i enlighet med fördragen.

Utfärdad i Luxemburg den 24 juni 2016.

På rådets vägnar
A.G. KOENDERS
Ordförande

RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2016/1104

av den 24 juni 2016

om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DENNA FÖRORDNING

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 81.3,

med beaktande av rådets beslut (EU) 2016/954 av den 9 juni 2016 om bemyndigande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap ()

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande (),

i enlighet med ett särskilt lagstiftningsförfarande, och

av följande skäl:

- (1) Unionen har satt som mål att bevara och utveckla ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, i vilket den rörligheten för personer säkerställs. I syfte att gradvis upprätta ett sådant område ska unionen besluta om åtgärder rörande rättsligt samarbete i civilrättsliga frågor som har gränsoverskridande följder, särskilt när det är nödvändigt för att den inre marknaden ska fungera väl.
- (2) Enligt artikel 81.2 c i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) får sådana åtgärder omfatta åtgärder som syftar till att säkerställa förenlighet mellan tillämpliga bestämmelser i medlemsstaterna om lagkonflikter och om domstolars behörighet.
- (3) Europeiska rådet uttryckte vid sitt möte i Tammerfors den 15 och 16 oktober 1999 sitt stöd för principen om ömsesidigt erkännande av domar och andra avgöranden av rättsliga myndigheter och såg detta som en hörnsten i det rättsliga samarbetet på det civilrättsliga området samt uppmanade rådet och kommissionen att anta ett åtgärdsprogram för att genomföra den principen.
- (4) Kommissionens och rådets gemensamma åtgärdsprogram för genomförande av principen om ömsesidigt erkännande av domar på privaträttens område () antogs den 30 november 2000. I det programmet identifieras åtgärder för att harmonisera lagvalsregler som åtgärder som underlättar ömsesidigt erkännande av domar, och det föreskrivs att man kommer att utarbeta ett rättsligt instrument i frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga konsekvenser av separation mellan par som inte är gifta.
- (5) Vid sitt möte i Bryssel den 4 och 5 november 2004 antog Europeiska rådet ett nytt program kallat *Haagprogrammet för stärkt frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen* (). I Haagprogrammet uppmanade rådet kommissionen att lägga fram en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande i sådana mål. Dessutom framhölls i programmet behovet av att anta en rättsakt på området.

() EUT L 159, 16.6.2016, s. 16.

() Yttrande av den 23 juni 2016 (ännu ej publicerat i EUT).

() EGT C 12, 15.1.2001, s. 1.

() EUT C 53, 3.3.2005, s. 1.

- (6) Den 17 juli 2006 antog kommissionen en grönbok om lagval i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, särskilt när det gäller domstols behörighet och ömsesidigt erkännande. Genom denna grönbok inleddes ett brett samråd om de problem som par i EU riskerar att möta i samband med avveckling av deras gemensamma egendom samt om vilka rättsliga möjligheter som står till förfogande. I grönboken behandlades även alla de frågor av internationell privaträttslig natur som aktualiseras för par som lever i andra samlevnadsformer än äktenskap, bland annat registrerade partnerskap, samt de specifika problem de ställs inför.
- (7) Vid sitt möte i Bryssel den 10 och 11 december 2009 antog Europeiska rådet ett nytt flerårigt program med titeln *Stockholmsprogrammet – ett öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd* (). I det programmet ansåg Europeiska rådet att det ömsesidiga erkännandet borde utsträckas till områden som ännu inte täcks men som är av stor betydelse i det dagliga livet, till exempel de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett pars separation, samtidigt som medlemsstaternas rättssystem, inbegripet grunderna för rättsordningen (*ordre public*), och de nationella traditionerna på området beaktas.
- (8) I *Rapport om EU-medborgarskapet 2010 – Att undanröja hindren för EU-medborgarnas möjligheter att utöva sina rättigheter*, som antogs den 27 oktober 2010, tillkännagav kommissionen sina planer på att anta ett förslag till lagstiftning som gör det möjligt att undanröja hindren för den fria rörligheten för personer, särskilt de problem som par stöter på i samband med förvaltningen eller fördelningen av gemensam egendom.
- (9) Den 16 mars 2011 antog kommissionen ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och ett förslag till rådets förordning om domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.
- (10) Vid sitt möte den 3 december 2015 konstaterade rådet att ingen enhällighet kunde uppnås med avseende på antagandet av förslagen till förordning om makars förmögenhetsförhållanden och förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap och att målen för samarbetet på detta område inte kunde uppnås inom rimlig tid av hela unionen.
- (11) Under perioden december 2015 till februari 2016 riktade Belgien, Bulgarien, Finland, Frankrike, Grekland, Italien, Kroatien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Portugal, Slovenien, Spanien, Sverige, Tjeckien, Tyskland och Österrike varsin begäran till kommissionen där de angav att de önskade upprätta ett fördjupat samarbete sinsemellan på området för internationella pars förmögenhetsförhållanden, närmare bestämt på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden och domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, och uppmanade kommissionen att lägga fram ett förslag för rådet för detta ändamål. Genom en skrivelse till kommissionen i mars 2016, tillkännagav Cypern sin önskan att delta i upprättandet av det fördjupade samarbetet; Cypern upprepade denna önskan under rådets arbete.
- (12) Den 9 juni 2016 antog rådet beslut (EU) 2016/954 om bemyndigande av ett sådant fördjupat samarbete.
- (13) Enligt artikel 328.1 i EUF-fördraget ska de fördjupade samarbetena när de upprättas vara öppna för samtliga medlemsstater, förutsatt att medlemsstaterna tar hänsyn till de eventuella villkor för deltagande som fastställts genom beslutet om bemyndigande. De ska också vara öppna vid varje annat tillfälle, under förutsättning att de utöver nämnda villkor tar hänsyn till de akter som redan har antagits inom denna ram. Kommissionen och de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete bör se till att de främjar deltagande av så många medlemsstater som möjligt. Denna förordning bör vara till alla delar bindande och direkt tillämplig endast i de medlemsstater som deltar i ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögenhetsförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögenhetsförhållanden som förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, på grundval av beslut (EU) 2016/954, eller på grundval av ett beslut antaget i enlighet med artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget.
- (14) Denna förordning bör i enlighet med artikel 81 i EUF-fördraget vara tillämplig med avseende på förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap som har gränsöverskridande följder.

(1) EUT C 115, 4.5.2010, s. 1.

- (15) För att ge ogifta par rättssäkerhet när det gäller deras egendom samt erbjuda dem ett visst mått av förutsebarhet bör alla bestämmelser som är tillämpliga på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap omfattas av ett enda instrument.
- (16) Regleringen av andra former av samlevnad än äktenskap skiljer sig åt mellan medlemsstaterna och det bör göras åtskillnad mellan par vars samlevnadsform har formaliserats genom registrering av partnerskap hos en myndighet och par som endast lever tillsammans. Även om vissa medlemsstater har infört bestämmelser om den senare typen av samlevnadsform bör dessa beaktas separat från de registrerade partnerskapen, vilka har en officiell karaktär som gör det möjligt att ta hänsyn till de särskilda egenskaperna hos denna samlevnadsform och fastställa särskilda bestämmelser om den i unionslagstiftningen. För att säkerställa en väl fungerande inre marknad är det viktigt att undanröja hinder som begränsar den fria rörligheten för personer som har ingått registrerat partnerskap, särskilt sådana hinder som skapar problem för dessa par i samband med förvaltningen av deras egendom eller när egendomen ska delas upp. För att uppnå dessa mål bör man i denna förordning sammanföra bestämmelser om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande eller, i tillämpliga fall, godkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar, officiella handlingar och förlikningar inför domstol.
- (17) Denna förordning bör omfatta frågor med anknytning till förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerat partnerskap. Begreppet *registrerat partnerskap* bör definieras endast med avseende på tillämpningen av denna förordning. Det faktiska innehållet i begreppet bör även fortsättningsvis fastställas i medlemsstaternas nationella rättsordningar. Inget i denna förordning bör medföra att en medlemsstat vars rättsordning inte medger registrerat partnerskap har skyldighet att medge sådant partnerskap i sin nationella rätt.
- (18) Denna förordnings tillämpningsområde bör omfatta alla civilrättsliga aspekter av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, såväl den löpande förvaltningen av partnernas egendom som avveckling av den, i synnerhet till följd av att paret separerar eller att en partner avlider.
- (19) Denna förordning bör inte tillämpas på andra civilrättsliga områden än de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerat partnerskap. För tydlighetens skull bör ett antal frågor som skulle kunna betraktas som knutna till de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerat partnerskap uttryckligen undantas från denna förordnings tillämpningsområde.
- (20) Denna förordning bör således inte tillämpas på frågor som rör partners allmänna rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga; emellertid bör detta undantag från tillämpningsområdet inte omfatta den ena eller båda partnernas befogenheter och rättigheter när det gäller egendom, vare sig det emellan eller med avseende på tredje man, eftersom dessa befogenheter och rättigheter bör omfattas av den här förordningen.
- (21) Denna förordning bör inte tillämpas på andra preliminära frågor, såsom förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett registrerat partnerskap, som omfattas av medlemsstaternas nationella rätt, inklusive deras internationella privaträtt.
- (22) Eftersom frågor om underhållsskyldighet mellan makar regleras i rådets förordning (EG) nr 4/2009 () bör de undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, vilket även gäller frågor om arv efter avliden partner, eftersom de omfattas av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 ().
- (23) Frågor om rätten till överföring eller justering mellan partnerna av pensionsrättigheter eller sjukpension, av vilket slag som helst, som uppkommit under ett registrerat partnerskap och som inte har genererat någon pensionsinkomst under det registrerade partnerskapet är områden som bör undantas från tillämpningsområdet för den här förordningen, med beaktande av de specifika system som finns i medlemsstaterna. Emellertid bör detta undantag tolkas restriktivt. Följaktligen bör denna förordning i synnerhet reglera frågor om klassificering av pensionstillgångar, de belopp som redan har betalats till en partner under det registrerade partnerskapet och den eventuella kompensation som skulle beviljas när det gäller pension som finansierats med gemensamma tillgångar.

() Rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (EUT L 7, 10.1.2009, s. 1).

() Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EUT L 201, 27.7.2012, s. 107).

- (24) Denna förordning bör medge uppkomst eller överlåtelse, som följer av förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, av en rättighet i fast eller lös egendom i enlighet med den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap. Den bör dock inte inverka på det begränsade antal (*numerus clausus*) sakrätter som är kända i vissa medlemsstaters nationella rätt. En medlemsstat bör inte vara skyldig att erkänna en sakrätt i egendom belägen i den medlemsstaten om denna sakrätt inte är känd i medlemsstatens rättsordning.
- (25) För att parterna ska komma i åtnjutande i en annan medlemsstat av de rättigheter som uppkommit eller överlåtits på dem som en följd av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap bör denna förordning dock möjliggöra anpassningen av en okänd sakrätt till den närmast likvärdiga sakrätten enligt lagen i den andra medlemsstaten. En sådan anpassning bör genomföras med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och den verkan den har. För att kunna fastställa den närmast likvärdiga nationella sakrätten får myndigheterna eller de behöriga personerna i den stat vars lag tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap kontaktas angående ytterligare information om sakrättens natur och verkningar. I detta syfte kan befintliga nätverk på området för rättsligt samarbete på privaträttens område användas, liksom alla andra tillgängliga medel som underlättar förståelsen av utländsk lag.
- (26) Den anpassning av okända sakrätter som uttryckligen föreskrivs i denna förordning bör inte utesluta andra former av anpassning i samband med tillämpningen av denna förordning.
- (27) De krav som ställs för registrering i ett register av en rättighet i fast eller lös egendom bör undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs (för fast egendom lagen i det land där egendomen är belägen [*lex rei sitae*]) som avgör de rättsliga villkoren och förfarandet för registreringen och vilka myndigheter, såsom myndigheter med ansvar för fastighetsregister eller notarier, som ansvarar för att kontrollera att alla krav har uppfyllts och att de handlingar som uppvisats eller fastställts är tillräckliga eller innehåller de uppgifter som krävs. Myndigheterna får särskilt kontrollera att en partners rätt till egendom som anges i den handling som uppvisas för registrering är en rättighet som har registrerats som sådan i registret eller som på annat sätt bevisas i enlighet med lagen i den medlemsstat där registret förs. För att undvika duplicering av handlingar bör registeransvariga myndigheter godkänna handlingar som har upprättats av behöriga myndigheter i en annan medlemsstat och som cirkuleras i enlighet med vad som föreskrivs i denna förordning. Detta bör dock inte innebära att de myndigheter som är involverade i registreringen inte kan uppmana den person som ansöker om registrering att lämna sådana ytterligare uppgifter eller uppvisa sådana ytterligare handlingar som krävs enligt lagen i den medlemsstat där registret förs, till exempel information eller handlingar gällande betalning av skatt. Den behöriga myndigheten får meddela den person som ansöker om registrering hur den information eller de handlingar som saknas kan tillhandahållas.
- (28) Verkningarna av registreringen av en rättighet i ett register bör också undantas från denna förordnings tillämpningsområde. Det bör därför vara lagen i den medlemsstat där registret förs som avgör huruvida registreringen exempelvis har en fastställande eller konstitutiv verkan. Om det exempelvis för att förvärva en rättighet i fast egendom krävs registrering enligt lagen i den medlemsstat där registret förs – för att registrens *erga omnes*-verkan ska uppnås eller för att skydda rättsliga transaktioner – bör tidpunkten för detta förvärv regleras av lagen i den medlemsstaten.
- (29) Denna förordning bör ta hänsyn till de olika system för handläggning av frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap som tillämpas i medlemsstaterna. I denna förordning bör begreppet *domstol* därför ges en vid definition så att det täcker inte bara domstolar i ordets egentliga mening, som utövar rättsliga funktioner, utan också exempelvis notarier i en del medlemsstater som, i vissa frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, utövar en rättslig funktion i likhet med domstolar, och de notarier och rättstillämpare som i vissa medlemsstater utövar rättsliga funktioner i handläggningen av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap genom delegering av befogenheter från en domstol. Alla domstolar enligt definitionen i denna förordning bör omfattas av denna förordnings bestämmelser om domstols behörighet. Däremot bör begreppet *domstol* inte omfatta sådana icke-rättsliga myndigheter i en medlemsstat som enligt nationell rätt är behöriga att handlägga frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, såsom notarier i flertalet medlemsstater, där de vanligtvis inte utövar rättsliga funktioner.
- (30) Enligt denna förordning bör alla notarier som är behöriga i frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap i medlemsstaterna ha rätt att utöva denna behörighet. Huruvida notarier i en viss medlemsstat kommer att omfattas av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning bör bero på huruvida de omfattas av den definition av begreppet *domstol* som gäller vid tillämpning av denna förordning.

- (31) Akter som utfärdats av notariier i frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap i medlemsstaterna bör cirkuleras i enlighet med denna förordning. Om notarierna utövar rättsliga funktioner bör de vara bundna av bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning, och deras avgöranden bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna om erkännande, verkställbarhet och verkställighet av domar. När notarierna inte utövar rättsliga funktioner bör de inte vara bundna av bestämmelserna i denna förordning om domstols behörighet, och de officiella handlingar som de utfärdar bör cirkuleras i enlighet med bestämmelserna i denna förordning om officiella handlingar.
- (32) Med tanke på pars ökande rörlighet och för att främja en korrekt rättstillämpning bör bestämmelserna om domstols behörighet i denna förordning göra det möjligt för medborgarna att låta domstolar i en och samma medlemsstat handlägga olika förfaranden med anknytning till varandra. Därför bör denna förordning ha som mål att koncentrera behörigheten avseende de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap till den medlemsstat vars domstolar ansvarar för ärendet om arv efter en partner i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012 eller om upplösning eller annullering av det registrerade partnerskapet.
- (33) I denna förordning bör det föreskrivas att om talan har väckts vid en domstol i en medlemsstat rörande arvet efter en registrerad partner i enlighet med förordning (EU) nr 650/2012 bör domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet som uppstår i samband med det arvsmalet.
- (34) På samma sätt bör frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap som uppstår i samband med en talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts genom en ansökan om upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap handläggas av domstolarna i den medlemsstaten, förutsatt att parterna har avtalat om detta.
- (35) Om frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap inte har anknytning till talan som vid en domstol i en medlemsstat väckts om arv efter en partner eller om upplösning eller annullering av det registrerade partnerskapet, bör det i denna förordning fastställas en uppsättning hierarkiskt ordnade anknytningskriterier i syfte att fastställa behörigheten och då börja med parternas hemvist vid den tidpunkt då talan väcks. Det sista kriteriet för behörighet bör ange den medlemsstat enligt vars lag den obligatoriska registreringen av partnerskapet gjordes för att fastställa det. Dessa kriterier fastställs med tanke på medborgarnas ökande rörlighet och för att säkerställa att en verklig anknytning finns mellan parterna och den medlemsstat där behörigheten utövas.
- (36) Med tanke på att bestämmelser om registrerade partnerskap inte förekommer i alla medlemsstater kan domstolarna i en medlemsstat vars rättsordning inte medger registrerat partnerskap i undantagsfall vara tvungna att förklara sig obehöriga enligt denna förordning. I sådana fall ska domstolarna agera snabbt och den berörda parten bör ha möjlighet att ansöka om prövning i vilken annan medlemsstat som helst i förhållande till vilken ett anknytningskriterium som ger behörighet föreligger, oavsett ordningen för dessa behörighetsgrunder, samtidigt som parternas autonomi respekteras. Om talan, efter det att en domstol förklarat sig obehörig, väcks vid en annan domstol än domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks och denna domstol har behörighet grundad på ett avtal om val av domstol eller på att svaren går i svaromål, kan den domstolen undantagsvis också vara tvungen att förklara sig obehörig enligt samma villkor. För sådana fall där ingen domstol är behörig att handlägga målet mot bakgrund av de övriga bestämmelserna i denna förordning bör en bestämmelse om alternativ behörighet ingå i denna förordning för att undvika risk för rättsvägran.
- (37) För att stärka rättssäkerheten, förutsebarheten och parternas autonomi bör denna förordning, under vissa förhållanden, ge parterna möjlighet att ingå ett avtal om val av domstol till fördel för domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig eller för domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.
- (38) Denna förordning bör inte hindra parterna från att göra upp frågan i godo utanför domstol, t.ex. hos en notarie, i en medlemsstat som de själva valt, om detta är möjligt enligt den medlemsstatens lag. Detta bör vara fallet även om den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap inte är lagen i den medlemsstaten.
- (39) För att säkerställa att domstolarna i alla medlemsstater får utöva behörighet på samma grunder när det gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap för partner bör man i denna förordning uttömmande fastställa den grund på vilken sådan subsidiär behörighet får utövas.

- (40) För att framför allt råda bot på situationer där rättsvägran föreligger bör man i denna förordning föreskriva ett *forum necessitatis* som gör det möjligt för en domstol i en medlemsstat att i undantagsfall avgöra ett mål om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som har nära anknytning till ett tredjeland. Ett sådant undantagsfall kan anses föreligga när ett förfarande visar sig vara omöjligt i det berörda tredjelandet, exempelvis på grund av inbördeskrig eller när en partner inte rimligen kan förväntas inleda eller genomföra ett förfarande i det landet. Domstols behörighet grundad på *forum necessitatis* bör dock kunna utövas endast om målet har tillräcklig anknytning till den medlemsstat där talan väcks.
- (41) För att rättsväsendet ska fungera väl bör det undvikas att sinsemellan oförenliga domar meddelas i olika medlemsstater. Denna förordning bör därför innehålla allmänna processrättsliga regler liknande dem i andra unionsinstrument på området civilrättsligt samarbete. En sådan processrättslig regel är regeln om *litispensens*, som kommer att träda i kraft om talan väcks i samma mål om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap vid olika domstolar i olika medlemsstater. Den regeln kommer då att fastställa vilken domstol som bör fortsätta handläggningen av målet.
- (42) För att medborgarna med full rättssäkerhet ska kunna utnyttja den inre marknads fördelar bör denna förordning ge partner möjlighet att förutse vilken lag som ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap. Harmoniserade lagvalsregler bör därför införas för att sinsemellan oförenliga resultat ska kunna undvikas. Huvudregeln bör vara sådan att den säkerställer att de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap regleras av en förutsebar lag med nära anknytning till det. Av rättssäkerhetsskäl och för att undvika splittring bör den lag som är tillämplig reglera de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet som helhet, dvs. alla förmögenhetsrättsliga verkningar som omfattas av det registrerade partnerskapet, oavsett tillgångarnas natur och oavsett om tillgångarna är belägna i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland.
- (43) Den lag som fastställs i enlighet med denna förordning bör tillämpas även om den inte är lagen i en medlemsstat.
- (44) För att underlätta partners förvaltning av sin egendom bör denna förordning tillåta dem att, bland de rättsordningar som de har nära anknytning till t.ex. på grund av hemvist eller medborgarskap, välja vilken lag som ska vara tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap, oberoende av egendomens natur eller var egendomen är belägen. För att inte frånta lagvalet någon verkan och därigenom lämna partnerna i ett juridiskt vakuum bör emellertid ett sådant lagval begränsas till en lag som medför förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap. Detta val får göras när som helst; före registreringen av partnerskapet, i samband med registreringen av partnerskapet eller under partnerskapet.
- (45) För att säkerställa rättssäkerhet i transaktioner och hindra att den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap byts ut mot en annan utan att partnerna informeras bör ingen ändring av den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap kunna ske utan att partnerna uttryckligen har begärt det. En sådan ändring från partnernas sida bör inte ha retroaktiv verkan om inte partnerna uttryckligen har angett det. Ändringen får inte i något fall inkräkta på tredje mans rättigheter.
- (46) I syfte att säkerställa rättssäkerhet och bättre tillgång till rättslig prövning bör bestämmelser om materiell och formell giltighet för ett lagvalsavtal fastställas så att man förbättrar partnernas möjlighet att göra ett informerat val och så att deras samtycke respekteras. I fråga om formell giltighet bör vissa skyddsbestämmelser införas för att säkerställa att partnerna är medvetna om följderna av sitt val. Lagvalsavtalet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda partnerna. Om lagen i den medlemsstat där båda partnerna har hemvist när avtalet ingås föreskriver kompletterande formkrav bör dessa krav dock uppfyllas. Sådana kompletterande formkrav kan finnas exempelvis i en medlemsstat där avtalet infogas i ett partnerskapsförord. Om partnerna när avtalet ingås har hemvist i olika medlemsstater som föreskriver olika formkrav, bör det räcka att formkraven i en av dessa stater uppfylls. Om endast en av partnerna när avtalet ingår har hemvist i en medlemsstat som föreskriver kompletterande formkrav, bör dessa uppfyllas.
- (47) Ett partnerskapsförord är en typ av förordnande om partners egendom beträffande vilket medlemsstaterna har olika bestämmelser när det gäller tillåtlighet och godkännande. För att göra det lättare att få rättigheter i egendom som förvärvats till följd av ett partnerskapsförord godkända i medlemsstaterna bör det fastställas bestämmelser om partnerskapsförords formella giltighet. Förordet bör åtminstone vara skriftligt samt daterat och undertecknat av

båda parterna. Förordet bör emellertid också uppfylla de kompletterande krav avseende formell giltighet som fastställs i den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap enligt denna förordning och i lagen i den medlemsstat där parterna har sin hemvist. Det bör i denna förordning också fastställas vilken lag som ska reglera partnerskapsförordns materiella giltighet.

- (48) För sådana fall där tillämplig lag inte har valts bör man, i syfte att förena förutsebarhet och rättsäkerhet med ett beaktande av det liv som paret faktiskt lever, genom denna förordning föreskriva att den är lagen i den stat enligt vars lag den obligatoriska registreringen gjordes för att fastställa partnerskapet som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av partnerskapet.
- (49) När det i denna förordning hänvisas till medborgarskap som ett anknytningskriterium är frågan om hur en person med flera medborgarskap ska behandlas en preliminär fråga som inte omfattas av denna förordning och som bör överlåtas till nationell rätt samt i tillämpliga fall internationella konventioner, med full respekt för unionens allmänna principer. Denna fråga bör inte påverka giltigheten av ett lagval som har gjorts i enlighet med denna förordning.
- (50) Vad gäller fastställandet av vilken lag som ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap i avsaknad av lagval och partnerskapsförord, bör den rättsliga myndigheten i en medlemsstat på begäran av en av parterna, i undantagsfall – om parterna för en längre tid har flyttat till den stat där de har hemvist – kunna dra slutsatsen att lagen i den staten får tillämpas om parterna har förlitat sig på den. Ändringen får inte i något fall åsidosätta tredje mans rättigheter.
- (51) Den lag som fastställs vara tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap bör reglera dessa från klassificeringen av en av eller båda parternas egendom i olika kategorier under det registrerade partnerskapet och efter dess upplösning fram till avvecklingen av egendomen. Den bör omfatta effekterna av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet på ett rättsligt förhållande mellan en partner och tredje man. Den lag som är tillämplig på parternas förmögenhetsförhållanden får emellertid åberopas av en partner mot en tredje man för att reglera sådana effekter endast om de rättsliga förhållandena mellan partern och tredje mannen uppkom vid en tidpunkt då tredje mannen kände till eller borde ha känt till den lagen.
- (52) Hänsyn till allmänintresset, såsom skydd av en medlemsstats politiska, sociala eller ekonomiska struktur, bör motivera att domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna ges möjlighet att i undantagsfall tillämpa undantag på grundval av internationellt tvingande regler. I enlighet därmed bör begreppet *internationellt tvingande regler* omfatta regler av tvingande art såsom regler för skydd av familjens bostad. Detta undantag från tillämpningen av den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap måste dock tolkas restriktivt för att vara förenligt med denna förordnings allmänna målsättning.
- (53) Hänsyn till allmänintresset bör också tillåta domstolarna och andra behöriga myndigheter som handlägger frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap i medlemsstaterna att i undantagsfall inte beakta vissa bestämmelser i utländsk lag när tillämpning av sådana bestämmelser i ett visst mål vore uppenbart oförenligt med grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten. Domstolarna eller andra behöriga myndigheter bör dock inte kunna tillämpa detta undantag för att avvika från lagen i en annan stat eller för att vägra erkänna – eller, i tillämpliga fall, godkänna – eller verkställa en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol från en annan medlemsstat om detta skulle strida mot Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad *stadgan*), i synnerhet artikel 21 om principen om icke-diskriminering.
- (54) Eftersom det finns stater som har två eller flera parallella rättsordningar eller regelverk som berör frågor som omfattas av denna förordning, bör det finnas en bestämmelse som reglerar i vilken utsträckning denna förordning är tillämplig i de olika territoriella enheterna i dessa stater.
- (55) Mot bakgrund av den allmänna målsättningen för förordningen, nämligen ett ömsesidigt erkännande av domar som meddelats i medlemsstaterna i frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, bör denna förordning fastställa bestämmelser om domars erkännande, verkställbarhet och verkställighet som liknar bestämmelserna i andra unionsinstrument på området för civilrättsligt samarbete.

- (56) För att hänsyn ska tas till medlemsstaternas olika system för att handlägga frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap bör denna förordning garantera godkännande och verkställbarhet i alla medlemsstater av officiella handlingar i frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.
- (57) Officiella handlingar bör ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som de har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt. Vid fastställandet av en viss officiell handlingens bevisvärde i en annan medlemsstat eller av ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt bör det hänvisas till arten och omfattningen av den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten. Det kommer därför att vara avhängigt av lagen i ursprungsmedlemsstaten vilket bevisvärde en viss officiell handling bör få i en annan medlemsstat.
- (58) En officiell handlingens *äkthet* bör utgöra ett självständigt begrepp som omfattar sådant som handlingens äkthet, handlingens formella förutsättningar, de befogenheter som den myndighet som upprättat handlingen har och det förfarande enligt vilket handlingen upprättats. Det bör också omfatta sakuppgifter som fastställts i den officiella handlingen av den berörda myndigheten, som att de angivna parterna inställde sig vid den myndigheten på det angivna datumet och att de avgav de angivna förklaringarna. En part som vill bestrida en officiell handlingens äkthet bör göra detta vid den behöriga domstolen i den medlemsstat som utfärdat den officiella handlingen, enligt lagen i den medlemsstaten.
- (59) Begreppet *rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling* bör tolkas som en hänvisning till den officiella handlingens innehåll i sak. En part som vill väcka talan avseende de rättshandlingar eller det rättsliga förhållande som fastställts i en officiell handling bör göra detta vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning; de domstolarna bör avgöra målet i enlighet med den lag som är tillämplig på förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet.
- (60) Om en fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling tas upp som en prejudiciell fråga under ett förfarande vid en domstol i en medlemsstat, bör den domstolen vara behörig att avgöra frågan.
- (61) En officiell handling mot vilken talan har väckts bör inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten innan målet är avgjort. Om talan endast rör en specifik fråga gällande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i den officiella handlingen bör den officiella handlingen i fråga inte ha något bevisvärde i någon annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten såvitt avser den fråga som omfattas av talan innan målet är avgjort. En officiell handling som ogiltigförklarats till följd av en sådan talan bör upphöra att ha bevisvärde.
- (62) En myndighet som i samband med tillämpningen av denna förordning föreläggs två oförenliga officiella handlingar bör bedöma vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Om det av dessa omständigheter inte framgår tydligt vilken, om någon, av de officiella handlingarna som bör ges företräde bör frågan avgöras av de domstolar som är behöriga enligt denna förordning eller, om frågan tas upp som en fråga av prejudiciell betydelse under förfarandet, av den domstol där talan väcktes. Om en officiell handling och en dom är oförenliga bör skälen för att vägra erkännande av domar enligt denna förordning beaktas.
- (63) Erkännande och verkställighet av en dom om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap enligt denna förordning bör dock inte på något sätt innebära ett erkännande av det registrerade partnerskap som gav upphov till domen.
- (64) Förhållandet mellan denna förordning och de bilaterala eller multilaterala konventioner om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som medlemsstaterna är parter i bör regleras.
- (65) För att underlätta tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna åläggas att inom ramen för det europeiska rättsliga nätverk på privaträttsens område som inrättades genom rådets beslut 2001/470/EG () lämna

() Rådets beslut 2001/470/EG av den 28 maj 2001 om inrättande av ett europeiskt rättsligt nätverk på privaträttsens område (EGT L 174, 27.6.2001, s. 25).

viss information om sin lagstiftning och sina förfaranden rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap. För att göra det möjligt att i *Europeiska unionens officiella tidning* i god tid offentliggöra all information av betydelse för tillämpningen av denna förordning bör medlemsstaterna också meddela kommissionen sådan information innan denna förordning börjar tillämpas.

- (66) För att underlätta tillämpningen av denna förordning och möjliggöra användning av modern kommunikationsteknik bör man också föreskriva standardformulär för de intyg som ska tillhandahållas i samband med ansökan om en verkställbarhetsförklaring som gäller en dom, en officiell handling eller en förlikning inför domstol.
- (67) Vid beräkning av de perioder och tidsfrister som föreskrivs i denna förordning bör rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 () tillämpas.
- (68) För att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av denna förordning bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter avseende upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som hänför sig till förklaringen om verkställbarhet av domar, förlikningar inför domstol och officiella handlingar. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 ().
- (69) Det rådgivande förfarandet bör användas vid antagandet av genomförandeakter om upprättandet och senare ändringar av intygen och formulären i denna förordning.
- (70) Målen för denna förordning – nämligen fri rörlighet för personer i unionen, möjligheten för partner att ordna sina förmögenhetsförhållanden sinsemellan och i förhållande till tredje man under livet som par liksom i samband med avvecklingen av deras egendom, samt större förutsebarhet och rättssäkerhet – kan inte i tillräcklig utsträckning uppnås av medlemsstaterna utan kan snarare, på grund av denna förordnings omfattning och verkningar, uppnås bättre på unionsnivå, i lämpliga fall genom fördjupat samarbete mellan medlemsstater. I enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen har unionen därför befogenhet att vidta åtgärder. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går denna förordning inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.
- (71) Denna förordning står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns i stadgan, särskilt artiklarna 7, 9, 17, 21 och 47, vilka rör respekt för privatlivet och familjelivet, rätt att bilda familj enligt nationella lagar, rätt till egendom, principen om icke-diskriminering respektive rätt till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol. Medlemsstaternas domstolar och övriga behöriga myndigheter bör tillämpa denna förordning i överensstämmelse med dessa rättigheter och principer.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

TILLÄMPNINGSOMRÅDE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

Tillämpningsområde

1. Denna förordning är tillämplig på förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Den ska inte tillämpas på skattefrågor, tullfrågor eller förvaltningsrättsliga frågor.

2. Denna förordning är inte tillämplig på

- a) partners rättskapacitet eller rättsliga handlingsförmåga,
b) förekomsten, giltigheten eller erkännandet av ett registrerat partnerskap,

() Rådets förordning (EEG, Euratom) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister (EGT L 124, 8.6.1971, s. 1).

() Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

- c) underhållsskyldighet,
- d) arv efter avliden partner,
- e) social trygghet,
- f) rätten, vid upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap, till överföring eller justering partner emellan av ålders- eller sjukpensionsrättigheter som har förvärvats under det registrerade partnerskapet och som inte har genererat någon pensionsinkomst under det registrerade partnerskapet,
- g) frågor som rör karaktären hos sakrätter och
- h) registrering i ett register över rättigheter i fast eller lös egendom, inbegripet de rättsliga kraven för en sådan registrering, och verkningarna av en registrering eller utebliven registrering av sådana rättigheter i ett register.

Artikel 2

Behörighet i frågor som rör de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap inom medlemsstaterna

Denna förordning ska inte påverka behörighet som medlemsstaternas myndigheter har när det gäller att handlägga frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

Artikel 3

Definitioner

1. I denna förordning avses med
 - a) *registrerat partnerskap*: lagstadgad samlevnadsform mellan två personer, vilkens registrering är obligatorisk enligt den lagen och vilken uppfyller den lagens formella krav i fråga om instiftande,
 - b) *förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap*: den uppsättning regler som rör partners förmögenhetsförhållanden, sinsemellan och i förhållande till tredje man, som en följd av partnerskapet eller dess upplösning,
 - c) *partnerskapsförord*: varje avtal mellan partner eller blivande partner varigenom dessa reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av sitt registrerade partnerskap,
 - d) *officiell handling*: en handling i en fråga om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som formellt har upprättats eller registrerats som en officiell handling i en medlemsstat och vars äkthet
 - i) avser den officiella handlingens underskrift och innehåll, och
 - ii) har bestyrkts av en offentlig myndighet eller av en annan för detta bemyndigad myndighet i ursprungsmedlemsstaten,
 - e) *dom*: varje avgörande om förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap som har meddelats av en domstol i en medlemsstat, oavsett dess rubricering, inbegripet en domstolstjänstemans beslut i fråga om rättegångskostnader,
 - f) *förlikning inför domstol*: en förlikning i en fråga som rör de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap vilken har godkänts av en domstol eller ingåtts inför en domstol under förfarandet,
 - g) *ursprungsmedlemsstat*: den medlemsstat där domen har meddelats, där den officiella handlingen har upprättats och där förlikningen inför domstol har godkänts eller ingåtts,
 - h) *verkställande medlemsstat*: den medlemsstat där erkännande och/eller verkställighet av domen, den officiella handlingen eller förlikningen inför domstol begärs.

2. I denna förordning avses med *domstol* alla rättsliga myndigheter och alla andra myndigheter och rättstillämpare som har behörighet i frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap och som utövar rättsliga funktioner eller agerar genom delegering av befogenheter från en rättslig myndighet eller under dess kontroll, under förutsättning att sådana andra myndigheter och rättstillämpare garanterar opartiskhet och samtliga parter rätt att bli hörda och under förutsättning att deras domar enligt lagen i den medlemsstat där de är verksamma

- a) kan bli föremål för överklagande eller förnyad prövning vid en rättslig myndighet, och
- b) har liknande giltighet och verkan som en dom av en rättslig myndighet i samma fråga.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om de andra myndigheter och rättstillämpare som avses i första stycket i enlighet med artikel 64.

KAPITEL II

DOMSTOLS BEHÖRIGHET

Artikel 4

Behörighet om en av partnerna har avlidit

Om talan väcks vid en domstol i en medlemsstat i frågor rörande arvet efter en registrerad partner enligt förordning (EU) nr 650/2012 ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet som uppstår i samband med detta arvsfall.

Artikel 5

Behörighet vid upplösning eller annullering

1. Om talan väcks om upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap vid en domstol i en medlemsstat ska domstolarna i den staten vara behöriga att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet som uppstår i samband med detta mål om upplösning eller annullering, förutsatt att partnerna har avtalat om detta.

2. Om det avtal som avses i punkt 1 i denna artikel ingås innan talan väcks vid domstolen om frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet, ska avtalet uppfylla kraven i artikel 7.

Artikel 6

Behörighet i övrigt

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4 eller 5, eller i andra fall än de som föreskrivs i de artiklarna, ska behörighet att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap gälla för domstolarna i den medlemsstat

- a) på vars territorium partnerna har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- b) på vars territorium partnerna senast hade hemvist, i den mån någon av dem fortfarande är bosatt där vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- c) på vars territorium svaranden har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- d) där båda partnerna är medborgare vid den tidpunkt då talan väcks eller, om detta alternativ inte är tillämpligt,
- e) enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.

Artikel 7

Val av domstol

1. I fall som omfattas av artikel 6 får parterna avtala om att domstolarna i den medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller 26.1, eller domstolarna i den medlemsstat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks, ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap.
2. Det avtal som avses i punkt 1 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

Artikel 8

Behörighet grundad på att svaranden går i svaromål

1. Utöver den behörighet som följer av andra bestämmelser i denna förordning, är en domstol i en medlemsstat vars lag är tillämplig enligt artikel 22 eller artikel 26.1, och som svaranden går i svaromål inför, behörig. Detta gäller dock inte om svaranden gick i svaromål för att bestrida domstolens behörighet eller i fall som omfattas av artikel 4.
2. Innan domstolen förklarar sig behörig enligt punkt 1 ska den säkerställa att svaranden har informerats om sin rätt att bestrida domstolens behörighet och om följderna av att gå i svaromål respektive inte gå i svaromål.

Artikel 9

Alternativ behörighet

1. Om en domstol i medlemsstaten som är behörig enligt artikel 4, 5 eller 6 a, b, c eller d anser att domstolslandets lag inte medger registrerade partnerskap får domstolen förklara sig obehörig. Om domstolen väljer att förklara sig obehörig ska den göra så utan oskäligt dröjsmål.
2. Om den domstol som avses i punkt 1 i denna artikel förklarar sig obehörig och om parterna har avtalat om att ge domstolarna i någon annan medlemsstat behörighet i enlighet med artikel 7 ska behörighet att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av det registrerade partnerskapet gälla för domstolarna i den medlemsstaten.

I andra fall ska behörighet att avgöra frågor om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet gälla för domstolarna i någon annan medlemsstat enligt artikel 6 eller 8.

3. Denna artikel ska inte tillämpas när parterna har erhållit upplösning eller annullering av ett registrerat partnerskap som kan erkännas i domstolsmedlemsstaten.

Artikel 10

Subsidiär behörighet

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7 eller 8, eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 6 e, 7 eller 8, ska domstolarna i en medlemsstat vara behöriga, om fast egendom som tillhör den ena av eller båda parterna är belägen på denna medlemsstats territorium; i sådant fall ska den domstol vid vilken talan väckts dock endast ha behörighet att avgöra frågor rörande denna fasta egendom.

Artikel 11

Forum necessitatis

Om ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 4, 5, 6, 7, 8 eller 10, eller om samtliga domstolar har förklarat sig obehöriga enligt artikel 9 och ingen domstol i en medlemsstat är behörig enligt artikel 6 e, 7, 8 eller 10, kan domstolarna i en medlemsstat i undantagsfall avgöra mål rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap, om ett förfarande inte rimligen kan inledas eller genomföras eller skulle vara omöjligt i ett tredjeland till vilket målet har nära anknytning.

Målet måste ha tillräcklig anknytning till den medlemsstat i vilken talan väcks.

Artikel 12

Behörighet vid genkärsmål

Den domstol vid vilken ett mål pågår enligt artikel 4, 5, 6, 7, 8, 10 eller 11 ska även vara behörig att avgöra ett genkärsmål, om det omfattas av denna förordnings tillämpningsområde.

Artikel 13

Begränsade förfaranden

1. När kvarlåtenskapen efter en avliden vars arv regleras av förordning (EU) nr 650/2012 omfattar tillgångar som är belägna i ett tredjeland får den domstol vid vilken talan har väckts beträffande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap, på begäran av en av parterna, besluta att inte avgöra frågor om en eller flera sådana tillgångar om det kan antas att dess dom med avseende på dessa tillgångar inte kommer att erkännas och, i tillämpliga fall, inte kommer att förklaras vara verkställbar i detta tredjeland.

2. Punkt 1 ska inte påverka parternas rätt att begränsa föremålet för talan i enlighet med lagen i den medlemsstat där den domstol vid vilken talan har väckts är belägen.

Artikel 14

Väckande av talan vid domstol

Vid tillämpningen av detta kapitel ska talan anses ha väckts vid en domstol

- a) när stämningsansökan eller motsvarande handling har ingetts till domstolen, förutsatt att sökande inte därefter har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få delgivningen av svaranden verkställd,
- b) om delgivning av handlingen ska ske innan handlingen ges in till domstolen, när den tas emot av den myndighet som är ansvarig för delgivningen, förutsatt att sökanden inte därefter har underlåtit att vidta de mått och steg som denne var skyldig att vidta för att få handlingen ingiven till domstolen, eller
- c) om förfarandet inleds på initiativ av domstolen, när domstolen fattar beslut om att inleda förfarandet eller, om något sådant beslut inte krävs, när domstolen registrerar målet.

Artikel 15

Prövning av behörighetsfrågan

Om talan som väcks vid en domstol i en medlemsstat avser en fråga rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap som domstolen inte är behörig att ta upp enligt denna förordning, ska domstolen självant förklara sig obehörig.

Artikel 16

Prövning av frågan om målet kan tas upp

1. Om en svarande som har hemvist i en annan stat än den medlemsstat där talan väcktes inte går i svaromål, ska den domstol som har behörighet enligt denna förordning förklara målet vilande till dess att det har klarlagts att svaranden har haft möjlighet att ta del av stämningsansökan eller motsvarande handling i tid för att kunna förbereda sitt svaromål eller att alla nödvändiga åtgärder i detta syfte har vidtagits.

2. I stället för punkt 1 i denna artikel ska artikel 19 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 () gälla, om stämningsansökan eller en motsvarande handling måste översändas från en medlemsstat till en annan i enlighet med den förordningen.

3. Om bestämmelserna i förordning (EG) nr 1393/2007 inte är tillämpliga ska artikel 15 i Haagkonventionen av den 15 november 1965 om delgivning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur gälla, om stämningsansökan eller motsvarande handling måste översändas till utlandet i enlighet med den konventionen.

Artikel 17

Litispændens

1. Om talan väcks vid domstolar i olika medlemsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, ska varje domstol utom den vid vilken talan först väcktes självant förklara målet vilande till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig.

2. I sådana fall som avses i punkt 1 ska, på begäran av en domstol vid vilken talan väckts i tvisten, en annan domstol vid vilken talan har väckts utan dröjsmål underrätta den första domstolen om vilket datum talan väcktes.

3. Om det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väcktes är behörig, ska övriga domstolar självant förklara sig obehöriga till förmån för den domstolen.

Artikel 18

Käromål som har samband med varandra

1. Om käromål som har samband med varandra prövas vid domstolar i olika medlemsstater, får varje domstol utom den vid vilken talan först väckts förklara målet vilande.

2. Om de käromål som avses i punkt 1 prövas i första instans får varje domstol, utom den vid vilken talan först väckts, också förklara sig obehöriga på begäran av en av parterna, om den domstol vid vilken talan först väckts är behörig att pröva de berörda käromålen och dess lag tillåter förening av dessa.

3. Vid tillämpningen av denna artikel ska käromål anses ha samband med varandra om de har en sådan anknytning till varandra att en gemensam handläggning och dom är påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar.

Artikel 19

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder

Ansökan om interimistiska åtgärder, inbegripet säkerhetsåtgärder, som kan vidtas enligt lagen i en medlemsstat, får göras hos domstolarna i den staten, även om domstolarna i en annan medlemsstat är behöriga att pröva målet i sak enligt denna förordning.

() Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 av den 13 november 2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1348/2000 (EUT L 324, 10.12.2007, s. 79).

KAPITEL III

TILLÄMPLIG LAG

Artikel 20

Universell tillämpning

Den lag som anvisas som tillämplig lag enligt denna förordning ska tillämpas oavsett om den är en medlemsstats lag eller inte.

Artikel 21

Den tillämpliga lagens enhetlighet

Den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap ska tillämpas på alla tillgångar som är föremål för dessa förmögenhetsrättsliga verkningar, oavsett var tillgångarna är belägna.

Artikel 22

Val av tillämplig lag

1. Partner eller blivande partner får avtala om eller ändra tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap, förutsatt att den lagen innebär att registreringen av partnerskapet medför förmögenhetsrättsliga verkningar, och att den lagen är en av följande:

- a) Lagen i den stat där partnerna eller de blivande partnerna eller den ena av dem har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående.
- b) Lagen i en stat där en av partnerna eller de blivande partnerna är medborgare vid tidpunkten för avtalets ingående.
- c) Lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.

2. Om partnerna inte avtalar om annat ska en ändring under partnerskapet av tillämplig lag för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap endast ha framåtsyftande verkan.

3. Eventuella retroaktiva ändringar av tillämplig lag enligt punkt 2 ska inte inverka negativt på tredje mans rättigheter enligt den lagen.

Artikel 23

Formell giltighet för avtal om val av tillämplig lag

1. Det avtal som avses i artikel 22 ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda partnerna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av avtalet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.

2. Om lagen i den medlemsstat där båda partnerna har hemvist vid tidpunkten för avtalets ingående föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.

3. Om partnerna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för partnerskapsförord ska avtalet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven enligt lagen i någon av dessa stater.

4. Om endast en av partnerna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.

Artikel 24

Samtycke och materiell giltighet

1. Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt artikel 22 om avtalet eller villkoret var giltigt.
2. En partner kan dock, för att få fastställt att han inte har gett sitt samtycke, åberopa lagen i det land där han har hemvist vid den tidpunkt då talan väcks, om det framgår av omständigheterna att det inte vore rimligt att avgöra verkan av hans uppträdande enligt den lag som anges i punkt 1.

Artikel 25

Formell giltighet för ett partnerskapsförord

1. Partnerskapsförordet ska vara skriftligt samt daterat och undertecknat av båda parterna. Ett elektroniskt meddelande som möjliggör en varaktig dokumentation av förordet ska anses vara likvärdigt med ett skriftligt meddelande.
2. Om lagen i den medlemsstat där båda parterna har hemvist vid tidpunkten för förordets ingående föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord ska dessa formkrav tillämpas.

Om parterna vid tidpunkten för avtalets ingående har hemvist i olika medlemsstater och om lagarna i dessa stater föreskriver olika formkrav för partnerskapsförord, ska förordet anses giltigt till formen om det uppfyller kraven i lagen i någon av dessa stater.

Om endast en av parterna vid tidpunkten för förordets ingående har hemvist i en medlemsstat och om denna stat föreskriver kompletterande formkrav för partnerskapsförord, ska dessa formkrav tillämpas.
3. Om den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap föreskriver kompletterande formkrav ska dessa krav tillämpas.

Artikel 26

Tillämplig lag vid avsaknad av lagvalsavtal

1. Vid avsaknad av ett lagvalsavtal enligt artikel 22 ska den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett partnerskap vara lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks.
2. Undantagsvis och efter ansökan av en av parterna, får den rättsliga myndighet som är behörig att avgöra frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av ett registrerat partnerskap besluta att lagen i en annan stat än den stat vars lag är tillämplig enligt punkt 1 ska reglera de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet om lagen i den andra staten innebär att registrerade partnerskap medför förmögenhetsrättsliga verkningar och om den sökande kan visa
 - a) parterna hade sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten under en tidsperiod av betydande längd, och att
 - b) båda parterna har förlitat sig på lagen i den andra staten för att ordna eller planera sina förmögenhetsförhållanden.Lagen i den andra staten ska tillämpas från och med att det registrerade partnerskapet ingås, såvida inte en partner motsätter sig detta. I det senare fallet ska lagen i den andra staten gälla från och med inrättandet av parternas senaste gemensamma hemvist i den andra staten.

Tillämpningen av lagen i den andra staten ska inte inverka negativt på tredje mans rättigheter enligt den lag som är tillämplig enligt punkt 1.

Denna punkt ska inte tillämpas om parterna har ingått ett partnerskapsförord före inrättandet av sin senaste gemensamma hemvist i den andra staten.

Artikel 27

Den tillämpliga lagens räckvidd

Den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap enligt denna förordning ska bland annat reglera

- a) klassificeringen av antingen den ena partnerns eller båda parternas egendom i olika kategorier under och efter det registrerade partnerskapet,
- b) överföring av egendom från en kategori till en annan,
- c) den ena partnerns ansvar för den andra partnerns förpliktelser och skulder,
- d) den ena partnerns eller båda parternas befogenheter, rättigheter och skyldigheter när det gäller egendom,
- e) delning, fördelning eller avveckling av egendomen till följd av att det registrerade partnerskapet upplöses,
- f) effekterna av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap på ett rättsförhållande mellan en partner och tredje man, samt
- g) ett partnerskapsförords materiella giltighet.

Artikel 28

Rättsverkan i förhållande till tredje man

1. Den lag som reglerar de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap mellan parterna får trots vad som sägs i artikel 27 f inte åberopas av en partner gentemot en tredje man i en tvist mellan en tredje man och en av eller båda parterna, om inte tredje mannen hade kännedom om eller genom vidtagande av tillbörlig aktsamhet borde ha haft kännedom om den lagen.

2. Tredje man anses ha kännedom om den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet om

- a) den lagen är lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en partner och tredje man,
 - ii) den stat där den avtalslutande partnern och tredje man har hemvist, eller,
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken egendomen är belägen,eller
- b) endera partnern hade uppfyllt de tillämpliga krav på kungörelse eller registrering av de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet som anges i lagen i
 - i) den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en partner och tredje mannen,
 - ii) den stat där den avtalslutande partnern och tredje mannen har hemvist, eller,
 - iii) om det gäller fast egendom, den stat i vilken den egendomen är belägen.

3. Om den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap inte kan åberopas av en partner gentemot en tredje man enligt punkt 1 ska de förmögenhetsrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet med avseende på tredje mannen regleras

- a) av lagen i den stat vars lag är tillämplig på transaktionen mellan en partner och tredje mannen, eller,
- b) om det gäller fast egendom eller registrerade tillgångar eller rättigheter, av lagen i den stat där egendomen är belägen eller där tillgångarna eller rättigheterna är registrerade.

Artikel 29

Anpassning av sakrätter

Om en person åberopar en sakrätt som denne har rätt till enligt den lag som är tillämplig på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap och denna sakrätt är okänd i lagen i den medlemsstat där rätten åberopas, ska denna sakrätt, om det är nödvändigt och i möjligaste mån, anpassas till den närmast likvärdiga rätten enligt den statens lag med beaktande av de syften och intressen som den specifika sakrätten motiveras av och av den verkan den har.

Artikel 30

Internationellt tvingande regler

1. Inget i denna förordning ska begränsa tillämpningen av internationellt tvingande regler i domstolslandet.
2. Internationellt tvingande regler är regler som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområde, oavsett vilken lag som annars ska tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av ett registrerat partnerskap enligt denna förordning.

Artikel 31

Grunderna för domstolslandets rättsordning (ordre public)

Tillämpning av en bestämmelse i lagen i en viss stat som anges i denna förordning får vägras endast om en sådan tillämpning är uppenbart oförenlig med grunderna för domstolslandets rättsordning (*ordre public*).

Artikel 32

Uteslutande av återförvisning

När denna förordning föreskriver att lagen i en viss stat ska tillämpas, avses gällande rättsregler i den staten, med undantag för statens internationella privaträtt.

Artikel 33

Stater med mer än en rättsordning – territoriella lagkonflikter

1. I de fall den bestämda lagen enligt denna förordning är lagen i en stat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, är det de interna lagvalsreglerna i den staten som ska avgöra vilken territoriell enhets rättsregler som ska tillämpas.

2. Om sådana interna lagvalsregler saknas ska
 - a) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om parternas hemvist, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där parterna har hemvist,
 - b) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med bestämmelserna om parternas medborgarskap, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet som parterna har den närmaste anknytningen till,
 - c) varje hänvisning till lagen i den stat som avses i punkt 1, när det gäller att fastställa tillämplig lag i enlighet med varje annan bestämmelse som anger andra omständigheter som anknytningskriterier, förstås som en hänvisning till lagen i den territoriella enhet där dessa omständigheter föreligger.

Artikel 34

Stater med mer än en rättsordning – lagkonflikter avseende olika kategorier av personer

Med avseende på en stat som har två eller flera rättsordningar eller regelverk som är tillämpliga på olika kategorier av personer när det gäller de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, ska varje hänvisning till lagen i en sådan stat förstås som en hänvisning till den rättsordning eller det regelverk som ska tillämpas enligt gällande regler i den staten. I avsaknad av sådana regler ska den rättsordning eller det regelverk tillämpas som parterna har den närmaste anknytningen till.

Artikel 35

Icke-tillämpning av förordningen på interna lagkonflikter

En medlemsstat som omfattar flera territoriella enheter som var och en har egna rättsregler för de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap behöver inte tillämpa denna förordning vid lagkonflikter enbart mellan lagarna i sådana enheter.

KAPITEL IV

ERKÄNNANDE, VERKSTÄLLBARHET OCH VERKSTÄLLIGHET

Artikel 36

Erkännande

1. En dom som har meddelats i en medlemsstat ska erkännas i de andra medlemsstaterna utan att något särskilt förfarande behöver anlitas.
2. Varje berörd part som tar upp frågan om huruvida en dom ska erkännas eller inte som huvudfrågan i en tvist, kan i enlighet med förfarandena i artiklarna 44–57 ansöka om att domen ska erkännas.
3. Om frågan huruvida en dom ska erkännas uppkommer som en prejudiciell fråga vid en domstol i en medlemsstat, får den domstolen avgöra frågan om erkännande.

Artikel 37

Skäl för att vägra erkännande

En dom ska inte erkännas om

- a) ett erkännande uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den medlemsstat där domen görs gällande,
- b) om det är en tredskodom eller en annan dom som har meddelats mot en utebliven svarande och svaranden inte har delgivits stämmingsansökan eller motsvarande handling i tillräckligt god tid och på ett lämpligt sätt för att kunna förbereda sitt svaromål, såvida inte svaranden haft möjlighet att överklaga domen men underlåtit detta,
- c) den är oförenlig med en dom som har meddelats i ett mål mellan samma parter i den medlemsstat där domen görs gällande,
- d) den är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland i ett mål mellan samma parter och rörande samma sak, om den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den medlemsstat där domen görs gällande.

Artikel 38

Grundläggande rättigheter

Artikel 37 i denna förordning ska tillämpas av domstolar och andra behöriga myndigheter i medlemsstaterna i överensstämmelse med de grundläggande principer och rättigheter som erkänns i stadgan, särskilt i artikel 21 om principen om icke-diskriminering.

Artikel 39

Förbud mot omprövning av ursprungsdomstolens behörighet

1. Behörigheten för domstolarna i ursprungsmedlemsstaten får inte omprövas.
2. Det som föreskrivs om grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i artikel 37 är inte tillämpligt på bestämmelserna om domstols behörighet i artiklarna 4–12.

Artikel 40

Ingen omprövning i sak

En dom som har meddelats i en medlemsstat får under inga omständigheter omprövas i sak.

Artikel 41

Vilandeförklaring av mål som rör erkännande

Om det vid en domstol i en medlemsstat görs gällande att en dom som har meddelats i en annan medlemsstat ska erkännas, får domstolen förklara målet vilande om ändring i domen har sökts genom ordinära rättsmedel i ursprungsmedlemsstaten.

Artikel 42

Verkställbarhet

En dom som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar i den staten ska kunna verkställas i en annan medlemsstat sedan domen efter ansökan från en berörd part har förklarats vara verkställbar i sistnämnda medlemsstat i enlighet med förfarandet i artiklarna 44–57.

Artikel 43

Fastställande av domicil

För att i samband med förfarandet enligt artiklarna 44–57 kunna fastställa huruvida en part har domicil i den verkställande medlemsstaten, ska den domstol vid vilken talan väckts tillämpa den medlemsstatens interna lag.

Artikel 44

Lokala domstolars behörighet

1. En ansökan om verkställbarhetsförklaring ska göras vid den domstol eller den behöriga myndighet i den verkställande medlemsstaten som den medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.
2. Den lokala behörigheten ska bestämmas efter motpartens domicil eller efter den plats där verkställighet ska ske.

Artikel 45

Förfarande

1. Ansökningsförfarandet ska regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten.
2. Sökanden ska inte åläggas att ha en postadress eller ett bemyndigat ombud i den verkställande medlemsstaten.
3. Följande handlingar ska bifogas ansökan:
 - a) En kopia av domen som uppfyller de villkor som är nödvändiga för att dess äkthet ska kunna fastställas.
 - b) Det intyg som utfärdats av domstolen eller den behöriga myndigheten i ursprungsmedlemsstaten med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 46.

Artikel 46

Underlåtenhet att inge intyg

1. Om intyget enligt artikel 45.3 b inte har ingetts, kan domstolen eller den behöriga myndigheten bestämma en tid inom vilken det ska inges, eller godta en likvärdig handling eller, om tillgängliga uppgifter kan anses tillräckliga, befria sökanden från skyldigheten att ge in det.
2. Om domstolen eller den behöriga myndigheten begär det, ska en översättning eller translitterering av handlingarna ges in. Översättningen ska göras av en person som är behörig att göra översättningar i någon av medlemsstaterna.

Artikel 47

Verkställbarhetsförklaring

Domen ska förklaras vara verkställbar omedelbart efter fullgörandet av formaliteterna i artikel 45 utan någon förnyad prövning enligt artikel 37. I detta skede av förfarandet ska den part mot vilken verkställighet begärs inte ges tillfälle att yttra sig över ansökan.

Artikel 48

Underrättelse om beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Sökanden ska snarast, och i enlighet med det förfarande som anges i lagen i den verkställande medlemsstaten, underrättas om det beslut som har meddelats med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Den part mot vilken verkställighet begärs ska delges verkställbarhetsförklaringen tillsammans med beslutet, såvida detta inte redan delgivits den parten.

Artikel 49

Ansökan om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring

1. Var och en av parterna får ansöka om ändring av beslutet med anledning av ansökan om verkställbarhetsförklaring.
2. Ansökan om ändring ska göras till den domstol som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen enligt artikel 64.
3. Ansökan om ändring ska handläggas i enlighet med de bestämmelser som gäller för kontradiktoriska förfaranden.
4. Om den part mot vilken verkställighet begärs underlåter att inställa sig vid den domstol som handlägger ansökan om ändring, ska artikel 16 tillämpas även om denna part inte har domicil i en medlemsstat.
5. Ansökan om ändring av en verkställbarhetsförklaring ska göras inom 30 dagar efter delgivningen av denna. Om den part mot vilken verkställighet begärs har domicil i en annan medlemsstat än den där verkställbarhetsförklaringen meddelades, ska fristen för att ansöka om ändring vara 60 dagar och löpa från den dag då beslutet delgavs honom, antingen personligen eller i hans bostad. Fristen får inte förlängas på grund av långt avstånd.

Artikel 50

Talan mot avgörandet med anledning av ansökan om ändring

Mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändringen har sökts får talan föras endast genom det förfarande som den berörda medlemsstaten har meddelat till kommissionen i enlighet med artikel 64.

Artikel 51

Avslag på en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphävande av verkställbarhetsförklaringen

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 får avslå en ansökan om verkställbarhetsförklaring eller upphäva verkställbarhetsförklaringen endast på någon av de grunder som anges i artikel 37. Den ska meddela sitt avgörande utan dröjsmål.

Artikel 52

Vilandeförklaring av mål

Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska på begäran av den part mot vilken verkställighet begärs förklara målet vilande om verkställigheten av domen skjuts upp i ursprungsmedlemsstaten på grund av att talan mot domen har förts.

Artikel 53

Interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder

1. Om en dom ska erkännas i enlighet med detta kapitel, ska ingenting hindra sökanden från att begära interimistiska åtgärder, däribland säkerhetsåtgärder, enligt lagen i den verkställande medlemsstaten, utan att det krävs någon verkställbarhetsförklaring enligt artikel 47.
2. En verkställbarhetsförklaring ska enligt lag medföra att säkerhetsåtgärder får vidtas.
3. Så länge den i artikel 49.5 angivna fristen för att ansöka om ändring av verkställbarhetsförklaringen inte har löpt ut och intill dess att beslut har meddelats med anledning av ansökan om ändring, får inga andra åtgärder för verkställighet än säkerhetsåtgärder vidtas mot egendom som tillhör den part mot vilken verkställighet begärs.

Artikel 54

Partiell verkställbarhet

1. Om en dom omfattar flera yrkanden och verkställbarhetsförklaringen inte kan meddelas för domen i dess helhet, ska domstolen eller den behöriga myndigheten meddela den i fråga om ett eller flera av dem.
2. Sökanden kan begära en verkställbarhetsförklaring som är begränsad till delar av en dom.

Artikel 55

Rättshjälp

Om sökanden i ursprungsmedlemsstaten helt eller delvis hade rättshjälp eller var befriad från kostnader och avgifter, ska han vid en eventuell ansökan om verkställbarhetsförklaring vara berättigad till rättshjälp eller kostnads- och avgiftsbefrielse i största möjliga utsträckning enligt lagen i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 56

Ingen säkerhet, borgen eller deposition

Ingen säkerhet, borgen eller deposition, oavsett dess benämning, får krävas av den part som i en medlemsstat ger in en ansökan om erkännande, verkställbarhet eller verkställighet av en dom som har meddelats i en annan medlemsstat, på den grunden att denne är utländsk medborgare eller inte har domicil eller hemvist i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 57

Ingen avgift eller skatt

Ingen avgift eller skatt som är beräknad efter tvisteföremålets värde får tas ut i den verkställande medlemsstaten vid ett förfarande som avser en verkställbarhetsförklaring.

KAPITEL V

OFFICIELLA HANDLINGAR OCH FÖRLIKNINGAR INFÖR DOMSTOL

Artikel 58

Godkännande av officiella handlingar

1. En officiell handling som har fastställts i en medlemsstat ska ha samma bevisvärde i en annan medlemsstat som den har i ursprungsmedlemsstaten eller ett bevisvärde som är så jämförbart som möjligt, under förutsättning att detta inte uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den berörda medlemsstaten.

En person som önskar använda sig av en officiell handling i en annan medlemsstat får begära att den utfärdande myndigheten i ursprungsmedlemsstaten fyller i det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2 och anger den officiella handlingens bevisvärde i ursprungsmedlemsstaten.

2. En talan som avser en officiell handlingens äkthet ska väckas vid domstolarna i ursprungsmedlemsstaten och avgöras enligt lagen i den staten. Den officiella handling som omfattas av talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat innan målet har avgjorts vid den behöriga domstolen.

3. En talan som avser rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling ska väckas vid de domstolar som är behöriga enligt denna förordning och ska avgöras i enlighet med tillämplig lag enligt kapitel III. Den officiella handling som omfattas av en talan ska inte ha något bevisvärde i en annan medlemsstat än ursprungsmedlemsstaten i den relevanta frågan innan talan har avgjorts vid den behöriga domstolen.

4. Om utgången av ett mål som handläggs vid en domstol i en medlemsstat är avhängig av en prejudiciell fråga rörande de rättshandlingar eller rättsliga förhållanden som fastställts i en officiell handling i frågor rörande förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap ska den domstolen ha behörighet att avgöra frågan.

Artikel 59

Officiella handlingars verkställbarhet

1. En officiell handling som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57.

2. Vid tillämpningen av artikel 45.3 b ska den myndighet som har fastställt den officiella handlingen efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställigheten av den officiella handlingen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

Artikel 60

Verkställbarhet av förlikningar inför domstol

1. En förlikning inför domstol som är verkställbar i ursprungsmedlemsstaten ska efter ansökan från en berörd part i enlighet med det förfarande som föreskrivs i artiklarna 44–57 förklaras vara verkställbar i en annan medlemsstat.

2. Vid tillämpning av artikel 45.3 b ska den domstol som godkände förlikningen, eller inför vilken den ingicks, efter ansökan från en berörd part utfärda ett intyg med hjälp av det formulär som utarbetats i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

3. Den domstol vid vilken talan förs enligt artikel 49 eller 50 ska vägra att utfärda eller återkalla en verkställbarhetsförklaring endast om verkställighet av förlikningen inför domstol uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (*ordre public*) i den verkställande medlemsstaten.

KAPITEL VI

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER OCH SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 61

Legalisering och andra liknande förfaranden

Ingen legalisering eller annat liknande förfarande får krävas med avseende på handlingar som har utfärdats i en medlemsstat inom ramen för denna förordning.

Artikel 62

Förhållandet till gällande internationella konventioner

1. Denna förordning ska inte påverka tillämpningen av de bilaterala och multilaterala konventioner som en eller flera medlemsstater är part i när denna förordning antas eller tillämpningen av ett beslut enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget och som gäller frågor som omfattas av denna förordning, utan att detta påverkar medlemsstaternas skyldigheter enligt artikel 351 i EUF-fördraget.

2. Utan hinder av punkt 1 ska denna förordning i förbindelserna mellan medlemsstaterna ha företräde framför konventioner som de slutit mellan sig i den mån konventionerna rör frågor som regleras i denna förordning.

Artikel 63

Information tillgänglig för allmänheten

Medlemsstaterna ska, i syfte att göra informationen tillgänglig för allmänheten inom ramen för det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område, förse kommissionen med en kort sammanfattning av sin nationella lagstiftning och sina nationella förfaranden rörande de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap, inbegripet information om vilken typ av myndighet som har behörighet i frågor om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av registrerade partnerskap och om den rättsverkan i förhållande till tredje man som avses i artikel 28.

Medlemsstaterna ska fortlöpande uppdatera denna information.

Artikel 64

Information om kontaktuppgifter och förfaranden

1. Senast den 29 april 2018 ska medlemsstaterna meddela kommissionen

- a) de domstolar eller myndigheter som har behörighet att handlägga ansökningar om verkställbarhetsförklaring i enlighet med artikel 44.1 och ansökningar om ändring av beslut med anledning av sådana ansökningar i enlighet med artikel 49.2,
- b) de förfaranden för talan mot det avgörande som meddelas med anledning av att ändring har sökts som avses i artikel 50.

Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om eventuella senare ändringar av denna information.

2. Kommissionen ska i *Europeiska unionens officiella tidning* offentliggöra de uppgifter som meddelas enligt punkt 1, med undantag av adresser och andra kontaktuppgifter för de domstolar och myndigheter som avses i punkt 1 a.
3. Kommissionen ska göra all den information som meddelas enligt punkt 1 tillgänglig för allmänheten på annat lämpligt sätt, framför allt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Artikel 65

Upprättande och senare ändringar av den förteckning som innehåller den information som avses i artikel 3.2

1. Kommissionen ska på grundval av underrättelserna från medlemsstaterna upprätta den förteckning över andra myndigheter och rättstillämpare som avses i artikel 3.2.
2. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om alla senare ändringar av den information som denna förteckning innehåller. Kommissionen ska ändra förteckningen i enlighet därmed.
3. Kommissionen ska offentliggöra förteckningen och alla senare ändringar i *Europeiska unionens officiella tidning*.
4. Kommissionen ska på varje annat lämpligt sätt offentliggöra all information som den underrättats om i enlighet med punkterna 1 och 2, särskilt genom det europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område.

Artikel 66

Upprättande och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60

Kommissionen ska anta genomförandeakter om fastställelse och senare ändringar av de intyg och formulär som avses i artiklarna 45.3 b, 58, 59 och 60. Dessa genomförandeakter ska antas i enlighet med det rådgivande förfarande som avses i artikel 67.2.

Artikel 67

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.
2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 4 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

Artikel 68

Översynsklausul

1. Senast den 29 januari 2027 och därefter vart femte år ska kommissionen lägga fram en rapport för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om tillämpningen av denna förordning. Rapporten ska vid behov åtföljas av förslag till ändringar av förordningen.
2. Senast den 29 januari 2024 ska kommissionen lägga fram en rapport om tillämpningen av artiklarna 9 och 38 i denna förordning för Europaparlamentet, rådet och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Denna rapport ska särskilt utvärdera i vilken omfattning dessa artiklar har säkerställt tillgången till rättslig prövning.

3. Med tanke på de rapporter som avses i punkterna 1 och 2 ska medlemsstaterna meddela kommissionen relevanta uppgifter om sina domstolars tillämpning av denna förordning.

Artikel 69

Övergångsbestämmelser

1. Om inte annat följer av punkterna 2 och 3 ska denna förordning endast tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts, på officiella handlingar som har upprättats eller registrerats och på förlikningar inför domstol som har godkänts eller ingåtts den 29 januari 2019 eller därefter.
2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes före den 29 januari 2019 ska emellertid domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i kapitel II.
3. Kapitel III är endast tillämpligt på partner som registrerar sitt partnerskap eller väljer tillämplig lag för de förmögensrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet efter den 29 januari 2019.

Artikel 70

Ikraftträdande

1. Denna förordning träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.
2. Denna förordning ska vara tillämplig i de medlemsstater som deltar i fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om internationella pars förmögensförhållanden, som omfattar frågor om såväl makars förmögensförhållanden som förmögensrättsliga verkningar av registrerade partnerskap i enlighet med bemyndigandet i beslut (EU) 2016/954.

Den ska tillämpas från och med den 29 januari 2019, med undantag för artiklarna 63 och 64, som ska tillämpas från och med den 29 april 2018, och artiklarna 65, 66 och 67, som ska tillämpas från och med den 29 juli 2016. För de deltagande medlemsstater som deltar i det fördjupade samarbetet i enlighet med ett beslut som antagits enligt artikel 331.1 andra eller tredje stycket i EUF-fördraget är denna förordning tillämplig från och med den dag som anges i det berörda beslutet.

Denna förordning är till alla delar bindande och direkt tillämplig i alla deltagande medlemsstater i enlighet med fördragen.

Utfärdad i Luxemburg den 24 juni 2016.

På rådets vägnar
A.G. KOENDERS
Ordförande

RÄTTELSER

Rättelse till rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögensförhållanden

(Europeiska unionens officiella tidning L 183 av den 8 juli 2016)

Sidan 28, artikel 69.2 och 69.3

I stället för: "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i kapitel II.

3. Kapitel III är endast tillämpligt med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögensförhållanden efter den 29 januari 2019."

ska det stå: "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inletts före den 29 januari 2019, ska domar som meddelas denna dag eller därefter erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i bestämmelserna i kapitel II.

3. Kapitel III är endast tillämpligt med avseende på makar som ingår äktenskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögensförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter."

Rättelse till rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögensrättsliga verkningar av registrerade partnerskap

(Europeiska unionens officiella tidning L 183 av den 8 juli 2016)

Sidan 56, artikel 69.2 och 69.3

I stället för: "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes före den 29 januari 2019 ska emellertid domar som meddelas efter denna dag erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i kapitel II.

3. Kapitel III är endast tillämpligt på partner som registrerar sitt partnerskap eller väljer tillämplig lag för de förmögensrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet efter den 29 januari 2019."

ska det stå: "2. Om förfarandena i ursprungsmedlemsstaten inleddes före den 29 januari 2019 ska emellertid domar som meddelas denna dag eller därefter erkännas och verkställas i enlighet med kapitel IV, så länge de behörighetsregler som tillämpas är förenliga med dem som fastställs i kapitel II.

3. Kapitel III är endast tillämpligt på partner som registrerar sitt partnerskap eller väljer tillämplig lag för de förmögensrättsliga verkningarna av det registrerade partnerskapet den 29 januari 2019 eller därefter."

Sammanfattning av betänkandet (SOU 2017:90)

Uppdraget

Utredningen har i uppdrag att lämna de författningsförslag och förslag på andra åtgärder som behövs med anledning av rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (förordningen om makars förmögenhetsförhållanden) och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden). I uppdraget ingår att förklara och tydliggöra förordningarnas innebörd och tillämpning i ett svenskt sammanhang. Eftersom förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden har kopplingar till framför allt arvsförordningen och Bryssel II-förordningen ingår också i utredningens uppdrag att belysa hur de olika förordningarna förhåller sig till varandra.

När det gäller makar finns i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden ett undantag som innebär bl.a. att Sverige och Finland i vissa fall kan avstå från att tillämpa förordningens bestämmelser om förfaranden för erkännande och verkställighet när det gäller avgöranden som har meddelats i den andra staten. Undantaget avser avgöranden som har meddelats med stöd av konventionen av den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen), konventionen av den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen) och konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, Köpenhamn 11.10.1977 (1977 års nordiska ramkonvention). I utredningens uppdrag ingår att analysera undantagets närmare innebörd för tillämpningen av de författningar som genomför de nordiska konventionerna i svensk rätt och överväga om några författningsändringar krävs.

Utredningen ska analysera hur förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden påverkar de svenska reglerna och om ändringar och kompletteringar måste eller bör göras för att åstadkomma en överskådlig, förutsebar och ändamålsenlig reglering på området. Svenska bestämmelser på området återfinns för närvarande i ett flertal olika författningar. Enligt uppdraget ska utredningen särskilt överväga om samtliga bestämmelser på området bör samlas i en ny lag. Vidare ska utredningen överväga om det finns behov av att i Sverige införa materiella bestämmelser om de förmögenhetsrättsliga verkningarna av utländska registrerade partnerskap.

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Prop. 2018/19:50
Bilaga 4

Tillämpningsområden

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden är antagna inom ramen för ett fördjupat samarbete mellan 18 av EU:s medlemsstater, nämligen Belgien, Bulgarien, Cypern, Tjeckien, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Kroatien, Italien, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Österrike, Portugal, Slovenien, Finland och Sverige. Förordningarna reglerar frågor om internationell behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet rörande makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har gränsöverskridande följder. De börjar tillämpas i relevanta delar den 29 januari 2019 och kommer att vara bindande och direkt tillämpliga i de stater som deltar i det fördjupade samarbetet.

Internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden omfattas inte av förordningarnas bestämmelser. Det följer vidare av förordningarnas övergångsbestämmelser att bestämmelserna om tillämplig lag (kapitel III) endast är tillämpliga med avseende på makar respektive registrerade partner som ingår äktenskap respektive registrerar partnerskap eller väljer tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter. Detta betyder att s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap inte omfattas av förordningarnas bestämmelser om tillämplig lag.

Det nordiska undantaget

För vissa frågor på området för makars förmögenhetsförhållanden finns särskilda internationellt privaträttsliga bestämmelser som gäller i förhållandet mellan de nordiska länderna. Bestämmelserna har sin grund i de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, 1977 års nordiska ramkonvention och konventionen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar, Köpenhamn 16.3.1932 (1932 års nordiska ramkonvention). Eftersom Island inte har tillträtt 1977 års nordiska ramkonvention tillämpas fortfarande 1932 års nordiska ramkonvention i förhållande till Island.

För svensk del återfinns de internordiska bestämmelserna i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (NÄF), lagen (2015:417) om arv i internationella situationer (IAL), lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område (NEVL) och lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som har meddelats i Island (1932 års lag).

Det följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden att Sverige kommer att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden i förhållande till Danmark, Norge och Island. I förbindelser mellan medlemsstaterna, dvs. i förhållandet mellan Sverige och Finland, kommer dock förordningen att ha företräde. Utgångspunkten är därmed att Sverige inte kommer att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna i förhållande till Finland. Förordningen innehåller dock ett undantag som innebär att Sverige

kan tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till Finland i den mån de föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av domar än förordningen gör.

Internationell behörighet

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden reglerar när medlemsstaternas domstolar är behöriga att pröva frågor som rör makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden (internationell behörighet). Bestämmelserna om internationell behörighet i förordningarna är hierarkiskt ordnade, dvs. de ska prövas i tur och ordning. I första hand ska frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden prövas av domstolarna i den medlemsstat som handlägger ett anknutet förfarande om arv eller äktenskapsskillnad respektive upplösning av ett registrerat partnerskap. Föreligger inte internationell behörighet på grund av något sådant anknutet förfarande fastställs i stället behörigheten i enlighet med behörighetskriterier som är kopplade till makarnas respektive de registrerade partnernas hemvist och medborgarskap.

Genom förordningarna införs en möjlighet för makar och registrerade partner att ingå avtal om att domstolarna i en medlemsstat ska ha exklusiv behörighet att avgöra frågor rörande deras förmögenhetsförhållanden, s.k. prorogationsavtal.

Därutöver finns bestämmelser om subsidiär behörighet och behörighet i undantagsfall (t.ex. om det är omöjligt att få ett avgörande i ett tredjeland till vilket målet har nära anknytning).

En domstol som är behörig enligt någon av förordningarna kan, om vissa förutsättningar är uppfyllda, förklara sig obehörig. En sådan förklaring kan endast avges undantagsvis om domstolen anser att äktenskapet i fråga, enligt medlemsstatens internationella privaträtt, inte erkänns respektive om domstolen anser att domstolslandet inte medger registrerade partnerskap.

Utgångspunkten är att internationell behörighet enligt förordningarna är universell och omfattar egendom såväl inom som utom landet. Förordningarna innehåller dock bestämmelser som medger rätt för den annars behöriga domstolen att i vissa fall begränsa förfarandet till att inte omfatta egendom som är belägen i ett tredjeland.

Tillämplig lag

I likhet med vad som gäller enligt nuvarande bestämmelser kan makar och registrerade partner enligt förordningarna avtala om vilket lands lag som ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Har makar inte avtalat om tillämplig lag ska tillämplig lag på deras förmögenhetsförhållanden bestämmas med utgångspunkt i lagen i den stat där de tog hemvist när de gifte sig. Har registrerade partner inte avtalat om tillämplig lag tillämpas på de förmögenhetsrättsliga verkningarna av deras registrerade partnerskap lagen i den stat enligt vars lag det registrerade partnerskapet ingicks. Endast i undantagsfall kan lagen i en stat där makarna respektive de registrerade partnerna senare tagit hemvist tillämpas. Dessa bestämmelser är ett uttryck för den s.k. oföränderlighetsprincipen, dvs. att den lag som

är tillämplig vid äktenskapets respektive det registrerade partnerskapets ingående inte senare ändras på grund av att makarna respektive de registrerade partnererna har fått anknytning till en annan stat.

Övergången till en tillämpning av oföränderlighetsprincipen för att avgöra frågan om tillämplig lag är en genomgripande förändring som förordningarna för med sig i svensk internationell privaträtt. För närvarande gäller i svensk rätt att tillämplig lag bestäms utifrån lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig. Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas dock i stället den statens lag. Det bör framhållas att makar och registrerade partner fortfarande kommer att kunna avtala om att hemvistlandets lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden.

Den tillämpliga lagen ska enligt förordningarna reglera upplösning av makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och delning, fördelning eller avveckling av egendom. Det betyder att den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera frågor om makars förmögenhetsförhållanden både under äktenskapet och efter dess upplösning. Det mesta talar också för att den enligt förordningarna tillämpliga lagen ska reglera även förfarandet vid bodelning eller motsvarande. Den möjlighet som i dag finns i svensk rätt att på begäran av en make tillämpa svensk lag beträffande förfarandet vid bodelning kommer därmed att försvinna.

Enligt förordningarna gäller universalitetsprincipen, dvs. att den lag som enligt förordningarnas bestämmelser är tillämplig gäller oavsett om det är lagen i en medlemsstat eller i ett tredjeland.

I förhållande till svensk rätt innehåller förordningarna delvis nya bestämmelser om formell giltighet av lagvalsavtal och äktenskaps- respektive partnerskapsförord. Som grundläggande krav enligt förordningarna gäller att dessa rättshandlingar måste vara skriftliga, daterade och undertecknade för att vara formellt giltiga. I svensk rätt krävs i dag endast skriftlighet för ett lagvalsavtals formella giltighet. Förordningarnas bestämmelser innebär också att äktenskaps- respektive partnerskapsförord samt lagvalsavtal i vissa fall måste registreras hos Skatteverket för att bli formellt giltiga. I svensk rätt är det i dag endast äktenskaps- respektive partnerskapsförord som måste registreras för att bli formellt giltiga.

Erkännande och verkställighet

Enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ska domar som har meddelats i en medlemsstat erkännas i övriga medlemsstater utan att det krävs något särskilt förfarande. För verkställighet krävs att domen har förklarats verkställbar i den medlemsstat där verkställighet begärs.

Förfarandet vid ansökan om verkställbarhet ska enligt förordningarna, i den mån annat inte följer av förordningarna, regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten.

Fortsatt behov av svenska bestämmelser

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer att vara direkt tillämpliga i Sverige, vilket innebär att de kommer att gälla som svensk lag. Det kommer dock fortfarande att finnas behov av svenska bestämmelser på området. Det gäller bestämmelser som kompletterar förordningarna och bestämmelser som införlivar bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i de nordiska konventionerna. Det gäller vidare bestämmelser som reglerar internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden samt bestämmelser för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga.

Kompletterande bestämmelser till förordningarna

Förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden ersätter i stort sett svenska autonoma bestämmelser om internationell behörighet och tillämplig lag i frågor om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. Medlemsstaterna ges dock i förordningarna möjlighet att genom internationellt tvingande regler tillämpa undantag i förhållande till bestämmelserna om tillämplig lag. Internationellt tvingande regler är bestämmelser som en medlemsstat anser vara så avgörande för att skydda allmänintressen, t.ex. sin politiska, sociala och ekonomiska struktur, att landet kräver att de tillämpas vid alla situationer inom deras tillämpningsområden. Utredningen föreslår kompletterande bestämmelser om internationellt tvingande regler. Enligt dessa ska äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makarnas gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Dessutom föreslås kompletterande bestämmelser om reservforum när förordningarna föreskriver att det finns internationell behörighet för svensk domstol. Det föreslås också bestämmelser om registrering av lagvalsavtal.

Förfarandet vid ansökan om verkställbarhet ska enligt förordningarna, i den mån annat inte följer av förordningarna, regleras av lagen i den verkställande medlemsstaten. Utredningen föreslår som kompletterande bestämmelser till förordningarna att förfarandet vid ansökan om verkställbarhet (exekvaturförfarandet) i huvudsak ska följa det som gäller för motsvarande förfaranden enligt andra internationella instrument, t.ex. arvsförordningen, och att ansökan om verkställbarhet ska göras till de tingsrätter som regeringen föreskriver.

Internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden

Enligt förordningen om makars förmögenhetsförhållanden kommer Sverige inte längre att kunna tillämpa de internordiska bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag i förhållande till Finland. När en fråga om makars förmögenhetsförhållanden rör förhållandet mellan Sverige och Finland ska i stället bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas.

Enligt förordningen kommer Sverige dock att kunna fortsätta tillämpa samtliga internordiska bestämmelser i förhållande till Danmark, Norge och Island. Utredningen har vidare bedömt att de internordiska bestämmelserna föreskriver enklare och snabbare förfaranden för erkännande och verkställighet av avgöranden än förordningen om makars förmögenhetsförhållanden. Sverige kommer därför, enligt det nordiska undantaget i förordningen, att kunna fortsätta tillämpa de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet även i förhållande till Finland.

Utredningen föreslår att nuvarande internordiska bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i princip ska behållas. Det avser alltså bestämmelser som i dag finns i NÄF, IAL, NEVL och 1932 års lag.

Bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden

Internationella frågor om sambors förmögenhetsförhållanden omfattas inte av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 2012 års Bryssel I-förordning och 2007 års Luganokonvention finns internationellt privaträttsliga bestämmelser som utredningen bedömer är tillämpliga åtminstone avseende vissa frågor om sambors förmögenhetsförhållanden. Det finns oaktat detta behov av svenska autonoma bestämmelser angående sambors förmögenhetsförhållanden. I dag tillämpas bestämmelserna i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden (LIMF) i fråga om sambors förmögenhetsförhållanden.

Utredningen föreslår att nuvarande bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden i princip ska behållas. Det betyder bl.a. att bestämmelserna om tillämplig lag i fortsättningen kommer att skilja sig åt mellan makar och sambor. Med hänsyn till bestämmelserna om formell giltighet av lagvalsavtal i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden föreslås dock att även lagvalsavtal mellan sambor ska vara skriftliga, daterade och undertecknade för att vara formellt giltiga. Dessutom föreslås att det införs bestämmelser om materiell giltighet av lagvalsavtal mellan sambor. Bestämmelserna överensstämmer med vad som gäller angående materiell giltighet av lagvalsavtal enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden

Bestämmelserna om erkännande och verkställighet i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden kommer endast att gälla beträffande domar som har meddelats i andra medlemsstater. Även i fortsättningen kommer det därför att finnas behov av svenska bestämmelser för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga.

Bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden finns i dag i LIMF. Utredningen föreslår att dessa

bestämmelser i princip ska behållas. Det föreslås dock att bestämmelserna som reglerar förutsättningar för erkännande och om det föreligger hinder mot erkännande ändras så att de överensstämmer med motsvarande bestämmelser i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

En ny lag införs

Utredningen har övervägt vilken lagteknisk lösning som bör väljas när det gäller de bestämmelser som ska införas respektive behållas med vissa ändringar och tillägg. Ett alternativ skulle vara att samla endast de kompletterande bestämmelserna till förordningarna i en ny lag och behålla de övriga bestämmelserna i de författningar som de för närvarande finns i. Bestämmelsernas placering i flera olika författningar ger dock en splittrad bild som mest sannolikt leder till tillämpningssvårigheter för domstolar och andra rättstillämpare. Utredningen föreslår därför att bestämmelser om makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden samlas i en ny lag.

Den nya lagen bör innehålla bestämmelser som kompletterar förordningarna. Vidare bör bestämmelser som införlivar de nordiska äktenskaps- respektive arvskonventionerna, och som i dag återfinns i NÄF och IAL, föras över till den nya lagen med vissa justeringar. Lagen bör också innehålla bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden och bestämmelser för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden som inte omfattas av förordningarna och där inte heller de internordiska bestämmelserna om erkännande och verkställighet är tillämpliga.

I den nya lagen bör dock inte införas bestämmelser om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden som införlivar 1977 och 1932 års nordiska ramkonventioner och som i dag finns i NEVL och 1932 års lag. Båda lagarna har ett brett tillämpningsområde och är inte avgränsade särskilt till avgöranden om makars förmögenhetsförhållanden. Utredningen anser att det är mest ändamålsenligt att bestämmelser som reglerar frågor om erkännande och verkställighet av nordiska avgöranden på privaträttens område generellt behålls oförändrade.

Genom den nya lagen upphävs LIMF. På samma sätt upphävs de bestämmelser som avser makars förmögenhetsförhållanden i NÄF och IAL.

Ändringar i äktenskapsbalken

Definitionen av äktenskapsförord i förordningen om makars förmögenhetsförhållanden är vidare än den som ges av begreppet i svensk rätt. Med äktenskapsförord i förordningens mening avses varje avtal mellan makar eller blivande makar varigenom dessa reglerar sina förmögenhetsförhållanden. Förutom äktenskapsförord i svensk bemärkelse omfattas därför med stor sannolikhet även bodelningsavtal och föravtal av definitionen.

Enligt förordningen gäller som grundläggande formkrav att ett äktenskapsförord ska vara skriftligt, daterat och undertecknat. I dag saknas krav om datering för äktenskapsförord, bodelningsavtal och föravtal i äktenskapsbalken. Utredningen föreslår att det i äktenskapsbalken avseende

Ikraftträdande och

övergångsbestämmelser

Utredningens förslag till ny lag om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden bör träda i kraft samtidigt som förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden börjar tillämpas, nämligen den 29 januari 2019. Genom den nya lagen bör LIMF samtidigt upphävas. Det föreslås övergångsbestämmelser med innebörd att bestämmelserna om tillämplig lag i LIMF fortfarande ska gälla för makar och registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap före den 29 januari 2019 och som inte därefter har valt tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden, dvs. s.k. äldre äktenskap respektive äldre registrerade partnerskap. I övergångsbestämmelser föreslås vidare att en giltig rättshandling (dvs. lagvalsavtal) mellan sambor som företagits före ikraftträdandet inte ska förlora sin giltighet genom den nya lagen.

Även utredningens förslag till ändringar i äktenskapsbalken bör träda i kraft den 29 januari 2019. Det föreslås övergångsbestämmelser med innebörd att ett giltigt äktenskapsförord, bodelningsavtal eller föravtal som ingåtts före ikraftträdandet inte ska förlora sin giltighet genom lagändringarna.

Betänkandets lagförslag

1 Förslag till lag om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Kompletterande bestämmelser till förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § I detta kapitel finns kompletterande bestämmelser till

1. rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen¹ (förordningen om makars förmögenhetsförhållanden), och

2. rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, i den ursprungliga lydelsen² (förordningen om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

Reservforum

2 § Om det finns svensk internationell behörighet enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

Registrering av lagvalsavtal

3 § Om ett lagvalsavtal ska registreras hos Skatteverket enligt bestämmelserna i artikel 23 i förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, ska bestämmelserna i 16 kap. 2, 4 och 5 §§ äktenskapsbalken tillämpas.

Internationellt tvingande regler

4 § Äktenskapsbalkens bestämmelser om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

¹ EUT L 183, 8.7.2016, s. 1.

² EUT L 183, 8.7.2016, s. 30.

Rättsverkningar vid legal separation

5 § Har det utomlands meddelats ett slutligt beslut om legal separation och har makarna inte återupptagit sammanlevnaden, ska egendom som makarna har förvärvat efter separationen inte ingå i en bodelning där svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid en sådan bodelning ska täckning för skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid separationen.

Erkännande och verkställighet enligt förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden

6 § En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige enligt någon av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

7 § En ansökan enligt någon av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden om ändring av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 6 § görs till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 6 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

8 § Vid handläggning i domstol av ärenden som avses i 6 och 7 §§ tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

9 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har vunnit laga kraft, om inte något annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

10 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 6 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

2 kap. Särskilda bestämmelser för vissa nordiska förhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller i förhållande till de stater som är anslutna till konventionen den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om

äktenskap, adoption och förmynderskap³ (den nordiska äktenskapskonventionen) och konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning⁴ (den nordiska arvskonventionen).

Bestämmelserna gäller om inte annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Bestämmelserna om internationell behörighet och tillämplig lag är inte tillämpliga i förhållande till Finland.

2 § Det som sägs i 5 och 8–12 §§ gäller makars förmögenhetsförhållanden, om båda makarna

1. är medborgare i någon konventionsstat och
2. när de ingick äktenskap
 - a) var medborgare i någon konventionsstat och
 - b) då tog hemvist i en av konventionsstaterna.

Bestämmelserna tillämpas inte om båda makarna efter äktenskapets ingående har tagit hemvist utanför konventionsstaterna.

Svensk domstols internationella behörighet

3 § I samband med ett yrkande om legal separation eller äktenskapsskillnad enligt 7 § förordning (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap får också av samma eller annan domstol prövas frågor om bodelning.

4 § Om en talan angående en fråga om bodelning väcks enligt 3 § vid behörig domstol eller annan myndighet i olika konventionsstater mellan samma parter, ska den domstol eller annan myndighet vid vilken talan väckts senare självantavvisa talan till förmån för den andra domstolen eller myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket ska en fråga om legal separation och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

5 § En ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp av svensk domstol om

1. makarna har hemvist i Sverige, eller
2. makarna har hemvist i olika konventionsstater och den make som ansökan riktar sig mot har hemvist i Sverige.

6 § En fråga som gäller bodelning med anledning av en makes död ska tas upp av svensk domstol om bodelningen förrättas i enlighet med svensk lag enligt 14 §.

En tvist som gäller bodelning med anledning av en makes död får också, trots att domstol i en annan nordisk stat är behörig, tas upp av svensk domstol om parterna är överens om det. Det gäller dock inte om dödsboet är föremål för behandling av domstol, testamentsexekutor, bobestyrer eller av domstol

³ SÖ 1931:19

⁴ SÖ 1935:17.

7 § Vid bodelning med anledning av en makes död som förrättas i Sverige efter en medborgare i en annan nordisk stat ska makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands omfattas.

Tillämplig lag

8 § Har makar eller blivande makar avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla om

1. avtalet avser

a) lagen i en konventionsstat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, eller

b) lagen i den konventionsstat där de båda senast samtidigt hade hemvist, ifall den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan konventionsstat än den där de tog hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 10–12 §§.

9 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den konventionsstat där makarna tog hemvist när de gifte sig.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan konventionsstat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

10 § I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad ska alltid lagen i den konventionsstat där egendomen finns tillämpas.

11 § Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits före bytet.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

12 § Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makarna är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 8 eller 9 § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, eller

2. lagen i en konventionsstat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om en konventionsstats lag saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas gäller här i landet mot tredje man, endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken.

13 § Om makar har beviljats legal separation och är på deras förmögenhetsförhållanden lagen i en konventionsstat tillämplig, i vilken det saknas regler om legal separation, ska

1. bestämmelserna i den staten om bodelning efter äktenskapsskillnad tillämpas,

2. egendom som en make förvärvar efter den legala separationen vara hans eller hennes enskilda, och

3. avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena vid den legala separationen.

14 § Bodelning med anledning av en makes död förrättas enligt svensk lag om den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och vid sin död hade hemvist i Sverige.

Bodelning med anledning av en makes död förrättas också enligt svensk lag om en efterlevande make som är medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge har suttit i oskiftat bo och han eller hon har hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge och då hade hemvist i Sverige.

Erkännande och verkställighet

15 § Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut som i Danmark, Finland, Island eller Norge har meddelats med tillämpning av bestämmelser om internationell behörighet som motsvarar 3 eller 5 §, ska gälla i Sverige.

16 § Om inget annat följer av 15 §, ska i fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge avseende en fråga om makars förmögenhetsförhållanden tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område eller lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island. Om dessa lagar inte gäller, tillämpas 4 kap. om inte något annat följer av förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

3 kap. Frågor om sambors förmögenhetsförhållanden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, om inte annat följer av en unionsrättsakt.

Bestämmelserna gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

Svensk domstols internationella behörighet

2 § En fråga om sambors förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol om

1. svaranden har hemvist i Sverige,

2. käranden har hemvist i Sverige och svensk lag enligt 5 eller 6 § är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,

3. frågan rör egendom i Sverige, eller
4. svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har gått i svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Om frågan gäller bodelning med anledning av en sambos död tillämpas 3 § i stället för första stycket.

3 § En fråga om bodelning med anledning av en sambos död får tas upp av svensk domstol

1. om den avlidne sambon hade hemvist i Sverige,
2. i fall som anges i 2 § första stycket 1, 2 och 4, eller
3. på begäran av den efterlevande sambon om svensk domstol, i andra fall än som avses i 1, är behörig att ta upp en fråga om arv efter den avlidne enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, i den ursprungliga lydelsen⁵.

4 § Framställs ett yrkande om sambors förmögenhetsförhållanden i en svensk domstol, när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande här i landet. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på ett lagakraftvunnet avgörande i det utländska förfarandet. Talan får prövas om det finns särskilda skäl.

Tillämplig lag

5 § Om sambor eller blivande sambor i skriftligt, daterat och undertecknat avtal har kommit överens att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla om

1. avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, och
2. något annat inte följer av 7–14 §§.

Om den ena sambon är död, får den efterlevande sambon ingå ett avtal enligt första stycket med den avlidnes arvingar och universella testamentstagare.

Förekomsten och giltigheten av ett lagvalsavtal eller av ett villkor i ett sådant avtal ska fastställas enligt den lag som skulle vara tillämplig på det enligt första eller andra stycket, om avtalet eller villkoret var giltigt.

6 § Har tillämplig lag inte bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där samborna tog hemvist när de inledde samboförhållandet.

Om båda samborna senare har tagit hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Har båda samborna tidigare under samboförhållandet haft hemvist i den staten eller är båda samborna medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist i staten.

⁵ EUT L 201, 27.7.2012, s. 107.

7 § En rättshandling mellan sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när rättshandlingen företas. Företas rättshandlingen före samboförhållandet, är den giltig, om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när samborna inleder samboförhållandet.

Rättshandlingen ska vidare anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den företas eller där samborna då har hemvist.

8 § En utländsk bodelning med anledning av en sambos död ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt

1. den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
2. lagen i den stat där den förrättades, eller
3. lagen i den stat där den avlidne hade hemvist eller var medborgare.

Särskilda bestämmelser om bodelning m.m.

9 § På begäran av en sambo eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid bodelning, även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna i svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning beträffande sambors egendom.

10 § Vid en bodelning ska sambornas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av sambornas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras, om någon av samborna med rimliga skäl motsätter sig det.

Vid en bodelning med anledning av en sambos död ska det beaktas vad som tillkommit den efterlevande sambon vid motsvarande förrättning efter den döde utomlands.

11 § Bestämmelserna i 16–18 §§ och 22–25 §§ sambolagen (2003:376) om förfogande över sambors gemensamma bostad och bohag och om en sambos rätt att vid bodelning överta sådan egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

12 § Vid en bodelning som görs i Sverige får jämkning ske enligt 15 § sambolagen (2003:376), även om en utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden.

Hänsyn till tredje mans intressen

13 § Inskränkningar som en utländsk lag innehåller i en sambos rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denna sambo

och finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk lag.

Detsamma gäller inskränkningar i en sambos rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

14 § Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet.

Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

Erkännande och verkställighet av utländska avgöranden

15 § Ett lagakraftvunnet avgörande om sambors förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. en stat vars lag enligt 5 eller 6 § var tillämplig på frågor om sambornas förmögenhetsförhållanden, eller
2. den stat där svaranden hade hemvist.

16 § Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
3. avgörandet strider mot ett här i landet gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,
4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller
5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett här i landet gällande avgörande.

17 § Ett utländskt domstolsavgörande som är verkställbart i domstolslandet och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning.

18 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har vunnit laga kraft. En föreskrift om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Reservforum

19 § Om det finns svensk internationell behörighet enligt detta kapitel och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

Hemvist

20 § Vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel ska den som är bosatt i en viss stat anses ha hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande.

Ordre public

21 § En bestämmelse i utländsk lag får inte tillämpas och ett utländskt avgörande gäller inte i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen eller att erkänna avgörandet.

4 kap. Särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av vissa utländska avgöranden

Kapitlets tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om erkännande och verkställighet av avgöranden om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, om inte annat följer av förordningarna om makars respektive registrerade partners förmögenhetsförhållanden, 2 kap. denna lag, lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område eller lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island.

Erkännande och verkställighet

2 § Ett lagakraftvunnet avgörande om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden av en utländsk domstol eller en annan myndighet eller av en bodelningsförrättare gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. en stat vars lag enligt i Sverige gällande lagvalsregler var tillämplig på makarnas respektive de registrerade partnernas förmögenhetsförhållanden, eller

2. den stat där svaranden hade hemvist.

3 § Det utländska avgörandet gäller dock inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har gått i svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna

svara i saken eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,

2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,

3. avgörandet strider mot ett tidigare meddelat utländskt avgörande som gäller här,

4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller

5. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.

4 § I fråga om verkställighet av ett avgörande som avses i 2 § gäller vad som föreskrivs i 3 kap. 17–18 §§.

1. Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

2. Genom lagen upphävs lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.

3. Bestämmelserna i 3–7, 9–12 och 19–20 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden tillämpas fortfarande avseende makar och registrerade partner som har ingått äktenskap respektive registrerat partnerskap före den 29 januari 2019 och som inte har valt tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden den 29 januari 2019 eller därefter.

4. Ett giltigt lagvalsavtal mellan sambor som företogs före ikraftträdandet förlorar inte sin giltighet genom den nya lagen.

5. Har talan i ett mål eller ärende som avser makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden väckts vid domstolen före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser.

6. Bestämmelserna i 13, 14, 16, 17, 19 och 20 §§ lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden tillämpas fortfarande på avgöranden om makars eller registrerade partners förmögenhetsförhållanden som har meddelats före ikraftträdandet.

2 Förslag till ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 3 §, 9 kap. 5 och 13 §§ samt 16 kap. 1 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

3 §

Genom äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen, *dateras* och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks.

I annat fall gäller äktenskapsförord först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

9 kap.

5 §

Bodelning förrättas av makarna tillsammans. Över bodelningen *skall* upprättas en handling som skrivs under av dem båda. Är den ena maken död, förrättas bodelningen av den andra maken samt den dödes arvingar och universella testamentstagare. För arvingar och universella testamentstagare gäller i så fall, om inget annat sägs, vad som är föreskrivet om make.

Bodelning förrättas av makarna tillsammans. Över bodelningen *ska* upprättas en handling som *dateras och* skrivs under av dem båda. Är den ena maken död, förrättas bodelningen av den andra maken samt den dödes arvingar och universella testamentstagare. För arvingar och universella testamentstagare gäller i så fall, om inget annat sägs, vad som är föreskrivet om make.

13 §

Makar får inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet

Makar får inför en omedelbart förestående äktenskapsskillnad avtala om den kommande bodelningen eller om annat som har samband med denna (föravtal). Över avtalet

skall upprättas en handling som undertecknas av makarna.

ska upprättas en handling som dateras och undertecknas av makarna.

Prop. 2018/19:50
Bilaga 5

Avtal som makar i annat fall har ingått om kommande bodelning är utan verkan, om det inte utgör äktenskapsförord.

16 kap.

1 §

För hela landet gemensamt ska Skatteverket föra ett äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter som ska registreras enligt denna balk eller som ska tas in i registret enligt andra bestämmelser.

För hela landet gemensamt ska Skatteverket föra ett äktenskapsregister för inskrivning av de uppgifter som ska

1. registreras enligt denna balk,
2. registreras enligt rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen¹, och rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap, i den ursprungliga lydelsen², eller
3. tas in i registret enligt andra bestämmelser.

1. Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

2. Ett giltigt äktenskapsförord, bodelningsavtal eller föravtal som företogs före ikraftträdandet förlorar inte sin giltighet genom den nya lagen.

¹ EUT L 183, 8.7.2016, s. 1.

² EUT L 183, 8.7.2016, s. 30.

Förslag till ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Denna lag tillämpas inte om något annat följer av de unionsrättsakter och internationella instrument som omfattas av lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, eller av särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Lagen tillämpas inte heller i fråga om

1. dom eller förlikning i mål om *boskillnad*, legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående *bodelning eller* skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption *eller* förmynderskap,

1. dom eller förlikning i mål om legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,

2. dom eller förlikning i mål om *boskillnad eller i mål angående bodelning med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 2 kap. 15 § lagen (0000:00) om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden,*

2. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av

3. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av

barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,

3. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,

4. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

5. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater,

6. dom eller förlikning som rör

a) en gäldenärs försättande i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade hemvist i något av de nordiska länderna, eller

7. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,

4. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,

5. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

6. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater,

7. dom eller förlikning som rör

a) en gäldenärs försättande i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade hemvist i något av de nordiska länderna, eller

8. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

dels att 2 a–6 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 8, 9–10 och 22 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden *och bodelning*. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om

1. barnet är makarnas gemensamma och

2. barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.

Om barnet inte har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp där, om

1. barnet har sitt hemvist i en fördragsslutande stat,

2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om det,

3. makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp och

4. frågans prövning i den staten är till barnets bästa.

9 §

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. *Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.*

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall *skall*

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om

1. barnet är makarnas gemensamma och

2. barnet har sitt hemvist i den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall *ska*

föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragslutande stat och därefter levtt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragslutande stat och därefter levtt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

10 §

Har hemskillnad vunnits mellan makar, på vilkas förmögenhetsförhållanden lagen i fördragslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, är tillämplig, skall egendom som make förvärvar efter hemskillnaden vara hans enskilda och täckning för gäld beräknas med hänsyn till förhållandena vid hemskillnaden. I övrigt äga bestämmelserna i den staten om bodelning efter äktenskapsskillnad motsvarande tillämpning.

Avlider make, sedan hemskillnad vunnits, *skall*, i fråga om efterlevande makes rätt att taga arv eller testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i fördragslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, hemskillnaden likställas med äktenskapsskillnad, om hemskillnaden ännu består.

Avlider make, sedan hemskillnad vunnits, *ska*, i fråga om efterlevande makes rätt att taga arv eller testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i fördragslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, hemskillnaden likställas med äktenskapsskillnad, om hemskillnaden ännu består.

22 §

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats enligt 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, *skall* gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragslutande stat.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats enligt 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, *ska* gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragslutande stat.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:417)
om arv i internationella situationer

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

dels att 3 kap. 8–10 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 11 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

11 §

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte gäller, tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av arvsförordningen, *eller lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.*

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder tillämpas lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte gäller, tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av arvsförordningen.

Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:788)
om införande av äktenskapsbalken

Prop. 2018/19:50
Bilaga 5

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken att 19 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

I fråga om ansökan om boskillnad som görs enligt 5 § *förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap* skall giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål alltjämt tillämpas.

I fråga om ansökan om boskillnad som görs enligt 2 kap. 5 § *lagen (0000:00) om internationella frågor rörande makars, registrerade partners och sambors förmögenhetsförhållanden* ska giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål alltjämt tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 29 januari 2019.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet lämnats av Göta hovrätt, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Nacka tingsrätt, Stockholms tingsrätt, Gotlands tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Umeå tingsrätt, Skellefteå tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Förvaltningsrätten i Stockholm, Justitiekanslern, Domstolsverket, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Kammarkollegiet, Lantmäteriet, Diskrimineringsombudsmannen, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Familjens Jurist, Föreningen för Svenskar i Världen, Föreningen Sveriges Kronofogdar, Sparbankernas Riksförbund, Svenska Bankföreningen, Sveriges advokatsamfund och Sveriges Pensionärsförbund (SPF).

Riksdagens ombudsmän och Svensk Försäkring har avstått från att yttra sig.

Ångermanlands tingsrätt, Familjerättssociomernas Riksförening, Föreningen Mans- & Familjejour, Föreningen Norden, Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU), Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL), Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Riksorganisationen Män för Jämställdhet, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige (SIOS), Svenska Rivieraklubben, Sveriges Begravningsbyråers Förbund, Sveriges Domareförbund och Sveriges Kvinnolobby har fått tillfälle att yttra sig, men har inte hörts av.

1 Förslag till lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Lagens innehåll

1 § I 2 kap. finns bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, nämligen

1. rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden (EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden), och

2. rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjudat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap (EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden).

2 § I 3 kap. finns bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer, som delvis införlivar konventionen den 6 februari 1931 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap och konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning.

3 § I 4 kap. finns ytterligare bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

4 § I 5 kap. finns bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

5 § I 6 kap. finns bestämmelser om registrering av lagvalsavtal mellan makar och om hemvist och reservforum.

2 kap. EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Det som föreskrivs i kapitlet om makar gäller även för registrerade partner som omfattas av EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Registrering av äktenskapsförord och lagvalsavtal

2 § Bestämmelser om formkrav för äktenskapsförord finns i artikel 25 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelser om formkrav för partnerskapsförord, som i svensk rätt omfattas av reglerna för äktenskapsförord, finns i artikel 25 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 7 kap. 3 § tredje stycket och 16 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om registrering som kompletterar förordningarna.

Bestämmelser om formkrav för lagvalsavtal finns i artikel 23 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden och artikel 23 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden. I 6 kap. 1 § i denna lag och i 16 kap. äktenskapsbalken finns bestämmelser om registrering som kompletterar förordningarna.

Förfarandet vid bodelning

3 § På begäran av en make eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid en bodelning även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning i fråga om makars egendom.

Begränsningar i tillämpningen av utländsk lag

4 § Äktenskapsbalkens bestämmelser i 7 kap. 4–9 §§ och 11 kap. 8 och 10 §§ om förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att överta sådan egendom vid bodelning ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

Äktenskapsbalkens bestämmelser i 12 kap. 2 § om att vid en bodelning med anledning av en makes död vardera sidan, på begäran av den efterlevande maken, som sin andel ska behålla sitt giftorättsgods eller en del av det och om en efterlevande makes förlust av rätten att få del i den avlidnes giftorättsgods eller av rätten att få behålla sitt giftorättsgods ska alltid tillämpas.

5 § Vid en bodelning som görs i Sverige får jämkning ske enligt 12 kap. 1 och 3 §§ äktenskapsbalken även om utländsk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Rättsverkningar vid legal separation

6 § Om det utomlands har meddelats ett avgörande om legal separation och makarna inte har återupptagit sammanlevnaden, ska egendom som makarna har förvärvat efter det att avgörandet fått laga kraft inte ingå i en bodelning där svensk lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Vid en sådan bodelning ska täckning för skulder beräknas med hänsyn till förhållandena då avgörandet fick laga kraft.

Erkännande och verkställighet

7 § En ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige enligt någon av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

8 § En ansökan om ändring av ett beslut med anledning av en ansökan enligt 7 § görs till den tingsrätt som har meddelat beslutet.

Om en sådan ansökan görs av den som har gjort ansökan enligt 7 §, ska den ha kommit in till tingsrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades.

9 § Vid handläggning i domstol av ärenden som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

10 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet enligt utsökningsbalken på samma sätt som en svensk dom som har fått laga kraft, om inte något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

Vid verkställighet av ett avgörande som rör en säkerhetsåtgärd tillämpas i stället bestämmelserna i utsökningsbalken om verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

11 § Om tingsrätten vid det förfarande som avses i 7 § bifaller en ansökan om verkställbarhetsförklaring, ska tingsrättens beslut anses innefatta ett beslut om kvarstad eller någon annan åtgärd som avses i 15 kap. rättegångsbalken.

3 kap. Makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

Kapitlet gäller inte om inte något annat följer av artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. Av 3 a § lagen (2009:260) om upphävande av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap framgår att kapitlet inte heller gäller för registrerade partners förmögenhetsförhållanden.

2 § Det som föreskrivs i 4 och 9–13 §§ gäller bara om båda makarna

1. är medborgare i någon nordisk stat,
2. när de ingick äktenskapet var medborgare i någon nordisk stat och då tog sin hemvist i en nordisk stat, och
3. efter att äktenskapet ingicks inte har tagit sin hemvist utanför Norden.

Svensk domstols behörighet

3 § I samband med att en svensk domstol tar upp ett yrkande om äktenskapsskillnad enligt 7 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap får också ett yrkande om bodelning tas upp.

4 § Ett yrkande om boskillnad får tas upp av svensk domstol om

1. makarna har sin hemvist i Sverige, eller
2. makarna har sin hemvist i olika stater i Norden och den make som ansökan riktar sig mot har sin hemvist i Sverige.

5 § Ett yrkande om bodelning med anledning av en makes död får tas upp av svensk domstol, om bodelningen förrättas i enlighet med svensk lag enligt 7 §.

Ett yrkande om bodelning med anledning av en makes död får också tas upp av svensk domstol, om parterna är överens om det. Det gäller dock inte om en fråga som rör dödsboet handläggs i domstol, av en testamentsexekutor eller bobestyrer eller av en av domstol utsedd boudredningsman eller skiftesman, eller om yrkandet gäller klander av bodelning.

Konkurrerande förfaranden

6 § Om det enligt 3 § framställs ett yrkande om bodelning vid en svensk domstol, ska domstolen avvisa talan i den delen om det redan pågår ett förfarande i en annan nordisk stat som kan leda till ett motstridigt avgörande.

Förfarandet vid bodelning med anledning av en makes död

7 § Bodelning med anledning av en makes död förrättas enligt svensk lag om den avlidne var medborgare i en annan nordisk stat och vid sin död hade sin hemvist i Sverige.

Bodelning med anledning av en makes död förrättas också enligt svensk lag om en efterlevande make som är medborgare i en annan nordisk stat har suttit i oskiftat bo och han eller hon har sin hemvist i Sverige. Detsamma gäller om en efterlevande make har suttit i oskiftat bo och vid sin död var medborgare i en annan nordisk stat och då hade sin hemvist i Sverige.

8 § Vid en sådan bodelning med anledning av en makes död som förrättas i Sverige efter en medborgare i en annan nordisk stat ska makarnas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands omfattas.

Tillämplig lag

9 § Om makar eller blivande makar har avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, gäller det om

1. avtalet avser
 - a) lagen i en nordisk stat där någon av dem hade sin hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, eller

b) lagen i en nordisk stat där de båda senast samtidigt hade sin hemvist, under förutsättning att den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit sin hemvist i en annan nordisk stat än den där de tog sin hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 11–13 §§.

10 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den nordiska stat där makarna tog sin hemvist när de gifte sig.

Om båda makarna senare har tagit sin hemvist i en annan nordisk stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft sin hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit sin hemvist där.

11 § I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad tillämpas alltid lagen i den nordiska stat där egendomen finns.

12 § Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har ägt rum före bytet.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

Formkrav för äktenskapsförord och lagvalsavtal

13 § Ett äktenskapsförord eller lagvalsavtal är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 9 eller 10 § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden, eller

2. lagen i en nordisk stat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om frågan om ett lagvalsavtals giltighet bedöms enligt svensk lag, ska lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt, daterat och undertecknat av makarna. Av 6 kap. 1 § framgår att lagvalsavtalet dessutom ska vara registrerat. Om giltigheten bedöms enligt en annan nordisk stats lag och den lagen saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord eller lagvalsavtal mellan makar som har sin hemvist i Sverige när äktenskapsförordet eller lagvalsavtalet ingås gäller här i landet mot tredje man endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken eller enligt 6 kap. 1 § denna lag.

Rättsverkningar vid legal separation

14 § Om det i en annan nordisk stat har meddelats ett avgörande om legal separation och det saknas regler om makars förmögenhetsförhållanden efter legal separation i den lag som är tillämplig, ska

1. egendom som en make förvärvar efter det att avgörandet fått laga kraft vara hans eller hennes enskilda,

2. avdrag för att täcka skulder beräknas med hänsyn till förhållandena när avgörandet fick laga kraft, och

3. i övrigt bestämmelserna i den lagen om bodelning efter äktenskaps-skillnad tillämpas.

Erkännande och verkställighet

15 § En dom eller ett beslut som har meddelats i en annan nordisk stat med tillämpning av bestämmelser om behörighet som motsvarar 3 eller 4 § och som har fått laga kraft ska gälla i Sverige.

16 § I fråga om erkännande, i andra fall än som avses i 15 §, och verkställighet av dom, beslut eller förlikning från en annan nordisk stat om makars förmögenhetsförhållanden finns bestämmelser i lagen (1932:540) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Island eller lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om dessa lagar inte gäller tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden.

4 kap. Makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om konkurrerande förfaranden och erkännande och verkställighet av utländska avgöranden när det gäller makars förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Kapitlet gäller inte om något annat följer av EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, 3 kap. i denna lag eller annan lag.

Konkurrerande förfaranden

2 § Om ett yrkande om makars förmögenhetsförhållanden framställs i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande i Sverige. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på att ett avgörande i det utländska förfarandet har fått laga kraft. Talan får dock prövas om det finns särskilda skäl.

Erkännande och verkställighet av utländska avgöranden

3 § Ett utländskt avgörande om makars förmögenhetsförhållanden som har fått laga kraft gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. den stat där svaranden hade sin hemvist, eller

2. en stat vars lag var tillämplig på frågor om makarnas förmögenhetsförhållanden enligt artikel 22 eller 26 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen, eller artikel 22 eller 26 i EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden, i den ursprungliga lydelsen.

4 § Även om förutsättningarna i 3 § är uppfyllda gäller det utländska avgörandet inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har avgett svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna avge svaromål eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,

2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,

3. avgörandet strider mot ett i Sverige gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,

4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande,

5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett i Sverige gällande avgörande, eller

6. det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att erkänna avgörandet.

5 § Ett utländskt domstolsavgörande om makars förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den stat där det meddelades och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Sökanden ska samtidigt ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt.

6 § Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

7 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. Ett beslut om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

5 kap. Sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Tillämpningsområde

1 § Detta kapitel gäller för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Kapitlet gäller inte om något annat följer av en unionsrättsakt, ett internationellt instrument eller en annan lag.

Svensk domstols behörighet

2 § Ett yrkande om sambors förmögenhetsförhållanden får tas upp av svensk domstol, om

1. svaranden har sin hemvist i Sverige,

2. käranden har sin hemvist i Sverige och svensk lag enligt 6 eller 7 § är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,

3. yrkandet rör egendom i Sverige, eller

4. svaranden i en uppkommen fråga har godtagit att saken prövas i Sverige eller har avgett svaromål i saken utan invändning om domstolens behörighet.

Om yrkandet gäller bodelning med anledning av en sambos död tillämpas 3 § i stället för första stycket.

3 § Ett yrkande om bodelning med anledning av en sambos död får tas upp av svensk domstol

1. om den avlidna sambon hade sin hemvist i Sverige,

2. i fall som anges i 2 § första stycket 1, 2 och 4, eller

3. på begäran av den efterlevande sambon om svensk domstol, i andra fall än som avses i 1, är behörig att ta upp ett yrkande om arv efter den avlidne enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012 om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg, i den ursprungliga lydelsen.

Konkurrerande förfaranden

4 § Om ett yrkande om sambors förmögenhetsförhållanden framställs i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande utomlands som kan leda till ett motstridigt avgörande, ska talan avvisas om det kan antas att avgörandet i det utländska förfarandet blir gällande i Sverige. I stället för att talan avvisas får målet eller ärendet förklaras vilande i avvaktan på att ett avgörande i det utländska förfarandet har fått laga kraft. Talan får dock prövas om det finns särskilda skäl.

Förfarandet vid bodelning

5 § På begäran av en sambo eller en dödsbodelägare ska svensk lag tillämpas beträffande förfarandet vid en bodelning även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Svensk lag om förfarandet vid bodelning får tillämpas också när den utländska lagen föreskriver en annan form för delning eller avräkning när det gäller sambornas egendom.

Tillämplig lag

6 § Om sambor eller blivande sambor skriftligen har avtalat att en viss stats lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, ska det gälla om

1. avtalet avser lagen i en stat där någon av dem hade sin hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks, och

2. något annat inte följer av 5 § eller 8–14 §§.

7 § Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, gäller lagen i den stat där samborna tog sin hemvist när samboförhållandet inleddes.

Om båda samborna senare har tagit sin hemvist i en annan stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda

samborna tidigare under samboförhållandet har haft sin hemvist i den staten eller om båda samborna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit sin hemvist i staten.

Prop. 2018/19:50
Bilaga 7

8 § En rättshandling mellan sambor avseende deras förmögenhetsförhållanden är giltig, om rättshandlingen stämmer överens med den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden när den äger rum. En rättshandling som äger rum före samboförhållandet är giltig om den stämmer överens med den lag som blir tillämplig när samboförhållandet inleds.

Rättshandlingen ska alltid anses giltig till formen, om rättshandlingen uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där den äger rum eller där samborna då har sin hemvist.

9 § En utländsk bodelning med anledning av en sambos död ska anses giltig till formen, om den uppfyller formkraven enligt

1. den lag som var tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden,
2. lagen i den stat där den förrättades, eller
3. lagen i den stat där den avlidne hade sin hemvist eller var medborgare.

Beaktande av egendom utomlands och av en utländsk bodelning

10 § Vid en bodelning ska sambornas samtliga tillgångar och skulder i Sverige och utomlands beaktas, om inte något annat följer av den lag som är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden. Vid lottläggningen bör en sambo i första hand tilldelas egendom som tillhör honom eller henne utomlands.

Om det finns egendom utomlands och det kan antas att bodelningen inte kommer att gälla i det landet, får bodelningen begränsas till att gälla en viss del av sambornas egendom. En sådan begränsning får dock inte göras om någon av samborna med rimliga skäl motsätter sig det.

Vid bodelningen ska det beaktas vad som har tillkommit samborna vid motsvarande förrättning utomlands.

Begränsningar i tillämpningen av utländsk lag

11 § Sambolagens (2003:376) bestämmelser i 16–18 och 22–25 §§ om förfogande över sambors gemensamma bostad och bohag, om en sambos rätt att överta sådan egendom vid bodelning och om förlust av rätten för den efterlevande sambon att vid bodelning få del i den avlidnes egendom ska alltid tillämpas, om bostaden och bohaget finns i Sverige.

12 § Vid en bodelning som görs i Sverige får jämkning ske enligt 15 § sambolagen (2003:376) även om utländsk lag är tillämplig på sambornas förmögenhetsförhållanden.

13 § Inskränkningar i en utländsk lag i fråga om en sambos rätt att förfoga över sådan fast egendom eller tomträtt som tillhör denna sambo och finns i Sverige kan inte göras gällande mot tredje man i vidare mån än vad som följer av svensk lag.

Detsamma gäller inskränkningar i en sambos rätt att förfoga över sin övriga egendom eller att skuldsätta sig, om tredje man och sambon befann sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum och tredje man inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

14 § Begränsningar som en utländsk lag innehåller i en sambos skyldighet att med sin egendom svara för sina skulder kan inte göras gällande i Sverige, om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över sin fasta egendom eller tomträtt och egendomen finns här i landet.

Detsamma gäller om skulden hänför sig till en rättshandling varigenom en sambo har förfogat över annan egendom eller skuldsatt sig, om sambon och den tredje mannen befann sig i Sverige när rättshandlingen ägde rum och den tredje mannen inte kände till eller borde ha känt till inskränkningen.

Erkännande och verkställighet av utländska avgöranden

15 § Ett utländskt avgörande om sambors förmögenhetsförhållanden som har fått laga kraft gäller i Sverige, om det har meddelats i

1. den stat där svaranden hade sin hemvist, eller
2. en stat vars lag enligt 6 eller 7 § var tillämplig på frågor om sambornas förmögenhetsförhållanden.

16 § Även om förutsättningarna i 15 § är uppfyllda gäller det utländska avgörandet inte i Sverige, om

1. avgörandet har meddelats mot en part som inte har avgett svaromål och som inte har fått kännedom om den väckta talan i tillräcklig tid för att kunna avge svaromål eller mot en part som annars inte har fått rimliga möjligheter att föra sin talan i det utländska förfarandet,
2. avgörandet strider mot ett svenskt avgörande,
3. avgörandet strider mot ett i Sverige gällande utländskt avgörande i ett förfarande som började tidigare än det andra utländska förfarandet,
4. det i Sverige pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, eller
5. det utomlands pågår ett förfarande som kan leda till ett motstridigt avgörande, såvida det förfarandet har börjat tidigare än det andra utländska förfarandet och kan antas leda till ett i Sverige gällande avgörande.

17 § Ett utländskt domstolsavgörande om sambors förmögenhetsförhållanden som är verkställbart i den stat där det meddelades och som gäller i Sverige får verkställas, om avgörandet har förklarats verkställbart här.

En ansökan om att avgörandet ska förklaras verkställbart i Sverige görs till tingsrätten. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vilka tingsrätter som får pröva en ansökan.

Sökanden ska tillsammans med ansökan ge in avgörandet i original eller i kopia som har bestyrkts av en behörig myndighet samt de ytterligare handlingar som tingsrätten behöver för sin prövning. Sökanden ska samtidigt ge in en översättning av handlingarna till svenska, om inte tingsrätten anser att det är obehövligt.

18 § Vid handläggning i domstol av ett ärende om verkställbarhetsförklaring tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Prop. 2018/19:50
Bilaga 7

19 § Om ett avgörande förklaras verkställbart, verkställs avgörandet på samma sätt som ett motsvarande svenskt avgörande som har fått laga kraft. Ett beslut om tvångsmedel i avgörandet ska dock inte tillämpas.

Ordre public

20 § En bestämmelse i utländsk lag får inte tillämpas och ett utländskt avgörande gäller inte i Sverige, om det skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen att tillämpa bestämmelsen eller att erkänna avgörandet.

6 kap. Övriga bestämmelser

Registrering av lagvalsavtal mellan makar

1 § Ett lagvalsavtal om makars förmögenhetsförhållanden ska registreras hos Skatteverket i äktenskapsregistret. Ett lagvalsavtal som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller lagvalsavtalet först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

Vid handläggningen av en ansökan om registrering av ett lagvalsavtal tillämpas 16 kap. äktenskapsbalken.

Hemvist

2 § Vid tillämpningen av denna lag ska den som är bosatt i en viss stat anses ha sin hemvist där, om bosättningen med hänsyn till vistelsens varaktighet och omständigheterna i övrigt får anses stadigvarande.

Reservforum

3 § Om svensk domstol är behörig enligt EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden, enligt EU:s förordning om registrerade partners förmögenhetsförhållanden eller enligt denna lag och annan behörig domstol saknas, är Stockholms tingsrätt behörig.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.
 3. Bestämmelserna i 3–12 §§ i den upphävda lagen gäller fortfarande i frågor om makars förmögenhetsförhållanden, om äktenskapet har ingåtts före den 29 januari 2019 och makarna inte efter den 28 januari 2019 har ingått ett lagvalsavtal som är giltigt till formen.
 4. Den upphävda lagen gäller fortfarande för handläggningen i domstol av sådana mål och ärenden om makars förmögenhetsförhållanden som har inletts före den 29 januari 2019.

Prop. 2018/19:50
Bilaga 7

5. Särskilda bestämmelser om vad som övergångsvis gäller i frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen (2019:000) om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 3 § äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***7 kap.**
3 §¹

Genom äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Äktenskapsförord ska upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller *äktenskapsförord* först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

Genom *ett* äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem ska vara hans eller hennes enskilda egendom. Genom *ett* nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen ska vara giftorättsgods.

Ett äktenskapsförord ska upprättas skriftligen, *dateras* och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarskap enligt föräldrabalken. I så fall ska dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

Ett äktenskapsförord ska registreras hos Skatteverket. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till Skatteverket inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller *äktenskapsförordet* först från och med den dag då det ges in till Skatteverket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.

2. För äktenskapsförord som har getts in för registrering hos Skatteverket före ikraftträdandet gäller 7 kap. 3 § i den äldre lydelsen, om inte något annat följer av rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål

¹ Senaste lydelse 2011:891.

Prop. 2018/19:50
Bilaga 7

om makars förmögenhetsförhållanden eller rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

3 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

Prop. 2018/19:50
Bilaga 7

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap¹

dels att 2 a, 3 a–6 och 23 §§ ska upphöra att gälla,

dels att 3, 7–10 och 22 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §²

Har makar eller blivande makar avtalat att en viss stats lag skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, skall det gälla om

1. avtalet avser

a) lagen i en fördragslutande stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks eller

b) lagen i den fördragslutande stat där de båda senast samtidigt hade hemvist, ifall den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragslutande stat än den där de tog hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 3 b–4 §§.

Bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer finns i lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

7 §³

Ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har hemvist i en fördragslutande stat tas upp i den stat där

Ett yrkande om äktenskapsskillnad mellan makar som är medborgare och har sin hemvist i en fördragslutande stat tas upp i Sverige om

¹ Senaste lydelse av

2 a § 2007:522

3 a § 2007:522

3 b § 2007:522

3 c § 2007:522

4 § 2007:522

5 § 2007:522

23 § 2009:257.

² Senaste lydelse 2007:522.

³ Senaste lydelse 2001:398. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

1. makarna har *sitt* hemvist,
2. makarna senast hade hemvist samtidigt och en av dem fortfarande är bosatt,
3. makarna är medborgare,
4. svaranden har *sitt* hemvist,
5. någon av makarna har *sitt* hemvist, om en ansökan om *hemskillnad* eller äktenskapsskillnad är gemensam,
6. käranden har *sitt* hemvist, om han eller hon varit bosatt *där* i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller
7. käranden är medborgare och har *sitt* hemvist, om han eller hon varit bosatt *där* i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.

Ett yrkande om äktenskapsskillnad på grund av hemskillnad kan även tas upp i den stat där beslutet om hemskillnad har meddelats.

1. makarna har *sin* hemvist *här*,
2. makarna senast hade hemvist samtidigt *här* och en av dem fortfarande är bosatt *här*,
3. makarna är medborgare *här*,
4. svaranden har *sin* hemvist *här*,
5. någon av makarna har *sin* hemvist *här*, om en ansökan om äktenskapsskillnad är gemensam,
6. käranden har *sin* hemvist *här*, om han eller hon varit bosatt *här* i minst ett år omedelbart innan ansökningen gjordes, eller
7. käranden är medborgare och har *sin* hemvist *här*, om han eller hon varit bosatt *här* i minst sex månader omedelbart innan ansökningen gjordes.

8 §⁴

I samband med ett yrkande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad får också av samma eller annan myndighet prövas frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden och bodelning. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas, om

1. barnet är makarnas gemensamma och
2. barnet har *sitt* hemvist i *den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp*.

Om barnet inte har *sitt* hemvist i *den stat där yrkandet om hemskillnad eller äktenskapsskillnad tas upp*, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp *där*, om

1. barnet har *sitt* hemvist i en fördragsslutande stat,
2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om *det*,

En svensk domstol får i samband med ett yrkande om äktenskapsskillnad också pröva frågor om tillfälligt hävande av sammanlevnaden. Även frågor om vårdnad om barn, barns boende och umgänge med barn får prövas i samband med ett sådant yrkande, om

1. barnet är makarnas gemensamma, och
2. barnet har *sin* hemvist i *Sverige*.

Om barnet inte har *sin* hemvist i *Sverige*, får frågor om vårdnad om barn, barnets boende och umgänge med barn ändå tas upp *här*, om

1. barnet har *sin* hemvist i en fördragsslutande stat,
2. barnet är makarnas gemensamma och åtminstone en av makarna har vårdnaden om *barnet*,

3. makarna har godtagit att frågan prövas i den stat där yrkandet om äktenskapsskillnad eller hemskillnad tas upp och

4. frågans prövning i den staten är till barnets bästa.

3. makarna har godtagit att frågan prövas här, och

4. det är till barnets bästa att frågan prövas här.

8 a §⁵

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, skall den myndighet vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den andra myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket skall en fråga om hemskillnad och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks vid behörig myndighet i olika fördragsslutande stater mellan samma parter, ska en svensk domstol vid vilken talan väckts senare självmant avvisa talan till förmån för den andra myndigheten.

Vid tillämpning av första stycket ska en fråga om legal separation och en fråga om äktenskapsskillnad anses vara samma fråga.

9 §⁶

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levvt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas svensk lag.

Om legal separation har beslutats i en fördragsslutande stat, har makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid, under förutsättning att de har levvt åtskilda under en tid som motsvarar betänketiden och att de inte har återupptagit sammanlevnaden.

⁵ Senaste lydelse 2001:398.

⁶ Senaste lydelse 2007:522. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Har hemskillnad vunnits mellan makar, på vilkas förmögenhetsförhållanden lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, är tillämplig, skall egendom som make förvärvar efter hemskillnaden vara hans enskilda och täckning för gäld beräknas med hänsyn till förhållandena vid hemskillnaden. I övrigt äga bestämmelserna i den staten om bodelning efter äktenskapsskillnad motsvarande tillämpning.

Avlider make, sedan hemskillnad vunnits, skall, i fråga om efterlevande makes rätt att taga arv eller testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i fördragsslutande stat, där regler om hemskillnad saknas, hemskillnaden likställas med äktenskapsskillnad, om hemskillnaden ännu består.

Om en make avlider efter det att legal separation beslutats ska, i fråga om efterlevande makes rätt att arva eller ta testamente efter den avlidne, vid tillämpning av lagen i en fördragsslutande stat där regler om legal separation saknas, den legala separationen jämställas med äktenskapsskillnad, om den legala separationen bestod vid dödsfallet.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut, som i en av staterna meddelats enligt 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, skall gälla i övriga stater utan särskild stadfästelse och utan prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en av staterna och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragsslutande stat.

Lagakraftvunnen dom eller administrativ myndighets beslut som meddelats i en annan fördragsslutande stat enligt 7, 8, 11, 13, 14, 15, 19 eller 21 §, ska gälla i Sverige utan något särskilt beslut och utan att det görs någon prövning av avgörandets riktighet eller myndighetens behörighet. Detsamma gäller en lagakraftvunnen dom som meddelats i en annan fördragsslutande stat och avser ogiltighet eller återgång av äktenskap mellan medborgare i någon fördragsslutande stat.

1. Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.
2. I förhållande till Finland gäller fortfarande
 - a) bestämmelserna i 3 § i den äldre lydelsen och de upphävda 2 a och 3 a–4 §§, om äktenskapet har ingåtts före den 29 januari 2019 och makarna inte efter den 28 januari 2019 har ingått ett lagvalsavtal som är giltigt till formen, och

⁷ Senaste lydelse 1973:1181. Ändringen innebär bl.a. att första stycket tas bort.

⁸ Senaste lydelse 2001:398.

b) äldre föreskrifter i fråga om handläggningen i domstol av mål och ärenden som har inlets före den 29 januari 2019. Prop. 2018/19:50
Bilaga 7

3. I förhållande till de övriga nordiska länderna gäller för lagvalsavtal som har ingåtts före ikraftträdandet fortfarande den upphävda 4 § om att lagvalsavtalet ska anses vara giltigt om det är skriftligt.

Förslag till lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §¹

Denna lag tillämpas inte om något annat följer av de unionsrättsakter och internationella instrument som omfattas av lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, eller av särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Denna lag tillämpas inte om något annat följer av

1. de unionsrättsakter och internationella instrument som anges i 1 § lagen (2014:912) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, eller i 1 kap. 1 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer, eller

2. särskilda bestämmelser om erkännande och verkställighet av avgöranden och förlikningar på särskilda rättsområden.

Lagen tillämpas inte heller i fråga om

1. dom eller förlikning i mål om boskillnad, legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående bodelning eller skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption eller förmynderskap,

1. dom eller förlikning i mål om boskillnad, legal separation, äktenskapsskillnad, återgång av äktenskap, antagande av adoptivbarn eller adoptivförhållandes hävande, omyndighetsförklaring eller dess hävande eller i mål angående bodelning eller skadestånd med anledning av legal separation, äktenskapsskillnad eller återgång av äktenskap, om det inte är fråga om verkställighet av en dom som ska gälla i Sverige enligt 22 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap eller enligt 3 kap. 15 § lagen

2. dom eller förlikning som rör vårdnad om eller rätt till umgänge med barn eller överlämnande av barn i annat fall, om det inte är fråga om verkställighet enligt 6 §,

3. dom eller förlikning som rör familjerättslig underhållsskyldighet,

4. dom eller förlikning som rör faderskapet till barn,

5. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade hemvist i någon av dessa stater,

5. dom eller förlikning som rör rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder, om inte den avlidne var medborgare i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige och hade *sin* hemvist i någon av dessa stater,

6. dom eller förlikning som rör

a) en gäldenärs försättning i konkurs,

b) inledande av en förhandling om offentligt ackord utan konkurs,

c) andra frågor som beror av en konkursdomares eller konkursdomstols prövning, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade hemvist i något av de nordiska länderna, eller

d) en rättshandlings eller någon annan åtgärds ogiltighet eller återgång på grund av konkurs eller förhandling om offentligt ackord utan konkurs i något av de nordiska länderna, om det framgår av konkursbeslutet eller beslutet om offentlig ackordsförhandling att gäldenären inte hade *sin* hemvist i något av de nordiska länderna, eller

7. dom eller förlikning i mål som ska tas upp omedelbart av särskild domstol för handläggning av tvister som rör kollektivavtal.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:788)
om införande av äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §¹

I fråga om ansökan om boskillnad som görs enligt 5 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap skall giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål *alltjämt* tillämpas.

I fråga om *en* ansökan om boskillnad som får tas upp av svensk domstol enligt 3 kap. 4 § lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer ska giftermålsbalkens bestämmelser om rättegången i boskillnadsmål *fortfarande* tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.

6 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:260)
om upphävande av lagen (1994:1117) om
registrerat partnerskap

Prop. 2018/19:50
Bilaga 7

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2009:260) om upphävande av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap

dels att 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Den upphävda lagen tillämpas fortfarande i fråga om ett enligt den lagen registrerat partnerskap, om inte annat följer av 3 §.

Den upphävda lagen tillämpas fortfarande i fråga om ett enligt den lagen registrerat partnerskap, om inte annat följer av 3 *eller* 3 a §.

3 a §

Bestämmelserna i 3 kap. lagen (2019:000) om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer gäller inte för ett registrerat partnerskap.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:417)
om arv i internationella situationer

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (2015:417) om arv i internationella situationer

dels att 3 kap. 8–10 §§ ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 3 kap. 8 § ska utgå,
dels att nuvarande 3 kap. 11 § ska betecknas 3 kap. 8 §,
dels att 1 kap. 2 § och den nya 3 kap. 8 § ska ha följande lydelse,
dels att rubriken närmast före 3 kap. 11 § ska sättas närmast före 3 kap. 8 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

I 3 kap. finns bestämmelser som införlivar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen).

I 3 kap. finns bestämmelser som *delvis* införlivar konventionen den 19 november 1934 mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om arv, testamente och boutredning (den nordiska arvskonventionen).

3 kap.

8 §

11 §

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder *tillämpas* lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte gäller, tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av arvsförordningen, *eller lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.*

I fråga om erkännande och verkställighet av dom eller förlikning från Danmark, Finland, Island eller Norge om rätt på grund av arv eller testamente, efterlevande makes rätt, boutredning eller skifte med anledning av dödsfall eller ansvar för den dödes skulder *finns bestämmelser i* lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område. Om den lagen inte gäller tillämpas 4 kap., om inte något annat följer av arvsförordningen.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 2019.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2019-02-05

Närvarande: F.d. justitieråden Eskil Nord och Lena Moore samt justitierådet Dag Mattsson

Makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

Enligt en lagrådsremiss den 10 januari 2019 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer,

2. lag om ändring i äktenskapsbalken,

3. lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,

4. lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område,

5. lag om ändring i lagen (1987:788) om införande av äktenskapsbalken,

6. lag om ändring i lagen (2009:260) om upphävande av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap,

7. lag om ändring i lagen (2015:417) om arv i internationella situationer.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rätts-sakkunniga Kristin Nordansjö.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer

1 kap. 1–5 §§

Som rubriken anger innehåller kapitlet en beskrivning av vad lagen innehåller och är alltså endast informativt.

Den inledande och de följande fyra paragraferna ger besked om vad de sex kapitlen i lagen innehåller. I 1 § anges de EU-förordningar som är aktuella och i 2 § anges två konventioner. I 3–5 §§ anges kortfattat vad fjärde, femte och sjätte kapitlen innehåller.

Kapitlet skulle vinna i tydlighet om det inleds med en paragraf som kort anger lagens innehåll. Därefter kan i en samlad paragraf anges de olika kapitlens innehåll, t.ex. i form av strecksatser eller genom en enkel uppräkningslista, se exempel i 1 kap. lagen om offentlig upphandling respektive 1 kap. hälso- och sjukvårdslagen.

Regleringen i remissens 2 § om vilka konventioner som bestämmelserna i 3 kap. införlivar bör utgå här och eventuellt flyttas till 3 kap. 1 § och i övrigt redovisas i författningskommentaren till 3 kap. 1 §. Det bör också anges att det är ”särskilda bestämmelser” för nordiska situationer (jfr Lagrådets förslag vid rubriken till 3 kap.). Vad 4 kap. innehåller (remissens 3 §) bör formuleras i överensstämmelse med hur rubriken till 4 kap. har utformats.

Lagrådet föreslår att kapitlet utformas enligt följande.

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om makars och sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

2 § Innehållet i lagen är uppdelat enligt följande.

– I 2 kap. finns bestämmelser som kompletterar EU:s förordningar om makars och registrerade partners förmögenhetsförhållanden, nämligen

rådets förordning (EU) 2016/1103 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om makars förmögenhetsförhållanden, och

rådets förordning (EU) 2016/1104 av den 24 juni 2016 om genomförande av ett fördjupat samarbete på området för domstols behörighet, tillämplig lag samt erkännande och verkställighet av domar i mål om förmögenhetsrättsliga verkningar av registrerade partnerskap.

– I 3 kap. finns särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

– I 4 kap. finns bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i andra internationella situationer.

– I 5 kap. finns bestämmelser om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

– I 6 kap. finns bestämmelser om registrering av lagvalsavtal mellan makar och om hemvist och reservforum.

2 kap. 2 §

Den inskjutna satsen ”som i svensk rätt omfattas av reglerna för äktenskapsförord” är inte en normerande bestämmelse utan en upplysning som hör hemma i författningskommentaren och bör utgå här.

2 kap. 4 och 5 §§

Paragraferna anger vilka begränsningar som gäller i tillämpningen av utländsk lag.

Begränsningarna innebär att de svenska bestämmelser som anges i paragraferna är tvingande när utländsk lag ska tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden. Sålunda ska enligt 4 § bestämmelserna i äktenskapsbalken om bl.a. förfogande över makars gemensamma bostad och bohag och om en makes rätt att överta sådan egendom alltid tillämpas om bostaden och bohaget finns i Sverige. Det medför t.ex. att en make inte ensam får avhända sig eller inteckna den gemensamma bostaden om denna finns i Sverige, trots att detta skulle vara möjligt enligt den utländska lag som ska tillämpas på förmögenhetsförhållandena. Vidare ska enligt 5 § de särskilda jämningsregler i äktenskapsbalken som är avsedda bl.a. för korta äktenskap kunna tillämpas, även när utländsk lag ska tillämpas på förmögenhetsförhållandena.

Internationellt tvingande regler av detta slag får föreskrivas enligt EU-förordningarna om medlemsstaten anser att reglerna är avgörande för att skydda allmänna intressen (artikel 30 i förordningarna).

Lagrådet delar bedömningen att den tvingande regleringen i 4 och 5 §§ har stöd i EU-förordningarna, även med beaktande av den restriktivitet som bör gälla för undantag av detta slag. Bestämmelserna i äktenskapsbalken har en utpräglad social karaktär och ger ett angeläget skydd för den ofta svagare parten. Utländsk lag kan sakna ett tillräckligt värn, och inte heller EU-förordningarna innehåller några sådana regler. Också i övrigt

kan Lagrådet ansluta sig till de överväganden som görs i lagrådsremissen angående den tvingande regleringens förenlighet med förordningarna.

Paragraferna väcker dock en fråga om räckvidden av den tvingande regleringen. Det gäller särskilt om paragraferna läses tillsammans med regeln i 2 kap. 1 § andra stycket, enligt vilken det som föreskrivs i kapitlet om makar även gäller för partner som omfattas av EU-förordningen om registrerade partnerskap.

Med registrerat partnerskap avses i EU-förordningen en lagstadgad samlevnadsform mellan två personer, där registrering är obligatorisk och där lagens formella krav för instiftande är uppfyllda (artikel 3.1 a i EU-förordningen om registrerade partnerskap).

Som 4 och 5 §§ är utformade kan de ge intrycket att de angivna reglerna i äktenskapsbalken skulle sträcka sig så långt att de är tvingande avseende alla sådana former av utländska partnerskap.

Lagvalsreglerna har universell tillämplighet. Det förekommer att samlevnad med hushållsgemenskap mellan två syskon eller mellan en förälder och ett barn registreras som partnerskap i utlandet. Det kan vara så att en sådan samlevnadsform omfattas av EU-förordningen om registrerade partnerskap. Om svensk domstol skulle vara behörig att pröva en fråga om dessa partners förmögenhetsförhållanden och därvid tillämpa utländsk lag, kan det knappast vara ändamålsenligt att t.ex. äktenskapsbalkens regler om inskränkningar i förfoganderätten över partnernas bostad här i landet är tvingande. Skyddsreglerna i äktenskapsbalken har sin bakgrund i de särskilda hänsyn som är motiverade för makars förmögenhetsförhållanden och kan inte bara rakt av föras över till en samlevnadsform av helt annat slag. Det är också tveksamt om EU-förordningen skulle ge stöd för en så långtgående tvingande svensk reglering.

Enligt Lagrådets mening måste 4 och 5 §§ förstås så att de där angivna reglerna i äktenskapsbalken är tvingande bara i fråga om ett registrerat partnerskap som i rättsligt hänseende kan jämföras med äktenskap.

Med dessa kommentarer lämnar Lagrådet paragraferna utan erinran.

3 kap. – rubriken

Kapitelrubriken bör förtydligas enligt följande (jfr rubriken till 3 kap. lagen om arv i internationella situationer).

Särskilda bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer

3 kap. 1 §

I första stycket sägs att kapitlet gäller för frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer. Enligt andra stycket gäller kapitlet inte om något annat följer av artikel 62 i EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden.

Till att börja med bör första stycket förtydligas. Med den föreslagna lagtexten verkar det som att 3 kap. är tillämpligt för alla frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer. I själva verket regleras så betydelsefulla regler som de om svensk domstols behörighet i allt väsentligt av EU-förordningen. Det bör därför framgå att kapitlet bara gäller för ”vissa” frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

Det föreslagna andra stycket är avsett att ta hand om förhållandet mellan tillämpningsområdena för EU-förordningen och 1931 års nordiska konvention. Hur förordningen och konventionen förhåller sig till varandra är komplicerat, och det går inte att i lagen fullständigt reglera saken. Det gäller särskilt för frågor som har anknytning till Finland, som deltar i det fördjupade samarbetet enligt förordningen.

Det kan givetvis vara svårt att i det enskilda fallet avgöra om något ska anses avse – som det uttrycks i EU-förordningen – "förbindelserna mellan" Sverige och Finland och om förordningen ska ges företräde. Och allmänt sett kan den närmare gränsdragningen naturligtvis komma att bestämmas av EU-domstolen, om frågan skulle föras dit. Men bara en opreciserad hänvisning till den artikel som ger den folkrättsliga grunden för bibehållandet av de nordiska reglerna är alltför svepande och blir rent missvisande, inte minst när flera av de följande paragraferna ger intryck av att kunna tillämpas i varje nordisk situation.

För att undvika missförstånd har utredningen om EU-bodelning föreslagit att det i paragrafen sägs att bestämmelserna i 3 kap. om internationell behörighet och tillämplig lag inte är tillämpliga i förhållande till Finland. I linje med vad som påpekas i lagrådsremissen är det dock tveksamt om ett sådant bestämt avskärande av tillämpningsområdet för de nordiska reglerna träffar rätt; det kan tänkas situationer som i och för sig har finsk anknytning men där EU-förordningen inte har företräde i fråga om behörighet och tillämplig lag.

Enligt Lagrådets mening är det nödvändigt att det på något sätt av lagtexten framgår att i förhållande till Finland har EU-förordningen företräde utom när det gäller erkännande och verkställighet; lagen måste kunna förstås också av den som inte redan är väl insatt i systemet. En lösning är att det i paragrafen i varje fall flaggas för att Finland deltar i det fördjupade samarbetet – dvs. att EU-förordningens regler om behörig domstol och tillämplig lag ska tillämpas i förhållande till Finland – och att kapitlets 15 och 16 §§ om erkännande och verkställighet gäller i förhållande till Finland. Med en sådan upplysning blir tillämparen uppmärksam på att andra regler kan gälla om saken rör Finland och att kapitlet ska läsas utifrån den förutsättningen.

Lagrådet föreslår att första och andra styckena utformas enligt följande.

Detta kapitel gäller för vissa frågor om makars förmögenhetsförhållanden i nordiska situationer.

Kapitlet gäller inte om något annat följer av artikel 62 i EU:s förordning om makars förmögenhetsförhållanden. Finland deltar i det fördjupade samarbetet enligt förordningen. Bestämmelserna i 15 och 16 §§ om erkännande och verkställighet gäller också i fråga om ett finskt avgörande.

I remissens andra stycke andra meningen finns en upplysning om att kapitlet inte gäller för registrerat partnerskap och att den frågan är reglerad i lagen om upphävande av lagen om registrerat partnerskap (jfr lagförslag 2.6). Frågan kan inte regleras där utan ska regleras direkt i förevarande paragraf. Bestämmelsen bör tas in i ett nytt tredje stycke och lyda "Kapitlet gäller inte för registrerade partner". En sådan bestämmelse blir då en svarighet till 3 kap. 4 § i den upphävda lagen (1994:1117) om registrerat

partnerskap som föreskriver att 1931 års förordning inte gäller för registrerat partnerskap.

Se också Lagrådets synpunkter vid 1 kap. 2 § om att det kan övervägas att i denna paragraf ange vilka konventioner som bestämmelserna i 3 kap. införlivar.

3 kap. 3–6 §§

I 3 och 5 §§ regleras frågor om bodelning medan 4 § behandlar boskillnad. Bestämmelserna i 4 och 5 §§ bör lämpligen byta plats.

Föreskriften i 6 § om konkurrerande förfaranden begränsar svensk domstols behörighet enligt 3 § och bör tas in direkt i 3 § och formuleras enligt följande (varvid 6 § och rubriken före 6 § kan utgå).

Om en svensk domstol tar upp ett yrkande om äktenskapsskillnad enligt 7 § förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap, får domstolen också ta upp en fråga om bodelning, såvida det inte redan pågår ett förfarande i en annan nordisk stat som kan leda till ett motstridigt avgörande.

Remissens 3 kap. 11 och 12 §§

Paragraferna bör lämpligen komma i omvänd ordning; det blir inte aktuellt med byte av tillämplig lag när det gäller fast egendom.

I remissens 12 § och i flera senare paragrafer (5 kap. 8, 13 och 14 §§) förekommer uttrycket att en rättshandling ”äger rum”. Det framstår emellertid som främmande att en rättshandling, t.ex. ingåendet av ett avtal mellan två eller flera parter, äger rum eftersom detta närmast ger intryck av ett självständigt skeende utan inblandning av enskilda aktörer. Vad som avses med rättshandling i förevarande sammanhang är i stället det aktiva handlande som resulterar i t.ex. ett avtal eller annan handling som har en verkan mellan de i rättshandlingen inblandade parterna och – i förekommande fall – gentemot tredje man. Det är alltså fråga om en handling av särskilt slag. Sammansättningen får därmed en betydelse som gör att den bör betraktas som en lagteknisk term.

Såvitt Lagrådet kunnat finna består denna term vanligast av kombinationen ”rättshandlingen företas/företogs”.

Termen ”rättshandlingen företas” är så etablerad att den bör användas i remissens 12 § (och i 5 kap. 8, 13 och 14 §§). För det fall bedömningen görs att termen måste ersättas kan den i remissen valda formuleringen ”rättshandlingen äger rum” godtas.

Remissens 3 kap. 13 §

I paragrafen finns bestämmelser om den formella giltigheten av lagvalsavtal.

Ett lagvalsavtal reglerar makarnas förmögenhetsförhållanden under äktenskapet och ligger också till grund för egendomens uppdelning vid en bodelning. Beroende på innehållet i den valda utländska lagen kan avtalet få verkan som en förmögenhetsöverföring från den ena maken till den andra.

Som allmän utgångspunkt gäller att parter inte genom avtal kan disponera över tredje mans rättsliga ställning. Det är omdiskuterat i vilken utsträckning ett avtal om tillämplig lag över huvud taget kan åberopas

gentemot tredje man. 1931 års nordiska förordning, liksom 1990 års lag om makars och sambors förmögenhetsförhållanden, får anses utgå från att ett lagvalsavtal inte har återverkande kraft till förfång för tredje man men att avtalet i övrigt i princip gäller gentemot tredje man redan genom ingåendet (jfr t.ex. SOU 1987:18 s. 277; jfr även NJA 1997 s. 37). Samma tanke kan sägas ligga bakom EU-förordningen.

Remissens förslag innebär att den ordning för lagvalsavtal som föreskrivs i EU-förordningen om makars förmögenhetsförhållanden i allt väsentligt förs vidare till nordiska situationer. Förutsättningarna för giltighet av lagvalsavtal ska följa vad som gäller i fråga om äktenskapsförord. Det införs ett krav på registrering hos Skatteverket för att ett lagvalsavtal ska vara giltigt, för det fall där avtalets formella giltighet ska bedömas enligt svensk lag (paragrafens andra stycke). Ett lagvalsavtal mellan makar som har hemvist i Sverige när avtalet ingås ska gälla här i landet mot tredje man endast om det är registrerat hos Skatteverket (tredje stycket), en regel som alltså tar sikte på situationer där avtalets formella giltighet ska bedömas enligt lagen i ett annat nordiskt land.

I remissen saknas mer ingående överväganden om lämpligheten av den föreslagna regleringen.

Eftersom det finns ett registreringskrav enligt EU-förordningarna, är det enligt Lagrådets mening naturligt att införa ett registreringskrav också för de nordiska lagvalsavtal som ska bedömas enligt svensk rätt.

Den särskilda regeln i tredje stycket om lagvalsavtal, vars formella giltighet ska bedömas enligt lagen i ett annat nordiskt land men där makarna har hemvist i Sverige, är dock inte självklar. I tidigare lagstiftningsärenden har ansetts att det inte bör införas något krav på registrering av lagvalsavtalet i denna situation, med hänvisning till att kravet lätt skulle kunna förbises (se prop. 1989/90:87 s. 26). Det kan antas att risken för ett förbiseende är större för makar med nordisk anknytning än i andra internationella fall.

Med nuvarande ordning kan makar som bor här i landet avtala om att ett annat nordiskt lands lag ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, utan att denna rättsliga förändring på något sätt framgår för tredje man och utan att det finns någon rätt för tredje man att få insyn i avtalet. Genom ett sådant avtal kan makarna ändra sina äganderättsförhållanden under äktenskapet. Särskilt med avseende på rådigheten över makarnas egendom men också i fråga om skuldansvaret kan obehagliga överraskningar uppstå för tredje man. Några internationellt tvingande regler till skydd för tredje man finns inte heller för nordiska förhållanden.

När makar har hemvist här i landet lär tredje man normalt utgå från att svensk lag gäller för dem, inte minst om makarna inte har annan utländsk anknytning än nordisk. Enligt Lagrådets mening har borgenärerna ett berättigat intresse av att kunna få kännedom om att makarna genom avtal har bestämt att lagen i ett annat nordiskt land i fortsättningen ska tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Det utgör ofta en viktig signal för borgenärer när makar börjar disponera över sin egendom och en registrering ger stabilitet åt bedömningar av olika slag.

Läget är också nu ett annat när det med remissens förslag ska finnas ett registreringskrav för de lagvalsavtal vars giltighet ska bedömas enligt svensk lag liksom ett registreringskrav för de lagvalsavtal som omfattas av

EU-förordningarna. Förordningarna utgår från att hemvistet vid avtalets ingående ska vara avgörande för formkraven (se artikel 23).

Ett krav på registrering för verkan mot tredje man kan, om kravet skulle förbigås, i och för sig leda till att den valda utländska lagen ska tillämpas makarna emellan men inte gentemot tredje man. Att ett avtal kan få olika verkan obligationsrättsligt och sakrättsligt är dock inte ovanligt, och samma situation kan uppkomma vid tillämpningen av EU-förordningarna.

Trots de invändningar som tidigare har riktats mot registreringskravet gör Lagrådet bedömningen att den ordning som föreslås i remissen är ändamålsenlig och mer rättssäker.

Lagrådsremissen innehåller inte något krav på registrering av lagvalsavtal som sambor ingår (se 5 kap). I huvudsak hänvisas till att det inte finns något krav på registrering för samboavtal och att det skulle vara opraktiskt med olika formkrav för lagvalsavtal och samboavtal.

Till skillnad från ett äktenskapsförord har ett samboavtal inte någon omedelbar betydelse för tredje man och något krav på registrering finns inte. Men i fråga om ett lagvalsavtal torde i princip de hänsyn som motiverar ett registreringskrav för makar göra sig gällande också för sambor. Tillämpning av utländsk lag kan innebära att andra rådighetsbegränsningar ska upprätthållas eller att annan egendom ska omfattas än vad som föreskrivs i sambolagen. Det kan också ifrågasättas om det är så lyckat att utsluta sambors avtal när det nu föreslås ett mer eller mindre allmänt krav på registrering för lagvalsavtal om förmögenhetsförhållanden på detta familjerättsliga område. Ett krav på registrering för sambors lagvalsavtal skulle minska de praktiska och rättsliga problem som kan uppkomma, t.ex. om sambor skulle avtala om tillämplig lag på sina förmögenhetsförhållanden och kanske sedan gifta sig utan att tänka på att de måste registrera avtalet för att det fullt ut ska vara giltigt i fortsättningen.

Enligt Lagrådets uppfattning förtjänar frågan om ett registreringskrav för sambors lagvalsavtal att övervägas ytterligare i något annat lämpligt sammanhang.

5 kap. 1 §

Enligt första stycket gäller kapitlet för frågor om sambors förmögenhetsförhållanden i internationella situationer.

Med sambor avses i kapitlet två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll. Detta följer av 1 § andra stycket sambolagen.

Som anförs i remissen bör samboförhållanden där någon av samborna är gift falla utanför tillämpningsområdet. Detta förutsätter att det införs en bestämmelse som begränsar tillämpningsområdet (jfr i fråga om sambolagens tillämpningsområde, regeln i 1 § tredje stycket i den lagen).

Lagrådet föreslår att första stycket kompletteras enligt följande.

Kapitlet gäller endast sådana samboförhållanden där ingen av samborna är gift.

Undantaget i andra stycket är för vidsträckt. För att en unionsrättsakt och ett internationellt instrument ska ha företräde måste krävas att de är direkt tillämpliga i Sverige eller har genomförts genom lag. Undantaget bör begränsas till ”annan lag”.

Rubriken före 5 kap. 4 §

Regleringen om konkurrerande förfaranden i 4 § är inte en processrättslig fråga utan avser svensk domstols behörighet enligt 2 och 3 §§ (jfr rubriken före 2 §). Rubriken, som inte heller fyller någon funktion, bör utgå (jfr Lagrådets synpunkter vid 3 kap. 6 §).

5 kap. 5, 9 och 10 §§

Paragraferna, som innehåller bestämmelser om bodelning, bör lämpligen placeras tillsammans under en gemensam rubrik, ”Särskilda bestämmelser om bodelning”, efter remissens 8 §. Rubriken före remissens 10 § bör då utgå.

Remissens 5 kap. 8 §

Se Lagrådets synpunkter vid remissens 3 kap. 12 § angående uttrycket ”rättshandling äger rum”.

5 kap. 13 och 14 §§

I 13 § anges att vissa inskränkningar i förfoganderätt inte kan göras gällande mot tredje man i vidare mån än som följer av svensk lag. Detta sätt att använda begreppet tredje man är vedertaget och invändningsfritt.

Men i 14 § andra stycket återkommer begreppet i en annan skepnad. Paragrafen handlar om vissa begränsningar i utländsk lag och vad som ska gälla beträffande en skuld som hänförs sig till en rättshandling varigenom en sambo förfogat över annan egendom m.m. och sambon och ”den tredje mannen” befann sig i Sverige när rättshandlingen företogs.

Detta sätt att använda begreppet är olämpligt. Begreppet är en fast lokution som i obestämd form har en given rättslig betydelse och funktion, nämligen att markera envar i en obestämd krets som ligger utanför en rättshandling, ett avtal, men som likväl kanske skulle beröras av rättshandlingen. Det vanligaste är att subjektet i fråga presumeras känna till avtalet m.m. om detta är registrerat i ett offentligt register eller liknande.

Samma konstruktion används när det är fråga om internationella överenskommelser av skilda slag. Man använder då begreppet ”tredje land”.

Denna betydelse av lokutionen behålls även när man i lagtext ibland talar om ”tredje mannen”, dvs. i bestämd form. När så har skett görs detta vanligen inom en och samma paragraf och där det obestämda begreppet ”tredje man” redan använts. Syftningen blir därmed klar och begreppets obestämda karaktär lämnas orubbad och kan tillämpas av envar som i det enskilda fallet hävdar sin egenskap av tredje man, se t.ex. 19 kap. 7 och 8 §§ lagen om ekonomiska föreningar.

I 14 § andra stycket är situationen dock en annan. Här används uttrycket ”den tredje mannen” vilket innebär att begreppets betydelse av att markera en obestämd krets går förlorad. Den tredje mannen råkar nämligen här få betydelsen av att peka ut någon som är just den tredje mannen i förhållande till de som företar rättshandlingen.

Lagrådet föreslår att ”den tredje mannen” i 14 § andra stycket ersätts av ”tredje man”.

Se också Lagrådets synpunkter vid remissens 3 kap. 12 § angående uttrycket rättshandling ”ägde rum” som förekommer i båda paragraferna.

8 a §

Lagrådet förorddar att första stycket utformas enligt följande (jfr 4 kap. 2 § i remissens lagförslag 1).

Om en talan angående en fråga enligt 7 eller 8 § väcks i en svensk domstol när det redan pågår ett förfarande mellan samma parter vid en behörig myndighet i en annan fördragsslutande stat, ska talan avvisas till förmån för den myndigheten.

*Förslaget till lag om ändring i lagen om upphävande av lagen om
registrerat partnerskap*

Om Lagrådets förslag vid 3 kap. 1 § i remissens lagförslag 1 genomförs ska förslaget utgå.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 28 februari 2019

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden
Y Johansson, M Johansson, Baylan, Hallengren, Hultqvist, Damberg,
Shekarabi, Eriksson, Linde, Ekström, Eneroth, Dahlgren, Nilsson,
Ernkrans, Lindhagen, Lind

Föredragande: statsrådet M Johansson

Regeringen beslutar proposition 2018/19:50 Makars och sambors
förmögenhetsförhållanden i internationella situationer